

Geréb (Glück) Sándor Földes György Kuesera László Havasi László Selmeczi György



Endre, 1956, p. 100, fig. 10.

"Large" solution

1995

"Viele Kinder" sprachen laut, aber Vere & Peter blieben ruhig.

# Csaba

A MAGYAR NEMZETISÉG JELEGE MESTERKÖNYV

**T**HE ANTIKOS  
JOSEN FONTAS

# A HÁLÓZAT

Budapest, 1961, november 17.

"Varga Hídai" (Hungarian)

CSTJALY

1711-12

~~WUJKA DCSZIE~~

MEIOS

185/210

FEDERAL

PAGE 1 AND OF 1

0557

Y-10-B2C6

**סדרה**

ROTATION

● TET 50% ZAM

17.

MUCHYINA: 18.69. VII.18.

LEZARD

APPLIED SCIENCES

33.1694

# Titkos iratok erdejében

Körsen 9-én, csütörtökön a Magyar Televízió a Felfedező Útján című műsorban a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményéből bemutatja a 19. század magyarországi népművészetét. A műsorban a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményéből bemutatják a 19. század magyarországi népművészetét. A műsorban a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményéből bemutatják a 19. század magyarországi népművészetét.

[illegible][illegible]

Ver. 1.0.0

[illegible]

Intézkedés: - A figyelmet leállítatjuk.  
- A jelentős tudomással véget vágott a 11/9 esztendőnknek.

K: 3 pld.  
U: Fnd.  
16-2250

Vértess János Szalma József Koteles István Dobróka János Markó Imre



Szerzői Kiadás

2014



*Dr. Ilkei Csaba*

# **A HÁLÓZAT JELENTI**

*Titkos iratok erdejében*

Szerzői kiadás  
2014

**Dr. Ilkei Csaba:** *A hálózat jelenti – Titkos iratok erdejében*

Szerzői kiadás, Budapest, 2014. október 24.

**A kötet forrásai:**

**Dr. Ilkei Csaba:** A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből: – Írók, újságírók és szövetségeik, 1956-57 (I.) <http://utolag.com/Ilkei/DomotorLaszlo/DomotorLaszlo.htm> Budapest, (2013).

**Dr. Ilkei Csaba:** Írók, újságírók, politikusok, művészek, 1957-59 – A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből (II.). <http://utolag.com/Ilkei/DomotorLaszloII/DomotorLaszloII.htm> Budapest, (2013).

**Dr. Ilkei Csaba:** A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből (III.) – Az értelmiségi elit, politikusok, az Antall család és besúgóik – 1959-1990

<http://www.utolag.com/Ilkei/DomotorLaszloIII/DomotorLaszloIII.htm> Budapest, (2014).

**Dr. Ilkei Csaba:** Ügynök jelentések és ami azokon túl történt (IV.) – Antallék besúgóik, fenyegetőzés öngyilkossággal, levelek — Kádár Jánoshoz és Grósz Károlyhoz.

<http://utolag.com/Ilkei/DomotorLaszloIV/DomotorLaszloIV.htm> Budapest, (2014).

**Dr. Ilkei Csaba:** Ügynök jelentések és ami azokon túl történt [V.] – Kádár és a népi írók, a Kisgazdapárt belső vitái és besúgóik, — a III/III Dömötört is figyeltette.

<http://utolag.com/Ilkei/DomotorLaszloV/DomotorLaszloV.htm> Budapest, (2014).

**Tipográfia:** Cser Ferenc



# Tartalomjegyzék

<b>Tartalomjegyzék .....</b>	<b>1</b>
<b>Bevezetés.....</b>	<b>3</b>
<b>A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből (I.): .....</b>	<b>6</b>
Írók, újságírók és szövetségeik, 1956-57 .....	6
Mi történt 1956-ban az Írószövetségben és az Újságíró Szövetségben? .....	10
Jelentések az "ellenforradalom" napjaiból .....	14
Szabad Ifjúság .....	15
Szabad Nép.....	15
"Igazság" .....	15
Kis Újság.....	19
Magyar Nemzet .....	21
Új Magyarország.....	23
Magyar Világ .....	23
„Magyar Függetlenség”.....	26
Ludas Matyi .....	28
Magyar Ifjúság .....	28
Népsport .....	32
Magyar Népsport.....	32
Magyar Szabadság .....	32
Népszava – Népakarat szerkesztősége .....	32
Egyetemi Ifjúság. ....	37
Néphadsereg .....	37
Magyar Honvéd.....	37
Munkás Ifjúság.....	38
Művelt Nép.....	38
Új Ember .....	38
Szív.....	38
Én Újságom.....	38
Irodalmi Újság.....	38
Valóság.....	38
Szabad Föld.....	38
"Meszlényi" jelentéseiből, 1956 november – 1957 január .....	42
<b>A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből (II.) .....</b>	<b>53</b>
Írók, újságírók, politikusok, művészek, 1957-59.....	53
„Magyarországon barbár gyarmatosítás folyik”.....	53
Az ügynök jelentéseiből: .....	53
„Nem tudják megfékezni Apró Antalt, Kiss Károlyt...” .....	55
„Aczél György zagyva kultúrpolitikai irányvonalat mutat” .....	58
„Péter Gábor kiszabadult, Komlós beszélt is vele” .....	65
Az angolszász ellenállási vonalról .....	70
„A zsidóprobléma felvetése nem helyes” .....	74
Az ügynök jelentette Darvas Józsefről:.....	76
<b>A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből (III.) .....</b>	<b>78</b>
Az értelmiségi elit, politikusok, az Antall család és besúgóik – 1959-1990.....	78
Kovács Béla Antalléknál lakott.....	80
A népi írók megint mozgolódnak.....	89

Az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 1950-1953 I/2. Belső Reakció Elleni Harc Osztálya .....	93
Hogyan lett Gál Ferenc államvédelmi alhadnagyból rendőr vezérőrnagy? .....	94
„Meszlényi Károly” és „Varga Sándor” .....	102
Id. Antall József (1896-1974) .....	102
Ifj. Antall József (1932-1993) .....	104
Dömötör ügynök Antallék lakásán .....	107
„Lengyelek Magyarországon” .....	113
Antall átveszi az irányítást, utasít .....	117
<b>Ügynök jelentések és ami azokon túl történt (IV.) .....</b>	<b>122</b>
Antallék besúgói, fenyegetőzés öngyilkossággal, levelek .....	122
Kádár Jánoshoz és Grósz Károlyhoz .....	122
Antall József besúgói .....	122
Besúgók, akikre a miniszterelnök nem gondolt .....	122
Ifj. Antall József föbe akarta lőni magát .....	126
A BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökségének vezetői 1962 – 1990 .....	131
Antall három levele 1968-ban .....	131
Az Antall – Grósz levélváltás .....	137
Antall József és az MDF a kezdetekben .....	150
MSZMP-tagok és állambiztonsági ügynökök .....	155
A Levendel – Schultheisz szalon kiválasztottja .....	159
<b>Ügynök jelentések és ami azokon túl történt (V.) .....</b>	<b>163</b>
Kádár és a népi írók, a Kiszgazdapárt belső vitái és besúgói, .....	163
a III/III Dömötört is figyeltette .....	163
A rendszerváltás kulcskérdése eldőlt Londonban .....	167
A Politikai Rendőrség (BM. II. Politikai Nyomozó Főosztály) vezetői 1956 – 1962 között .....	168
A BM. II. Politikai Nyomozó Főosztály Szervezeti egységei (1956 – 1962) .....	168
A BM. II. Politikai Nyomozó Főosztály osztályvezetői (1956 – 1962) .....	169
Titkos történelem a jelentések erdejében .....	171
A BM II/5. Belsőreakció-elhárító Osztályának (Politikai rendőrség) vezetői 1956-1962 között .....	180
A BM II/5 Belsőreakció-elhárító Osztálya (Politikai rendőrség) 1956-1962 között .....	181
A Kiszgazdapárt baloldali szárnya .....	188
Belső viták, irányzatok, körök, társaságok .....	188
Illyés Gyulát és Németh Lászlót kihagyták .....	193
A Kiszgazdapárt ismert besúgói .....	200
„Erdélyi” és „Varga” .....	207
Belügyminiszterek (1944-1990) .....	208
BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség vezetői (1962-1990) .....	209
BM III/III. Csoportfőnökség vezetői (1962 – 1990) .....	209
BM III/III. Csoportfőnök-helyettesek (1962 – 1990) .....	210
BM III/III. (Belső reakció és szabotázselhárító) Csoportfőnökség osztályai .....	210
A BM. III/III. Csoportfőnökség osztályvezetői .....	211

## Bevezetés

Információ és ügynökhálózat nélkül nincs titkosszolgálat. Az ügynök jelentések az olvasó számára gyakran hiányosak, kuszák, előzmény nélküliek és követhetetlenek, mégis a történelem apró szubjektív morzsáiból, mint megannyi hétköznapi részecskéből áll össze az egész, a tények és körülmények azon összessége, amely értékelhető következtetésekhez vezethet az utókor számára.

A jelentések megrendelői, kezelői és felhasználói gyakran nem éppen hizelgő szerepben tűnnek fel, határozott politikai igénnyel lépnek fel a feladatukat önként vagy kényszerből vállaló ügynökökkel szemben, ítélik és szankcionálnak sematikus hatalmi szempontok szerint, esetünkben – amint majd láthatják – a forradalomhoz vagy az ellenforradalomhoz való viszony, az új rendszerhez való lojalitás vagy annak kritikus elvetése alapján. Az ügynök gyarló, még ha hazafias alapon szervezték is be, jól tudja, amikor baráti, kollegiális, társasági kapcsolatait közli az állambiztonsági szervekkel, értékes támpontokat nyújt a beszervezésekhez, vagy éppen saját maga, netán egy másik ügynök ellenőrzéséhez. A veszély vállalása egyúttal önveszélyes is: bármikor szembekerülhet önmagával, megsemmisülhet lelkileg, erkölcsileg, szellemileg, fizikailag.

1945 és 1990 között kb. 160 ezer hálózati tagja volt az állambiztonsági szolgálatot ellátó szervezeteknek. Közülük kb. 70 ezret kizártak különböző okok miatt. A gépi nyilvántartásban kb. 56 ezer személy neve maradt meg. Közvetlenül a rendszerváltás előtt, 1989 nyarán a BM. III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség hálózati személyeinek létszáma 8.478 volt. (Közülük ügynök: 219, titkos megbízott: 7203, titkos munkatárs: 1056). A III. Főcsoportfőnökség hivatásos állományának létszáma (operatív + alkalmazott) 1962 és 1989 között átlagosan 5-6 ezer fő volt. A hivatásos állomány 31, a hálózati személyek 23 százaléka volt pártag.

Miben különbözött a legtermékenyebb, a legaktívabb, a legtöbbet vállaló újságíró ügynök sajátos, különös világa az élet más területein mozgó megannyi szürke átlagostól?

Nyüzsgő nagyvilági életet élt, keveset aludt, rohanva habzsolta az eseményeket, mindenütt ott volt, mindenkit ismert, mindenről jelentett. Politikusok, művészek, színészek, tudósok, sportolók, bárzongoristák, artisták, szteppántanosok, ripacsok, stricik, főpincérek, kávéházak és kiskocsmák oszlopos figurái, az éjszakai élet hírességei és nappali pillangók egyaránt baráti, ismeretségi körébe tartoztak. Könnyen és gyorsan írt, hol komolyan, hol lezseren. Gyakran mindenkit megelőzve, elsőként szerez hírt egy várható eseményről és robbantja a lapok információs rovatait. Helyenként pedig pletykál, híresztel, legendákat és ellenőrizetlen információkat ad tovább. Ismerte a rivalda fényben szereplők emberi gyengeségeit, gyarlóságait, adomázott és suttogott is pásztorórákról, ivászatokról, legendás nőügyekről, szerencsejátékosokról, hamiskártyásokról, pénzhajhász karrieristákról, sikkasztókról, csalókról.

Senki sem tartott oly közelről leleplező tükröt a magyar újságíró társadalom történései elé 1956 és 1974 között mint ő, tőle tudjuk például, hogy mi történt a Magyar Újságírók Országos Szövetségében és a Magyar Írók Szövetségében 1956 októberében és novemberében, majd a kádári konszolidáció éveiben. Listát készített például az angol-, a német- és oroszbarát újságírókról, a bal- és jobboldaliakról, az urbánusokról és a népiesekről, a Gestapó és a KGB besúgóiról. Pártay Tivadaron kívül doktorálhatott volna Tamási Áronból, Sarkadi Imréből, Szabó Pálból, Veres Péterből, Déry Tiborból, Ungvári Tamásból, Boldizsár Ivánból és másokból.

Amikor megkezdtem a tanulmányom alapjául szolgáló források megismerését az ÁBTTL-ben, kiindulási pontként fogadtam el – más kutatókhoz hasonlóan – Rainer M. János Széchenyi-díjas történésznek, a Magyar Tudományos Akadémia doktorának, az 1956-os Intézet volt főigazgatójának azon kutatási eredményét, melyben kellő indoklással a "Varga", "Varga Sándor" és „Meszlényi”, "Meszlényi Károly" fedőnevű ügynökök azonosságára utal Dömötör László személyében. (Rainer: "Jelentések hálójában. Antall József és az állambiztonság emberei 1957-1989", Budapest, 1956-os Intézet, 2008.)

Míg ő mindössze egy helyütt tett egy kis kérdőjelet ("?) "Meszlényi" neve után, én a kutatómunka előre haladásával egyre többet tettem. "Meszlényi"-ben egy másik, szintén újságíró, bő termésű ügynököt

véltem felfedezni. Több tisztázatlan nyomon indultam el, több szempontból is vizsgálódom, ám amíg ezt az aprólékos elemző munkát nem fejeztem be, nem lehet teljes bizonyosságú végkövetkeztetést levonni. Ha Dömötör ügynöknek "kiemelkedő teljesítményében" osztoznia is kell "Meszlényivel", akkor is recorder marad azzal a jelentés mennyiséggel, amely hét kötetben olvasható az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában: 3.1.2. M-27843 + /1-4. dosszié, illetve 3.1.2. M-33169 + 1. dosszié.

Egy-két "Meszlényi" jelentést lefűztek ezekbe a dossziékba is az állambiztonsági tisztek, mint például az M-278343 jelzetű 200-201. oldalára, vagy az M-27843/1. 51-52. oldalára. Erősítve ezzel azt a feltételezést, hogy a "Varga", "Varga Sándor" és a "Meszlényi", "Meszlényi Károly" fedőnevek mögött egy valós személy azonosítható: Dömötör László, volt hírlapíró. Ismétlem: ma már úgy látom, valószínűleg két hálózati személyről van szó, a másik is hasonló időben, hasonló körben mozgott. Nem nevezhetem meg mindaddig, amíg minden szükséges bizonyíték nem áll rendelkezésemre.

A kutató munka mindenkor az új felfedezések sora: a frissítéseké, a javításoké, az okulásoké, az új ismeretanyag bővüléséé és az abból levont új következtetéseké. Innen a kutatás minden szépsége és az ismeretterjesztés izgalma.

Természetesen a különleges teljesítményt nyújtó ügynökök személyénél is fontosabb az az állapotrajz, amelyet jelentéseikben koruk társadalmi, politikai, emberi viszonyairól, s azok változásairól felvázolnak. Egy-egy húsz soros jelentés sokszor kifejezőbb, hatásosabb, megkapóbb, mint néhány hivatásos történész évtizedekkel későbbi, szárazan elvont nagydoktori disszertációja.

Ez a kötet azonban mást is tartalmaz.

A szerző személyesen megélt élményeit a rendszerváltás idejéből, így például fejezeteket az MDF megalakulásának viharos történetéből, először publikált dokumentumokat és fényképeket; Antall József miniszterelnök életútját és politikai pályáját, id. Antall József ny. miniszter megpróbáltatásait és vívódásait. Közli ifj. Antall József 1968-ban írt három levelét Kádár Jánoshoz, Fock Jenőhöz és Benkei Andrásához. Még fontosabb Grósz Károly pártfőtitkárhoz 1989 decemberében írt levele, s az ezzel kapcsolatos levelezése az MSZMP KB illetékeseivel 1990 márciusával bezárólag.

Ezzel a levéllel **Antall József** nyitott, megelőzve az ellenzék más vezetőit, s felvázolta a **vértelen, békés átmenet lehetőségét**. Úgy tartotta, hogy a megtisztult MSZMP alkotó és politikai ereje a hazai reformpolitika egyik alapkövetelménye, amely biztosan szilárd szövetségeseket fog szerezni, s a nemzet érdekében létre jöhet olyan erő-egyensúly, amelyben elképzelhetővé válik a történelmi kompromisszum, a politikai közmegegyezés; visszaszerezhetjük hitelességünket a világ előtt politikailag, gazdaságilag, erkölcsileg. Ezt a levél legfontosabb részében így fogalmazza meg:

*„Feltétlenül szükség van az MSZMP belső tisztázódására, tagjainak alkotó és politikai erejére, mert e nélkül nincs sikeres megújulás, ez a **hazai reformpolitika** egyik alapkövetelménye.*

*De az is szükséges, hogy feladják a mindent jobban tudás illúzióját, ne tekintsék az egyes ember „fejlődésének” csúcsát a kommunista politikai ideológia maradéktalan vállalásával azonosítva. Erre nincs okuk, ez sohasem vezet reális politikai szemlélethez, de még emberi magatartáshoz sem. Nem helyes egymás lejáratására törekedni. Arra van szükség, hogy mindazok, akiknek első a nemzet és a magyar nép sorsa, azok mindent kövessenek el egy olyan **erő-egyensúly** létrehozására, ami mellett az elkövetkező esztendőök minden esélyével számolva javulhat pozíciónk a világban. Olyan belső és külső képünk legyen, ami hitelképpessé tesz bennünket politikailag, gazdaságilag és erkölcsileg. Egy hátsó gondolatok nélküli, fondorlatosság mellőzésével vallott és gyakorolt politika biztosan szilárd **szövetségeseket** fog szerezni az Önök pártjának és elképzelhetővé válik a nemzeti racionalizmus alapján a **történelmi kompromisszum, a politikai közmegegyezés.**”*

Ennek alapján készültek egyesek – köztük a BM III Állambiztonsági Főcsoportfőnöksége – MSZMP-MDF kormányzásra. Ma már jól tudjuk, hogy miért nem lett így.



A kötetben a szerző – feltáró és ismeretterjesztő jelleggel – felvázolja a magyar állambiztonság szervezeti és intézménytörténeti rendszerét (1944 – 1990), megnevezi az egyes területek vezetőit, különös tekintettel a politikai rendőrségre: a III/III Csoportfőnökségre és annak jogelődjeire.

Őszinte köszönet illeti Cser Ferencet – immár a hatodik digitális kötet – könyvészeti és tipográfiai munkájáért.

## **A Szerző**

# A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből (I.):

## Írók, újságírók és szövetségeik, 1956-57

Dömötör László hírlapíró (1923-1976) "Meszlényi Károly", "Varga Sándor", „Varga” fedőnéven az állambiztonsági szolgálat legaktívabb, legtermékenyebb magyar újságírója volt: jelentéseit nyolc kötetben, kb. 2500 oldalon őrzi az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára. (ÁBTL. 3.1.2. M-18667, 1-7)

Kényszer és túlbuzgó közlésvágy alapján szervezték be, feltehetően még az 1956-os forradalom előtt, mert 1956 november első felében már fedőnevén jelentett. Jelentéseinek elsődleges hasznosítói: a BM I. (Államvédelmi) Főcsoportfőnökség, a BM II. Politikai Nyomozó Főosztály, a politikai rendőrség III/III-3-a alosztálya (a társadalomra veszélyesnek tekintett figyelő dossziés személyek, volt politikai foglyok felderítése) és a III/III-4-c alosztálya (a nacionalisták elhárítása).

Jelentéseinek 1971-ig vannak írásos nyomai, havi 200 forint költségtérítést kapott. Tevékenységének megcélzott személyei politikusok, újságírók, írók, – mindenekelőtt a népi írók –, a művészvilág ismert szereplői. Sajátosan otthonosan mozog a kisgazdapárt és a parasztpárt vezetői és az Antall család (Idősebb és ifjabb Antall József) körében.

1945 előtt a kormánypárti *Pestnél* dolgozott, 1945 után a kisgazda *Kis Újságnál*, megfordult a *Lapkiadó Vállalatnál*, a film, a reklám és a propaganda világában és vállalati sajtóberkekben is. Parlamenti tudósító, bennfentes információit közvetlenül a politikusoktól és avatott kollégáitól szerezte, jól értesültségét tükröző írásait közölte – többek között – a *Hétfői Hírek*, a *Népszava*, a *Magyarország*, a *Budapester Rundschau* és 1968-tól a *Magyar Hírlap* is.

Politikusként a Kisgazda Pártban tűnt fel. Többen is a párt történésszének tartották. Az 1947-ben megjelent „*Pártunk harca a demokráciáért: A Független Kisgazda, Földmunkás- és Polgári Párt története*” című kötet szerkesztője Szilágyi Istvánnal. A forradalom alatt ismét megjelent, s három számot megélt Kis Újság munkatársa. Némely jelentésében doktori címet is használ, de még nem tudni, hol szerezte.

1956 november elején ezt jelenti saját magáról :

*"Dömötör László monori tanítónak a fia, felszabadulás előtt a kormánypárti Pestnél dolgozott, felszabadulás után kisgazda vonalon tevékenykedett. Hosszabb ideig a Hírlapnál és a Kis Újságnál volt. Csalás miatt tették ki a Lapkiadótól kb. 2 évvel ezelőtt, azóta a film világában dolgozott. Utolsó munkahelye az Állami Gazdaságok Diafilm osztálya volt. Kéri – Kellner Jenő fotóriporter szerint őt a börtönbe Dömötör juttatta. Németh Gyula (nem azonos a Népsportossal) szerint ilyen rendőri besúgónak a sajtóban nem lenne helye. Első felesége magas rangú ÁVH-s tiszt elvált felesége volt. Lakása Vöröstorony u.3."*

Későbbi jelentéseiben is hírt ad önmagáról, mindenkor egyes szám harmadik személyben. Például:

*„Dömötör László dr., aki az ellenforradalom alatt a Kis Újságnál dolgozott, most jelent meg első ízben a szövetségben. (Újságíró Szövetség, – I.Cs.) Ott állítólag Futó Dezsővel volt tanácskozása. Róla többben megjegyezték, hogy újból megjelent a hatóság egyik embere. Elmondta többek között, hogy az ellenforradalom alatt a Kis Újságnál rajta és Futón kívül ott dolgozott Klamár Gyula, Maron Ferenc, Kinizsi Andor, ifj. Lázár Miklós, Avar Ferenc, stb.”* (1957. január 7.)

*„Dömötör László, aki jelenleg a volt Állami Gazdaságok Minisztériumának diafilm osztályán dolgozik, az ellenforradalom alatt a Kis Újság munkatársa volt, nagyon érdekes közléssel jött. November 3-án, szombaton a Kolosi téren nyilas röpcédulával találkozott. Ezen az volt: Bátor-ság – élünk! Ezt a röpcsit – már nem emlékszik pontosan – átadta Tildy Zoltánnak vagy Kovács Bélának.”* (1957. február 22.)

az Ety... történeti Hivatal... alapján  
az iratokat átvette  
A MAGYAR NÉPKÖZTARSASAG BELÜGYMINISZTERIUMA

A MINŐSÍTÉS MEGSZÜNT SZIGORUAN TITKOS!  
az 1990. évi tv. 8. § (2)  
bekezdése szerinti figyelemmel.

S Z E R V: BM

OSZTÁLY: 115-e

## MUNKA DOSSZIÉ

MINŐSÍTÉS: ügyv.

FEDŐNÉV: Meszler J.

B\* DOSSZIÉ SZÁM: 10-60039

AZ ÜGY KÖTETBEN

KÖTET SORSZÁMA: 11

MEGNYITVA: 1953. IX. 23.

LEZÁRVA: 1960. III. 22.

ARCHIV SZÁM: 18667/1

Egy dosszié a 8 közül az ÁBTL-ben

„Dömötör Lászlóval beszéltem 6-án délben. Elmondta, hogy a Hétfői Hírek vasárnap nagy bankettet rendezett, melyen mindenki berúgott. A lap vezetősége az alábbi emberekből áll: Parragi György, a szerkesztő bizottság tagja, rajta kívül Balázs Anna, Nagy Sándor, Vedres József, Révész Gy. István.

Dömötört hétfőn nagyon lekapták a Parlamentben a cikke miatt. Kádas István, aki egy időben a DISZ titkára volt, – az volt a lekapó. Számos olyan dolgot írt meg, ami nem volt helyes, címer, képviselők lemondása, stb.

Dömötörtől származik még az is, hogy az alábbi politikusok jutnak miniszteri tárcához a közeljövőben: Bognár József, Kovács Béla, Erdei Ferenc, S. Szabó Ferenc (a Mezőgazdasági Múzeum igazgatója). Ezzel kapcsolatban azt szeretném rögzíteni, hogy Sarkadi Imre pénteken vagy szombaton beszélt Erdei Sándorral, aki szerint Ferit gyúrnák, de az még nem mondotta ki az igent.”



Boldizsár Iván

„Folyó hó 12-én Matolcsy Károly és Dömötör László társaságában az ellenforradalomról beszélgettünk. Fény derült az alábbiakra. Darvas József volt miniszter november 3-án állandóan Erdei Ferenc mögött kullogott, Dömötör szavaival élve. Mikor Vas Zoltán meglátta, (t.i. Darvast) hangosan így szólt, ‘Te még itt vagy? Téged innen rég ki kellett volna rúgni, te szar áruló.’ Fazekas György pedig, amikor az emlékeztetés Tildy-Losonczy sajtófogadás előtt Boldizsár Ivánt meglátta, felelősségre vonta Losonczy Gézát, hogy engedhette be. Losonczy azt mondta: a parlamenti őrségnek még nem adott utasítást, hogy Boldizsár Ivánt ne engedjék be az épületbe. A sajtófogadáson, mikor Léderer, az Observer munkatársa kikelt Boldizsár ellen, Losonczy emelkedett szólásra és felkérte: ‘Boldizsár kolléga közkívánatra

hagyja el a termet.’ Ez a gobelin teremben zajlott le.

Dömötör ellen sok kifogás hangzott el. A Kis Újság megindulásakor a parlamentből, Tildy előszobájából távolították el Dancs Józsefet. Akkor még visszaszemtelenkedett, de utána végleg menesztették a szerkesztőségéből. Gyenes Istvánt a parlamentben kérték meg, hogy távozzék. Alig indult meg a Kis Újság, az Újságíró Szövetségből Futó Dezsőt felhívták, hogy Dömötört távolítsa el, mert az ÁVH embere. Futó megvédte.

Kiderült, hogy az Újságíró Szövetségben elkészült egy lista azokról, akik nem kívánatos személyek a sajtóban. Ezen rajta volt Dömötörön kívül Matolcsy is. Neki azt rótták fel bűnéül, hogy részese volt Csornoky Viktor és Tildy ügyének.

Dömötör szerint ezt a listát állítólag Nagyrévi György állította össze.

...sok szó esik az újabb laphoz való behívásokról is. Így újabban Dömötör László is megkapta a Lapkiadóhoz a behívását. Már státusba is került ott. Bajor Nagy Ernő elmondta, hogy őt is státusba vették a Friss Újság részére a Kossuth Kiadónál... oda került Gárdos Miklós is.” (1957. február 12.)



A hatvanas-hetvenes években a kiscgazdák legszűkebb körű táncskozásain is jelen van az ügynök, az állambiztonság okkal alapoz rá a nyílt vagy fedett szervezkedések felderítésében, az operatív feladatok végrehajtásában. Erősen kötődik Pártay Tivadar („Buday” fedőnevű ügynök) személyéhez, erre a kapcsolatra már kombinációkat is épít a belső reakció elhárítása. Rainer M. János írja:

*„Ha Pártay (vagy mások) levelet írt(ak) Kádár Jánosnak, ha választ kaptak (vagy ha nem kaptak), ha hírek érkeztek Nagy Ferenc és a magyar kormány közötti titkos tárgyalásokról, hamarosan koalíciós (esetleg fél-vagy álkoalíciós) alapon újjászerveződő kormányról, mindannyiszor ilyen szűk körű megbeszélések szerveződtek. A többnyire hosszúra nyúló borozás keretében zajló eszmecserékről „Varga” részletes jelentéseket írt, vagy később, a hatvanas évek vége felé, diktált minifonra.” (Rainer: „Jelentések hálójában, Antall József és az állambiztonság emberei 1957-1989”)*



Pártay Tivadar

A hatvanas évek végére Dömötör a kiscgazda vonal legfontosabb hálózati informátora „Vadász” (Szolnoki István), „Erdélyi” (Szentiványi József), és „Pásztor István” (Páll Tibor) mellett. 1968 és 1969 nyarán „Varga Sándor” (Dömötör László) Balatonszárszón nyaral családjával Pártay Tivadaréknál, ott gyűjti össze a Recsket megjárta kiscgazda foglyok visszaemlékezéseit, dokumentumait. A gyarapodó személyi irattári anyag az FKgP újabb történetének alapjául is szolgált volna, ám minderről természetesen időben és pontosan értesült az állambiztonság.

Dömötör nyüzsgő nagyvilági életet élt, keveset aludt, rohanva habzsolta az eseményeket, mindenütt ott volt, mindenkit ismert, mindenről jelentett. Politikusok, művészek, színészek, tudósok, sportolók, bázongoristák, artisták, szteptáncosok, ripacsok, stricik, főpincérek, kávéházak és kiskocsmák oszlopos figurái, az éjszakai élet hírességei és nappali pillangók egyaránt baráti, ismeretségi körébe tartoztak. Könnyen és gyorsan írt, hol komolyan, hol lezseren. Gyakran mindenkit megelőzve, elsőként szerez hírt egy várható eseményről és robbantja a lapok információs rovatait. Helyenként pedig pletykál, híresztel, legendákat és ellenőrizetlen információkat ad tovább. Listát készített például az angol-, a német- és oroszbarát újságírókról, a bal- és jobboldaliakról, az urbánusokról és a népiesekről, a Gestapó és a KGB besúgóiról.

Senki sem tartott oly közelről leleplező tükröt a magyar újságíró társadalom történései elé 1945 és 1975 között mint ő, tőle tudjuk például, hogy mi történt a **Magyar Újságírók Országos Szövetségében** és a **Magyar Írók Szövetségében** 1956 októberében és novemberében, majd a kádári konszolidáció éveiben. Pártay Tivadaron kívül doktorálhatott volna Tamási Áronból, Sarkadi Imréből, Ungvári Tamásból, Boldizsár Ivánból és másokból.

Ismerte a rivalda fényben szereplők emberi gyengeségeit, gyarlóságait, adomázott és pletykált is pástorórákról, ivászatokról, legendás nőügyekről, szerencsejátékosokról, hamiskártyásokról, pénzhajhász karrieristákról, sikkasztókról, csalókról. (Fájdalom, az utóbbi un. szenzitív adatokat és körülményeket az ÁBTL cenzorai kötelességszerűen törölték a kutatók által kért másolatokból. Ám szerencsére nem mindenhol sikerült a teljesség igényével, így véletlenül megmaradt egy-két csemege az utókornak, melyek a törvényes határidő leteltével már közölhetők.)

Mindezek ellenére mint tudományos kutató meglepve tapasztaltam, hogy 2010-ig rajtam kívül senki sem kereste még Dömötör dossziéit (az egyetlen kivétel Rainer M. János, akit a dömötöri „életműből” Antall József besúgói érdekeltek), azokat több hónapi munkával előbb rendeznie kellett a levéltárnak ahhoz, hogy a kutató asztalára kerülhessenek.

## Mi történt 1956-ban az Írószövetségben és az Újságíró Szövetségben?

Dömötör László újságíró, állambiztonsági ügynök jelentéseit helyenként tömörítettem, stilizáltam, lényegük azonban érintetlen.

„1956. késő nyarán, kora ősszel az írók már lázadoztak. Nyugaton is az írókat tartották a leg-  
többre, tőlük remélték azt, hogy 'a gúzsba kötött magyarság harcát vezetni fogják. Minden meg-  
mozdulásukról tudtak kint és igyekeztek azt minél jobban felfűjni.



Sarkadi Imre

Sarkadi Imrével szeptemberben találkoztam hosszabb szünet után. Tőle informálódtam az Írószövetség helyzetéről. Elmondta, hogy csoportja – Kuczka és társai – most akarnak egy lapot indítani *Életképek* címmel. Ennek az lett volna a feladata, hogy Darvas Józsefet átmentse, mert a sztálini időkben túlzottan exponálta magát. Az *Életképek* első számában például nagy cikk jelent volna meg a magyar uránium termelésről, aztán a nemzeti kommunizmusról.... ebben a lapban mondott volna le Kossuth díjáról 11 író, köztük Sarkadi, Kuczka, Zelk, Benjámin, Kónya, Veres Péter és mások.

Az Írószövetségben is pezsgett az élet. Az Irodalmi Újság egy-egy számaért már közelharcot kellett folytatni. S jött az írók közgyűlése. Sarkadi szerint Magyarországon még soha olyan demokrati-  
kus választásra nem került sor, mint akkor. Emlékezetem szerint a legtöbb szavazatot Banjámín László kapta. A cél az volt, hogy a szektás moszkovitákat – Gergely Sándor, Barabás Tibor, Balázs Anna és társaik – kibuktassák mindenhol. Ez meg is történt.



Benjámin László

Az íróknak szerepük volt október 23 előkészíté-  
sében, a különböző egyetemeken a tisztulásért  
megindult összejöveleken mindig részt vett  
egy-egy képviselőjük. Október 23-án jelen vol-  
tak a Bem-téri tüntetésnél. Budára igyekezvén  
a Margit hídon találkoztam Bába Mihály íróval  
és műfordítóval. 'Gyerünk a Bem térre!' –  
mondta. Ott találkozott volna Dékány Kálmán-  
nal, de elkerülték egymást. Veres Péter mon-  
dott beszédet. Este az Irodalmi Újság különki-  
adásában látott napvilágot, melyben a követelé-  
sek megjelentek. Ennek az újságnak volt a leg-  
nagyobb hite a tömeg soraiban. Ettől kezdve  
az ellenforradalom láthatatlan vezérkara az  
Írószövetségben székelt.

A Nemzeti Parasztpárt utódja a Petőfi Párt szinte kizárólag írókból állt, akárcsak a pártvezetőség fölé kerekedett szellemi vezérkar: Veres Péter, Tamási Áron, Németh László, Keresztúry Dezső, Féja Géza, Kodolányi János és mások. Sarkaditól hallottam, hogy ez a vezérkar már régen készen állott titokban. Az írók pártja: a Petőfi Párt képviselte aránylag a legbecsületesebb vonalat ebben az időben. Emlékezzünk csak arra, hogy elsősorban ők emelték fel szavukat a törvénytelen-  
telenségek, a lincselések ellen. Ezen a téren Budapesten Németh László, vidéken Féja Géza vinné el a pálmát.

# Irodalmi Újság

A MAGYAR ÍRÓK LAPJA

## A MAGYAR ÍRÓK KIÁLTVÁNYA

Történelmi sorsfordulókhoz érkezünk. Ebben a történelmi helyzetben csak akkor tudunk helytállni, ha az egész dolgozó magyar nép fegyelmizetten, egy taborból tömörül.

A part és az állam vezetői mindeddig nem adtak életképes programot. Ezért azok a feladatok, akik a szocialista demokrácia kibontakoztatása helyett konokul a Sztalin- és Rákosi-féle terror-rendszer visszaállítására szervez-

Mi, magyar írók a következők pontban fogalmaztuk meg, mit kíván a magyar nemzet?

1. Önálló nemzeti politikát a szocializmus eszméje alapján. A lenini elvek szerint rendezni kell a viszonyunkat valamennyi orszaggal, mindenekelőtt a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal. Felül kell vizsgálni az államközi egyezményeket és a gazdasági szerződéseket, a nemzetek egyenjogúsága jegyében.
2. Véget kell vetni a népek barátságát zavaró nemzetiségi politikának. Azt akarjuk, hogy barátságunk szövetségeseinkkel, a Szovjetunióval, a népi demokratikus országokkal őszinte és igaz legyen. Ez csakis a lenini elvek megvalósításával lehetséges.
3. Nyíltan fel kell tártani az ország gazdasági helyzetét. A válságból csak

akkor tudunk kijutni, ha a munkásság, a parasztság és az értelmiség végre az őt megillető szerephez jut az ország politikai, társadalmi és gazdasági életének irányításában.

4. Az üzemeket a munkások és a szakemberek vezessék. Újja kell formálni a jelenlegi bér- és normarendszert, a megvalósuló társadalmi biztosítást stb. A szakszervegyar munkásokszövetség országos érdekképviselői szervezetei.

5. Új alapokra kell helyezni

ni parasztpolitikánkat.

Mind a termelőszövetkezetekben, mind az egyéni gazdaságokban biztosítani kell a parasztság önrendelkezési jogát. Meg kell végre teremteni a szövetkezők önkéntességének politikai és gazdasági feltételeit. Fokozatosan át kell térni a mostani begyűjtési és adózási rendszerről a szabad, szocialista termelést és a szabad

6. Mind ennek a feltétel az, hogy a part és az állam vezetésében alapvető szerkezeti és szoci-

mei változások történjenek. El kell távolítani közéletünkben a restaurációra törekvő Rákosi-köröket. Melyre helyre kell állítani Nagy Imrét, a hazafi és a magyar kommunista, akiben a magyar nép meggyőző. Továbbra maradjon az az elv, hogy az elcsúszott években következetesen maradjon a szocialista demokráciáról. Úgyváltások határozatlan fel kell lépni a magyar elcsúsztatás ellen.

7. A kibontakozás megköveteli, hogy a Hazafiak Neplőve a magyar társadalom dolgozó rétegeinek politikai képviselője legyen. Választási rendszerünkkel egyetemesen kell normalizálni, hogy az megjelöljen a szocialista demokrácia követelményeinek. Az országgyűlésben, a tanácsokban és minden munkahelyen, szervezetben a nép szabadon töltsön ki a maga képviselőit.

Hisszük, hogy szavunkban a nemzet lelkiismerete szólalt meg.

Budapest, 1956. október 23.

MAGYAR ÍRÓK  
SZÖVETSÉGE

ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN  
ELNÖKSÉGE ELNÖKE: DR. SZABÓ ZOLTÁN

### A Lengyel Írók Szövetségének

VARSÓ

#### BARÁTAINK!

A harc, melyet a szabadságért, a demokráciáért, a nép jólétéért és a nemzeti politika érvényesüléseért a lengyel munkássággal és minden haladó erővel közösen vívtatok, győzelmet aratott. Mi, magyar írók, kezdettől fogva nagy rokonszenvvel figyeltük küzdelmeiteket, a most búsza örömmel tölt el, hogy közös reményeink nálatok már kezdenek megvalósulni.

Megfogadjuk: mindent megteszünk azért, hogy hazánkban is végső győzelmet arassanak a leninizmus, a humanizmus eszméi. Biztosítunk benneteket, hogy elszántan ellenünk szegülünk minden fajta restaurációs kísérletnek, a nem kíméljük erőnket mindaddig, amíg népünk a szabadság és a boldogulás útjára nem lép, a amíg teljes mértékben helyre nem áll nemzeti becsületünk és méltóságunk. Harsunkat veletek — és az egész lengyel néppel — közösen akarjuk vívni, támogatni fogunk benneteket és támogatásokat kérjük.

Budapest, 1956. október 23.

MAGYAR ÍRÓK SZÖVETSÉGE

Az Irodalmi Újság különkiadása, 1956 október 23



Németh László

Jócsik Lajost, Farkas Ferencet. November 4-én hajnalban, amikor elhangzott Nagy Imre beszéde, melyben az ENSZ segítségét kérte, akkor az írók ismét lázas tevékenységbe kezdtek. Képes Géza felolvasta az Írószövetség felhívását, Háy Gyula pedig a világ íróihoz fordult. Kuczka fegyveresei állítólag harcba is bocsátkoztak, a szövetség helyi csoportjai – például Dunapentelén Sándor András vezetésével – az ellenállók hangadói voltak. Kapcsolatot kerestek és találtak a gyárakkal, megjelentek Csepelen és Újpesten, fegyveres harcra buzdítottak.

Az Írószövetségnek nagyon fájt, hogy egyes tagjait a fasiszta színezetű lapok támadták. Benjámin Lászlót például a Dudás-féle Magyar Függetlenség kritizálta. Az ellenakciók leállították ezt a hajsztát. Amikor a sztrájk lett a jelszó, az Írószövetségben számtalan felhívás, röpcédula készült el. (Előfordult, hogy a szövetség nevét ellopták.) Molnár Zoltán titkár még november végén is küldöztette az embereket a gyárakba, munkahelyekre, persze nem a Kádár kormány melletti megszólalásra. Az Írószövetség taggyűlésén elhangzott Tamási Áron felszólalást sokszorosították és terjesztették.

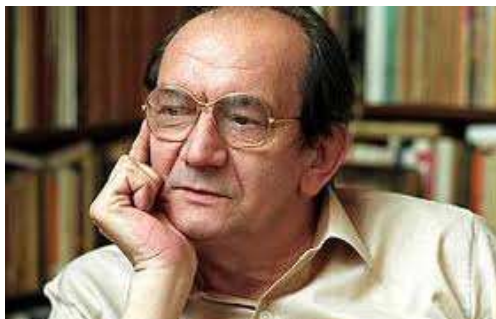
Az ellenforradalom bukása után a külföld arra törekedett, hogy mindennel ellássa az írókat, mondván, ők nem hagyják cserben a szövetségeseiket. Jött a Vöröskereszt útján az élelmiszer, a ruha, a pénz, s megalakult az Írók Segélyszervezete Tamási és Jankovics vezetésével, itthon is számos gyár, közület, szervezet gyűjtött az írók részére, – ahogyan minderről Kopré Józseftől értesültem.

Aztán az lett a jelszó hónapokon keresztül, hogy „Nem írni!” „Ezeknek nem!” Akik mégis tollat ragadtak, azok nem tartoztak az élvonalhoz. Folytak később a tárgyalások az Írószövetségben, majd amikor azt bezárták kormánybiztost állítva az élére, az írók áttették székhelyüket az Újságíró Szövetségbe, majd onnan a Hungária Kávéházba. Aztán szétszóródtak, s lassan írni kezdtek. Van aki hosszabb, van aki rövidebb lélegzetű munkát kapott.

Október 23 után az Írószövetség kibővítette vezetőségét, helyet kapott benne Kodolányi, Féja, Sinka, a baloldali kommunisták mindenkiből kiszorultak. A Magyar Rádió hangját is az írók megjelenése változtatta meg Illyés Gyula és Füst Milán megszólalásaival. A Petőfi Párt programja eléggé felforgatta volna az országot, nyíltan benne volt a polgári restauráció. Az ország élére Kodály Zoltánt kellett volna ültetni, ha átmenetileg is.

Az írók egy másik csoportja Kuczka Péterrel (Márkus, Kónya) létrehozta a Nemzeti Bizottságot, mely szerette volna az ország politikai irányítását megkaparintani, rendelkezésükre állt néhány száz felfegyverzett fiatal is.

November 4 előtt az írók nem vállaltak kormányzati szerepet, a Petőfi Párt sem az írókat tolta előtérbe, hanem például Bibó Istvánt,



Kuczka Péter



*Háy Gyula, Gáli, Obersovszky és társaik őrizetbe vétele természetesen nagy visszhangot váltott ki, a legnagyobbak – Illyés Gyulától Szabó Pálig, Veres Péterig – azonban hiába mozdultak meg érdeükben, eredményt nem tudtak elérni.”*

Gál Ferenc ny. hdgy. **megjegyzése:**

„A jelentés nem valami jó, de Meszlényi nem tud többet a szövetségről. Minden esetre átadjuk a Vizsgálati Főosztálynak.”

„Az Újságíró Szövetségben már az októberi események előtt megindult a bomlás, s az ellenforradalom egyik bázisa alakult ki. A rehabilitálásokkal kezdődött a folyamat. Nem csak olyanoknak adták vissza újságírói jogukat, akiktől azokat törvénytelenül, meg gondolatlanul elvették. Sajnos számos álhírlapírónak is. Így akartak szavazatokat és kulcspozíciókat szerezni az új tisztségviselők választására készülő olyan nemzeti kommunisták, mint például Haraszi Sándor. A rehabilitációs bizottságban Novobáczky Sándor volt a hangadó, háta mögött a pártközpontban Kéri János állt.

A júniusi párthatározat után megindult az erjedés a szövetségben is. Az október 29-i közgyűlés előkészítésére bizottság alakult, melyben Losonczy Géza és Gimes Miklós csoportja dominált. Vadász Ferenc főtitkár megbuktatása lett volna a cél, Haraszi Sándor és Gimes Miklós pozícióhoz juttatása. Ezen a közgyűlésen akarták leleplezni azokat a kollégákat is, akik a hatósággal szorosabb kapcsolatban voltak. (Ezt konkrétan hallottam és Borgos elvtársnak a figyelmét fel is hívtam rá.) Cél volt az is, hogy a sok munkáskáder ne lehessen tag, s aki nem tag, az nem dolgozhat lapnál. Egyesek (Varannai Aurél, Zsadányi Oszkár, Léderer, Boldizsár) a külföldi lapokat látták el megfelelő anyagokkal és segítőkre is akadtak.



Losonczy Géza

Aztán közbe jött az ellenforradalom. Utána pár napig pangás volt, majd megindult az élet. Tudtommal Vadász Ferenc már november 7-én, vagy 8-án be is ment. Egyesek (Pethő, Gimes, Boldizsár, Novobáczky, Keszi) innen akarták megszervezni az újságíró sztrájkot. Amikor nem engedték be őket az épületbe, átmentek az Írószövetségbe és ott hirdették meg a sztrájkot. Ebben az időben a Nemzeti Bizottság tagjai is beolvadtak a közgyűlést előkészítő bizottságba, így akarták magukat legalizálni. Különböző bizottságok jöttek létre, ezekben a vezető funkciókat igyekeztek megkaparintani. Jellemző eset, hogy a szociális bizottság elsősorban volt álhírlapíróknak és a régi kor embereinek adott segélyt. (Például: R. Lászlót, a szélső jobboldali Esti Újság volt rendőri riportert is felvették a segélyezett listájára.)

A magát önkényesen megválasztott, kiszélesített elnökség átalakította a szövetség arculatát. Beültették az elnöki székbe – immár a Nagy Imréekkel eltűnt Haraszi Sándor helyett – Száva Istvánt, aki lefogásáig töltötte be ezt a tisztséget. (Vadász Ferencet úgy kezelték, mintha ott sem lett volna.) Ezekben a hetekben az ország ellenforradalmi góca kétségtelenül az Írószövetség és az Újságíró Szövetség volt. A külföldi újságírók otthonosan mozogtak már a székházban, még az is



Háy Gyula



Novobáczky Sándor



Haraszi Sándor

*felmerült, hogy februárban, a magyar sajtó napján úgy rendeznek egy pikniket, hogy az anyagi alapot tőlük és az angol követségtől szedik össze. Minden követ megmozgattak a lefogott újságírók szabadon bocsátása érdekében.*

*Kialakultak a szövetségen belüli csoportosulások, klikkek.*

*Az úgynevezett hithű kommunisták, a néphatalom harcosai elég kevesen voltak, nagyjából az üzemi lapoknál dolgozó fiatalokból tevődtek össze.*

*Aztán volt a polgári réteg (Németh dr., Magyar, Pakots, Wesselényi Miklós és mások), céljuk – egy-két kivétellel – a saját pecsenyéjük megsütése volt. S ez eredménnyel is járt.*

*Következett utánuk azoknak a csoportja, akik már évek óta nem dolgoztak, vagy nem dolgozhattak a sajtóban. Ezek állásfoglalása is igen érdekes volt. Volt, aki csendben maradt és nem szította az ellenségeskedést, mások pedig teli szájjal harsogtak.*



Pethő Tibor

*S aztán jött a legérdekesebb együttes (Gimes Miklós, Molnár Miklós, Novobáczky Sándor, Pethő Tibor, Boldizsár Iván, Erdős Péter, Korolovszky Lajos), ez volt a legrajtelmesebb. Leggyakrabban a könyvtárszobában dugták össze a fejüket, s ha netán egy idegen arra tévedt, azonnal szétugrotak. Ők kezdték meg a konkoly hintését.*

*A történetek után nem volt váratlan az újságíró társadalom számára a szövetség feloszlata, annak élére kormánybiztos állítása.*

*A szövetség életéről nem tudok teljes képet adni, csak láncszemeket a nagy egészhez. Ám adataim mindenben helytállóak. Ha az illetékesek jól szemügyre veszik a dolgokat, akkor rá fognak jönni, hogy akik előkészítői voltak az októberi eseményeknek, s az ellenforradalom alatt hangosan vagy*

*csendesebben puffogtatták az álhazafias frázisokat, ma is ők a szószólók, az irányítók a láthatatlan háttérben.”*

Gál Ferenc rny.hdgy. **megjegyzése:**

„A jelentést megküldjük a Vizsgálati Főosztálynak, valamint felhasználjuk az újságírók ellenes tevékenysége további felderítésére.”

## ***Jelentések az "ellenforradalom" napjaiból***

Az ügynök többször is visszatér október 23-ra, jelentéseiből mozaikszerűen áll össze az események köre, benne a korabeli magyar sajtó szerepe, írók, újságírók sorspróbáló megnyilvánulásai, tettei. Mindez nem a hivatalos történetírás, hanem egy állambiztonsági hálózati személy szemszögéből, annak minden elfogultságával, szubjektívizmusával.

*"Október 23-án 18 óra tájban már nyüzsgő hangyaboly volt a város. Kb. 19 órakor Szelei László, a Lapkiadó munkatársa közölte, hogy a Szabad Ifjúság és az Irodalmi Újság különkiadásban*

jelenik meg. Ezt telefonon Marikával közöltem is (Itt feltehetően valamilyen BM összeköttetésére utal az ügynök, – I.Cs.), azt hiszem elsőként, mert Szelei előtte néhány perccel kapta az utasítást Nemes Ivántól, a Lapkiadó igazgatójától.

Nemes Ivánt Kállay Gyula hívatta fel telefonon kb. 19.30-kor és közölte vele, hogy nem jelenhet meg az Irodalmi Újság különkiadása. Rá négy perccel Erdei Sándor, az Írószövetség főtitkára hívta fel és közölte: Kállayval beszélt és megjelenhet a lap. Ebből többen (Antal Gábor, Katona Jenő) arra következtetnek, hogy a telefonlehallgatóban akkor már az ellenforradalom emberei ültek.

Ugyanebben az időben Kovács György, a

## Szabad Ifjúság

munkatársa a Röck Szilárd utcai szerkesztőségben kijelentette: 'Elseperjük a komcsikat, mi is ki-jövünk. Éljen a forradalom!' Félóra múlva meg is jelent a lap. Az egyik gépirónő később elmondta: a szerkesztőség egy emberként követelte a különkiadást, 'Ki az utcára!' A DISZ vezetőségével már 18.00 óra óta folyt erről a tanácskozás. A DISZ vezetők – Szakalival az élükön – azt mondták: helyes, de vigyázni kell, hogy a kezdeményezés a kezünkben maradjon. (A különkiadások megjelenését és tartalmukat is telefonon közöltem Marikával, sőt azt is, hogy milyen rendszámú kocsik kezdték a lapok szállítását a Röck Szilárd utcában.)

Kb. 23.00 óra tájban hazafelé menet összetalálkoztam a

## Szabad Nép

egyik munkatársnőjével, aki a Pasaréti tér környékén lakott. Tőle tudtam meg, hogy a szerkesztőség a forradalom mellé állt. Már néhány nappal korábban beadvánnyal fordultak a pártközponthoz. Akkor kiküldték hozzájuk Friss Istvánt kormánybiztosnak. Kint járt a lapnál Révai József is. De ők csak olajt öntöttek a tűzre, nem sikerült a hangulatot lecsendesíteni. Horváth Márton főszerkesztő ekkor már nyíltan ellenszegült és 'a nép hangját' idézte. A Szabad Népnél nem voltak hajlandók leadni Gerő Ernő beszédét. Később olyan megegyezés jött létre, hogy a nyomdászok kiszedik a beszédet, de csak Nagy Imre beszédével együtt hozzák le. Végül a Gerő beszédet elsikkasztották.

Igen fontos láncszem az ellenforradalom szempontjából az

## "Igazság"

szerkesztőségének ügye. Október 22-én helyezték a Lapkiadóhoz Komoly Pétert a Népművelési Minisztériumból. Olyan információim vannak róla, hogy a felesége igen fontos beosztású ÁVH kémelhárító volt. Komoly egy nap után, 23-án este megszervezte az "Igazság"-ot. Ennek történetét Antal Gábor, D. Szabó László és Kulcsár Ödön mondta el. A Népművelés szerkesztősége 23-án egész éjjel talpon volt. Varga Imrét és Petőczöt, akik ellene voltak, hogy forradalmi lapot indítsanak, – hazaküldték. Éjjel elhatározták, hogy lapot adnak ki. Obersovszky Gyula vállalta a felelős szerkesztői tiszteket, mert többen teljesen illegálisan akarták a lapot kiadni. A szellemi irányítás azonban Komolytól származott. A nyomdászok örömmel vállalták az új lap előállítását. Október 24-én az Igazságnak már fegyveresei is voltak, honnan jöttek, nem tudom, a parancsnokuk Molnár László filmes volt, aki Moszkvában tanult.

A kiadóhivatali teendőket a Népművelési Intézet munkatársa: Radványi Sándor vállalta, míg a hirdetési és pénzügyi dolgokat Stáler László (terjesztés) vállalta magára. A lap hamarosan gépkocsikat is szerzett, s ettől kezdve november 9-ig, vagy 10-ig minden nap megjelent. Nyomdakölt-

seget nem fizettek, papírt fegyveresekkel zabráltak és a munkatársak már október 25-én kaptak pénzt.

VIKAR  
PROLETÁRIJAI  
EGYESÜLJÉTEK!

# Szabad Ifjúság

WIADYSŁAW GOMULKA  
beszéde a LEMP  
Központi Bizottsá-  
gának VIII. ülésén

A DISZ KÖZPONTI VEZETŐSÉGÉNEK LAPJA

VI. ÉVFOLYAM 228. SZÁM • KEDDŐ, 1956. OKTÓBER 23. • ÁRA 40 FILLER

(3.-4.-6. oldal)

## Befejeződtek a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások

Ma délután kezdte a záróülés a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalásokat

Béla, október 22.  
A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének küldöttjei Béla, október 22-én délután 4 órakor Budapestre, a Kórházban tartották a záróülést. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének küldöttjei és a Jugoszláv Kommunista Szövetség Központi Bizottságának küldöttjei között a délutáni órákban megkezdte a tárgyalásokat. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

október 22-én délután 4 órakor Budapestre, a Kórházban tartották a záróülést. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Küldött munkatársunk telefonbeszámolója

### A magyar–jugoszláv viszonyban új szakasz kezdődik

Gerő Ernő beszélgetése a Barba munkatársával

Erősen beszélgetett a magyar–jugoszláv viszonyban új szakasz kezdődik. Gerő Ernő beszélgetése a Barba munkatársával.

október 22-én délután 4 órakor Budapestre, a Kórházban tartották a záróülést. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Szabad Ifjúság munkatársainak jelen volt a beszámoló a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

### Elutazott az Alekszandrov-egyesület

A Szovjet Hadsegély Vörös Zsolt Erdemvellett küldöttjei Alekszandrov Egység és Tervezőegység — amely nagyszámú orosz és jugoszlávai vezetőjeikkel együtt — a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

### Közösít

#### Rajk Lászlónak

A Hatalmas Naplóról: Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Rajk Lászlónak a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

## Megválasztották a Lengyel Egyesült Munkáspárt új politikai bizottságát

A Központi Bizottság első titkára: Władysław Gomułka

A Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának VIII. ülésén október 22-én a következőket választotta meg a politikai bizottság tagjait: Józef Cyrankiewicz, Władysław Gomułka, Roman Zambrowski és Aleksander Zawadzki.

október 22-én délután 4 órakor Budapestre, a Kórházban tartották a záróülést. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

Varsói különüldösítőnk helyszínelője

## Lengyel barátaink a demokratizálás teljes győzelmének útján

Varsó, október 22.

Varsóban megkezdődött a demokratizálás teljes győzelmének útján. A demokratizálás teljes győzelmének útján.

október 22-én délután 4 órakor Budapestre, a Kórházban tartották a záróülést. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

## Ma ül össze a DISZ Központi Vezetősége

(Beszámoló az egyetemi ifjúsági országos parlamentjéről)

A DISZ Központi Vezetősége október 22-én délután 4 órakor Budapestre, a Kórházban tartották a záróülést. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.



### JUJ, DE IRIGYI

A Kisebbségi Kisebbségi Tanács a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

### Oktober 25: budapesti ifjúsági országos parlamentje

A DISZ Központi Vezetősége október 25-én délután 4 órakor Budapestre, a Kórházban tartották a záróülést. A tárgyalások a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.



## NIECH ŻYJA POLSCY TOWARZYSZE!

Eljének a lengyel elvtársak! A Sztandar Młodych, a Lengyel Ifjúsági Szövetség központi lapja szerkesztőségének

Kedves elvtársak! Szívből üdvözlök, hogy az a hazai, amelyet a lengyel dolgozók, a lengyel ifjúság vitt a szocialista demokrácia útjára. A lengyel ifjúság a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

## A Szabad Nép szerkesztőségének távirati- a Trybuna Ludu szerkesztőségéhez

Kedves elvtársak! A Szabad Nép munkatársai és szerkesztőjei a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

## Magyar újságírók üdvözlé a lengyel újságíróknak

A Magyar Újságírók Országos Szövetségének közgyűlésénél a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

## A Lengyel Újságírók Szövetségének Varsói

A magyar újságírók a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások. A magyar újságírók a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

## A ZMP Központi Vezetősége és varsói bizottsága VARSÓ

A Budapesti Párti Központi Vezetőség a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.

## A Magyar Írók Szövetségének közleménye

Többek között a magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások. A magyar–jugoszláv pártközi tárgyalások.



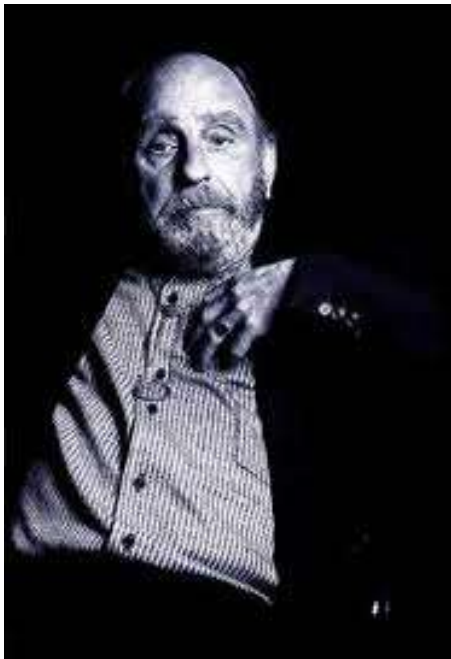


## 1. SZÁM

## 18

ácsot azonban Obersovszky 24 órán belül megkérte, hogy hagyja el a szerkesztőséget, mert nincs szükség rá. Keszi október 25-én, vagy 26-án egy igen éles hangú cikket leadott a kommunisták ellen, ki is szedték, de Zsadányi Oszkár akkori tördelő szerkesztő megakadályozta megjelenését.

A lap végleges szerkesztőségét november 9-én akarták kijelölni. Addig már hozzávetőleges becslés szerint 100 ember mozgott ott. Készen volt egy kb. 40 tagú szerkesztőségi lista is, amelyet ott hagytak a Könyvtáros szerkesztőségében, Katona Jenő szobájában. Ezt a listát Obersovszky, Komoly, Gáli és Radványi állította össze. A lap törzsgárdája tudtommal – bár ez nem teljesen pontos – az alábbiakból állt:



Obersovszky Gyula

Obersovszky Gyula, Komoly Péter, G. Vészi János, D. Szabó László, Radó István, Kusinszky Endre, Garai Tamás, Gáli József, Radványi Sándor, Zsadányi Oszkár, Rozsnyai Simon, Pintér István, Gimes György, Szilvási Lajos, Dersi Tamás, Szentiványi Vera, Örkény István, Baracs Dénes, Forgács Ágnes, Párkány László, Szegedi Emil, Kozák Dezső, Gink Károly, Barabás Tamás, Bárdi János.

Kiegészítés az előbbiekhöz.

Az egyetemisták október 24-én „Október 23” címmel forradalmi ifjúsági lapot szándékoztak indítani. Nemes Iván, a Lapkiadó vezetője azonban rábeszélte őket arra, hogy egyesüljenek az Igazsággal, ne legyenek egymás konkurensei, hiszen úgylis egy célért küzdenek és kevés a papír is. Az egyetemisták ebbe belementek és így vonult be Nemes vezetésével az „Október 23” szerkesztősége az Igazságához. Köztük volt Zsadányi Oszkár, Antal Gábor, Kusinszky Endre, Va-

dász Kornél, Gimes György és Szilvási Lajos. Az „Október 23” lapengedélyét Haraszti Sándor adta ki szóban, annak fő szorgalmazója Szilvási Lajos volt.

Az Igazságnál rövid idő alatt a szerkesztőségi hierarchiát tükröző következő munkabeosztás alakult ki – Zsadányi Oszkár szerint, akinek szavait többen is megerősítették -:

Főszerkesztő: Obersovszky Gyula, helyettese Komoly Péter. Olvasó szerkesztő Szegedi Emil és Radó István. Tördelő szerkesztő Zsadányi Oszkár és Pelbárt Oszkár. Politikai rovat: Kusinszky Endre rovatvezető, Barabás Tamás, Dersi Tamás, Vajda István, Garai Tamás, D. Szabó László, Szentiványi Vera, Vas Mária, Bárdi János, Szilvási Lajos, Juhász Róbert. Külpolitikai rovat: Gimes György, Vadász Kornél. Ipari és mezőgazdasági rovat: Hódi Sándor rovatvezető, Szendrei József. Kulturális rovat: Zolnai Vilmos rovatvezető, Demeter Imre, Gáli József, Nyárády Gábor. Sport rovat: Rozsnyói Simon, Pintér István. Brezenóczy és Dénes Tibor dr. rovat beosztására nem emlékszem pontosan.

Az előbbieket szerepeltek a szerkesztőség végleges listáján is. Akiket már az első 48 órában eltávolítottak a laptól, azok: Keszi Imre, Lukács Imre (a dadogós), Hajnal Anna és Ungvári Tamás.

A

## Kis Újság

A Semmelweis utcai pártházban a párt ideiglenes vezetősége Pártay Tivadart és Szokoly Endrét bízta meg a sajtóosztály megalakításával.





A Kis Újság október 30-án jelent meg először és november 4-én utoljára. A főszerkesztő Kovács Béla volt. Felelős szerkesztő és egyben politikai irányító: Futó Dezső. Rajta kívül a szerkesztő bizottság tagja volt Klamár Gyula és Maron Ferenc. A lap belső munkatársai (akik előleget is vettek fel): Dömötör László dr. (belpolitika), Maron Ferenc (külpolitika), Lázár Miklós (rendőrségi tudósító), Csaplár András (sport). Többnyire a belpolitika területén dolgoztak: Szász Ferenc, Benkő Tibor, Berecz Lajos, Szánthó Dénes, Kinizsi Andor, Avar Ferenc, Kiss Antal.

A lapnál indulásakor elég sokan megjelentek, ám zömüket eltanácsolták, köztük Dancs Józsefet és Zeke Gyulát.

A

## Magyar Nemzet

Pártay Tivadar és Szokoly Endre együtt vette birtokba a lapot. Itt állt elő, hogy egyszerre három szerkesztőség is működött. Az egyik a régiékből tevődött össze. A másik a fegyveresekkel érkezett Pártayval tartott. A harmadik a jogfolytonosság alapján Horváth Zoltánnal az élen követelte magának a lap irányítását. Pártay lett a győztes, részben a kormány támogatásával, részben pedig azzal, hogy Pető Tibor lepaktált vele. Így a lap kocsiját is ő használta. No és pénzt is Pártay tudott szerezni a Nemzeti Bankból, meg nem erősített hírek szerint Tildy aláírásával.

Pártay a következőkkel vonult be a Magyar Nemzethez (ezek szerepeltek fizetési listáján is):

Főszerkesztő: Pártay Tivadar, helyettese: Pethő Tibor. Utána így következett a többiek rangsora: Horváth Zoltán, Kemény Endre, Szokoly Endre, Horváth László (titkárság vezető), Szilágyi József, Szilágyi István (sport).



Parragi György

Mikor már megvolt a paktum, Pető Tibor sugallatára a lap régi gárdája kifogást emelt néhány ember ellen. Először Parragi György eltávolítását követelték (Pető Tibor, Sebestyén György, Fencsik Flóra). Aztán Pál Ferenc következett, akinek személyével kapcsolatban többen kijelentették: azért nem akarnak vele együtt dolgozni, mert az ÁVH embere. Pártay beszélt vele, s azt kérte tőle: menjen egy hónapra szabadságra. Rajtuk kívül Rajcsányi Károly és Gárdos Miklós is eltűnt a laptól. Horváth Zoltán vissza akarta hozni Vámos Magdát, hogy ez megtörtént vagy nem, – nem tudom.

November 4-én a Magyar Nemzet pénztárában 160 000 forint volt. Egyesek szerint ezt Pártay Tivadar eltulajdonította, más és hihetőbb adat szerint Horváth László titkárság vezető szökött meg vele Nyugatra. Semmi sem volt kialakulva a szerkesztőségben, belső torzszalkodás folyt, még több

embert akartak kirúgni, másokat pedig bevinni.

A Petőfi Párt (Nemzeti Parasztpárt) mint ismeretes a Dorottya utcában a Kulturális Kapcsolatok Intézetében üttette fel a tanyáját. Az épületet a párt részére Erdei Ferenc akkori miniszterelnök-helyettes írásos engedélye alapján vette igénybe teljes berendezésével együtt. Itt alakult meg a sajtóosztály is.

# A magyar nép követelései:

Am eșua magyar nemzet, a magyar (judaiz) mőgőre sőz és felzárkózái magyarázat sőt a HÉBEREK tőrére pontjára.

A magyar munkásság, tevékenység és életmód nemcsak a magyar, hanem az egész világ számára példaként szolgálhat.

[illegible]

A magyar nép követei az  
Eszék szomszédjában állomá-  
sra álltak. A magyarok a  
nagy katonai győzelem után  
a békekorra fordultak.

Minden néppel békében élve  
 csak él, és a teljes császár  
 jogának alapján, a magyar  
 nép kétszáz évtizedig, egyenlő  
 és közös választással, szellemi  
 megrendezéssel több párt rész-  
 vételével.

«А магистер едп дивелет, һогы  
а магистер едп, іпар дп едп-  
еуелетет едпелет, а магистер

Strindberg & Møller vdp. 2nd ed.  
 Balton, & Møller vdp. 2nd ed.  
 Strindberg & Møller.

Kösterlilje av denna påstås  
hållit sig tillhållsaktig till de  
därifrån utgående politiska  
föresatserna och i synnerhet  
att de skulle kunna användas  
för att förhindra att de  
skulle bli användbara för  
den svenska regeringen. De  
skulle också kunna användas  
för att förhindra att de  
skulle bli användbara för  
den svenska regeringen.

[illegible]

Kädevetkijaks on diididnäs  
soidjkoit mäsöör 26-ru.  
Jomonsigibess a kuumäy nora  
pöijäsi? Kädevetkijaksoit  
soidjkoit mepposabbittjak

[illegible]

### Stacy S. Hunsicker





Fėja Géza

*A párt vezetősége az*

## Új Magyarország

*főszerkesztőjének Fėja Gézát jelölte. Erre a posztra Jócsik Lajos pályázott, később megelégedett a felelős szerkesztői poszttal is. A politikai kontroll szerepét itt Kondor Imre egyetemi tanárra bízta, aki jelenleg a Műszaki Egyetem könyvtárának vezetője. A lap olvasó szerkesztője Bodnár István és Berecz József lett. Itt dolgozott – mint akit a párt vett fel a szerkesztőség tagjai közé – Vigh József, Kovács Attila, Szabó Sándor (egykori győri kolléga), Fodor László, Korolovszky Lajos és Kórodi József. Itt is sokan mutatkoztak, de senkit sem szerződtettek az előbbieken kívül. A szerkesztőség tagjainak kiválasztását a párt vezetősége végezte.*

*Ez a lap elég becsületes hangot követett. Az első perctől kezdve igyekezett megakadályozni a nagyobb kilengést és önbíráskodást. A lap november 4-i száma 200 000 példányban jelent volna meg, erre azonban a bekövetkezett események miatt már nem volt idő és mód. Itt írt még – de nem volt a pártvezetőség listáján – Péter Géza, Balázs Árpád, Dénes Mihály, Bíró János. Befogadták Albert Istvánt is. Horváth Sándor (jelenleg a Mezőgazdaság szerkesztője) itt is jelentkezett vezető szerepet követelve. Rovatvezetői állást ígértek neki, ezzel azonban nem elégedett meg. A szerkesztőség a párt pénzét költötte.*

A

## Magyar Világ

*Október 15-én az Újságíró Szövetség rehabilitációs bizottsága rehabilitálta Szentiványi Györgyöt és Szolcsányi Ferencet, akik itt barátkoztak össze. Október 23-ig azonban egyikük sem tudott elhelyezkedni. Szolcsányi ekkor elhatározta, hogy lapot csinál. Először a Világot akarta fel támasztani, s hogy a jogfolytonosság meglegyen, maga mellé vette Kemény Istvánt, Pakots Györgyöt és Somogyi Vilmost. Keménnyel azonban már az első tárgyalásnál nézeteltérése támadt, szövetségük kútba esett. Utána Pakotssal próbálkozott, ám mivel az nem kapta meg a felelős szerkesztői állást, megsértődött, s csak fél állást vállalat, mondván: akkor megyek a kisgazdákhöz.*

*Október 27 és 28-án újabb megbeszélést tartottak a MÚOSZ-ban. Haraszi Sándor akkorra már a szóbeli engedélyt is megadta a lapnak. A felelős szerkesztő Szolcsányi Ferenc, a felelős kiadó pedig Halasi Árpád lett. Itt dolgozott Körössényi János, Szentiványi György, Somogyi Vilmos, Herbst Ferenc (ma már az újvidéki Magyar Szó munkatársa), Lelkes Éva és egy Fonyó nevű egyén. A tördelő szerkesztői munkát Mészáros István látta el.*

A PETŐFI PÁRT (NEMZETI PARASZTPÁRT) NAPILAPJA

1956, november 3.

## Új nemzeteszme

megkülönböztetés nem teszi lehetővé.

## Szachnai délelőtti átalakult a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa

## Nagyonfontosságú tanácskozás a magyar és szovjet vegyeshizottság között

nál kezdjen tárgyalásokkal. Az Új Magyarország érteklődése szerint a szovjet vegyesbizottság ma a déli északban érzékelti meg a parla-

de imortari spațiului în el. Ieremiadașului de folositoare este alina- 1. A hîna, tot

[illegible]

**Tisztogatás  
a Földművelésügyi Minisztériumban**

[illegible]

Yorkban pinesen magyar | hagyatja figyelmen kívül. a Ham- | elvitathatatlan joggal, hogy

magyarul: ügyeltem, éltem, a Haza-  
munkáid fölöttébb odafigyeltem  
érvelő felháttal, amelyben Nagy  
János miniszterének, az ide, hogy  
az ENKE védelmében Magyarorszá-  
gonként hivatalosított szerződés  
Harcot, harcot, harcot, le, és a sa-  
gasos kormány közli, megbeszélte, a  
döntő New Yorkban a világ való-  
sága. A nyugati költészet ugyanis  
már a harcaiban kezdte a vonta-  
sát a világunkban képviselőket  
amelyik *És az Isten* megbeszélte  
hivatalosított. Loda amiről költés-

3. **Előzetes** közlésnek kell lennie a szerződésről, hogy van-e megvalósítható a megrendelés teljesítése.

[illegible]

3. A Belsőügyi Tanács állomás feladatát, amely elfelé fordult a kormányzat felé, amelynek feladata az volt, amelyeket célja a magyar állam nemzeti függetlenségének biztosítása.

Anglia képviselője, Sir Parnham Duff, kifejezte, hogy a katonai és politikai helyzetet a katonai és politikai szavazatokra vonatkozóan. Azonban a rendszert az ottani hangok, hogy a katonai és politikai helyzetet a katonai és politikai szavazatokra vonatkozóan. Azonban a rendszert az ottani hangok, hogy a katonai és politikai szavazatokra vonatkozóan.

Franciaország képviselője, Louis de Gournay, kifejezte, hogy a katonai és politikai helyzetet a katonai és politikai szavazatokra vonatkozóan. Azonban a rendszert az ottani hangok, hogy a katonai és politikai szavazatokra vonatkozóan.

## FÜGGETLEN POLITIKAI NAPILAP

**Bombázták Kairót – Összeült a Biztonsági Tanács – Kovács Béla: Nem tudom, mit akar a kormány – Maléter Pál ezredes a honvédelmi miniszter helyettese – Mindszenty hercegprímás szabad**

### Erről is kell tárgyalni

New York-i jelentés szerint a Biztonsági Tanács szerdán, magyarországi idő szerint, 21,19 órkor összeült, hogy megtárgyalja az angol-francia intervenciót Eriantomban.

— Meg voltam lepödve — folytatta Kovács Béla — amikor a kormányhivatal nyilvántartása szerint az általam több régi karmunkámra vezetett névlistámvam, Mátyás megfoglalmatlan a lemondásomat azzal, hogy a jelenlegi kormány ászatfeloldával nem érek egyet.

A lemondáslevelet barátaim rábeszélésére nem küldtem el. Nem tudom mit akar a kormány, a lehetőségek nagyok, az ifjúság vére nem hullott hiába a dicső forradalmi harcban. Ezeket a lehetőségeket, a kormány szándékát azonban meg kell ismerem, s erre csak akkor kerül sor, ha Budapestre látom és beszéllek a kormánytal.

tanácskozáson kimondották, hogy a forradalmi korszakban biztonság legfontosabb feladata a győzelem nemzeti demokratikus forradalom vívmányainak megvédése a restaurációs és reakciós kísérletekkel szemben. Csúf tüzelték ki a forradalmi harcokban részt vett honvédség, rendőrség és katonaihatár őrszolgálat egyesítését, határok belső beőrzését és rendjének helyreállítását, az AVH lecserelezését, továbbá üzemi övezetek megalka-

Horváth Imre, a magyar kormány külügyminisztere kedden délután repülőgéppel Bécsbe érkezett — jelenti a Die Presse című lap. A magyar külügyminiszter New Yorkba utazik, az Egyesült Nemzetek székhelyére. Horváth Imrét a schwechati repülőtérén a bécsi magyar követ fogadta.

És ma a magyar nép legfőbb problémája! De nem elédzhetünk meg ennyivel. Véglegesen rendezni kell a magyar–szovjet viszonyt. Ebben a témában én drágán állhatnánk kell a visszatartott magyar hadifoglyok számát hazaszállítani! (T)

A magyar nép számára követelem,  
hogy a nemzeti kormány első kötelessége  
lenek tartsa a kérdés azonnali rendezése  
ért.

11. Ívet a hűvös befolyásra utal  
mire és nem is lehet olyan bűn, ami  
mire még mindig fogadom, lehet tar-  
tani emberekre.

11 évvel a háború befejezése után ne sirassa egyetlen magyar anya is holtakról pótló gyermekeit!

Beszélgtem egy fiúval, aki ott volt a Parlament előtt, amon a bizonyos véres és feledhetetlen események dőlőitén.

Fegyvertelen tüntetők töltötték a Parlament elé, az ott álló orosz harckocsikhoz, páncélautókhoz. A fiú beszállt egy tüzelt, három harckocsit parancsnokival.

— Ennyi gróf van nálunk? — kérdezte a tiszt.

A. fű töredékre, oroszlai felület  
— Ezek munkások. Nézd meg a ruhá-  
jukat! Mi Gerő ellen vagyunk...

A tisztelovette a fű melléről a nemzetiségű szolgát és a hajójára tűzte. A téren emelkedett beszélgettek, öleltek az orosz katonák, s a forradalmi népi

Hirtelen fegyverek düretek. Gyűlölet lángok lobbantak a környező épületek tetőjén. Emberek dőtek jobbra, balra, fegyvertelen túsztűk rogytak véresen a földre.

Az orvos füst fehérintotta a fűt a pincelámpán, aztán golyószórójához kapott. A harokocnikból tűz születt az ávós orvólábokra.

Egyeseknek elnyert az orosz tiszte-  
teljes súlyával a fűrészdíj. Mellette vo-  
rta fölt tűnt fel, s terjedt egyre köze-  
sebbre. A magyar fő újságosan hátra-  
tamaszkodott. Már haldoklott. De keze hi-  
telen megmozdult, megfogta a fűrészt és  
erőlenül a gulyásoréhoz húzta.

Igy felszűnik, őzi virággal borítva mindenütt, a vérső városban „csodásan él”, a magyar földön, „ahol” annyit él, bor van”, azon a talpalatt, megmaradt földön, amit kifosztottak és pusztává változtattak, tarlóvá taroltak az orosz csizmak és tankok.

Magyarok, szomorúbbnál szomorúbb ez a mindenszentek napja, sirjátok. Könnyel és könnytelen sirunk; de a felbök s az éj már szakadozik. A síroknál fű sarjad majd tavasszal és

Hűök, nektek köszönjük, hogy már  
nem vagyunk egyedül, a világ megd-  
haszolt, mint megvert, üldözött és  
meggyűlölt gyermekeit az anyja.

A Kihán György lakánya, a grófok harcai után most a fúradalom vív-  
ányainak megtartásért folytatott küz-  
delm fellegvára.

Az első emeleten, az egyik szobában a kintanya vezetősége és a rendőrség és a szövetség délelőtti érkezőt képviselői találkoznak. Köztük Maléter Pál ezredes, ellette Kopácsi Sándor budapesti rendőrfőkapitány, Kinczy Pál vezérőrnagy és Asók.

A tanácskozáson megvalósíthatóak a forradalmi karbantartási bizottságok, amelyek egybefogja és egységesen irányítja a magyar fegyveres alakulatokat, a honvédelmet, a rendőrséget és a nemzetbiztságot. A

### ARA 30 FILLÉR

Az Egyetemi Nyomdában abban állapodtak meg Janka igazgatóval, hogy három napos nyomdai hitelt kapnak. Így is indultak. A szerkesztőség említett tagjai pedig a napi eladási árból kaptak a munkájuknak és beosztásuknak megfelelő juttatást. Tudtommal a nyomdai számlát még ma sem fizették ki.

A második naptól kezdve belső munkatársként csatlakozott még a szerkesztőséghez Kós Tamás és Bacsó János is. A MÚOSZ-ban nem valami jó szemmel nézték őket, az Újságírók Nemzeti Bizottsága Németh Gyulával az élen, szeretete volna kitenni őket, de a válasz az volt: „A fegyveresek megvédenek minket!”

A legérdekesebb az alábbi eset volt. November 3-án Szentiványi György interjút készített telefonon Andropov szovjet nagykövettel. A nagykövet azt mondta, hogy az egyedüli út a békés kiegyezés és a szovjet csapatok kivonulása. A november 4-i szám első oldalán ez az interjú állt. Andropov úgy szerepelt, mint a szovjet nagykövetség szóvivője. Szentiványi németül beszélt vele, Lelkes Éva gyorsírással jegyezte a beszélgetést, amit a szobában hallgatott Somogyi Vilmos is. Én nem hiszem, hogy Andropov nagykövet így beszélt volna Szentiványival.

November 3-án este az Országházban Tildy és Losonczy államminiszterek fogadták a sajtó képviselőit. Több mint száz külföldi újságíró volt ott. A Magyar Világtól Szentiványit nem engedték el, mert túl baloldalinak tartották. Helyette Kós Tamás ment el, aki az ott elhangzottakat állítása szerint szóról szóra jegyezte. Egy részlet belőle. Az Associated Press munkatársa megkérdezte Losonczyt, hogy Szuszlovon és Mikojánon kívül más szovjet vezető járt-e Budapesten? Itt volt, vagy itt van-e Zsukov marsall? Losonczy „nem tudom”-mal válaszolt. Mire a Life munkatársa: ‘Nem tudja, vagy nem tudhatja?’ Losonczy: ‘Nem akarok válaszolni.’ Tehát Zsukov itt volt. (Ennek az egész feljegyzése Kós Tamás birtokában van.)

A Magyar Világ november elsején jelent meg először, utoljára pedig november 4-én. A régi Világ utódja szeretet volna lenni. Németh Gyula ezt szövé is tette Vásárhelyi Miklósnál, aki azt válaszolta, hogy pillanatnyilag gomba módra szaporodnak a lapok, rövidesen elfogy azonban a papír, s akkor kerül majd sor a lapok megrendszabályozására.

A

## **„Magyar Függetlenség”**

Dudásék lapja. (Dudás József, a Magyar Nemzeti Forradalmi Bizottmány elnöke, – I.Cs.) A napra már nem emlékszem, hogy mikor vették birtokukba Dudásék a Szabad Nép székházát. (Annak idején ezt telefonon közöltem.)

A székházban az első perctől november 4-ig Dudás volt a korlátlan úr. Az épületben kb. 70-80 fegyveres volt állandóan és még a folyosókon is lövöldöztek, mert nem tudtak a géppisztolyokkal bánni.

Mikor Dudásék bementek a székházba, a Szabad Nép és az Esti Budapest ott tartózkodó munkatársai közül igen sokan nyomban csatlakoztak hozzájuk. Ők csinálták a lapot, Dudás szinte kivétel nélkül mindenkit maga mellé vett, akik harcoltak az oroszok ellen és elismerték őt vezérnek. Már pedig az oroszok elleni uszításban az első perctől az utolsóig országosan a Szabad Nép és az Esti Budapest munkatársai vitték el a pálmát, egy-két ember kivételével, akik igyekeztek félrehúzódní.



Dudás József



## 1956. OKTÓBER 30.

**SZERKESZTI: A FORRADALMI BIZOTTSÁG.**

## 27



zió szerint Dudás utasítására a Nemzeti Bank adta ki a Nemzeti Bizottmány részére, a másik verzió szerint viszont alvezérei, Gábori és Egri Gyula a pénzjegynyomdában szerezték. Tény, hogy a lap munkatársai 500 forintot kaptak előlegnek.

Nem lehet pontosan megállapítani, hogy kik voltak rajta a fizetési listán, de a következők dolgoztak ott : Farkas András (Esti Budapest) volt a szerkesztőségben Dudás jobb keze, Pusztai Ferenc (Szabad Nép, de a keresztnév nem biztos) volt az egyik politikai szerkesztő, csak az ő kézjegyével ellátott lapot lehetett kinyomni. Az olvasást Homoródi végezte, (a Rádiónál és a Szabad Népnél dolgozott), Witt István csizmás fiatal titán volt, aki állandóan géppisztollyal járt, Benkeházi Dudás slapaja volt. Ott volt aztán Koncz az Esti Budapesttől, aki egy belügyminisztériumi villát akart szerezni a szerkesztőség részére, – kéjtanyának. A külpolitikát Baternay Béla csinálta, a kultúrpolitikát Kopré József.

A

## Ludas Matyi

munkatársai közül heten voltak a lapnál, így ott volt a Ludas párttitkára is (nevére nem emlékszenek informátoraim), a pénzt egy Janes nevezetű egyén kezelte. Ismertebb nevek, akiknek egy vagy több cikke megjelent: Gera Mihály, Egyeg Zoltán, Kiss Antal, Vékony Sándor, Benkeházi László, Szőnyi István, Tamás Ervin, Újvári József, Witt Iván, Velvart Richárd, Szóka István, Kalocsai Imre, dr. Kovács Zoltán, Semjén Katalin, Szvidrány Sándor.

Kopré szerint igen sok egyetemista és „szabadságharcos” megfordult a lapnál, akik kéziratokat hoztak.

Bodó Béla, az Esti Hírlap jelenlegi olvasó szerkesztője november 3-án paktált le Dudással. Akkor állapodtak meg abban, hogy Bodó átveszi a lap irányítását Homoródival és Farkassal, hogy jobb lapot szerkesszenek.

A lapnál történeteket jól ismeri Baternay Béla, aki véleményem szerint hajlandó lenne mindenről pontosan beszámolni, azt hangoztatja, hogy könyv alakban is feldolgozza az eseményeket. Egy epizód példaként, amelynél jelen volt. Angol és amerikai diplomaták keresték fel Dudást és azt kérdezték: ‘Mivel lehetne Magyarországot megvenni?’ Dudás előbb gondolkodott, majd azt mondta: ‘Egy milliárd dollárért!’ Baternay ezt nem fordította. Erre Dudás: ‘Talán sok? Mondj 500 ezret!’ Baternay ezt sem fordította. Dudás: ‘Talán rosszul beszéltem. Mondd meg: 1 milliárd dollár segélyre lenne szüksége az országnak!’

A székház volt a külföldi újságírók főhadiszállása, feltehetően azért, mert itt volt a távírógép. Sok nyugatnémet és angol hírlapíró nyüzsgött itt, a leggyakoribb vendég az angol Peter Freyer volt.

Noha Nagy Imréék lefoglalták Dudást, a lap továbbra is megjelent. A fegyveresek arra készültek, hogy kiszabadítják vezérüket, ha 24 órán belül nem jön ki. Ultimátumot küldtek, s a vezér kijött. A szerkesztőség gondoskodott arról, hogy a lap minél többfelé eljusson, ezt sok gépkocsi segítségével érték el.

A

## Magyar Ifjúság

-ot nagyjából a Szabad Ifjúság szerkesztő gárdája készítette. Aránylag kis szerepet töltöttek be.

# MAGYAR IFJÚSÁG

1956. november 1. csütörtök

AZ IFJÚMUNKÁSKOK FORRADALMI TANÁCSÁNAK LAPJA

Ára 20 fillér

## Igaz népi hatalom. — függetlenül, szabadon



— ezt a jelölést írja a szívére a főszerkesztő munkatársunk, amely a magyarországi egyetemisták és a munkások harcaitól vették. Csapat, Anzsd, Csaba és a Magyar Ifjúság Forradalmi Tanácsának elnöke, a főszerkesztő munkatársunk, a főszerkesztő munkatársunk, a főszerkesztő munkatársunk.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

Biztos, hogy felszámolják a korrumpált államunkat, a korrumpált államunkat, a korrumpált államunkat.

Biztos, hogy felszámolják a korrumpált államunkat, a korrumpált államunkat, a korrumpált államunkat. Biztos, hogy felszámolják a korrumpált államunkat, a korrumpált államunkat, a korrumpált államunkat.

A nép nem áll meg félben. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A Budapesti Ifjúságunk Forradalmi Tanácsa azt javasolja a fővárosi forradalmi tanácsnak, a fővárosi forradalmi tanácsnak, a fővárosi forradalmi tanácsnak.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

## A varsói egyezmény felmondásával is kérjük a szovjet csapatok azonnali visszavonását

Nagy Imre beszéde

Szerdán délután hatalmas tömeg gyűlt össze a Kossuth Lajos téren. Nagy Imre miniszterelnök a parlamenti üléstől jött ki az országgyűlési épület felé.

Imre beszéde szövege, magyar testvéreim, népek, forró szeretettel. Az a forradalmi harc, amelynek ti is részt vettok, győzelem. Ez a harc a nép szabadságáért, a nép szabadságáért.

Kedves barátaim! A mai napot megemlékezésként a tárgyalásokról a szovjet csapatok kivonásáról az országgyűlési épület előtt tartjuk.

Kedves barátaim! Szavaztatunk a forradalmi tanácsok felállításáról.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

ról. Egy kis türelmet kérünk azonban tőletek. Azt hiszem, az emberek olyanok, hogy az államot megsemmisítik.

Kedves barátaim, álljtok mellettek, támogatjátok bennünket a hatalmas munkában, a hatalmas munkában, a hatalmas munkában.

Ezen a független, szabad, demokratikus magyar korszakban Ezen a szabad Magyarországon!

## Maléter Pál, a Kilián-laktanya hős felkelőinek parancsnoka a honvédelmi miniszter első helyettese

A Néphatalomért Előrelépő Tanács Lapja, a honvédelmi miniszter első helyettese, a honvédelmi miniszter első helyettese.

Miniszter első helyettese és Keresztélyi Miklós, a honvédelmi miniszter első helyettese.

## Francia és angol bombázók megtámadták Szuezt

A France Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A washingtoni HÍRÖRÖK szerint az angol hadvezetők megtagadják a francia csapatok támadását.

A France Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A francia Soir című francia lap jelentése szerint az Egyiptom, ellentétben a brit-francia hadvezetőkkel, nem fogadja el a francia csapatok támadását.

A posztalíratok kezdjek meg a nyugdíjak kifizetését!

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött. A nyugdíjfizetés ideiglenes felfüggesztéséről a kormány ülésén döntött.

## Sorra alakulnak Agyalföldön az ifjúságunk forradalmi tanácsai

A XIII. kerületi Ifjúsági Tanács a forradalmi tanácsok felállításáról.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.

A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc. A forradalom a teljes szabadság és a teljes igazságért folytatott harc.



## 31

A

## Népsport

*szerkesztősége. Eleinte dúltak a belső harcok, majd létrejött a Forradalmi Bizottság, melynek tagjai voltak: Tavasz István dr., Pálfay János, Borbély Pál, Morvay Tihamér és Pető Béla.*

*A laptól eltávolították Román Jenő titkárságvezetőt, aki egyben a lap MDP titkára is volt, továbbá Seres Jánosnét, Hidas Gusztávot és Szekeres Józsefet. (Szekeres eltávolítására azért került sor, mert a káder anyagok kiosztásánál sokan sérelmezték, hogy mit írt róluk.)*

A lap

## Magyar Népsport

*címmel egyetlen alkalommal jelent csak meg. Terényi László, a szerkesztőség vezetője pedig a zivataros napokban nem is járt be. Néhányan túl politikus cikket írtak, (erre majd az egyes újságírók ténykedésének vizsgálatánál térek vissza.) A legfontosabb tény az, hogy igen élésen kiugratott írásban üdvözölték Aradszky-Ajkai Andrást és Tímár Eleket, akik a börtönből szabadultak ki, a vád kémkedés volt ellenük.*

A

## Magyar Szabadság

*-nak csak két száma jelent meg. Úgy tudom, hogy Lózszy János készítette Lőcseyvel együtt. Itt találkoztam Kovács Erzsébet nevével, valamint az ELITE vezetőinek nevével, akik egy felhívást tettek ott közzé.*

## Népszava – Népakarat szerkesztősége

*Mikor a Szociáldemokrata Párt a Conti utcai székházát visszaszerezte, már az első nap első órájában kimondták, hogy ragaszkodnak régi lapjukhoz, a Népszavához. Így aztán a Népszava, mely eddig a SZOT égisze alatt jelent meg, átment szoci lapnak.*

*Itt a főszerkesztői tisztséget Révész Mihály kapta, akinek fia: Révész András a titkárság egyik vezetője lett. Kimondták, hogy olyan ember nem dolgozhat a lapnál, aki a két párt egyesülését követően egy hónapnál tovább tagja volt a kommunista pártnak (MDP).*

*A lapnál a vezető szerepet felelős szerkesztőként Száva István töltötte be. A hangadók a következők voltak: Erdődi János, Kellér Andor, Magyar László, Nádor Jenő, Szirmay Rezső és Máté Iván.*

*Itt jelent meg Máté Ivánnak azon emlékezetes cikke, mely a külföldi szocik állásfoglalását tartalmazta a magyarországi helyzettel kapcsolatban.*

*A Népakarat megmaradt a régi Népszava helyén, s zömmel a Népszava régi munkatársai csinálták a lapot. A vezetés Várkonyi István kezébe került. Ekkor és itt futotta ki magát Vándor Kálmán és Vándor Pál, itt dolgozott még Földényi István, Ádám György, Ádám László, Nógrádi Gábor, Baktai Ferenc, Gyertyán Ervin. Ebben a gárdában a lehangosabb ember Katkó István volt. A külpolitika és a csitítás szerepe Gedeon Pálnak jutott.. Itt írt Lendvai Pál, Baranyai György és itt tűnt fel nem ellenőrzött hír szerint Geszti Pál is.*



## Kéchy Anna







## OCTÓBER 22 NYOMDA HEDGLENEN MUNKÁSTANÁCHA



**L. arctivum, L. nigrum**

1956, October 26, Wed.

Október 24-én jelent meg az utcán az

### Egyetemi Ifjúság.

*Ez a lap végig illegálisan készült, nem szerepelt benne sem felelős szerkesztő, sem felelős kiadó. Szervezője és egyik szövivője Gömöri György volt, akinek édesanyja Fehér Rózsa, a Magyar Nemzet munkatársa, a lap háttérbeli szellemi irányítója pedig Földes György, a Ludas Matyi egyik szerkesztője volt, Gömöri nagybátyja.*

*'A dolgozó népet szolgáljuk!' – ez volt a jelszó a*

### Néphadsereg

*szerkesztőségében, amikor október egyik utolsó napján szinte fegyverropogás nélkül állt át a lap a „forradalmárok” oldalára a Vörös Csillag Nyomda állományával együtt. Megszűnt a Néphadsereg és megalakult a*

### Magyar Honvéd.

*Megtartották főnöknek Nagy Gábor ezredest, de a vezetés a forradalmi bizottság kezében összpontosult, melynek hangadója először Fraknoi őrnagy volt. Az ellenforradalmi napokban a szerkesztőséget Fraknoi, Firon András és Zsolt Róbert vezette.*

## A felkelők üdvözlete a „Magyar Honvéd”-hez

**MI, a budapesti VIII. és IX. kerületi és a Széna téri felkelők örömmel köszöntjük a magyar forradalmi honvédség és a felkelő magyar nép és szabadságharcosok közös lapját, a Magyar Honvéd-et.**

**Örömmel üdvözljük, hogy a Honvédelmi Minisztérium katonái leismoltak a néparuló, gyilkos tábornokokkal és megalakították a Forradalmi Katonatanácsot.**

**Egyetértünk a Forradalmi Katonatanács azon követelésével, hogy a mozdulat csapatok azonnal vonuljanak ki hazánk területéről.**

**Helyeseljük, hogy a honvédség bekapcsolódik az AVH lefegyverzésébe.**

**Köszöntjük katonatestvéreinket, akikkel most már együtt örködünk a kivívott magyar szabadság védelmében. Együtt biztosítjuk a rendet, a fegyelmet, a nyugalmat a békés élet megindításához.**

**A VIII. és IX. kerületi és a Széna téri felkelők nevében:**

**Jánosy Attila és Ifj. Kiss Károly, Vajdahunyad utcai parancsnokok,**

**Jaskó Margit, Vajdahunyad utcai felkelő,**

**Papp József és Kabelács Rudolf, Tompa utcai felkelők,**

**Konyi Árpád, Tompa utcai felkelő,**

**Csajkás István, Széna téri részlegparancsnok,**

**Spangl József, Széna téri felkelő**

*Felkelők üdvözlete a Magyar Honvédnak*

*Ismeretes, hogy a honvéd vezérkar egyes tagjait a HM-ben őrizetbe vették Hazai altábornaggyal az élen. Ennek a terve is a lapnál született meg, a tippadó – tudtommal – Zsolt Róbert volt, a végrehajtó pedig Szabó I. László őrnagy, aki azokban a napokban érkezett haza Moszkvából, ahol iskolán volt. November 4 után a lap továbbra is Magyar Honvéd néven jelent meg, de a szerkesztőség ellenforradalmi tagjai egymás után váltak ki, részben önként, részben az átszervezés során tették ki őket. (Így került ki Zsolt Róbert is, akit aztán néhány nap múlva Pető Béla*



*közbejárására felvettek a Népsporthoz, ám onnan most racizták.) A Magyar Honvédnél dolgozott még – az említettekén kívül – Madarász Gyula, Pásztor János, Bartók László, Tóth Ferenc, Visi Ferenc, Pető (?), Berkovits István, Faddi Sándor, Győri Illés György, Prukner Pál, Bogár László, Szántó György.*

*Dékány Kálmán és Zoltán Péter közösen csináltak egy ifjúsági lapot, de nem láttam a példányait. Úgy tudom,*

### **Munkás Ifjúság**

*címen jelent meg, (Helyesen: „Forradalmi Ifjómunkás”, az Ifjómunkások Forradalmi Bizottságának lapja, – I.Cs.) két szám készült el belőle.*

A

### **Művelt Nép**

*is megjelent az ellenforradalom alatt. Kelemen János volt a lap összeállítója és hangadója, s mellette Geszti Pál a főkolompos. Elégge háttérbe szorították Szegedi Miklóst, a szerkesztőség vezetőjét.*

Az

### **Új Ember**

*ugyanazokkal a munkatársakkal jelent meg, mint annak előtte. A terv itt is megvolt arra, hogy napilappá alakuljanak át, csak arra vártak, miként alakul a katolikus pártok fúziója. A*

### **Szív**

*újságnak egy példánya látott napvilágot. Előkerültek a jezsuiták is, a lapot Pálos Antal és Kollár Ferenc készítette, a szerkesztőség a Mária utca 25 szám alatt volt.*

Az

### **Én Újságom**

*címmel egy gyermeklapnak is kijött egyetlen száma, de nem tudom, kik készítették.*

Az

### **Irodalmi Újság**

*is egy számmal jelentkezett. Az Író Szövetség hozta össze, politikailag, tartalmilag ez volt az ellenforradalom valamennyi sajtóterméke között a legforróbb és egyben a legszínvonalasabb.*

*A Pest megyei Népiújság garnitúrája hozta létre a*

### **Valóság**

*c. lapot. A*

### **Szabad Föld**

*is megjelent egy alkalommal. Ennek az anyagát a szerkesztőség Dudásnak mutatta be, és Ő adott nekik papírt is a megjelenéshez.*





*Horváth Sándor, a Magyar Mezőgazdaság jelenlegi szerkesztője, – aki az ellenforradalom alatt is ezt a szerepet töltötte be –, az októberi események során napilap főszerkesztő akart lenni. Ennek érdekében először a Szabad Földet foglalták el Horváth Dénessel, majd mikor látták, hogy tervüket nem tudják megvalósítani, Sándor átmenetileg az Új Magyarországnál kapcsolódott be a munkába, de valójában a Paraszt Szövetség égisze alatt napilaphoz akart jutni Kis Sándorral együtt Magyar Vetés címmel. Mikor aztán eljött november 4, visszavezett a Magyar Mezőgazdasághoz és maga mellé vette Fehér Sándort, – Fehér Lajosnak, az MSZMP Intéző Bizottsága tagjának testvérét –, megszerezte a lapengedélyt és ma mintha mi sem történt volna...*

*Nagyon érdekes pályafutása volt az ellenforradalom alatt Petúr Lászlónak és Pakots Györgynek. Pakots először a Világot akarta Szolcsányiékkel létrehozni. Mikor a lap Magyar Világgá változott át, s nem fogadták el főnöknek, átállt a kisgazdákhöz és részt vett a Magyar Nemzet elfoglalásában. Ma az Esti Hírlapnál van. Petúr László csinálta az Élet és Tudományt. De lejelentkezett B. Szabó Istvánnál és a kisgazdáknál, részt vett velük a Magyar Nemzet megszállásában. Petúr azonban a jövőjére is gondolva, Kocsis Ferenc dr.-t, az Élet és Tudomány főnökét ez ellenforradalmi napokban a lakásán bujtatta és november 4 után ezért visszakapta állását, sőt, Kocsis javaslatára a fizetését is felemelték.*

#### **(Az állambiztonsági tiszt megjegyzése:**

„Az anyagot a további operatív munka megalapozása céljából íratam le.”)

**Kopré József** író az ellenforradalom alatt a Dudás féle Magyar Függetlenségnél dolgozott, majd az Író Szövetségben tevékenykedett. (Dékány Kálmán társaságában beszélgettem vele.)

*Dékány elmondta, hogy az egyik fővárosi kórházban az orvosok anyagi támogatást szeretnének nyújtani az íróknak, de nem tudják hogyan oldják ezt meg, szeretnék postára adni és valakinek a címére elküldeni.*

*Ekkor közölte Kopré: már több kórház és intézmény részesíti anyagi támogatásban az írókat úgy, hogy bent valaki összegyűjti a pénzt és átadja az Író Szövetség küldöttének, aki továbbítja a pénzt.*

*Kopré szerint az Író Szövetségben Erdei Sándor főtitkár ellene van a gyűjtésnek, de a befutott pénzt mégis elfogadják. Kopré is juttatott el már pénzt Jankovich Ferencen keresztül az elnökségig, – betöltve a postás szerepét –, s az elnökség döntötte el, melyik íróat kell anyagi támogatásban részesíteni. De tudják azt, hogy a postásnak van egy bizalmas utasítása, az, hogy az írók részére átadott anyagi küldeményeket fektetni kell: a segélyként kapott pénzről nem adnak elismervényt. Ha valahol mégis kérik, pl. egy üzemben, akkor az átvevő egy elismervényt ad, miszerint X.Y.-tól kölcsönképpen ennyi és ennyi forintot felvett.*

#### **(Az állambiztonsági tiszt megjegyzése:**

„A jelentés mutatja, hogy az írók között illegális segélyezés folyik. Mástól is vannak értesüléseink.

**Intézkedés:** Koprét kihallgatjuk és beszervezzük.”)

#### **"Meszlényi" ügynök jelenti**

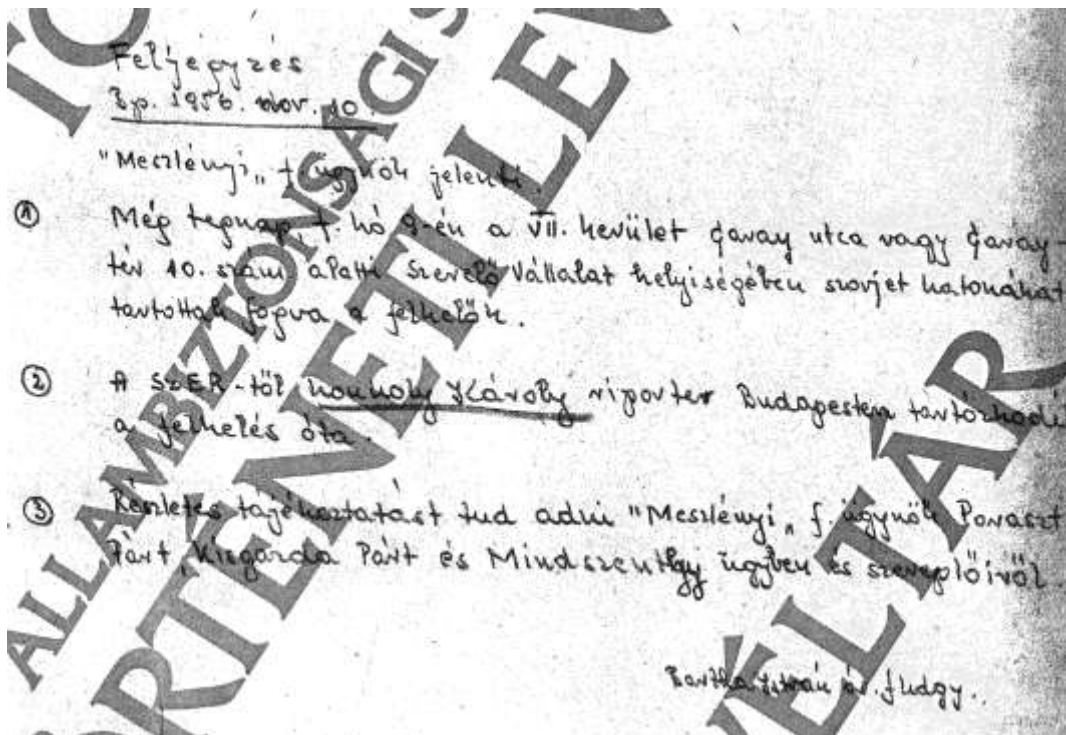
"Budapest, 1956. november 10.

1., Még tegnap, f. hó 9-én a VII. kerület Garay utca vagy Garay tér 10. szám alatti Szerelő Vállalat helyiségében szovjet katonákat tartottak fogva a felkelők.

2., A SZER-től Konkoly Károly riporter Budapesten tartózkodik a felkelés óta.

3., Részletes tájékoztatást tud adni "Meszlényi" a Paraszt Párt, a Kisgazda Párt és a Mindszenty ügy szereplőiről.

Bartha István áv. fhdgy."



„Meszlényi” jelentését már november 10-én leírta Bartha államvédelmi főhadnagy

"Budapest, 1956. november 11.

"Meszlényi fedőnevű ügynök jelenti, hogy a Megyeri úti temetőben kb. 300 és a Kerepesi úti temető Kossuth Mauzoleumában vannak még felkelők.

Bartha István"

### "Meszlényi" jelentéseiből, 1956 november – 1957 január

**1956. november 28.**

"Tóth Árpáddal előbb a Hungáriában beszélgettünk, majd a Kulacsban ebédeltünk. Velünk volt Magyar József filmes is. (28 éves, ő mutatta az illegális újságot, az Élünket.) Három vagy négy évet Moszkvában tanult, onnan fegyelmi után tért haza. Felesége Farkas Gitta, volt ifjúsági válogatott úszó, szülei Szombathelyen laknak.)

Tóth Árpád elmondta, hogy néhány nappal ezelőtt tárgyalt Novikov ezredessel, a budapesti szovjet csapatok vezető politikai tisztjével, a tárgyaláson jelen volt Lakatos Éva és Orbán László elvtárs. Tóth azt mondta Novikovnak, hogy a magyar kommunisták, így Rákosi és Gerő pápább akart lenni a pápánál, a magyar vezetőkben nem volt nemzeti érzés, holott a kommunisták a SZU-ban is előbb oroszok, s csak azután kommunisták. Ez nagyon tetszett az orosz ezredesnek.

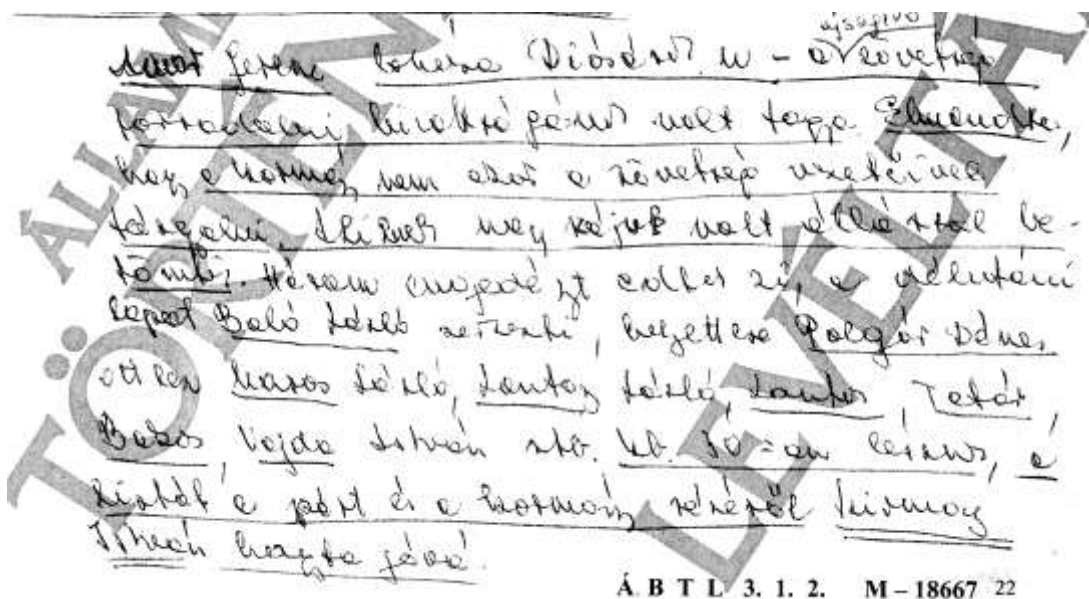
Tóth közölte, hogy kedden délután új felhívások fognak megjelenni a budapesti utcákon. Ennek röviden az a tartalma, hogy a Kádár kormány csak annak a hat embernek kell, aki benne van, de a magyar népnek nem. Ismertette a gúnyos röpirat tartalmát, arról azonban nem szólt, hol és kik csinálták."



### 1956. december 12.

„Avar Ferenc az Újságíró Szövetség forradalmi bizottságának volt a tagja. Elmondta, hogy a kormány nem akar a szövetség vezetőivel tárgyalni. Akiknek nagy szájuk volt, állással betömtek. A délutáni lapot Baló László szerkeszti, helyettese Polgár Dénes, ott lesz Maros László, Lantos László, Tatár, Bakos, Vajda László és mások, kb. 30-an. A listát a párt és a kormány részéről Szirmai István hagyta jóvá. Az Érdekes Újságot a volt Béke és Szabadság garnitúrája csinálja Máté György vezetésével.

D. Szabó László, az Igazság volt rovatvezetője, Obersovszky jobb keze köztudomásúan illegálisan élt. Csütörtökön megjelent és ott kb. 30 percet időzött. Általam ismeretlenekkel tárgyalt a szövetségben”



Handwritten manuscript of the text above, with a large 'ÁLTALÁNOS' watermark across it. The text is written in cursive and matches the typed transcription provided in the document.

„Meszlényi” saját kézírással jelent 1956 december 12-én

### 1956. december 18.

„Az újságírók közül többen kapcsolatban vannak a munkássággal, amely a legmerevebben a kormány ellen van. Ezt a kormányt hazaárulónak, becstelennek tartják. A munkásság azon a véleményen van, hogy olyan pártszervezetekre, mint amilyenek az MDP idejében voltak, nincs szükség. De egyesek, élükön Nógrádi Sándorral, ezt erőszakolják. A MÁVAG-beliek szerint ezzel számol a munkásság, tiltakozásképp az új taktika nem a sztrájk lesz, hanem a szabotázs. Jelszavuk: jöjjön ki Nógrádi Sándor tankok nélkül Csepelre, vagy a MÁVAG-ba és az olvasztóban találja magát.

Az Újságíró Szövetség vezetősége szombaton Kádár miniszterelnökkel szándékozik beszélni. Ekkor szeretnék tisztázni a sajtó új szerepét is. Marosán államminiszterrel nem hajlandók tárgyalni. Az elnökség javaslata, hogy Budapesten a meglévő lapokon kívül indítsák meg a Magyar Nemzetet, a Friss Újságot, egy délutáni lapot és egy képes hetilapot. A szerkesztőségekben tudják, hogy az állásokat végső soron a miniszterelnökség hagyja jóvá, így olyan listák készülnek, hogy csak néhány emberhez ragaszkodik a főnök, a többit a miniszterelnökségre bízza. Általában csak a saját koncert folyik a harc.

*Az Újságíró Szövetségben rájöttek, hogy november 4 után az oroszoknak és a magyar ÁVH utódjának négy-öt embere dolgozik náluk. Most próbálják felkutatni, hogy kik azok. Ha konkrétumot tudnak, gondoskodnak arról, hogy azt az újságíró társadalom nyilvánosan is megtudja. Néhány személyről, akiknek az újságíráshoz semmi közük nincs, csak a szövetségben ténferegnek, tudják, hogy a rendőrség emberei. Ezek ne lepődjenek meg, ha valami váratlan, előre nem látott dolog, például baleset történik velük. Keresztúri Dezső elmondta, miután kiengedték a rendőrségről, hogy a kihallgatásokon felkészületlen emberek foglalkoznak az intellektuelekkel. Csak egy fegyverük van, a verés. Az oroszok általában emberibb módon viselkednek a magyarokkal szemben, mint az új karhatalmisták, akik minap a Móricz Zsigmond körtéren gumibotoztak és lövöldöztek.”*

**1956. december 21.**

**"Tárgy: ellenforradalmi elemek ügye"**

**"Vette: 89/1."**

*"Mint ismeretes, Magyar József filmes Tóth Árpád ellenforradalmi csoportjának egyik vezető tagja volt.*

*Molnár László, volt filmgyári tisztviselő – amint az ügynök december 19-i jelentésében jelentette – december 18-án tért haza Bécsből vagy Párizsból, ahova az ellenforradalmi események után szökött ki, mert az ellenforradalom alatt a New York kávéház parancsnoka volt.*

*Radányi Sándort, aki az Igazság c. lap helyettes vezetője volt, s akinek MDP és ÁVH ellenes cikkei láttak napvilágot, személyesen ismerem, az ügynök mutatta be. Jelenleg is a kormánynak és a rendszernek megátalkodott ellensége.*

*E hármas társaság találkozási és tevékenysége ellenséges és káros. Annál is inkább, mert Molnár bevallotta az asztaltársaság előtt, hogy a SZER és az amerikaiak képviselői tárgyaltak vele.*

*Javaslom: mindhárom személy őrizetbe vételét és ellenforradalmi tevékenységük miatt elítélését."*

**„89/1.”**

**"Szigorúan titkos!"**

**1957. január 2.**

**„Tárgy: újságírók elhelyezkedése”**

**„Vette: 89/1.”**

*„Bodó Béla. Az ő műve az a sajtóhiba, mely Sztálin halálakor jelent meg a Népszavában: ‘A magyar nép mély megrendeléssel gyászolja a nagy Sztálint’, – így a „megrendülés” helyett „megrendelés” szerepelt. Akkor tisztára mosta magát a hatóságnál, hát Istenem, a nyomozás nem terjedhetett ki mindenre. A nyomdász lett a bűnös, holott a felelősség őt terhelte. Ezután a Nők Lapjának lett a munkatársa. A forradalom előtt és alatt pedig a lehető legélesebben uszított a szocializmus, a Szovjetunió ellen. Azt mondta az ellenforradalom alatt, hogy az oroszokat ízekre kell tépni, Kádárt, Marosánt és társaikat az Oktogonon máglyán kell elégetni. S ma az „Esti Hírlap” munkatársa, havi 2800 forintért.*

*Pintér István fiatalember, a felszabadulás után kezdte pályáját. Előbb a Népsportnál dolgozott, onnan került át a Szabad Ifjúsághoz. Majd újságíró iskolába küldték, ahol összeesküvést szőtt a rendszer ellen. Eltávolították és egy ideig Csepelen dolgozott, mint fizikai dolgozó. Ezután az egyik honvéd újság szerkesztője lett. Leszerelve a katonaságtól, Molnár Károly karolta fel és a rádióhoz került. Az ellenforradalom alatt előbb a harcokban vett részt, majd az Igazság munkatársa lett. Mikor Obersovszky Gyulát lefogták, akkor begyulladt, néhány napig illegalitásban élt, utána jelentkezett a Népszabadságnál, ahol külső munkatársként dolgozik.*

*P. György az Esti Hírlap belső munkatársa. A felszabadulás előtt az Est lapoknál dolgozott, a felszabadulás után a Világ városházi rovatának vezetője. 1948 tájékán disszidálni akart feleségével, annak első házasságából származó gyermekéhez Belgiumba. A határon elfogták őket, az asszony ült néhány hónapot, P. Györgyöt az ÁVH beszervezte és pár hét múlva szabadon engedte. Elhelyezték a szovjet érdekeltségű Szivárvány Áruház egyikébe tisztviselőnek, majd onnan egy szövetkezetbe. A forradalom alatt a kisgazdákhöz csatlakozott, akkor kezdett nyüzsgögni. A Kis Újságnál, a kisgazda Magyar Nemzetnél kapott beosztást, s írt is. Az ellenforradalom bukása után félt a következményektől. Semmi nem történt vele. Visszament az eredeti munkahelyére. Majd látva, hogy a zavarosban halászni is lehet, bement az újságíró szövetségbe és ott az újságírók jóléti alapjánál kezdett nyüzsgögni. Közben kiverekedte magának az Esti Hírlap belső munkatársi státuszát.”*

**1957. január 7.**

**„Tárgy: Újságírók hangulatáról”**

**„Vette: 89/1”**

*„Az Újságíró Szövetségben – mint már közöltem – csütörtökön került sor a választmányi ülésre, kora délutánig nem is fejeződött be. Bajor-Nagy Ernő a szünetben csak annyit mondott, hogy apró-cseprő ügyekről volt eddig szó, pl. leszállítsák-e a szövetség alkalmazottainak létszámát, vagy ne. Arról nem tárgyaltak még, hogy mi legyen az állástalan újságírókkal.*

*Zsadányi Oszkár, aki az ellenforradalom alatt az Igazságnál dolgozott, s jelenleg a Mai Napnál van, elmondta, hogy a lap (t.i. az Igazság) két ok miatt szűnt meg. Az egyik: a kormány tudomásul vette Balogh páter álláspontját, miszerint a jogfolytonosság alapján, a lap az ő tulajdona. A másik: a lap nem szolgálta a párt ügyét, ezért helyette új lap indul...*

*Az Új Világ szerkesztőségéből többen fent jártak Szirmai Istvánnál, aki szívesen fogadta őket, de közölte, hogy a 2000 újságíró közül csak 500 számíthat elhelyezésre. A többiek, ha tudnak, vagy van más foglalkozásuk, helyezkedjenek el, ha pedig nem tudnak, akkor várják meg a munkanélküli segílyt.*

*Berecz József, aki az ellenforradalom alatt az Új Magyarország felelős szerkesztője volt, elmondta, hogy a Paraszt Pártban kong az élet, a kormány nem akar nekik lapengedélyt adni. Ő is azon az állásponton van, hogy a Kádár kormány támogatására nem szabad egyetlen sort sem leírni.*

*Maron Ferenc arról informált, hogy Balog páter megkötötte az egyezséget Kunszery Gyulával, aki majd nála dolgozik, ha lesz lapja. Tárgyalások folynak a páter és Parragi György között is, de kisebb-nagyobb akadályok merültek fel. A páter szeretné magát visszatornázní a politikai életbe egy lappal.*

Pártay Tivadar arról beszélt, hogy a héten fontos tárgyalása lesz Dobi Istvánnal a kisgazda sajtó ügyében. Kovács Béla is várható a napokban Budapestre, ő is azon az állásponton van, hogy még személyes koalícióba is csak úgy szabad belemenni, ha lapengedélyt kap a párt.

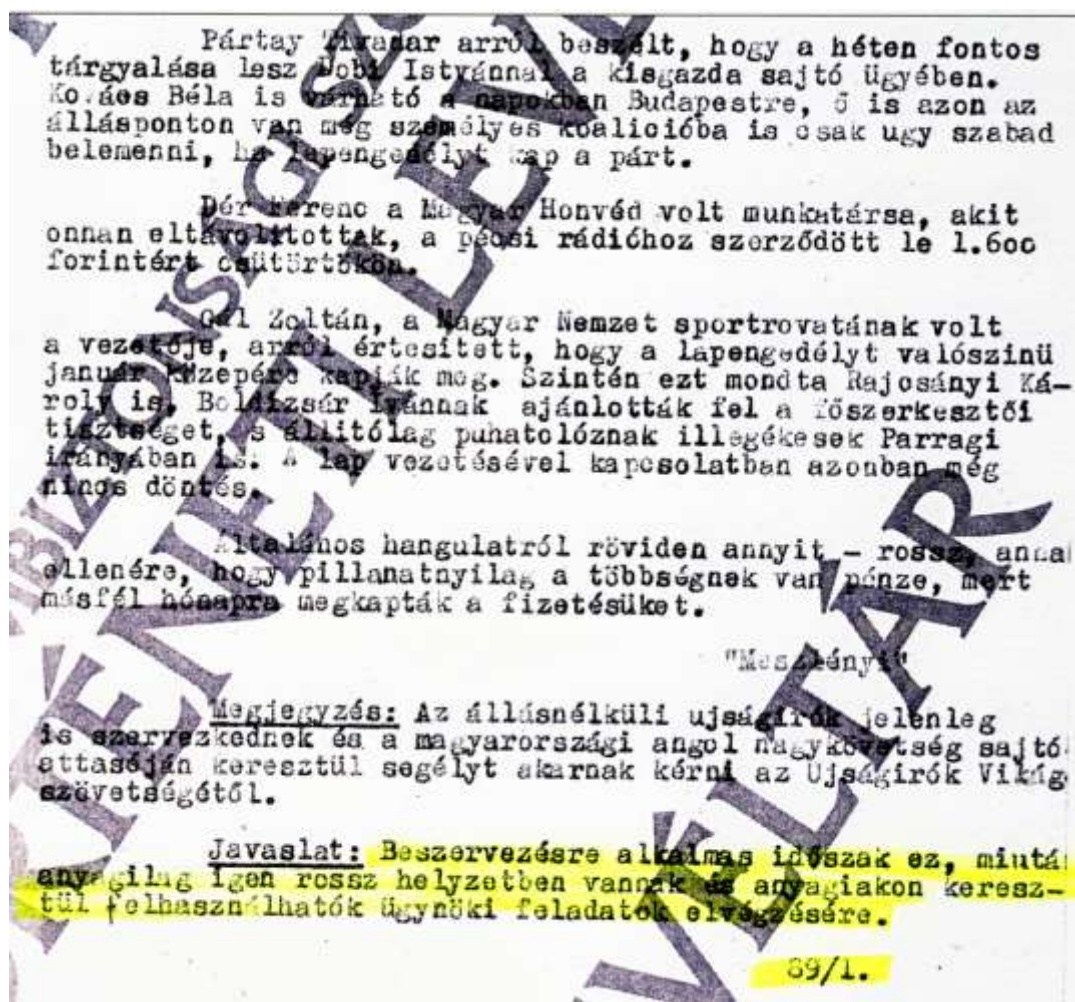
Dér Ferenc, a Magyar Honvéd eltávolított munkatársa a pécsi rádióhoz szerződött csütörtökön 1600 forintért.

Gál Zoltán, a Magyar Nemzet sport rovatának volt vezetője arról értesített, hogy a lapengedélyt január közepére valószínűleg megkapják. Ugyanezt mondta Rajcsányi Károly is. A főszerkesztői tisztséget Boldizsár Ivánnak ajánlották fel, de puhatolóznak az illetékesek Parragi György irányába is.

(Az állambiztonsági tiszt megjegyzése:

„Az állásnélküli újságírók jelenleg is szervezkednek és a magyarországi angol nagykövetség sajtóattaséján keresztül segílyt akarnak kérni az Újságírók Világszövetségétől.”

**Javaslat:** „Beszervezésre alkalmas időszak ez, miután anyagilag igen rossz helyzetben vannak az újságírók, s ezen keresztül felhasználhatók ügynöki feladatok elvégzésére.”)



Állambiztonsági tiszt: „Beszervezésre alkalmas időszak ez, anyagilag igen rossz helyzetben vannak az újságírók...”

1957. január 25.

„Tárgy: Magyar József filmesről”

„Vette: K/6.”

„Magyar József filmes – róla már sok anyag ment – újból feltűnt Budapesten. Folyó hó 21-én keresett fel a lakásomon. Ezen a napon érkezett vissza Szombathelyről a feleségével. Nem tudott Nyugatra menni, mert a határt már szigorúan őrzik. Az osztrák területtől két kilométerre volt, tovább azonban nem juthattak, őrség, kutyák, állandó rakétázás. Visszajött Budapestre, kedden kimegy a filmgyárba. Egyelőre nem tudja, hogy mit tegyen. Minden esetre a lakcímét a személyi igazolványban átíratta Szombathelyre, ott lakik a szüleinél. Tudja, hogy Maléter tárgyalása megkezdődött. Sajnálja, hogy az ő fő protektoruk is érdekelt az ügyben, így ha a moszkoviták közül bajba kerül, nem lesz aki kihozza. Fővédnöküknek Kovács István vezérőrnagyot, a honvéd vezérkar főnökét tekintették.”

K/6 megjegyzése:

„Az Obersovszky ügyben szereplő személyt korábban őrizetbe akartuk venni.”

---

**1957. január 25.**

„Tárgy: az Írószövetség betiltásáról”

„Vette: II/3-d alosztály, K/6.”

"Futótűzként terjedt el csütörtökön az újságírók között az a hír, hogy a Bajza utcában lévő Írószövetséget a rendőrség lefoglalta. A hírt először Dékány Kálmántól hallottam, majd azt megerősítette Lukácsy Sándor is. Természetesen az újságírók igen nagy felháborodással kommentálták az ügyet. Később Dékány Kálmán beszélt egy-két írószövetségi emberrel, s így adta elő a dolgot:

Csütörtökön megjelent az Írószövetségben Siklósi Norbert, a Miniszterelnökség tájékoztatási osztályának egyik vezető munkatársa és civilruhás ÁVH-sokkal birtokba vette az épületet, a szövetség működési jogát, mint kormány megbízott felfüggesztette. A szövetség minden alkalmazottját két hétre szabadságotlalt egyelőre és az épületet lepecsételték.

Az a vélemény alakult ki az újságírók között, hogy a kormány el akarja érni: az Írószövetség élére Aranyosi Pál, Balázs Anna, Barabás Tibor és társaik kerüljenek. Ha ezt elérte az elnökség, akkor vissza fognak adni mindent. Dékány szerint már napok óta elég sok nem kívánatos elem (rendőrségi egyének) csellengtek erre felé. Lukácsy elmondta, hogy az Írószövetségben volt egy csoport, amely már hetek óta azt hangoztatta, hogy a kormány azzal tenné nekik a legnagyobb szívességet, ha betiltaná a szövetség működését, mert ezzel ország-világ előtt nyilvánossá válna, hogy hazánkban terror van és a nép szellemi irányítói az utolsó mentsvárúktól is megfosztják. Lukácsytól származó információ szerint az írók zöme a Hungária Kávéházba tette át a székhelyét. Tartja magát az az álláspont, hogy bojkottálni kell azon írókat, akik most szerződnek valaminek a megírására. Bölöni György kapott lapengedélyt, a lapja rövidesen indul, a szerkesztő bizottságban ott van többek között Gereblyés László is, aki tárgyal a Táncsics kör sajtóorgánumának megindításáról.

Körössényi János, aki az ellenforradalmi napokban a Magyar Világnál is dolgozott, azt közölte, hogy az Írószövetség zöme egymással szolidaritást vállalt. Amennyiben közülük bárkivel is baj történne, vagy szabadságát érezné veszélyben, a 'nagyágyúk': Veres Péter, Illyés Gyula, Németh László, Zek Zoltán, Benjámin László, Kuczka Péter és csodák csodájára Darvas József a világ szabad lelkiismeretéhez fog fordulni kiáltvánnyal."

A K/6. jelű hírszerző tiszt megjegyzése:



"Helyesnek tartanám az újságírók közötti kormányellenes hangadók figyelmeztetésben való részesítését. Pl. Dékány Kálmán újságíró, akinek rémhírterjesztéséről korábban is ment anyag."

"**Javaslom:** a figyelmeztetésben részesített személyekkel egy nyilatkozat aláíratását, mely azt tartalmazná, hogy újabb fecsegése után büntető eljárás alá vonják."

---

**1957. február 4.**

**„Tárgy: G. Vészi János”**

**„Vette: Ladányi Mihály rny. szds.”**

*„G. Vészi János, aki jelenleg a Nemzeti Múzeumban dolgozik, Antal és Zsadányi társaságában beszélt arról, hogy a forradalom alatt gyakorta járt náluk Kéri János is, aki papír ügyben igen előzékeny volt irántuk. Elmondta, hogy prominens kommunisták is jelentkeztek a lapnál, („Igazság”), hogy önkritikát gyakorolva ott akarnak dolgozni. Zsadányi név szerint említette Keszi Imrét és Ungvári Tamást. Keszi cikkét már el is fogadták Komolyék, amikor ő hívta fel rá a figyelmet, mert túlzottan erős volt és Keszi személye egyelőre nem kívánatos.*

*Antal Gábor közölte, hogy a Hungária Kávéházban Maron Ferencről értesült arról, hogy megalakult a Sajtótanács, amelynek tagjai: Parragi György elnök, Pető Tibor, Száva István, Mihelics Vid, Wesselényi Miklós, Polgár Dénes és Korolovszky Lajos. Be akarták még venni Boldizsár Ivánt is, de ebbe az illetékesek nem mentek bele. Ez a tanács biztosíték lesz a kormány számára. Antal szerint a belügy bizalmát a Tájékoztatási Hivatalban – mint ahogy újságíró berkekben beszélnek – egy Marton nevezetű elvtárs élvezi.*

*Szintén Antaltól származik az a hír is, hogy Fekete Sándort őrizetbe vette a rendőrség. Feketének az édesapja a Pest megyei tanács elnöke, sőgora pedig Kopácsi Sándor. Ehhez előzményként az tartozik, hogy Münnich Ferenc a Táncsics Kör ülésén egyebek között azt mondta, hogy Kopácsi már két esztendeje a nyugatiak beépített embere volt.*

*Szintén ebből a társaságból származó hír, hogy Dénes-Deutsch László újságíró disszidált, de Bécsből visszajött Budapestre a családjáért és a cuccért.”*

**(Intézkedés: „Átadni az illetékes vonaltartónak további intézkedésre.”**

Ladányi Mihály rny. szds.)

---

**1957. február 22.**

**„Tárgy: ellenforradalmi eseményekről”**

**„Vette: Gál Ferenc hdgy. 1957. febr. 10.”**

*„Február 6-án a Hungáriában Ary Kálmán, Bodnár István, Gergely Mihály, Nagy Tibor és Rajcsányi Károly újságírókkal beszélgettem.*

*Rajcsányi Károly ecsetelte, hogy a Magyar Nemzet meg fog indulni, de jelenleg a kormány igen kevés papírral rendelkezik, s elsősorban ez a magyarázata annak, hogy nagyon kevés újság van. Majd Demeter Imrével tárgyalt arról, kit lehetne mozgósítani annak érdekében, hogy a színházi lap engedélyét Szirmai István mielőbb kiadja Demeter nevére.*

Bodnár István informált arról, hogy a Petőfi Párt író csoportjának egy része hetilap engedélyezését kérte. Majd hosszasan beszélt Dudásék tevékenységéről és az egykori politikai foglyok októberi igazolásáról. Elmondta, hogy Dudás mellett egy Kovács Júlia nevezetű hölgy tevékenkedett, aki vagy az ÁVH, vagy az amerikaiak embere volt. Ez a nő egy pap felesége volt és már akkor Dudás mellé került, mielőtt azt Recskre vitték. Az volt akkor Dudás véleménye, hogy ez a nő buktatta le és most mégis ott volt mellette. Bodnár elmondta, Dudás hogyan küldte be Garamvölgyi Jánost alezredesi rendfokozatban a rendőrségre. Az volt a feladata – Egri Györggyel és egy Gábori nevezetűvel együtt –, hogy a besúgók és az ÁVH tisztikarának a névsorát megszerezzék. Ezt főként a börtönviseltek követelték.

A börtönviselteknek külön igazoló bizottságot állítottak fel. Aki Recsken vagy másutt könnyebb munkához jutott, azt rendőrségi besúgónak tartották. Az Igazoló Bizottság tagjai között volt például Gábori, Benkő Zoltán, Egri Gyula, Haraszi Vince (aki Sombor-Schweinitzer egyik helyettese volt), Halászfy Zoltán csendőr nyomozó tiszt volt az elnök (aki sárospataki vagy sátoraljaújhelyi kommunisták ügyében vezette a nyomozást), Molnár Antal, aki az ellenforradalmi harcok idején a Boráros téri csoport vezetője volt, s részt vett a Rádió ostromában is, B. Rácz István, a Kisgazda Párt egykori ifjúsági vezetője és Gáli József.

Bodnár kiemelte, nem tudták hogyan került ebbe a bizottságba Gáli József, mert ő egyáltalán nem volt börtönviselt, de neki volt a legnagyobb tekintélye. S ide tartozott még Kéri Kálmán vezérkari ezredes is. A Bizottság, mely előbb a Vas utca 2-ben székelt, később átment a Benczúr vagy a Bajza utcába, ahol „Intelem” címmel lapot is kiadtak Halászfy vezetésével. Itt kapott szerepet egy Nyeste nevezetű politikai kalandor is. (Bodnárnak nincs a lapból példánya.)

Az írók és költők akkor hajlandók megszólalni a Rádió előtt, ha erre megkapják a jelt Tamási Árontól. Hogy aztán ő mire vár, azt nem lehet tudni.

Rajcsányi elmondta, hogy az Író Szövetségben van élet, de nagyon gyéren járnak be oda.”

(Az állambiztonsági tiszt **értékelése**:

„A jelentés igen figyelemre méltó ellenforradalmi tevékenységeket vet fel, így a Dudás beküldte emberek kérdését, s az igazoló bizottságét is.”

Intézkedés: „1., Bodnár Istvánt kihallgatjuk., 2., Gáli Józsefet kihallgatjuk.”

Gál Ferenc rny. hdgy.)

## **1957. március 1.**

„**Tárgy:** Szakasits Árpád és Erdős Péter”

„**Vette:** Gál Ferenc rny. hdgy.”

„Február 27-én délelőtt **Szakasits Árpád** volt államelnökkel beszélgettem. Elmondta, hogy sokat jár az utcán az emberek között, mert rájött arra – ha későn is –, hogy a politikus nem zárkozhatsz el a tömegektől.

Újságolta, hogy fia, Szakasits György a magyar műszeripar fejlődéséről írt tanulmányával docens vagy aspiráns lett. Jómaga sokat ír, emlékiratain és egy politikai tanulmányon dolgozik.

Az írók, újságírók hepciáskodásával kapcsolatban leszögezte, hogy ő, mint írástudó ember, aki ismeri az írók, újságírók lelkiületét, azon az állásponton van, hogy ezekbe bele kellene rúgni. Ezek megkaptak mindent és mégis a kritikus pillanatokban elárulták az eszmét. A sajtóval kapcsolatban – mint egykori főszerkesztő – úgy nyilatkozott, hogy egy olyan választóvíz után, mint

amilyen október 23 volt, a kormányzat illetékes szerveinek sokkal jobban meg kellene nézni, kiket enged írni és hol. A pártsajtónak nem volt egyetlen mártírja sem és akik aránylag becsületesen viselkedtek, azok ma lehurrogásban részesülnek, mert azok könnyökölnek ismét, akiknek vaj van a fülük mögött.

Folyó hó 27-én délelőtt Szakasits Árpád volt Államelnökkel beszélgettem. Elmondta, hogy sokat jár az utcán az emberek között, mert rájött arra - ha későn is - hogy a politikus nem zárkózhat el a tömegektől. Ujságolta, hogy fia Szakasits György a magyar művelődés fejlődéséről írt tanulmányával docens vagy aspirans lett. Elmondta, hogy sokat ír. Emlékiratainak és politikai tanulmányon dolgozik. Az írók, újságírók hepiáskodásával kapcsolatban leszögezte - hogy ő mint írástudó ember, aki ismeri az írók és újságírók lelkiállását azon az állásponton van, hogy sembe bele kellene rúgni. Ezek megkapták mindent és mégis a kritikuspillanatban elérték az eszmét, ha 4-5000 forintokat biztosítam a kormány ma még névtelenek

*Szakasits Árpád: „... bele kéne rúgni ezekbe, elérték az eszmét.”*

Szakasits hozzátette, hogy magas állású, pozícióban lévő illetékeseknek is említette ezt, s azok is látják a maffiát, hogy én mentelek téged, te mentesz engem, s aki tiszta, azt el kell némítani. Sajnálattal látja, hogy a kormány erre a kérdésre nem fordít nagyobb gondot, pedig ereje ma már lenne hozzá.

Érdeklődve kérdezte, hallottam-e arról, hogy Münnich Ferenc államminiszter ellen állítólag tegnap fegyveres merényletet kíséreltek meg. A hírt maga is valótlannak tartotta.

Meg kell állapítani, hogy Szakasits igen jó erőben van. Sokkal frissebb benyomást keltett, mint néhány héttel ezelőtt, s nem nyilatkozott rendszerellenesen, annak ellenére, hogy egy-két intézkedést bírált.”

(Az állambiztonsági tiszt **megjegyzése:**

„Az anyagot tájékoztatás szempontjából kértem.”)

„**Erdős Pétert** a felszabadulás után ismertem meg. Emlékezetem szerint, akkor a Haraszi Sándor által szerkesztett Szabadság című lapnál dolgozott. Onnan a Szabad Nép szerkesztőségébe került. A polgári újságírók úgy féltek tőle, mint a tűztől, mert számos egyént jelentett fel és szá-

mosnak törte ki a nyakát. Amikor a Szabad Népnél letartóztatták, azt minden káröröm nélkül vették tudomásul a kollégák.

Amíg börtönben ült, felesége azt magyarázta a gyerekeknek, hogy apjuk a Szovjetúnióban van. Amikor kijött, állandóan a Szovjetúnióról kellett mesélnie. Nem fogadta vissza a sajtó, igen nehéz harca volt. Amikor aztán Haraszi Sándor és társai pozícióhoz



*Erdős Péter*

jutottak, akkor kezdett csillaga felragyogni, ő is Losonczy Géza legszűkebb köréhez tartozott.

1956 februárjában a Belkereskedelem című lap szerkesztőségében Bárdi Jánossal, Zircz Lászlóval és László Miklóssal együtt gúnyverseket írtak az MDP akkori első titkáráról. Az ügy kipattant. Állítólag László vagy egy ott dolgozó fiatal kolléga révén. Bíróság elé kerültek, el is ítélték őket. Erdős a tárgyaláson az ítéletet tudomásul vette, de azt is mondta, hogy neki még az állam hat vagy hét esztendővel tartozik, mert annyit ült ártatlanul. Tárgyalásán sok fiatal újságíró vett részt – Ember Mária, Hegedűs András a Petőfi Kör titkára, Antal Gábor, Gáti Károly és mások –, Erdős itt beszélt először a nemzeti kommunizmusról, addig Magyarországon nem esett szó ilyesmiről.

Ebben az időben – mint ismeretes – Nyugaton a nemzeti kommunizmust kezdték propagálni. He-lyes lenne fényt deríteni arra, hogy a nemzeti kommunizmusnak efféle propagálása hogyan szü-letett meg. A külföld – amerikaiak, Szabad Európa – adta a tippet nekik, vagy fordítva. Elképzel-hető, hogy Erdős, vagy a társaság némelyike a SZER-rel vagy más állomással volt kapcsolatban.

Felesége, aki tánctanárnő, 1946-ban egy ideig Klamár Gyulának, az akkori Kis Újság szerkesz-tőjének volt a barátnője. Az asszony igen szoros kapcsolatban állt Sümegi Vera újságíróval, aki 1948 táján disszidált Svájcba. Még évek múlva is összeköttetésben volt Erdősnével és valószínű-leg Nyugaton Nagy Ferencsel is.

Erdős baráti köréhez tartozott még Petrovits Béla újságíró, akinek utolsó munkahelye a Friss Újság volt, onnan disszidált, jelenleg Párizsban él.

Egyéni megjegyzésem a következő. Ha a kormányzat előbb-utóbb a Nagy Imre ügyből tényleg ügyet akar csinálni, akkor Erdős Péter igen jó alany. Bizonyítható a nyugati kapcsolat, részben felesége, részben Petrovics révén. No és akkor ki kell hangsúlyozni a nemzeti kommunizmust. Kint létem alatt, 1955 végén, 1956 elején hallottam először az amerikaiaktól arról, hogy ez mi-lyen fontos, s ezzel lehet operálni. Tehát azt lehet mondani, hogy Erdős Péter az amerikaiak által kezdeményezett és sugalmazott nemzeti kommunizmus magyarországi előhírnöke. Petrovits sze-repét pedig úgy lehet jobban kidomborítani, hogy a nemzeti kommunizmus táptalaja éppen Pá-rizsban volt, ahol ezt Fejtő Ferenc hirdette meg. Jó lenne tudni, hogy Fejtő disszidálása előtt és után kapcsolatban volt-e Erdőssel.”

## **1957. március 11.**

**„Tárgy: Fazekas György tevékenysége”**

**„Vette: Gál Ferenc rny. hdgy.”**

„**Fazekas Györgyöt** a felszabadulás után ismertem meg. A felszabadulás előtti tevékenységéről azt tudom, hogy Miskolcon volt hírlapíró és ott „fenegyerekként” kezelték. Több botránya is volt, így Zsedényi Bélát, az első nemzetgyűlés elnökét is többször támadta. Ebben az időben a Társa-dalmunk című zsaroló lapban is írt cikkeket.

Részt vett a partizánharcokban. A felszabadulás után a Partizán Újság szerkesztője lett. Első komolyabb ténykedése a Magyar Nap szerkesztőségében volt. Ettől kezdve mind magasabb pozí-cióba került, dolgozott a Szabad Népnél és a Rádiónál, sőt a Minisztertanács Tájékoztatási Hi-vatalánál is, ahol a Rádió ügyeivel foglalkozott. Miután onnan kikerült, sokáig eltűnt.

1956-ban rehabilitálták, vállalati könyvelőként dolgozott. Az ellenforradalom előkészítésében te-vékeny szerepe volt, szorosan kötődött a Nagy Imre – Losonczy csoporthoz. Tudtommal az ellen-forradalom alatt Budapest legfőbb katonai védelme az ő kezében összpontosult.

*Élete eléggé botrányos volt. Amikor hazánkban erős Tito ellenes hangulat uralkodott és Bálint ügy volt (kereskedő, aki Jugoszláviába embereket csempészett) Fazekas igen éles jugoszláv ellenes könyvet írt, melyben Péter Gábort és társait hősnak mutatta be. De írt egy utópisztikus regényt is. Az utóbbi hónapokban együtt tartott Vásárhelyi Miklóssal és társaival.”*

**1957. április 18.**

**„Tárgy: A lefogott újságírókról”**

**„Vette: Gál Ferenc rny. hdgy.”**

**„A letartóztatott újságírókról a következőket tudom:**

**Gimes Miklós** a felszabadulás után tűnt fel a sajtóban. Azonnal a Szabad Népnél kapott komoly állást. Megalapozott tudású, hithű marxistának és kommunistának volt elkönyvelve. Nagy Imre első miniszterelnöksége után mellőzték rövid időre. Majd újból szerephez jut: még Nyugatra is kiküldték különböző politikai megbízásokkal. Svájcban tárgyalta több magyar emigránssal hazatérésükről. (Ezt annak idején Münchenben mesélték róla.) Egyik nyugati útja után azonban ismét félreállították.



Gimes Miklós

A júliusi párthatározat után vissza akarták vinni a Szabad Néphez, ő azonban ahhoz kötötte visszatérését, hogy a többi eltávolítottat (Novobáczky, Patkó, Lénárt és mások) is újból alkalmazták, Horváth Márton főszerkesztő pedig eltűnik a lap éléről. Úgy tudom, ezek a tárgyalások még októberben is folytak és nem fejeződtek be.

Az ellenforradalom előtt közvetlenül a Corvina idegen nyelvű kiadónál dolgozott, majd tevékenyen részt vett az ellenforradalomban. Azokban a napokban kéthárom alkalommal láttam, beszéltem is vele, Budán lakott, sűrűn járt a Donáth lakásra (Szilágyi Erzsébet fasor 24) és más környékbeli lakásokba. A harcok idején egyszer volt a Kilián laktanyában, s ott beszélt Maléterrel.

Az ellenforradalom leverése után egy ideig eltűnt, majd az újságíró sztrájk egyik megszervezője volt, ezt Vadász Ferencről tudom. Ő vitte át az újságírókat az írók házába. Tagja volt Nagy Imre szűkebb vezérkarának, Vásárhelyivel, Jánosival és másokkal együtt, szidta és átkozta Kádárt és Münnichet.

**Novobáczky Sándor** nevét Nyugaton is ismerték. Borbándi Gyula, a SZER munkatársa többször is érdeklődött felőle nálam. (Novobáczky édesapja állítólag Borbándinak a tanára volt.) Novobáczky is a Gimes – Vásárhelyi csoporthoz tartozott, barátja volt Pethő és Boldizsár is. Külpolitikai cikkei roppant érdekesek voltak, amikor a Szabad Néptől menesztették, a Rádiónál kezdték felkarolni.”



## A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből (II.)

### Írók, újságírók, politikusok, művészek, 1957-59

Dömötör László újságíró, állambiztonsági ügynök jelentéseit helyenként tömörítettem, stilizáltam, lényegük azonban érintetlen. Az események és személyek megítélése nem a hivatalos történetírás, hanem egy állambiztonsági hálózati személy szemszögéből történik, annak minden elfogultságával, szubjektív-izmusával.

### „Magyarországon barbár gyarmatosítás folyik”

A Történelmi Hivatal  
az Ety. 25/A. § alapján  
az iratokat átvette.

A MAGYAR NÉPKÖZTARSASÁG BELÜGYMINISZTERIUMA

SZIGORUAN TITKOS!

SZERV: BM

OSZTÁLY: II-5-e

MUNKÁ DOSSZIÉ

MINŐSÍTÉS: Ügynök

FEDŐNÉV: Keszeyi

B. DOSSZIÉ SZÁM: 10-60039

AZ ÜGY KÖTETBEN

KÖTET SORSZÁMA: VI

MEGNYITVA: 1959. IX. 23.

LEZÁRVA: 1960. III. 22.

ARCHIV SZÁM: 18.667/6

Az ügynök jelentéseinek VI. dossziéja az ÁBTL-ben

csinál, az elárulása és felrúgása a magyar szabadságnak. Nem fegyverekkel kell harcolni, hanem szavakkal és érvekkel, mert vannak még magyar vezetők néhányan, akik magyarok és nem szolgalelkűek.

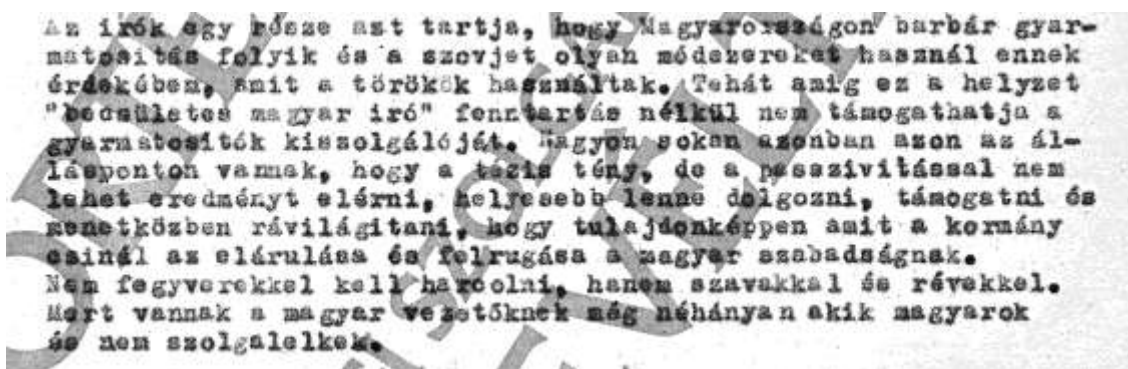
Tanulmányom I. részének közlése után találtam rá Dömötör László öccsének: dr. Dömötör Endre nyugalmazott osztályvezető főorvos, c. egyetemi tanárnak 2004. októberében írt feljegyzéseire, amelyekben bátyja halálának éveként 1974 szerepel. Én korábban 1976-ot írtam, mert két évvel ezelőtt ezt közölte velem a MÚOSZ tagnyilvántartása. Kijavítottam.

### Az ügynök jelentéseiből:

1957. május 13

Sarkadi Imre íróval folytatott beszélgetésről:

„Az írók egy része azt tartja, hogy Magyarországon barbár gyarmatosítás folyik, a szovjetek olyan módszereket használnak, mint a törökök. Amíg ez a helyzet, becsületes magyar író fenntartás nélkül nem támogathatja a gyarmatosítók kiszolgálását. Nagyon sokan mégis azon az állásponton vannak, hogy ennek ellenére passzivitással nem lehet eredményt elérni, helyesebb lenne dolgozni, támogatni a kormányt és menetközben rávilágítani arra, hogy amit a kormány



„Magyarországon barbár gyarmatosítás folyik...”

Sarkadi a maga részéről azon az állásponton van, hogy a gyarmatosításba nem lehet belenyugodni, de nem úgy kell ellene harcolni, hogy hárman-négyen összebújva duzzognak, röplapot szerkesztenek és álmártírként börtönbe kerülnek. A harc és a küzdelem módja – a munka. Írásban, versben megmutatni a hibákat és követelni a felszámolásukat.

Kuczka is azon a véleményen van, hogy dolgozni kell. Nem fogadja el sok tekintetben a Kádár kormány programját, de mégis a munka mellett van, nem csak az anyagiak miatt. Így még mindig bízik abban, hogy az „Életképek” c. folyóiratot ki tudja adni.

Sarkadi megkérdezte tőle: mi lenne a lapban? Kuczka azt válaszolta: bátor bírálat és építő kritika mellett irodalom és olyan cikkek, melyeknek a nép hisz és a kormányt segítené. Majd más alkalommal ezt tette hozzá: „Nyíltan megmondanám Kádárnak vagy Kállainak, hogy az „Életképek” nem egy nyaló lap lenne, hanem ellenzéki, de tiszteletben tartaná a párt irányelveit, a kommunista internacionalizmust. A Szovjetunióval kapcsolatban pedig tárgyilagos szócső lennénk. Megírnánk azt is, amiben tőlünk tanulhatnak, nem lennénk szolgai utánzók.



Szabó Pál



Sinka István

Sarkadi szerint Kuczka az életét tenné arra, hogy az „Életképekkel” nem lenne olyan hercehurca, mint a „Kortársal”, melyről Sarkadi elmondta: Lányi Sarolta és Kónya Lajos versei nem voltak annyira pesszimisták, amint egyesek gondolták.

Szabó Pál bácsi írta a legkeményebb cikket, érthető is, mert ő az októberi események alatt borzalmas lelki tusába keveredett. Sinka erősen kifogásolta személyét. De ő most, mikor a legnehezebb, be akarta bizonyítani, hogy van olyan jó hazafi, mint a csigaházba behúzódo Sinka, vagy más.

Színházi vonalon a harc eldőlt. – jelenti az ügynök. Mégis lesz Széchenyi! A darabban Tímár József olyan nagyot alakít, amelyet magyar színpadon Bessenyei Othellóján kívül az utolsó évtizedben senki sem nyújtott. Tudják már azt is, hogy Mihályfi Ernő akarta megakadályozni a bemutatót. Éppen ezért az íróknál Mihályfi fekete listára került. Az ő

keze van benne a „Földindulás” elhalasztásában is. Sarkadi szerint még a kommunista írók – Il-



Mihályfi Ernő

lés Béla, Bölöni György, Barabás Tibor és mások – is egyetértenek azzal, hogy Mihályfit a magyar kulturális területéről meneszteni kell. Sőt, a szektások vállalkoztak arra, hogy kellő pillanatban ők kezdik majd meg a kilövést.

„

### **Jelentések, BM II/5 osztály, 1957,**

Vette: Gál Ferenc rny.fhdgy.

„A Petőfi pártból elvitték Bibó Istvánt, ez eléggé izgatja a kedélyeket. Ugyancsak elvitték Tildy Zoltánt is, ebből azt a következtetést vonták le: elképzelhető a Nagy Imre per és ehhez most gyűjtik az anyagot. Kristó-Nagy István (aki Németh László baráti köréhez tartozik, s aki-vel folyó hó 1-én találkoztam a Jókai Klubban Bojár Ivánnak, a Színházi Szövetség munkatársának előadásán) szerint Bibónak a legnagyobb bűne a november 4-én reggel kiadott felhívása.



Bibó István

Varga Imre elmondta, hogy Kónya Lajos részletesen ismertette vele mindazt, ami Aczél György miniszterhelyettesnél történt. Ott nyolcan voltak (így, Kuczka, Kónya, Sipos, Tamási, Erdei Sándor...), akik előzőleg egymás között megvitatták, hogy mi lesz a közös álláspontjuk. Azzal kezdték, hogy ők szocialista emberek és szocialista költők. Őket akarta Rákosi és rendszere elnémitani. Ők hajlandók együtt dolgozni a kormánnyal, de!

### **„Nem tudják megfékezni Apró Antalt, Kiss Károlyt...”**

Nagy örömmel fogadták Aczél miniszterhelyettes azon kijelentését, hogy nem kell Kádár János személyét ajnározni, csak a mai rendszerrel kapcsolatban ne foglaljanak el ellenséges álláspontot. Igen jó benyomással távoztak, jelenleg azon a felhíváson dolgoznak, amelyet terveik szerint a „Kortársban” hoznak nyilvánosságra. Úgy gondolják, ezzel a nyilatkozattal a „Kortárs” a kezükbe kerül, de ők tovább szeretnének menni az Élet és Irodalom szerkesztőségébe. Erről még vita folyik köztük, de például Kuczka azon az állásponton van, hogy oda is be kell jutni, mert az is fórum a nép előtt, s be lehet bizonyítani: milyen nagy különbség van az úgynevezett pártírók (Balázs Anna, Keszthelyi Zoltán, s a többiek) és ő közöttük.”



Tildy Zoltán

„Katona Jenő főszerkesztő elmondta, hogy Tildy Zoltán lefogásán nem csodálkoznak, mert ma már látszik, hogy az ellenforradalom alatt milyen tekintélyes szerepet vállalt. Tudomása szerint Csorba János dr.-t is lefoglalták, de pár nap múlva szabadon engedték, holott úgy tudni, a Kisgazda Párt székházában ő volt a hangadó. Pártay pedig szerinte anyagi okok miatt „üdül”.

„D. Szabó László újságíróval – aki az „Igazság” ügyében volt érdekelt – is beszélgettem. Ma sem dolgozik még sehol. Jelenleg valami pesterzsébeti műsorújs-

ság felét csinál, abból keres pár forintot. Terve az volt, hogy kocsikísérőnek megy el, de egyelőre sehol sem vették fel, mert amikor kiderült a lényeg, akkor mindenhol visszamondták a már megbeszélte felvételt. Érthető módon eléggé el van kenődve.”

Az ügynök időnként visszatér ahhoz a módszeréhez, hogy egyes szám harmadik személyben ír magáról:

„Dömötör László dr. a Hétfői Hírek munkatársa újságolta Matolcsy Károly és Domján Mihály könyvkiadói lektor jelenlétében, hogy a Népfront ügye csak a Párt kongresszusa után kerül előtérbe. Biztos, hogy lesz Népfront, a nehézségek oka csak az, hogy ennek már nem hisz senki sem. A lapfrontról azt újságolta, hogy csak a HF megalakulása után várható újság, de az biztos, hogy nem Magyar Nemzet lesz a neve, hanem valami más. Parragi György többször tárgyalt illetékes vezetőkkel a lapról, s minden követ megmozgat, hogy ő kerüljön az élére. Beszélte Bibó István lefogatásáról is, szerinte igen érdekesen alakulhat ez az ügy. Matolcsy Károly jelenleg ügyvédeskedik, ő védte a bíróságon többek között Kozák Mihály újságíró kollégát is, akit Sebes Gusztáv jelentett fel.”

„A lefogott írók ügyében semmi sincs még. Hárman kaptak beszélőt férjeikhez: Tardosné, Zelkné és Háyné. Tardosné beszélt a férjével, aki azért panaszkodott, hogy még az eget sem látja. Anyagilag mindegyikük nagy nehézségekkel küzd.”



Kállai Gyula

„Tolnai Klári erősen aggódik Darvas Ivánért. Járt is érdekében Kállai Gyula miniszternél, aki azt mondta: egy-két nap múlva, ha a vizsgálat befejeződik, többet tud. Sarkadi szerint ezt mondták az írók ügyében is, de ott sem történt semmi az égarda világon.”

„Várkonyi Zoltán visszaadta színházigazgatói megbízását, nem tudják ki lesz a Madách új igazgatója. Németh Antalt emlegetik, őt sokan szívesen fogadnák.”

„Sarkadi nevelt fia most érettségizik. Orvos akar lenni. Sarkadiék egyelőre Pesten vannak, de szeretnének lemenni a nyárra a Balatonra. A vitorlást, melyet a filmje árából vett, most húzatta vízre, javítása 1500 forintba került. Nagy problémája van. „Verébdúló” című könyvét 50 ezer példányban kiadták a SZU-ban, színdarabja: a „Szeptember” is megy odakint a színházakban, így kb. 100 ezer rubelje van odaát. Nem tudja, hogyan lehetne ezt megkapni. Szívesen venné, ha a itthon nem is kapná meg a teljes összeget, csak egy részét forintban, a többiért pedig kimehetne Moszkvába, ott utazhatna és vásárolhatna, többek között egy gépkocsit.”

„Molnár Károly rádióriporterrel beszélgettem vasárnap este. A Magyar Rádiótól kitették, ennek az az oka, hogy ő is aláírta azt a nyilatkozatot, miszerint nem hazudnak többé a rádióban. Jelenleg azon fáradozik, hogy újságos rikkancsként helyezkedhessen el.”

„Kiss László színész édesapja csendőr volt, vitéz. Ennek ellenére az ellenforradalom napjaiban igen rendesen viselkedett. Házában párttitkárt, ÁVH-s tisztet mentett meg a csöcseléktől. Azzal érvelt, hogy ő „Vitéz”. Fia Győrben volt színész. Ismeretes, hogy ott igen sok színész hőzöngött (Földes Gábor, Kéri Edit és mások) Információim szerint ő nem volt hangadó, onnan disszidált.

Ausztriában igen rövid ideig volt, átkerült Münchenbe. Ott kb. öt hétig időzött, de rádöbrent, hogy ott sem fenéig tejjől az élet. Elhelyezkedni nem tudott, ennek ellenére anyagi problémái nem voltak, aránylag becsületes cuccal érkezett haza. (A cuccban volt egy arany óra is.) Azt hangsúlyozta nekem, hogy Münchenben rádiósokkal (Nyílván a SZER-re gondolt, – megj. I. Cs.)



*nem beszélt, de amerikaiakkal és más magyarokkal igen. Budapesti tartózkodása alatt a Művész Klub vendége volt, az új idényben Kecskemétre szerződött, gázsija havi 2500 forint körül van.*

*Szerintem, ha az illetékesek még nem beszéltek vele hazatérte óta, szükséges lenne. Nem hinném, hogy beépítették volna, az ENSZ anyaggal kapcsolatban is fel lehetne használni.”*

*„Nagy verekedés zajlott le a napokban a Rátkai Márton Színész Klubban. Palócz László, az Állami Operaház tagja és Mádi Szabó Gábor verekedett össze. Mindketten borgőzös állapotban voltak. Simon Zsuzsa, a Petőfi Színház igazgatója próbálta szétválasztani őket. Erre Palócz Simonnak támadt és nyomdafestéket nem tűrő hangnemben beszélt vele. Színházi körökben hősként ünneplik, hogy van egy ember, aki Simonnak be mert olvasni.”*

*„A Hungária Kávéházban Murányi Kovács Endre író, Balázs György, a Magyar Szemle szerkesztője és Benjámin László költő társaságában időztem.*

*Murányi Kovács azt közölte, hogy értesülése szerint Tardos Tibort szabadlábra helyezték. Mire Benjámin László megjegyezte:*

*„Az írókhoz eljutottak olyan értesülések, hogy némi enyhülés van készülöben. A lényeg az lenne, hogy Háyt, Déryt és a többieket is engedjék már ki. Ez lenne a megbékélés első jele.”*

*Benjámin László- akit 1945 óta ismerek – nagyon sötétén látja a jövőt. Röviden így foglalta össze:*

*„Sajnos Kádár, Kállai, Münnich, akik a múltban megszenvedtek az eszméért, nem tudják megfékezni, Apró Antalt, Kiss Károlyt és a másod-, harmadrendű kádereket. Ezek az országot oda akarják visszavinni, ahol 1956 előtt voltunk. S ha ezt teszik, újabb forradalmat, nemzeti megmozdulást idéznek elő akaratlanul is.*

*Sajnos, az ország ügynevezett vezetői azt hiszik, hogy a nép bízik bennük és szereti őket. Nem így van. Kádárt becsülik, de a politikát, amit tanács funkcionáriusai, pártfunkcionáriusai végeznek, azt utálja. Utálja és ezt nem akarják az előbbiek észrevenni.*



*Apró Antal és Kiss Károly*

*"Sajnos Kádár, Kállai, Münnich, akik a múltban megszenvedtek az eszméért nem tudják Kiss Károlyt, Apró Antalt és a másod harmad kádereket megfékezni. Ezek az országot oda akarják visszavinni ahol 1956 előtt voltunk. S ha ezt teszik újabb forradalmat vagy ha úgy tetszik nemzeti megmozdulást idéznek akaratlanul is elő.*

*„Nem tudják Apró Antalt és Kiss Károlyt megfékezni...”*

*Én sem tehetek mást. Fáj látnom a pusztulást, de nincs erőm, nincs erőnk ez ellen cselekedni. Kucsera élet kezdődik megint. Hát kinek jó ez néhány Kucserán kívül? A színészeket, előadókat ajnározzák, de nem az a nép, nem az a tömeg...*



Én érintkezem munkásokkal, kétkezi dolgozókkal, azok nem hisznek sem a pártnak, sem a kormánynak, mert azt mondják: azok az emberek vannak pozícióban, akik 1956 előtt voltak és akik ellen és miatt a nép fegyvert volt kénytelen a kezébe venni.”

Később, mikor a nálam lévő kisüstiből még egy pohárral ivott, így folytatta:

„A szocializmus, a haladás híve voltam, vagyok, maradok még akkor is, amikor az opportunisták engem akarnak börtönbe dugni a szocialista eszmékért, de inog minden, amit nem akarnak látni. A népnek nem ez kell és a nép utálja a kucserákat, a pongráczkálmánokat és társaikat. Tehát Kádárnak választania kell, a pongráczkálmánok, az apróantalok a fontosak vagy a milliók. Ők ezt ma még nem akarják látni, de holnap az ő szemüknek is fel kell nyílni.”

Benjámín rosszul él, sokat töpreng. Látja a vészt, de nincs ereje segíteni, s ez fáj ma a legjobban neki.”

## „Aczél György zagyva kultúrpolitikai irányvonalat mutat”

### **Jelentések, 1958-1959, BM II/5 osztály,**

Adta: „Meszlényi”, Vette: Gál F. rny. fhdgy.

„1958. június 1-én este a Rózsadomb Kávéházban a mellettem lévő asztalnál az alábbi személyek ültek: Szakáts Miklós színész és felesége, Kemény Judit az Operaház táncosnője, Újvári Viktória színésznő, Kárpáti Rudolf vívó világbajnok és egy előttem ismeretlen férfi.

Szó szerinti idézet beszélgetésükből:

**Szakáts:** – Jó lenne ezt kijuttatni!

**Kárpáti:** – Semmi akadály. Zavartalanul kiviszem. Vittem már nehezebbet is ki.

**Szakáts:** – Beszélünk róla.

**Kárpáti:** – Vállalom. Kockázat nélkül nincs. (Mosolyog.)

Semmi többet nem tudok. Nem tudom miről volt szó. Minden esetre érdekes.”

### **Az állambiztonsági tiszt megjegyzése:**

„A jelentést átadjuk Nagy elvtársnak.”

Gál Ferenc r. fhdgy.

Láttam: Kovács szds.



Szakáts Miklós és Kárpáti Rudolf

### 1958. július 15.

Tasnády Fekete Máriáról.

*„Ismert színésznő volt egykoron itthon. Úgy tűnt fel, hogy a harmincas években megnyert egy szépségversenyt. Ma is igen dekoratív és csinos nő.*

*Radványi Géza filmrendező vette feleségül, aki Márai Sándor író testvére.*

*A II. világháború alatt és után is több időt töltöttek külföldön, elsősorban Németországban éltek és filmeztek.*

*A felszabadulás után itthon dolgoztak. (Innen kb. 5 sor kihúзва.)*

*Radványi feleségével együtt 1948 táján Nyugatra ment és azt hitte, ott meghódítja a világot. Tévedett. Párizsban bizony elég nehéz körülmények között éltek hosszabb ideig.*

*1954-55 körül Radványi már dolgozott és megismert egy fiatal nőt. (Ezek nyugati információim, amelyeket Münchenben hallottam, de megbízhatóak.) Elhagyta érte a feleségét. Tasnády Fekete Mária egy ideig még Párizsban maradt, majd állást keresve 1956 kora nyarán átment Münchenbe, s a Szabad Európa Rádióhoz került bemondónak és rádió színészek. 1956 májusában már ott volt, de még nem kapott státuszt, csak alkalmi fellépési lehetőségeket, Földesi Géza színésszel együtt nagyon várta, hogy véglegesítsék. (Innen kb. három sor ismét kihúзва.)*

*Magyarországi rokonságáról nem tudok.”*



Tasnády Fekete Mária

### 1958. július 19.

Imre Katalint eredetileg Kantler Katalinnak hívták.

*„Félig lipótvárosi nagypolgári családból származik. A háború befejezése után került a színházi világba. Azonnal belépett a pártba és hamarosan a Bárdos Artúr által vezetett Belvárosi Színház tagja lett. Ott nem sok babér termett a számára, mert a közepesnél gyengébb színésznő volt. (Innen kb. 10 sor kihúзва a jelentésből.)*

*Budapestről vidékre, tudtommal Győrbe került. Ott valami nagyobb botrányba keveredett, a pártbizottság is beleavatkozott, s ezután megvált a színészi pályától.*

*Éveken át mit csinált, nem tudom, tény, hogy az ellenforradalom leverése után én az irodalomban találkoztam vele. Ma is ott tevékenykedik. Vezető munkatársa az Élet és Irodalomnak, lektora a Móra Ferenc Kiadónak.*

*Körülötte baloldali írók csoportosulnak. Ő inkább balos, mint revizionista. Sőt, a baloldaliságát mintha túlzásba is vinné. Az irodalomban Imre Katalin néven ismert.*

*Megítélésem szerint nem szívből balos, hanem számításból, mert ezzel tudja palástolni a palástolandókat. (Innen kb. 5 sor kihúзва.)*

*Anyagi helyzete kiegyensúlyozott. Mondhatni, nincs anyagi gondja, havi javadalma eléri az 5 ezer forintot.*

*Meg kell állapítani, hogy okos nő. Ismeri a pillanatnyi helyzetet, az összefüggéseket, s lehetőségei szerint cselekszik is. Nagy hibája, hogy elsősorban a zsidó klikket tartja a magyar értelmiségnek és azt is támogatja, nyomja minden erővel.*

### **1958. július 22.**

*„Már hetekkel ezelőtt jeleztem, hogy a volt Peidl kocsmá, a Margit híd közelében régi írók, újságírók találkozóhelye.*

*Tokaji György közölte, hogy szerdánként találkoznak, legutóbb a következők voltak jelen:*

*Ruffy Péter („Érdekes Újság”), Baróti Géza („Érdekes Újság”), Tokaji György újságíró, Sárosi János, volt kisgazda építésügyi államtitkár, az ellenforradalom alatt az FKP értelmiségi szekciójának vezetője, és a budapesti francia nagykövetség gépkocsivezetője a feleségével.*

*Az utóbbival Ruffy igen szoros és jó barátságban van.*

*Konkrétum nincs a birtokomban, de ha Kertész Róbertnek bármit ki akarnak juttatni, a francia vonal így használható. Azt tudom, hogy a francia diplomaták a múltban is „használhatóak” voltak. Például: Vadnai Zsuzsa újságíró, aki ma Rómában él emigrációban. Amikor kiszökött az országból, holmijának egy részét francia diplomaták mentették ki.”*



*Ruffy Péter*

Az állambiztonsági tiszt **megjegyzése:**

*„A jelentésben szereplő személyek Kertész Róbert szoros barátai.”*

#### **Értékelés:**

*„Kertész itthon maradt körének összejárása, s egy ilyen francia kapcsolat igen érdekes. Ezt a szálát kifelé felhasználhatják.”*

#### **Intézkedés:**

*„A II/2 osztállyal megnézzük, hogy ki ez a gépkocsivezető.”*

#### **Utasítás:**

*„Az összejárvételre ne menjen el. (Az ügynök általában le van bukva.) De Tokajin keresztül igyekezzen értesítéseket szerezni. Tudja meg pontosan, hogy ki a gépkocsivezető.”*

Gál Ferenc r. fhdgy.

### **1958. szeptember 12.**

*„Rajcsányi közölte Ary társaságában:*

*Györe Imre most megjátssza magát, mint rettenthetetlen baloldali. Én még emlékszem arra, hogy 1956. október 23-án ő hozta be a Magyar Nemzet szerkesztőségébe az egyetemisták követelését. Vezércikket is írt, amiben többet követelt, mint Dudás. Bevittem Komornak, aki félig elolvasta és a papírkosárba dobta. Mi lenne, ha ez a cikk ma előkerülne? „*

*„Futó Dezső volt FKP képviselővel beszélgettem, jelen volt Ary Kálmán újságíró is.*

*Futó elmondta, hogy jelenleg az V. kerületi vendéglátóiparnál dolgozik, munkahelye a Mérleg utcában lévő műszaki raktár. Ide úgy került, hogy az októberi események után Dobi Istvánt kereste fel, aki Kisházi Ödönhöz utasította, az pedig Pongrácz Kálmánhoz. Így sikerült egy 1300 forintos állást kapnia. Járt fent a párt agit.-prop. osztályán is, de ott közölték vele, hogy egyelőre nem tartanak helyesnek, ha a sajtóban dolgozna. Igazolása elé azonban nem gördítenek akadályt. Futó hangsúlyozta, helyzetével aránylag elégedett, de súlyos anyagi gondjai vannak.”*

### **1958. október 9.**

#### **Sturcz Editről.**

*„Apja asztalosmester, ha emlékezetem nem csal, a Rottenbiller utcában van üzeme, sokáig segéd volt. A Dob utcában laktak, csak a közeli múltban mentek át egy kétszobás Wesselényi utcai lakásba.*

*A főiskola elvégzése után rögvést szerződést kapott. Az ellenforradalom előtt Miskolcon volt a színház tagja. Az ellenforradalom után jött fel Budapestre. Ebben az időben Kálmán György színésszel járt együtt, aki jelenleg a Nemzeti Színház tagja. Nagy szerelem dúlt köztük, ám valamiért éppen az ellenforradalom leverése után összevesztek. A Művész Klubban, – ahova akkoriban igen sok kétes alak járt – találkozott össze a volt „Igazság” című lap munkatársaival, akik asztaltársaságot alkottak ott. (Erről lásd régi jelzéseimet.)*

*Ebben a társaságban két ember volt, akiket Sturcz közelebbről ismert: Obersovszky Gyula és Gáli József. Tudtommal ismeretségük a főiskoláról ered. Obersovszky és Sturcz között a főiskolán kisebb kapcsolat is kifejlődött. (Innen kb. 10 sort kihúztak.)*

*...hogy Obersovszkynak, Gálinak segített-e az illegális újság készítésében, ez előttem ma is homályos.*

*Az ellenforradalom után Miskolcra került vissza. Ott nem érezte jól magát, Budapestre vágyott. Mikor ügye kipattant, nem akarták Pestre felhozni. Major Tamás vetette latba erejét érte és szerződtette. Így került fel Budapestre.*

*Amikor kiderült, hogy érintett az Obersovszky-Gáli ügyben, többször is kihallgatták a Fő utcában. Járt Szénási főügyész elvtársnál is. Volt idő, mikor félt a felelősségre vonástól és várta az őrizetbe vételét. Egy ideig illegalitásban is élt Kálmán György testvérénél, majd Szendrő József (jelenleg debreceni színigazgató) Néphadsereg utcai lakásán. (Akkor még Máté Erzszi színésznő volt Szendrő felesége, aki jó barátnője volt Sturcznak is.)*

*Tudtommal Major Tamás és Szendrő József tette tisztába az ő ügyét. Tény, hogy noha a Nemzeti Színház tagja, de a rádiónál, a szinkronban és a filmgyárban ma is ellenforradalmárnak tartják és nem viszik. Ez fáj is neki borzalmasan.*

*Legjobb barátnője Bőhm Zsuzsa, Harkányi Endre debreceni színész fiatal felesége, aki Bán néven próbálkozik az Esti Hírlapnál, ahol Kellér Andor a pártfogója. Bőhmtől származik az a hír, hogy Sturctól sokan félnek, mert azt tartják róla, hogy „megint benne van valamiben.” Bőhm Zsuzsa hangoztatta ezt, de nem akarja elhinni. (Innen kb. 5 sor ismét kihúzva.)*

#### **Az állambiztonsági tiszt megjegyzése:**

*„A jelentést átadjuk a vonaltartónak.”*

Gál Ferenc. r.fhdgy.

**1959.**

Tímár Mátéről.

„Tímár Máté parasztszülők gyermeke. Középiskolát végzett és a II. világháború idején mint karpaszományos teljesített szolgálatot. Úgy tudom, hogy hadapród őrmesterségig jutott el. Fogságba került és néhány esztendő a Szovjetunióban töltött hadifogolyként. A hadifogságban elég szoros barátság vagy ismeretség fejlődött ki közte és néhány német tiszt között. Ezek közül az egyik ezredes vagy tán tábornok is volt, fontos posztot tölt be ma Németországban. Tímár levelezési kapcsolatban állt vele az ellenforradalom előtt. Emiatt – bár lehet, hogy más is közrejátszott – az ellenforradalom leverése után lefoglalták és több hónapot töltött a Fő utcában. De nem haragszik a rendszerre. Elmesélte, hogy az egyik alezredes igen durva hangon beszélt vele, mire egy hadnagy – kis paraszt doktor – szólt neki, hogy kérje ki magának ezt a hangot, ma már nem a régi ÁVH szellem uralkodik, s tegyen panaszt az ügyészségen.

A börtönből kikerülve azonnal elhelyezkedett, az Irodagépjavitónál kapott állást. Harminchat éves, öreg szülei ma is Endrődön élnek, ő a nővérével együtt lakik.

A népiesekhez tartozik, elsősorban Féja Gézával van szoros kapcsolatban, a fiatalabbak közül Urbán Ernővel, Szűts Lászlóval, Varga Imrével.

Szó szerinti idézet tőle: „Öröndetes, hogy becsületes melósok vannak a rendszer élén, mint Kádár, Somogyi Miklós, Kossa, meg Feri bácsi. (Münnich elvtárs, aki szeret inni, szereti a nőket, egy szóval emberek irányítanak.) [Az utóbbi zárójeles mondatot a gépelt szövegben valaki tollal áthúzta, – megj. I. Cs.]

A vezető káderek közül Somogyi Miklóst ismeri a legjobban, többször is beszélgettek, de nem kapta meg a SZOT ösztöndíját, s ez régi sebe, akárcsak a hosszú rendőri felügyelet. Somogyi elvtársat még a Kútvölgyi Kórházban is meglátogatta. Ott mesélte el neki Somogyi elvtárs, hogy 1957-ben felkereste őt Háy Gyula és Veres Péter, Péter bácsinak az volt a véleménye, hogy a szervezett munkásság álljon az írók mellé, s ne dolgozzanak, amíg az oroszok itt vannak. Tímár szerint Veres Péter passzív ellenállást folytat.



Münnich Ferenc

Szó esett köztiünk arról is, hogy a filmhíradó mutatta, amikor Somogyi Miklós botra támaszkodva vette át a kitiüntetését Kádár elvtárstól, aki sírt, miközben átölelte. Ez a jelent városszerte ismert és szólás is lett belőle: „Kádár könnye a biztosíték arra, hogy nem lehet még egyszer Rákosi-Gerő-Farkas korszak!”

Ugyanakkor nagy a csodálkozás, hogy olyanokat engednek vissza vezető pozícióba, mint Boldizsár Iván. Nem szabad vele egy levegőt szíjni. Féjának, Tamásinak, Némethnek, Kodolányinak az a véleménye: ha orgánumuk lenne, azzal kezdenék: „El a boldizsárokkal, mihályfiernőkkel a magyar közéletből!”

**Vette:** Gál Ferenc r.fhdgy.

---

**1959. január 26.**

A könnyű műfajról.



„Pillanatnyilag ez a műfaj a legjobb kereseti forrás, mind a színészek, mind az írók és a zeneszerzők számára. És ez az a műfaj, ahova nem lehet bekerülni.

A könnyű műfaj műsorait legtöbbször az Országos Rendező Iroda rendezi. Itt a főnök Lakatos Éva elvtársnő, egyik helyette-se pedig Váradi György, volt ÁVH-s főtiszt. Váradi odakerülé-sekor próbált rendet csinálni a dzsungelben, de hamar abba-hagyta a szélmalomharcot. Ő elsősorban a gázsival próbálko-zott, de úgy játszották ki, hogy azért a gázsíért nem mentek, vagy a kisebb szereplőktől levették a különbözetet. Például: Latabár Kálmán kijelentette, hogy a Fővárosi Operettszínház-ban most nincs kedve játszani, hagyják ki a következő darabból. Így is lett, helyette a hakni brigádjával a vidéket járta. A bri-gádban dolgozott Hajdú Júlia zeneszerző és férje: Pajor István színész, a világ legrosszabb konferansziéja. Latabár kikötése az volt, hogy neki minden fellépésből tisztán 1200 forint jár. Hajdú 300 forintot kapott, a többi fellépő pedig 150-200 forint körül. A művészi érték csapnivaló volt, de a Latabár névre bementek az emberek. (Itt három sor kitörölve a jelentésből, – megj. I.Cs.)



Latabár Kálmán

Ami a szerzői kört illeti, ez szinte szövetkezeti és családi alapon működik. Idegennek betörni le-hetetlen. A főbb szerzők a következők:

Szenes Iván, Romhányi József, Brandt István, Kolozsvári Andor, Fényes Szabolcs, Halász Rudolf és Semsey. A zeneszerzők közül: Hajdú Júlia, Behár György, Bágya András.

Miért tudják ezek a könnyű műfajt a kezükben tartani és miért csak az ő darabjaikat adják elő? Egyszerűen azért, mert tőlük függ, hogy mit lehet előadni. Romhányi az egyik vezető. Ki az, aki nem az ő darabját akarja előadni, hiszen tőle függ: lesz-e hakni. Selmeczi Elek az egyetlen dra-maturg az irodánál. „Vagy engem, vagy a feleségemet (Lehoczky Éva) vizitek!”

Szenes Iván keresetét jó ismerősei havi 40. ezer forintra becsülik. Ő is bevall 20-at. S minek kö-zönheti ezt? A beosztásának. Az Országos Cirkusz és Varieté Vállalat művészeti osztályának a vezetője. Tőle függ a műsor a Budapest Varietében, a Kamara Varietében, a cirkuszban és a nyári szabadtéri színpadokon. Tehát ő mindenben benne van. Balogh elvtárs, az OCI (cirkusz) igazgatója nyíltan kijelentette, hogy az említett helyeken csak olyan műsorokat mutatnak be, amiben Iván benne van. Ő aztán viszi a klikkjét is magával. (Itt egy sor kihúzza, – megj. I. Cs.) Szenes általában úgy van bent az üzletben, hogy részben a nevét is adja, de ha ezt nem teszi, ak-kor is legalább 10% őt illeti. A feleségét is bevitte a pályára, Kornai Mariann szép, de olyan te-hetségtelen, mint a bűn.

Fényes Szabolcs zeneszerző tartozik még ehhez a csoporthoz, elsősorban Romhányival és Sze-nessel dolgozik össze. Nálam Ti, nálatok Én! – ez a jelszó. Az eredmény: havi 30-40 ezer forint.

Nádasy László házi szerzője a Kamara és a Budapest Varietének, ő is leadja Szenesnek ami jár. Felesége, Elek Zsuzsa a Szenes társulat tagja. Brandt István, G. Dénes György és Halász Rudolf, továbbá Király Dezső sorolható még ide. Brandt főleg szövegeket és kisebb jeleneteket ír. G. Dénes György – Guttmann úr – dalszövegekre specializálta magát, Halász Rudolf pedig a loká-lok műsorát állítja össze. A zenészek közül Horváth Jenő annak idején magával hozta Vadas Zsuzsát, aki miután befutott, dobta Horváthot. Vécsey Ernő ugyanezt tette Zsolnay Hédivel, aki kiemelkedett ebből a mocsárból, s ekkor Vécsey Várady Zsuzsát emelte fel, akit erőszakkal nyom be mindenhova.

*A Vidám és a Kis Színpad Kellér Dezső és Fejér István privilégiuma, megemlítve Kállai Istvánt. A zenés helyekre, műsoros vendéglátó egységekbe, szállodákba (Béke, Budapest, stb.) elsősorban Halász Rudolf és szövetségesei dolgoznak. Itt is jó lenne sepregetni egy kicsit.*

*Végezetül tehát a könnyű műfajban legalább olyan kéz kezdet mos üzlet folyik, mint a filmnél.”*

**Vette:** Gál Ferenc r. fhdgy.

**1959.**

Beszélgetés Onódy Lajossal.

*„Onódy Lajossal a belvárosi Éttermi és Büfé Vállalat igazgatójával beszélgettem, aki az elmúlt napokban tért vissza Bécsből. Elmondta, találkozott kint Puskás Ferencel és feleségével. Puskás teljesen nyugodt (Itt két sor törölve a jelentésből, megj. I.Cs.), a Real Madrid egyik erőssége. Elmondta, hogy anyagi gondjai nincsenek, de nem tudja megszokni a kinti életet. Példaként említette meg, hogy külön spanyol nyelvtanárt fogadtak mellé,*



*Darvas József*

*a felesége és a lánya jól beszél spanyolul, de ő még alig tud néhány szót. Onódy szerint szívesen hazajönne, ha biztosítékot kapna: nem lesz bántódása.” (Itt három sor törölve, – megj. I.Cs.)*

**1959.**

Sarkadi Imrével beszélgettem.

*„Kifejtette: a hallgatásnak vége, most a jelszó: írni és alkotni. De nagyon meg kell rágni, hogy mit ír le az ember.*

*Darvas Józseffel hosszasan tárgyalt. Arról volt szó köztük, hogy a népieseknek nem szabad antiszemitáskodni, ugyanakkor be kell bizonyítaniuk, hogy többet tudnak a magyarság problémáiról – mert azt ők ismerik – mint a lipótvárosiak.*

*Az Írószövetség újjá alakul, Dobozy Imre lesz a titkár, Bölöni György az elnök. Ez újabb pofon Mesterházinak azután, hogy lecsúszott a Kossuth díjról. Pedig a cél érdekében megmozdított minden elképzelhető.*

*Hámos Györggyel is folytattam eszmecserét. Kifogásolta, hogy az új Írószövetség megalakításának előkészítő bizottságából számos olyan író kihagytak, akiknek ott lenne a helyük. Példának csak Féja Géza hozta fel, s azt magyarázta, hogy a fiatalabb nemzedékből pedig azok vannak bent, akik a „Cég”-gel vagy a párt egyes szerveivel vannak kapcsolatban.*



*Aczél György*

*Szándéka Feri bácsit (Münnich Ferenc) informálni a közeli jövőben az irodalmi helyzetről, s a filmvilág kulisszák mögötti dolgairól. Mert így az írói világ nem lát tisztán.*

*Szándéka Feri bácsit (Münnich Ferenc) informálni a közeli jövőben az irodalmi helyzetről, s a filmvilág kulisszák mögötti dolgairól. Mert így az írói világ nem lát tisztán.*

*Aczél György olyan zagyva kultúrpolitikai irányvonalat mutat, hogy Hegedűs*

*Gézán kívül senki nem tudja mit akar. Hámos szerint szerencse, hogy Dobozy szerephez jut, mert aránylag jól ítéli meg a helyzetet és ő is meg szeretne szabadulni a sallangoktól.*

*A filmmel kapcsolatban az az álláspontja, hogy fejtől bűzlik a hal. Darvas sok filmben benne van és teljesen Szász Péterék uszályába került. Olyan értesülése van, hogy a párt külön szerve foglalkozik a jövőben a magyar film kérdésével és megvizsgálja azt, hogy az anyagi és szellemi szabotázs miatt kit terhel a felelősség. Erre meg is született már az anekdota: Darvas, Szász Péter és a rendezők tovább adják a stafétabotot és kiderül, mindenért a portás és a hivatalsegéd a felelős. A portás azért, mert beengedte a filmgyár területére ezt vagy azt, a hivatalsegéd pedig azért, mert a forgatókönyvet ő vitte egyik helyről a másikra. A végén persze e két jelképes személyt rúgják ki.”*

Igy az írói világ nem lát tisztán. Aczél György olyan zagyva kulturpolitikai irányvonalat mutat - hogy Hegedüs Gézán kívül senki nem tudja mit akar. Hámos szerint szerencse, hogy Dobozy szerephez jut, mert aránylag jól ítéli meg a helyzetet és ő is meg szeretne szabadulni a sallangoktól.

„Aczél György zagyva kulturpolitikája...”

## **„Péter Gábor kiszabadult, Komlós beszélt is vele”**

**1959.**

Péter Gábor, Farkas Mihály, Vas Zoltán.

*„Komlós Jánostól és többektől is hallottam, hogy Péter Gábor kiszabadult, s jelenleg az egyik ruhagyár dokumentációjában dolgozik. Komlós beszélt is vele. Az öreg azt mondta, hogy most mindent előlről kell kezdenie. Nyugodt volt és elfogadhatóan nézett ki.*

*Farkas Mihályról is az a hír, hogy szabad, gyárban dolgozik. A fia még ül.*

*Vas Zoltán elvtárssal személyesen találkoztam. A Pasaréten lakik, nagyokat sétál és komolyabb munkát szeretne végezni, mint jelenleg. Marx és Engels regényes életrajzának folytatását írja. A párttól havi 2 ezer forint nyugdíjat kap. Elmondta, hogy mindenki hazatért a romániaiak közül. A „nagyasszony” Rajkné az Országos Levéltárban dolgozik, Losonczy né orvos, valamelyik közegészségügyi intézetbe megy majd, Nagy Imréné lakást és kegydíjat kapott.*



Péter Gábor – Farkas Mihály – Vas (Weinberger) Zoltán



Komlós János)

Az egyéni amnesztiával kiszabadult Darvas Iván színész szerződötése ügyében megindultak az első lépések. A Madách Színházon kívül Jákó Pál, a miskolci színház igazgatója is meg akarja szerezni. A minisztérium azon a véleményen van, hogy az új színházi évadban Darvas már játszhat.

Az Esti Hírlapnál két érdekes változás történt. Vadász Ferenc helyettes főszerkesztő helyébe a pártközpont sajtó osztályáról Paizs Gábor került, Vadász pedig (aki korábban az újságíró szövetség elnöke volt) a Népszabadsághoz ment főszerkesztő-helyettesnek.”

„A színházi életben két dologról beszélnek.

Kabos Lászlót gázolás miatt őrizetbe vették. A pohár betelt nála, ugyanaz a helyzet vele, mint néhány esztendővel ezelőtt a sportolókkal. Kabost el fogják ítélni, s nem akad olyan, aki azt mondaná, hogy „szegény”.

Latinovits körül is botrány kering. Fejébe szállt a dicsőség és több verekedést

provokált. Így összeverekedett Mensárossal, Darvas Szilárdval és Királyhegyivel. Összeveszett Darvas Ivánnal és Tolnay Klárral.” (A folytatásból három gépelt sor törölve, – megj. I.Cs.)

## 1959.

Írók és asztaltársaságok.

„Timár Máté eléggé letört, noha a rendőrség a ref.-jét megszüntette és új személyazonossági igazolványt is kapott. De máig nem tudja: miért nem kapta meg a SZOT ösztöndíjat, pedig Somogyi Miklós elvtárs is úgy beszélt róla, mint kész tényről. A

„Jegyzetek a purgatóriumból” című regényét, melyet a Magvető visszaadott, Urbán Ernőhöz juttatta el, akinek nagyon tetszett, s tovább adta Révész Géza honvédelmi miniszternek. Ő beleolvasott, tetszett neki és tovább adta Dapsy Károly vezérőrnagynak, aki kiadásra javasolta. Urbán vállalta, ha a Zrínyi Kiadó megjelenteti a kötetet, ő díjmenetesen szerkeszti. A Magvetőnél bent van még egy, a téveszcsékről szóló novella gyűjteménye is. Állást szeretne váltani. Somogyi elvtárs felajánlotta, menjen a Népszavához, oda elhelyezik. Erre még nem válaszolt. Nem szeretné a szépprózát újságírássá váltani.

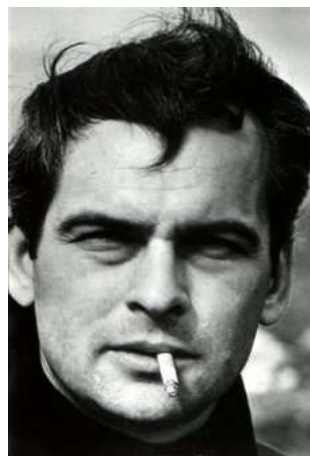
A Népszava irodalmi rovata kiugrott. Ennek magyarázata az, hogy van pénzük és odakerült Molnár Géza, akiről azt mondják, akik ismerik, hogy mintaszerűen egyenes kommunista ember.

A Film Színház Muzsikánál rövid híreket tudok leadni a készülő szépirodalmi termékekről és szerzőikről.

A Magyar Nemzetnél barátilag is kötődöm több személyhez, sem Rajcsányi Károly, sem Komlós János nem zárkózik el az írók tevékenységének ismertetésétől.

Megítélésem szerint az írók, költők közül – műveik alapján – a következőknek kéne nagyobb propagandát csinálni:

Timár Máté, F. Rácz Kálmán, Szűts László, Barsi Dénes, Erdélyi József, Demény Ottó, Gerő János, Fejes Endre, Sarkadi Imre, Simon Lajos, Hárs György, Ladányi Mihály, Hajnal Gábor,



Latinovits Zoltán



Csurka István, Szabó István, Tóth László, Kállai István, Dékány Kálmán, Moldova György, Kelemen János (kritikus) B. Nagy László (kritikus), Győri Dezső, Kautzky József, Juhász Tibor, Kárársz József, Hámori Ottó. Az egészen fiatalok közül szóba jöhet: Simor, Nyerges, Tabák, Sándor Iván.”

### **A különböző asztaltársaságokról.**

„Hungária Kávéház.

Minden délből: Gelléri Andor („Füles”) és felesége: Faragó Baba („Ez a divat”), Demeter Imre („Film-Színház-Muzsika”), továbbá – hetente két-három alkalommal – Kellér Dezső, Kellér Andor, Nagy Péter kritikus, Szécsi Margit, Nagy László, Czibor János, Réz Pál.

Hetenként három-négy alkalommal: Geszti Pál, Nagy Gyula („Ország-Világ”), Viczián Erzsébet („Esti Hírlap”), Balázs György („Magyar Szemle”), s két-három előttem ismeretlen személy.

Esetenként: Nagy László, Juhász Ferenc, Domokos Mátyás, Tóth László, Devecseri Gábor, Kelemen János, B. Nagy László, Csurka István, Demény Ottó.

Szombat déli asztaltársaság: Lukácsy Sándor, Örvös Lajos, Szabó Gizi, Toma Ádám, Gombos Imre, Bába Mihály, Dékány Kálmán, Geszti Pál.”

### **1959 június.**

Színházi ügyek.



Kabos László

„A színházi világban a Kabos ügyről beszélnek a legtöbbet. Egyesek már azt hangoztatják: „Ha egy zsidónak a tyúkszemére lépnek, a zsidók ágyúval lőnek vissza. Kabos tisztára mosása érdekében minden követ megmozgat egy kis csoport. Íme a tények. A Vidám Színpad meghívta Nezvál Ferenc igazságügyi minisztert egy előadásra és a szünetben főzték a cél érdekében. Rá két napra Szénási Géza legfőbb ügyész tekintette meg az előadást. Őt is főzték. Másnap megjelent Kellér Andor cikke az ügyről az „Esti Hírlap”-ban. Gordon Zsuzsa a húgát szeretné hozzáadni Kaboshoz, s úgy néz ki, hogy a dolog megy is. Ennek ellenében a papa Marosán elvtárs támogatását igyekszik majd igénybe venni.” (Innen kb. 20 gépelt sor törölve, – megj. I.Cs.)

„Kabos László kijött a börtönből. Ezzel kapcsolatban Gordon Zsuzsa élénken ecsetelte: ha összefognak valakinek az érdekében – legfőbb ügyész ide, legfőbb ügyész oda – eredményt lehet elérni. A következő lépés: ad acta tettetni az egész ügyet. Kabos nincs letörve, azt hangoztatja, hogy akinek nem tetszik, hogy sokat keres, – csinálja utána.

Gordonról tudni kell, hogy a nyáron Németországba és Franciaországba akar kimenni. Az egyik minisztertől ígéretet is kapott, hogy útlevelét igen hamar elintézik és gondoskodnak részére megfelelő valutáról is.

Jávor Pálról beszélnek főváros szerte. Megoperálták: rákja és bélelzáródása van. Állapota halálos. De hihetetlen nagy élet-erő van benne. Jól esett neki, hogy Major Tamás meglátogatta



Jávor Pál



és szerződést kapott a Nemzetitől. Az életet az tartja benne, hogy még egyszer a Nemzeti színpadára akar lépni. Régi nagy riválisa: Kiss Ferenc, – akivel haragban volt 1943 óta – is meglátogatta a kórházban. Kibékültek.

Görbe Jánoson állapota is súlyos, tudoműtétet hajtottak végre rajta. Állapota kielégítő.

A Petőfi Színház nyolc magyar íróval tárgyal színművek írásáról: Boldizsár Iván, Doboz Imre, Fehér Klára, Szabó Magda, Sziráky Judit, Bárány Tamás, Kellér Andor, Hámos György.

Darvas Ivánnal beszélgettem elég hosszan. Elmondta, hogy meglehetősen le van égve. Lakást keres, vidékre is elmenne. Nem bánja melyik vidéki színház szerződteti, a lényeg a fontos, az, hogy dolgozzék. Sógora – Mensáros László – igen nagy zűrben van. Első fokon 2 év és 3 hónapra ítélték. A közeli jövőben lesz a fellebbviteli tárgyalása, annyira szeretnék lenyomni az ítéletet, hogy amnesztia alá essen az ügy.”

### **1959. június 22.**

A politikamentes irodalomról. Ungvári Tamás.

„Ungvári Tamás hónapok óta Sturcz (Soós) Edit színésznővel jár, akit vagy elvesz feleségül, vagy együtt fog vele élni.



Ungvári Tamás

Ungvári a politikamentes irodalom híve. Azt magyarázta Sturcznak, hogy a klasszikusokhoz kell visszamenni, azokat kell úgy népszerűsíteni, hogy a lóláb ne nagyon lógjon ki, s néha-néha egy-egy simogató mozdulatot is kell tenni a maiak felé. De ezt úgy kell csinálni, hogy egy simogatás felér tíz negatívum bírálásával. Tehát kicsengjen: ”Én nem értek veled egyet!”

Ungvári fél státusszal vagy bekerült, vagy a közeli jövőben kerül be a Magyar Nemzet irodalmi, illetve kulturális rovatába. Ide az egyetemről ajánlották. (ELTE bölcsész kar), Bóka és Kardos professzorok voltak a legfőbb ajánlói, de a Tájékoztatási Hivatal is pártfogolja az ügyét.

Mind több olyan egyetemet végzett fiatal próbál bekerülni az egyetemi tanszékekre, aki a politikamentes tudomány és irodalom híve, míg azokat próbálják elgáncsolni, akiket a párt javasol és ajánl.”

Az állambiztonsági tiszt:

#### **„Megjegyzés:**

Ungvári Tamás igen sokat dolgozik a jelentés szellemében, különösen a TV-nek.

#### **Értékelés:**

A jelentés azt mutatja, hogy Ungvári Tamás tudatosan politikamentes dolgokat csinál, s így áll ellen a párt politikájának, tekintve azt, hogy most másképp nem lehet.

#### **Utasítás:**

Sturcz Editen keresztül tudja meg az ügynök, hogy kik Ungvári kapcsolatai, segítői, s állandóan igyekezzon megtudni tevékenységét.”

Gál Ferenc r. fhdgy.

„Ungvári Tamás  
fakt  
1959. II. 16.  
T: Ungvári Tamás  
Elt: Megj: Ungvári T. ipari osztály  
előzetes a jelenlegi véleményem,  
kötődés a T.H.-vel.  
Elt: A jelenlegi osztály, hogy Ungvári Tamás szövegében  
a politikai munka dolgaival szemben,  
s így áll ellen a párt politikájával,  
később azt, hogy most másképp nem lehet.  
Ut: Szóval teljesen károsnak  
tudja meg, hogy ez a Ungvári  
visszatér a kapcsolatok, megítélés,  
s állásfoglalás igazsággal meg-  
látásai következtében.

Az állambiztonsági tiszt feljegyzése:  
„Ungvári Tamás tudatosan politikamentes dolgokat  
csinál...”

lu szocialista átalakítását ábrázolja. A Tolna megyébe telepített székelyek életét mutatja be, akik az egyéni gazdálkodás helyett a közöst választják. „A haladás ellen nem lehet hadakozni, a falunak a közös a jövő!” – állapította meg.

Elmondta, hogy nemrég Ortutay Gyula összehozott néhány író Kádár Jánossal. Ott volt Németh László, Szabó Pál, Veres Péter, Darvas József. Nagyjából azt állapították meg, hogy nem mindenben értenek egyet a párt kultúrpolitikájával. Németh László még vitába is keveredett, úgy hogy alig lehetett magához téríteni, vérnyomása újra felment és bizony átmenetileg aggasztóvá vált a helyzete.

Szabó Pál is kivan idegileg, azt hangoztatja, hogy ő abbahagyja már az írást, mert a zsidók jobban ismerik a falut és annak problémáit, mint ők.

„Ungvári Tamással az utasításnak megfelelően a kapcsolat kimélyítésén munkálkodom. Egyelőre annyit értem el, hogy Czibor Jánossal hármásban ebédeltem vele. Ez alkalommal a beszélgetés általában a nőkről, a pénzről, s említésre nem méltó dolgokról folyt. A tény az, hogy megítélésem szerint van arra lehetőség, hogy közel kerülhessek Ungvárihoz.”

**1959. augusztus 31.**

Tamási Áron.

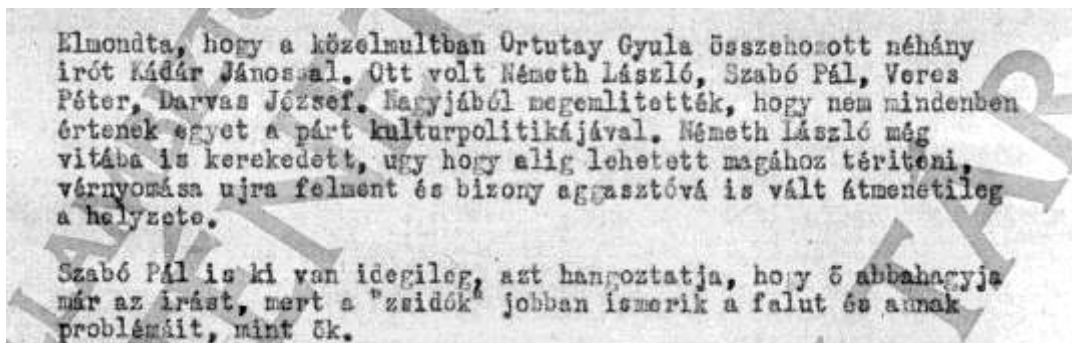
„Tamási Áron íróval nyolc napot voltam együtt Visegrádon. Ez alatt elég behatóan beszélgettünk különböző problémákról. Tamási kibékült a feleségével, Alizkával, s közöttük jelenleg nagy a harmónia. A felesége lekísérte Visegrádra, majd ott hagyva a Balatonra utazott.



Tamási Áron

Tamásinak szeptember elejére kellene új könyvének a kéziratát leadni a Szépirodalmi Könyvkiadónak. A könyv a fa-

Tamási beszélt az antiszemizmusról is. Véleménye: ilyen kérdés nincs és nem is szabad hogy legyen. Ellenben van egy-két klikk, mely nem ismer határt, ám ezt a néhány embert nem lehet általánosítani a becsületes zsidósággal.



„Ortutay Gyula összehozott néhány író Kádár Jánossal...”

Tamási szólt az irodalmi patkányokról is. Ezek közé sorolta Antal Gábort, Hajdu Ferencet, az Élet és Irodalom nagy részét. Véleménye szerint rácsálókra szükség van ott, ahol élelem, búza, stb. van. Nálunk azonban az a szomorú helyzet állt elő, hogy több a patkány, mint amennyi az élelem. Mit kell ilyenkor tenni? Vagy több élelmet szerezni a patkányok részére, vagy meg kell ti-zedelni a patkányokat. Az okosak majd eldöntik: melyik lesz a fontosabb.

Az Írószövetséggel kapcsolatban az az álláspontjuk, hogy a vezetőségbe csak bólogatójánosokat akarnak bevinni, a harcos egyéniségeket kiszorítják.

A filmgyárban odáig jutottak el, hogy filmnovellát kértek tőlük (3-5 ezer Ft.), de forgatókönyvre már nem került sor. Darvassal beszélgettek is arról: mi az oka annak, hogy a film világába nem tudnak bekerülni a magyar írók. Darvas előbb ötölt-hatolt, majd azt magyarázta, hogy ez neki is új terület, ismeretlen az írók részére, majd sarokba szorítva kibökte, hogy a „szövetségi rendszer” olyan erős bent, melyet felszámolni nem lehet. Inkább be kell lépni. Németh László erre megjegyezte: „Úgy mint Te, akinek rendet kellett volna itt csinálni, inkább eladtad magad, hogy évente két filmed kijöjjön.”

Kodolányi igen élénken dolgozik, olyan tempót diktál, mint aki érzi a végét.

Tamási a romániai helyzetről nagyon szomorúan beszélt, ott teljesen felszámolják a magyarságot... vagy az idén ősszel, vagy jövőre szeretne egy kicsit hazamenni Erdélybe. Igen érdekes volt, hogy Tamási Visegrádon nem érintkezett a többi íróval, pedig jelen volt: Balázs Sándor, Fazekas Anna, Thury Zsuzsa, Dénes Zsófia. Ezeket álírónak tartotta. Áron erősen iszik, s a legnagyobb szenvedélye itt is a nő volt. Fiatal, 17-20 éves diáklányokkal jártunk együtt, s mindegyiknek ajánlatot tett.”

Vette: Gál Ferenc r. fhdgy.

## Az angolszász ellenállási vonalról

**1959. szeptember 9.**

Az angolszász ellenállási vonalról.

„Az angolszász ellenállási mozgalom többfelé tagozódott, s jól ismervén az akkori helyzetet, felelősséggel állíthatom, hogy nem volt egységes vezetés.

Angolszász ellenállás alatt egyaránt értendő az angol és az amerikai orientáció. A csoportosulás egyik látható feje Szentiványi Sándor volt. Szentiványi unitárius pap, Erdélyből származott. Ki-



került Amerikába, több évig élt ott, majd közvetlenül a II. világháború küszöbén visszatért Magyarországra. Erdélyben, Kolozsvárott telepedett le, ott élt, míg Budapestre nem került. A fővárosban a Koháry utcai unitárius házban volt a lakása, s annak ellenére, hogy harcban állt az egyházi vezetésért, gyakorlatilag ő volt a főnök. A háború alatt ő szervezte feleségével az egyik leghatékonyabb ellenállási gócot, két lányát kint hagyta Bostonban.

1945-ben a Polgári Demokrata Párt egyik vezére, országgyűlési képviselő. A pártban az amerikai vonalat vitte. Amikor a Magyar Közösség ügye kipattant, kerekét oldott és kiment Amerikába.

Visszatekintve látható, hogy 1944-ben, amikor a németek megszállták Magyarországot, Szentiványi erőteljesen kezdett szervezkedni. Először egy központot hozott létre, erre a célra megszerezte a Vas utcai Pajor szanatóriumot. A csoport egyik feje Supka Géza dr. újságíró volt, aki a Bocskay úton lakott. Ő elsősorban írókkal, újságírókkal tartotta a kapcsolatot. Mikor a helyzet súlyosbodott, a vezetés mindinkább Szentiványi kezében összpontosult. 1944 nyarán a szanatórium már igazgatásuk alatt állt, s annak ellenére biztonságosnak látszott, hogy a honvédség lefoglalta, s az igazgató Jancsó dr. nyilas érzelmű volt. Pénzzel és élelemmel jól el voltak látva.

1944 őszén egy feljelentés nyomán a nyilasok házkutatást tartottak. Szentiványi valahonnan megneszelte a dolgot és nem tartózkodott otthon. A vezetők közül Supka Géza dr.-t találták ott, s annak ellenére, hogy az öreg valóban nagyon beteg volt (nem tudott vizelni, állandóan katéterrel járt) el akarták hurcolni. Mikor már nagyon veszélyessé vált a helyzete, elővett egy névjegyet, melyre dombornyomással a Gestapó címere volt rányomva. A nyilasok ettől megrettentek, hívták a parancsnokságukat, vagy a németeket, tény, hogy Supkának nem lett semmi bántódása. A felszabadulás után tudtam meg, hogy Supka ezt a különleges igazolványt Németh Gyula dr. újságírótól kapta, aki szoros kapcsolatban volt mind vele, mind a csoporttal.

Supka Gézáról röviden el kell mondani, hogy 1919

előtt a „Világ” című lap munkatársa volt, a polgári forradalom alatt követ, s egy napig miniszter. A Károlyi, Vámbéry, Jászi csoporthoz tartozott, majd emigrált. Visszatérve üldözték Pekár Gyuláék és még a Nemzeti Múzeumból is kitűrték. A Tolnai Világlapjánál dolgozott, később egy



nívós irodalmi folyóirat: a *Literatúra* tulajdonosa lett. 1943-ban a *Mai Nap* című lapnál lett külpolitikus. A felszabadulás után a „*Világ*” főszerkesztője, a Polgári Demokrata Párt vezére, s hosszú ideig a szabadkőművesek nagymestere is.

Németh Gyula dr. újságíró, egy szekszárdi evangélikus lelkész fia. Eötvös kollégista, magyar-német szakos tanár, a diploma megszerzése után újságíró. Tanulmányúton volt Németországban is, jól beszélt németül. 1944-ben az MTI bizalmas szekciójában turnusvezető, így bizalmas anyagot juttatott el Supkához és társaihoz. Ebben az időben a sajtókamarában az újságíró jelöltek szakosztályának egyik vezetője. A felszabadulás után az MTI-nél és a „*Világ*”-nál dolgozott, az utóbbinak a külpolitikai rovatvezetője. A lap megszűnése óta nem volt rendes állása. Jelenleg a Magyar Értelmező Szótárnál dolgozik, Supka Géza özvegyénél lakik. Közele barátja Stella Adorján és Szilágyi István, aki többször is megfordult a Fő utcában, az ellenforradalom alatt az újságírók nemzeti bizottmányának tagja. (Itt négy törölt sor következik a jelentésben, – megj. I.Cs.)

A Szentiványi csoporthoz tartozott az ismert értelmiségiek közül – többek között – Móczár László dr. fogorvos, aki a felszabadulás után a Pajor Szanatórium igazgatója lett, Kálmán Lajos dr. bőrgyógyász, Merényi Gusztáv dr., 1945 után a Néphadsereg orvos tábornoka, Rónay Mária újságíró, Kereki Gábor unitárius lelkész, Kabakovics József dr. ügyvéd.

Tevékenységük legemlékezetesebb része a különbéke érdekében tett lépések voltak. Elég rejtélyes körülmények között került Budapestre egy Howe nevezetű amerikai alezredes. Olyasmit meséltek róla, hogy több társával együtt megszökött valamelyik német koncentrációs táborból, Budapesten Szentiványival került kapcsolatba, aki őt és még néhány társát biztonságba helyezte. 1944 nyarán külön rádióadón keresztül kezdtek különbéke után puhatolózni. A csoport Lázár testőr tábornok és Bornemissza MFIR vezérigazgató révén előbb az ifjú Horthyhoz, majd a kormányzóhoz is bejutott. Horthy Miklós fogadta Szentiványit Howeivel együtt, s ennek a tanácskozásnak lett az eredménye – mások mellett – Náday tábornok olaszországi útja. Jellemző, hogy az egyik angolszász tiszt megismerkedett egy budapesti dámával és a felszabadulás után el is vette feleségül.

Howeiről azt tudom még, hogy amikor elutazott Budapestről, Szentiványinál hagyott egy angol nyelvű levelet, melyet a magyarországi szovjet fegyveres erők főparancsnokának címzett. A levélben azt kérte, hogy az angol kolóniát, mint szövetségesüket részesítsék kellő segítségben. Ezt a levelet 1945. január 16 körül Szentiványi a Pajor Szanatóriumban egy szovjet gárdakapitánynak adta át, aki el is juttatta a címzetthez: Malinovszkij marsallhoz. Az ő utasítására több személyt, akik úton voltak a ceglédi hadifogolytáborba, szabadon bocsátottak, majd külön őrséget kapott nem csak a sanatórium, hanem a Koháry utcai unitárius ház is.

1944 november végén, vagy december elején Szentiványi összegyűjtötte a Magyarországon lévő angolszász állampolgárokat, s gondoskodott étkezésükről, ellátásukról egészen 1945 áprilisáig. A csoporthoz kb. 25-30 angol és amerikai állampolgár tartozott. Köztük volt egy Jammy nevezetű, akkoriban kb. 30 éves, fekete hajú és bajszú pipázó úr a testvéreivel, akik a Shell cégnél voltak alkalmazásban, továbbá Mr. Thomson nevezetű szikár, öreg angol, aki nyelvtanárként élt Magyarországon, s 1945-ben már úgy járt Csorba János, akkori főpolgármesternél, mint tiszteletbeli angol konzul, ebben a minőségében jutott élelemhez. Ez a csoport adott ki magyar-angol-orosz nyelvű igazolványokat, melyeket Mr. Thomson írt alá.

A csoportban más nemzetiségűek is voltak. A Budapestre eljutott francia tisztek és hadifoglyok a Franciaországban élt és széleskörű kapcsolatokkal rendelkező Just Béla katolikus író segítségével találtak szállást, de ehhez az anyagi alapot szintén Szentiványi teremtette elő. Aki körül felülműlt 18-20 jugoszláv, egykori királyi tiszt is, közülük 4-5 a Pajor szanatóriumba is bekerült. Né-



*metellenes csetnikek voltak, de nem Tito partizánok, tartottak is Titótól, 1945 őszén hagyták el Magyarországot és Franciaországba távoztak.*

*A felszabadulás után volt némi vetélkedés Szentiványi és Tildy Zoltán között, mert Tildy Bereczky Alberttel együtt a velük kapcsolatban álló és a Rózsa vagy a Vörösmarty utcában lévő skót miszsiót tartotta a budapesti angol központnak. Ezzel a csoporttal mindvégig hadilábon álltak Szentiványieék, amikor elfogyott a skótok pénze, csak nehezen kaptak kölcsön, már csak azért is, mert az angolok, élükön Thomsonnal azt hangoztatták, hogy nekik is a szanatóriumba kellett volna jönni, de nem tartották be az utasításokat...*

*Úgy emlékszem, a mai amerikai nagykövetség helyén volt a svájci követség, elég sok üldözöttnek adott menedéket. Rádióadójuk is volt, s Szentiványi pénzének egy része is onnan érkezett. Egyszer nekem jutott az a feladat, hogy menjek el hozzájuk, s hozzak el egy csomagot Fiala dr.-tól. Mint utólag megtudtam: pénz volt benne.*

*Szentiványinak megvolt a kapcsolata több ellenállási csoporthoz, így a kommunistákhoz is, de fegyveres megmozdulásban soha sem vettek részt.*

*Létezett egy másik angolszász orientációjú társaság is, melyhez tartozott Dessewffy Gyula gróf, a Kis Újság volt főszerkesztője, Mihályfi Ernő, Barcs Sándor, Gulácsy György, Rubletzky Géza és mások. Az Augusztus cukrászdában szoktak találkozni Szentiványival és Supkával. Közülük többen lebuktak, a Margit körúti fegyházba kerültek, bár onnan elég hamar kijöttek.*

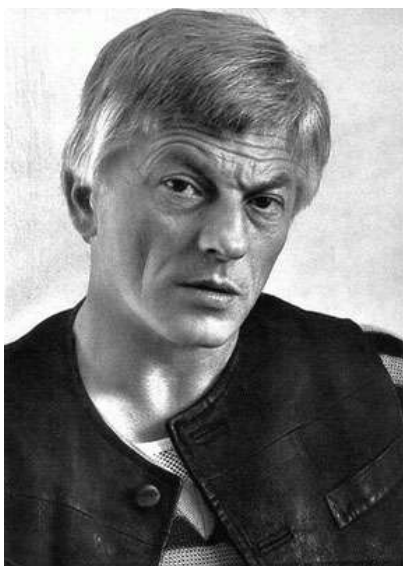
*Ismét másik csoportnak számított az, amelyik Pisky – Schmidt Frigyes irányításával működött, ehhez tartozott – mások között – Stollár Béla, Csillag Mátyás, Zoltán Imre, Székely Beáta, Szakasits György, Papp Antal, Matolcsy Károly, Kárpáti Gyula”*

**Vette:** Gál Ferenc r. fhdgy.

## **1959. szeptember**

Jelentések a fiatal népi írókról.

Az ügynök egymás után két jelentésében is jellemzi az állambiztonságnak az általa ismert fiatal népi írókat. Köztük van:



Nagy László

Nagy László, Dékány Kálmán, Tímár Máté, Sarkadi Imre, Ary Kálmán, Szabó István, O.Nagy László, Doby János, Csanády János, Csukás István, Gombos Imre, Demény Ottó, Czine Mihály, B. Nagy László, Kristó-Nagy István, Varga Imre, Tuli József, Szentkirályi János, Sipos Gyula, Kopré József, Gerő János, Bába Mihály, Toma Ádám, Szüts László, Kelemen János, Berecz József, Borvető Béla, Őrsi Ferenc.

Az információk és a jellemzések némely esetben nem éppen hízelgőek, sőt, lesújtóak, a politikai megítélésben az első szempont a „forradalomhoz” vagy az „ellenforradalomhoz” való viszony, az új rendszer iránti lojalitás vagy annak kritikus megítélése. Az ügynök, azzal, hogy mindenki baráti, alkotói, kollegiális kapcsolatait, társasági köreit is igyekszik közölni az állambiztonsági szervekkel, értékes támpontokat nyújt a beszervezésekhez, melyek eredményességéről vagy kudarcáról persze nincsenek biztos értesülései, bár néha határozott kijelentéseket tesz egyesek há-

lózati múltjáról, máskor sejti, hogy egy másik ügynök ellenőrzése céljából kérnek tőle információt.

Miután ráállítják – mások mellett – Ungvári Tamásra, gyakran jelent róla.

## **1959. szeptember 29**

„Ungvári Tamással az utasításnak megfelelően a kapcsolat kiépítése elég jól halad. (Innen három sor törölve, – megj. I.Cs.) Kioktatott arra, hogy pénzt úgy lehet keresni, ha az ember elő-és utószókat ír. Legutóbb Gelléri Andor Endre műveihez írt ebben a műfajban. A közeli napokban Visegrádra utazik, ahol egy fordításba fog. Minden vágya az, hogy a színházi vonalra betörjön. Vagy fordítani fog rendszeresen, esetleg dramaturg lenne valahol. Jelenleg úgy néz ki, hogy ez menni is fog egyetemi segítséggel. Politizál is. A szovjet kormányfő amerikai útját elsősorban propaganda útnak tekinti, és ha ez eredményt nem is hoz, – mert nem várható tőle -, az már pozitívum, hogy a Szovjetuniót világhatalomnak ismerik el, amely a nemzetközi tekintélyek világában megelőzte Angliát és Franciaországot.

Ungvári a maga részéről általában elégedett, utazik, keres és nincs anyagi gondja.”

## **1959. október 7.**

„Ungvári arról beszélt, hogy az egész világot izgalomba hozta Hruscsov elvtárs amerikai útja. Neki ezzel kapcsolatban az az álláspontja, hogy politizáljanak a politikusok. ‘Én pénzt akarok keresni és ezért dolgozom. Ennek érdekében, ha azt mondják, hogy szemináriumra kell menni, akkor arra járok, ha azt mondják: nem kell járni, akkor nem járok.’ De nem sokat vár a Hruscsov látogatástól. Azt magyarázta, hogy ha ezt egy nagy szatírában meg lehetne írni, azt a világ olvasná.

Elsődleges célja: színpadra kerülni. Ez sikerült is, hiszen a Néphadsereg Színháznak Mikszáth Új Zrinyiását dramatizálja Karinthy Ferencel, az Ódry Színpadon az Egy csepp méz társfordítója. Akivel csinálja: Zilahi Judit, jól fekszik, férje Benke elvtársnő irodalmi referense. A Nemzeti Színházban is sikerült elérnie, a Művelődésügyi Minisztériumon keresztül, hogy a soron következő Arthur Miller darab egyik ‘tisztába tevője’ lesz.

Tudományos munkán is tevékenykedik, szeretné a kandidátusi címet megszerezni, s ha az megvan, akkor hosszabb nyugat-európai tanulmányútra menne. Szabolcsi Miklóssal jó a kapcsolata, most az tett neki ígéretet arra, hogy ügyét rendbe hozza. Ez alatt vagy az Élet és Irodalom, vagy a Magyar Nemzet státusza értendő. Jelenleg Szinetár Miklós rendezőt (Fővárosi Operett Színház) fűzi egy közös darab elkészítésére. Szavaiból, viselkedéséből azt vettem ki, hogy sem anyagi, sem előmeneteli problémái nincsenek.”

## **„A zsidóprobléma felvetése nem helyes”**

### **1959. november 10.**

„Ungvári arról beszélt, ha valaki kritikus, akkor sem szabad éles és durva támadásokat intéznie olyan személyek, vagy alkotások ellen, melyek szerzői nem pártemberek, de tehetségesek. Itt arra célzott, hogy Illés Endre „Türelmetlen szeretők” c. művét Hajdú Ferenc nagyon levágta. Ungvári pedig feldicsérte. A feldicsérésről így beszélt, ha nem is nyíltan:

1., A darab nem olyan rossz, mint amilyennek tartják.

2., Illés jó és befolyásos egyén. (Sokat dolgozik nála, például, Babitsot rendezi sajtó alá, előszókat ír a Szépirodalmi Kiadónak, stb.)

3., Nem pártember és elég sokáig hallgatott.



Illés Endre

*Azt hiszem, hogy ezek a tények – melyeket másfelől is ellenőrizni kell – elég világosan mutatják, hogy az irodalomban és a filmben van egy olyan szövegmű, melynek a felszámolása szinte lehetetlen.*

*Ungvári a pártkongresszustól azt várja, hogy a politikamentes életnek nagyobb tere lesz a szellemi élet területén is, mint amekkora jelenleg van.*

*Megítélése szerint a vidéki egyetemek docensei elég nagy támadásra készülnek a pesti irodalmi centrum ellen. Hogy ne tudják izgága elképzeléseiket valóra váltani, szükség van minden pozíció megragadására.*

*Feltettem a kérdést Ungvárinak:*

*‘Nem furcsa, hogy az irodalmi és sajtó vonalon a pozíciók zöme zsidó kézbe csúszott át, s ezek többsége nem is párttag?’*

*Ungvári:*

*‘Nincs zsidókérdés, mert aki ezt fel meri vetni, azt lenyakazzuk és örülhet, hogy segédmunkásként élhet. Ezt a törvény szabja meg. A képzetesebb emberek foglalják el a pozíciókat, s a helyzeti előnyöket ki kell használni, – ez folyik. Káosz volt 1956 után, akkor Imre Katiék voltak a honfoglalók, de rosszul játszották a szerepüket, ezért kellett távozniuk. Most jövünk mi, de nem leszünk olyan szűk látókörűek, mint amilyenek ők voltak.’*

*Az említetteken kívül terve még a színházi vonalra való bekapcsolódás, ehhez jó ugródeszka Zilahy Judit, aki Benke elvtársnő irodalmi referensének a felesége.*

*Szeretne már 1960-ban országos ösztöndíjjal legalább két esztendőre Londonba és más hova Nyugatra kimenni.”*

**Vette:** Gál Ferenc r.fhdgy. BM II/5-e alosztály.

### **Állambiztonsági feljegyzések „Meszlényi” jelentéséhez:**

#### **Megjegyzés:**

A jelentés nem pontos, tudniillik a beszélgetés során úgy merült fel, hogy a politikamentes irodalomnak Illés kulcs- és reprezentáns személyisége, s ezért kell védeni. Ezért lépett fel ő (ti. Ungvári) Illés védelmében. Az ügynököt egyébként figyelmeztettem, hogy a zsidó probléma felvetése nem helyes.

#### **Értékelés:**

A jelentés azt mutatja, hogy az irodalmi élet kibontakozásával egy időben a politikamentesek is szeretnének tért hódítani.

#### **Utasítás:**

Ungvárival igyekezzen továbbra is mélyíteni a barátságát, elsősorban úgy, hogy különböző értékesíthető dolgokat ajánljon fel neki.

Ungvári Tamáson kívül mások is érdeklik a művészeti életben az ellenséges elhárítást végző osztály beosztottjait, így kellő rendszerességgel kérnek információt a filmgyártás területéről, például Darvas József íróról, aki 1957 és 1959 között a Hunnia Filmstúdió igazgatója volt, s beosztásából mindenkit meglepő váratlan fordulattal távozott.[Darvas József (1912-1973), közoktatási, majd népművelési miniszter 1951 és 1956 között.]

## Az ügynök jelentette Darvas Józsefről:

Filmgyár: Váratlanul ért mindenkit Darvas József leváltása. Egyik verzió szerint önként távozott és ő kérte a felmentését, a másik szerint a Párt megelégedte a dzsungelt. Kormánybiztosnak Kondor elvtársat jelölték ki, aki eddig a Filmfőigazgatóság helyettes vezetője volt.

Filmgyárban megindult a nagy tanácskozás, hogy embereket ne lehessen kilőni. Ilyen megbeszélés volt Makk Károly, Bacsó Péter, Szász Péter, Kovács András, Keleti Márton, Bán Frigyes stb. között. Lényeg: egymás kezét el nem engedni.

Íme példa: Makknak az eltöltése most járt le, Bacsó és Szász forgatókönyvét ajánlja és fogadtatta el.

Keleti a Dobozy film után szintén a szentszövetséggel akar együtt dolgozni. Makk szerint: "Be kell bizonyítani, hogy a törzs nélkül nincs filmgyártás, s ha nem tetszik, akkor engedjenek ki bennünket...."

„Mindenkit váratlanul ért Darvas József leváltása”

„Az utasításnak megfelelően a közelmúltban elég sokat mozogtam művészi berkekben. A lényegesebb értesülések az alábbiak:

*Filmgyár: Váratlanul ért mindenkit Darvas József leváltása. Az egyik verzió szerint önként távozott és ő kérte felmentését, a másik szerint a párt megelégedte a dzsungelt. Kormánybiztosnak Kondor elvtársat jelölték ki, ki eddig a Filmfőigazgatóság helyettes vezetője volt.*

*A Filmgyárban megindult a nagy tanácskozás, hogy egyeseket ne lehessen kilőni. Ilyen megbeszélés volt Makk Károly, Bacsó Péter, Szász Péter, Kovács András, Keleti Márton, Bán Frigyes és mások között.*

*A lényeg: egymás kezét el nem engedni. Például: Makknak az eltöltése most járt le, Bacsó és Szász forgatókönyvét ajánlja és fogadtatta el. Keleti a Dobozy film után szintén a Szent Szövetséggel akar együtt dolgozni. Makk szerint:*

*‘Be kell bizonyítani, hogy a törzs nélkül nincs filmgyártás, s ha nem tetszik, akkor engedjenek ki minket...’*



*Krencsey Mariann és Szemere Vera*

*A másik érdekes téma: a feleségek foglalkoztatása. Itt Várkonyi Zoltán volt a kezdeményező. Bán Krencseyt futtatja, aki Makk felesége. Makk új filmjében a női szerep várományosa Bánné Vas Éva.*

*A Makk – Krencsey, Várkonyi – Szemere, Bán – Vas Éva, Darvas – Bara, ez a vonal viendő.*

*Erősen folyik Simó Jenőnek a megközelítése, valamint újabb írók bevonása a buliba, itt elsősorban Karinthy és Hegedűs neve fut előszeretettel.*

*Már van egy áldozat is: Vadász Imre, akinek dramaturgiai szerződése volt. Főiskolát végzett, de származása rossz, paraszti káder, nem újíttották meg a szerződését, menesztették. Tőle származik az a hír, hogy a következő lépés: a gyárban található moszkvaiak felszámolása és a jó káderek kinyomása. ( Jó lesz az illetékeseknek erre felfigyelni, mit, s hogyan akarnak.)*



## A legtermékenyebb újságíró ügynök jelentéseiből (III.)

### Az értelmiségi elit, politikusok, az Antall család és besúgóik – 1959-1990

**1959. november 10.**

Tamási Áron kritikus véleményét jelentette az ügynök:

*"Tamási a politikai helyzetet úgy jellemezte, hogy világszerte olvad a jég, csak nálunk mutatkozik másképpen. Itt az irodalmi és szellemi területen sokkal hidegebb van, mint három évvel ezelőtt volt. Kiengedték ugyan Zelket, hírek vannak mások kiengedéséről is, de akik élnek, azokat nem engedik levegőhöz jutni. Az Írószövetség apolitikus vezetői nem képviselhetik a magyar szellemet."*

Majd a népesek problémáját feszegette és azt kérdezte:

*„Miért nem jelenik meg Illyés Gyula, Németh László, Kodolányi János, Sinka István műve?”*

Válaszolt is rá:

*„Mert a legfelsőbbek akármennyire is szeretnék, hogy írjunk, hogy olvassanak bennünket, náluk nagyobb hatalmak vannak, melyek azt szabotálják.”*



*Illyés Gyula Ilkei Csabával 1979-ben*

**1959. december 1.**

*"Elég lassan, de azért sikerül közelebb kerülni Ungvári Tamáshoz. Első alkalom volt, amikor politizált is.*

*Politika: a városban még a legértelmesebb réteg is arról beszél, hogy a pártkongresszus nagy változásokat fog hozni.*

1., Liberalizálódás várható mind politikai, mind kultúrpolitikai téren. Ez alatt azt értette, hogy a kultúrpolitikában meg fog szűnni az "arccal Moszkva felé" és a nyugati eredményeket is el lehet ismerni.

2., Bejelentik a szovjet csapatok kivonását. Megjegyzése: ezt senki sem fogja sajnálni. Nem fog senkinek sem fájni, hogy nem maradnak itt.

3., ENSZ megszálló csapatok bevonulásáról beszélnek, ez a valóságban álmom ugyan, de ha a szovjet csapatok kimentek, még meg is valósulhat. Ha nem is újabb október segítségével, de enyhébb kezdeményezés révén.



Ungvári Tamás

Ungvári azt állítja és várja, hogy mindazok a személyek, akik azért vannak hátrányban, mert nem tagjai a pártnak, most már mind erőteljesebben kell, hogy dolgozzanak és lépjenek a porondra, mert ezen értelmiségi csoport nélkül a rendszer nem megy semmire.

„Mindenkit ugródeszkának kell felhasználni a cél érdekében. S mi az egyéni célja? Pénz és hatalom, befolyás és irányítás.”

(Majdnem szó szerint hangzottak el

ezek a szavak.)

Szóba került a politikamentesség is, erről az álláspontja a következő:

„Mind több író és művész vallja azt, hogy a politikamentes irodalom a szükséges, s a való igaz. Nézd meg, hogy kiknek ma nevük van – Illés Endre, Vass István, Hegedűs Géza, Fábrián Zoltán és mások – azt írnak, amit akarnak, mindenüket kiadják, s ők irányítják a kultúr-életet. Mert részben olyasmit nyújtanak, ami a mai problémákkal kapcsolatos.”

(Itt közbevágtam, s ezt mondtam: felszínes, mint Illés darabja.

Erre Ungvári:

„Az a jó, a magot nem fontos felbontani, elég megmutatni. Bontsa fel a Marosán, ha tudja...”)

Majd így folytatta Ungvári:

„A kommunista előhad ma sem tud bánni a betűvel és a gondolattal. Az öreg had pedig lejáratja magát (Illés, Gergely). Tehát: lojalitásból fakadó viselkedés, beszéd a rendszerrel és írhat, alkothat, utazhat, pénzed van. (Megkérdeztem: Te ezt teszed. És a meggyőződésed? Ungvári: „Meggyőződésről ne beszéljünk. Én nyugodtan, gondtalanul élek és ez elég. Legyen másnak meggyőződése, én támogatója vagyok és sajnos nem irányítója a mai irodalmi életnek...”)

Vette: Gál Ferenc r. fhdgy.



Vass István

### 1959. december 30.

"Avar Ferenc (róla tudni kell, hogy a "Kis Újság"-nál dolgozott, majd hosszabb ideig állás nélkül volt. 1956-ban tagja volt az Újságíró Nemzeti Bizottmánynak, jelenleg az IBUSZ sajtóosztályán dolgozik.) elmondta, hogy a volt kisgazda politikusok egy csoportja állandóan bejár a Belvárosi Kávéházba, ahol tudvalevőleg jelenleg Futó Dezső a vezető-helyettes. Tudomása szerint Mátéffy Géza volt államtitkár és Sári Ignác volt államtitkár (aki 1956-ban az építészeket szervez-

te) a két hangadó ott. Avar úgy tudja, hogy Futónak ezt a helyet Szirmai elvtárs szerezte és tervbe van véve, hogy Futót előbb-utóbb visszaviszik a sajtóba."

**„Értékelés:**

Úgy látszik, az ellenséges körökben megkezdődött az új vonal kialakítása, amely ismét a pártegységet szeretné megbontani.

**Utasítás:**

Figyelje a kongresszussal kapcsolatban kialakuló ellenséges vonalat."

Gál Ferenc r. fhdgy

**1959. december 31.**



F. Rácz Kálmán

„F. Rácz Kálmán is igen sokat beszélt a kongresszus hatásáról, amelyet szerinte ma még nem lehet értékelni. Őt első-sorban az Írószövetség szempontjából érdekli, ott nem lehet tisztán látni, milyen úton haladnak tovább.

„Nem tudom, hogy Dobozyból nem lesz-e egy újabb Kuczka?"

Szerinte az írószövetségi élet, ahogy folyik, nem kielégítő, sok ismét a klikkezés, az elméleti vitatkozás és gyakorlatilag nem történik semmi valamirevaló ténykedés.

Szerinte az irodalmat egy „maroknyi zsidó banda” tartja a kezében és a jelszó: „Én kiadom a tied, te kiadatod az

enyém. Én segítek Neked, Te segítesz nekem.”

Majd így beszélt:

„Talán az lenne a legjobb, ha megalakulna a katolikusok, a reformátusok, a városiak, a falusiak, a B betűsök, a K betűsök klikkje és akkor fel lehetne venni velük a harcot, de így mindent csak ők kaparintanak meg.”

Kifakadt a sok selejt ellen, amit a kiadók kiadnak. S nem látja a védekezést ezekkel szemben.

Anyagi problémái vannak. Gondolkodik azon, hogy valahova elmenne állásba, ahol legalább 1800 Ft-ot kapna.”

**Vette:** Gál Ferenc r. fhdgy.

**Kovács Béla Antalléknál lakott**

**1960. február 26.**

Dr. Antall Józsefről.

**Vette:** Kovács János r. szds.



Id. Antall József

*„Antall József dr. hosszan beszélt a maga ügyéről. Legnagyobb fájdalma pillanatnyilag, hogy a fia, aki tanár volt a Toldy Gimnáziumban, s fegyelmi úton távolították el, még ma sem kapott elégtételt. Ezt úgy adta elő, hogy annak az érettségiző osztálynak volt az osztályfőnöke, amelynek diákjai a szóbeli után az orosz könyveiket dobálták, tépdesték. Ezért az osztályfőnököt tették felelőssé. Ebben az ügyben meghallgatást kért Kállai és Dobi elvtárostól. De az előbbi nem is fogadta, ez fáj neki a legjobban.*

*Elmondta, hogy ami óta Kovács Béla a Szovjetunióból hazatért, állandó kapcsolatban volt vele, 1956-ban nála lakott. Kovács nagyon megváltozott, mondhatni, a szocializmus híve lett. Sokat tud róla, de nincs ahol ezt elmondhatná.*



*Kovács Béla*

[Kovács Béla 1908-1959, politikus, országgyűlési képviselő, az FKgP főtitkára. 1947 februárjában a megszálló szovjet katonák letartóztatták, a Szovjetunióba hurcolták és bebörtönözték. 1955-ben hozták haza, 1956 áprilisában engedték szabadon. 1956. október 27 és november 2 között földművelésügyi miniszter, illetve államminiszter. Antalléknál lakott. 1958 novemberétől országgyűlési képviselő 1959. június 21-én bekövetkezett haláláig, – megj.: I. Cs.]

*Ő jelenleg ezer forint körüli nyugdíjat kap, emellett orosz, latin és francia órákat ad diákoknak. Az ellenforradalom után két alkalommal is tartottak nála házkutatást, de nem találtak semmit. Az ellenforradalom alatt igen érdekes szerepe volt. 1956. november 3-án Nagy Imre magához kérette és arra akarta rávenni, hogy intézzén rádiószózatot a lengyelekhez és a franciákhoz, mint a magyar ellenállási mozgalom egyik kimagasló vezetője. Ő ezt annak idején kereken megtagadta, amit ma sem bánt meg.*

*Antallról tudni kell azt, hogy a felszabadulás után a különböző menekültek (lengyel, francia, angol, jugoszláv, stb.) ügyeit intézte a kormány megbízásából, mint miniszteri tanácsos. Így az egyik legjobb ismerője az ellenállási mozgalom ügyeinek. A lengyelek hálásak is neki. Megkapta az egyik legmagasabb kitüntetést is. A jelenlegi lengyel követ helyettese is itt élt Magyarországon a második világháború alatt és Antal segített be az egyetemre. A közelmúltban felkereste a Lengyel Tudományos Akadémia két munkatársa és megkérték, hogy írja meg részükre emlékiratait. Ő azt válaszolta, hogy ha a lengyeleknek ez szükséges, akkor a magyar kormányon keresztül hivatalosan kérjék, erre azonban eddig nem került sor. Nemrég a Partizán Szövetségbe is behívták, ahol egy Sós nevű elvtárs beszélgetett vele, ám a beszélgetés óta sem történt semmi.*

*Ismeri az angolszász és a francia vonalat is. Elmondta, hogy annakidején ő adta meg a vigyázó jelet a Secret Service magyarországi embereinek arról, hogy a Gestapo mire készül ellenük. (Nem mertem belemenni vele a tárgyalásba engedély nélkül. Azt hangoztattam, hogy érdekes lenne mindezt megírni és érdeklődöm majd valamelyik kiadónál – a Cégre gondoltam –, s ha igent mondanának, akkor beszélgethetnénk a szinopszis elkészítéséről.)*

*Elmondta, hogy emlékiratainak nagy része készen van, abban pontosan leírta a háború alatti ellenállási mozgalom eseményeit. Nem meri azonban a lakásán tartani, mert nem lehet tudni, hogy mikor és miért tartanak egy újabb házkutatást. Már pedig olyan dokumentumai vannak, melyek pótolhatatlanok. Hangoztatta, ha mi jelentetnénk meg, akkor egyik pillanatról a másikra megváltozna a vélemény Magyarországról, mint „Hitler utolsó csatlósáról.”*

*Említette azt is, hogy részese és előkészítője volt a különbéke puhatólózásnak. Egy lengyel diplomatán keresztül indították el, aki a Madách házban lakott. Ő a stockholmi lengyel követséggel vette fel a kapcsolatot és az továbbította a londoni lengyel kormányhoz, amely az ügyet Chur-*

chill elé terjesztette. Árulás folytán azonban a Gestapo tudomást szerzett az ügyről és a magyar útlevelel utazó lengyel diplomatának az életével kellett fizetnie.

Megítélésem szerint Antall dr. az angol ellenállási vonal számos olyan rugóját ismeri, mely az illetékesek előtt ismeretlen. Ha utasítást kapok, remélem, hogy a régi ismeretségünkre való tekintettel több értékes adatot tudhatok meg tőle. Talán még könyvet kiadni vagy rövidhullámú idegen nyelvű rádióban előadást is lehetne róla tartani.”

#### „Megjegyzés:

Dr. Antall József FKGP politikus, volt miniszter könyvet készül írni az ellenállási mozgalomról, az angol-francia vonalról, maga is tevékenyen részt vett az angol ellenállási mozgalomban.

#### Intézkedés:

A jelentést felhasználjuk az angol ellenállási mozgalom feldolgozása során, egy példányt adjunk Horváth elvtársnak.

#### Utasítás:

Az ügynököt eligazítottam Antall kéziratának megszerzésére. (Találkozó: 1960. II. 22. Mignon presso)”

Kovács János r. szds.

#### 1960. március



Fábri Zoltán

„Sarkadi Imre és Fábri Zoltán „Dúvad” című filmje dobozba került. Azzal indokolják, hogy a benne szereplő tudósítók beállítása nem volt szimpatikus, nem elég öntudatosak. Fábri nem vállalta, hogy átdolgozza. Sarkadi el van nagyon keseredve és azt hangoztatja: nem szabad írni, mert ha igazat és művészt akar az ember papírra vetni, úgy jár, mint az ő filmje: a „Dúvad”. Emlékeztetett arra, hogy a „Körhintával” is bajok voltak annakidején, noha a végén mégis világsiker lett.”

„Az utasításnak megfelelően, felkerestem lakásán dr. Antall József volt minisztert és az ellenállási ügyekről kérdeztem. A beszélgetés egy részén jelen volt fia, József is, aki most a Szabó Ervin könyvtár Vadász utcai fiókjában dolgozik.

Néhány kiegészítő adat a korábbiakhoz. Antall dr. mintegy 3 ezer orosz menekült ügyével foglalkozott. Ezeknek a vezetője Borisz Csukovin, egykori leningrádi partizán százados volt.

A hivatalában volt egy orosz előadója is. Az oroszokat legtöbbször lengyelesíteni kellett, hogy a német és a magyar katonai elhárítás németbarát része ne jöjjön rá, kiket bujtnak. Antall a Belügyminisztériumban akkor, mint osztály tanácsos dolgozott, a Független Kisgazda Pártnak már 1932 óta tagja volt, velük a kapcsolatot az egész háború alatt fenntartotta.

Az akkori belügyminiszterről, Keresztes-Fischer Ferencről csak a legnagyobb elismerés hangján beszélt ez alkalommal is. Az ő tudta és segítsége nélkül nem lehetett volna a lengyelek mentését megszervezni és véghezvinni. Szerinte igen emberségesen viselkedett Borsod megye akkori főispánja, Borbély-Maczky Emil is, a csendőrök közül pedig kiemelte Kudar Lajos csendőr ezredes személyét, aki gyakran saját biztonságát is veszélyeztette. A zsidómentést úgy csinálták, hogy tit-



kárán, Pintér Tamáson keresztül kapcsolatba került egy munkácsi rabbival, akinek ajánlásával jöttek a menekültek, s Budapesten kaptak lengyel papírt. A magyar katonai elhárítás előtt be kellett bizonyítaniuk, hogy keresztények, ez abból állt, hogy tudni kellett keresztet vetni és elmondani a Mi Atyánkat, a pajesztől pedig meg kellett szabadulni.



1939: magyar és lengyel katonák barátkoznak a közös határon.  
(Balról a második: Kádár Gyula vezérkari ezredes.)

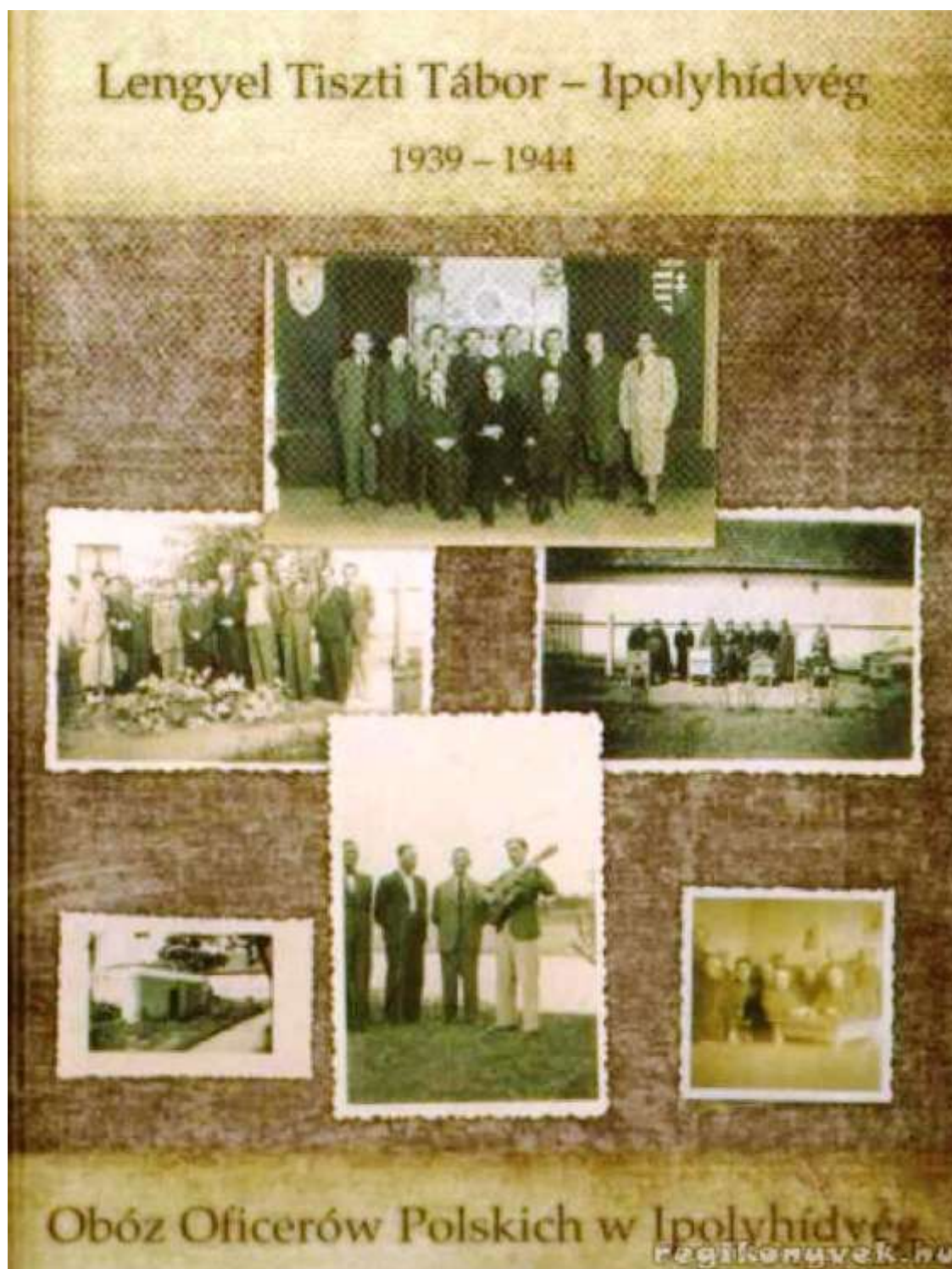
Minden menekült díjnoki fizetést kapott a BM. költségvetéséből, ami kb. 200 pengőnek felelt meg. Ebből a pénzből Antall dr. szerint szerényen, de meg lehetett élni. Kb. 150 ezer lengyel, 17 ezer szerb, 3 ezer orosz menekültről volt szó, a francia, angolszász menekültek száma is elérte az 5 ezer főt, az olaszok száma gyakran változott, de így is több ezer volt. Amikor a németek sokallták a magyarországi menekültek számát, Antall dr. kapcsolatot keresett a Vatikánnal és a pápai nuncius meglátogatta a táborokat, pápai áldást osztott és misét tartott.

Keresztes-Fischer nem hagyta, hogy erről és a közös magyar-lengyel ünnepségekről Antall dr. hivatalosan referáljon, csak baráti beszélgetések során akart tudomást szerezni a történetekről, a dolgok folyásáról. Ennek indoka az volt, hogy ne kelljen közbelépnie.

1945-ben a béketárgyalásokra egy un. zöld könyv is készült „Lengyel menekültek Magyarországon a II. világháború alatt” címmel, amit Antall dr. diktált gyorsírásba azzal a céllal, hogy érvanyag legyen Párizsban. Ugyanilyen kötet készült franciául, amelyben a francia menekültek magyarországi napjait írták le részletesen. Mindegyikből egy-egy példány van Antall dr. birtokában.

Alexander tábornok, volt angol vezérkari főnök a háború alatt kapcsolatban volt az országban tartózkodó angolszász menekültekkel. A háború után kitüntette Antall dr.-t, aki az erről szóló levelet meg is mutatta. Ugyancsak kitüntetést kapott De Gaulle volt vezérkari főnökétől, a kémel-

*hárítás vezetőjétől, s kiérdemelte a francia becsületrendet. Kitiüntetései vannak a lengyel kormánytól, Izraeltól is az 1943-44-es munkájáért.*



*Lengyel Tiszti Tábor Ipolyhídvégen (1939-1944)*

*A felszabadítási bizottságról. 1944 januárjában Antall lakásán és hivatali helyiségében hosszas tárgyalások folytak arról, hogyan lehete a háborúból kiugrani. Előkészítették a „felkelést”. A Vezérkar tagjai a következők voltak: Szakasits Árpád, Kéthly Anna, Bajcsy Zsilinszky Endre, Kocsmáros Nándor (újságíró) és Antall dr. A felszabadítási bizottság azt határozta el, hogy az akciót 1944 májusában hajtják végre. Bajcsy Zsilinszky vállalta a katonaság megszervezését, Szakasits és Kéthly a munkásság mozgósítását és felfegyverzését, Antall pedig azt, hogy a mene-*



Kéthly Anna

külteket – akiknek zöme katonai táborokban élt – Budapest környékén vonja össze és harcrendbe állítja.

Három ülése volt a bizottságnak, a gyárak közül a Ganzban és a MÁVAG – ban értek el nagyobb eredményt, a vörös Csepel ez alkalommal zöld Csepel volt, Antall szerint Csepelre nem lehetett számítani, sőt az egyik probléma épp Csepel semlegesítése volt.

A lengyel hadifogoly szöktetést a csendőrséggel karöltve szervezték meg. Jellemző, hogy olyan létszámú lengyel katonaság hagyta el Jugoszlávia felé az országot, hogy abból alakult meg később többek között a Tobruknál harcoló lengyel egység. A csempész vonalat az angolok irányították, segítőkük egy lengyel kémelhárító volt. Elsősorban tüzérekre és pilótákra

volt szükség. A bizottság tárgyalásai közvetlenül az angolokkal történtek, időnként azonban a svédeken keresztül. Wilson, volt gyarmatügyi miniszter felesége az angol titkosszolgálat megbízottjaként járt tárgyalni Magyarországra, találkozott Antall dr.-ral is, nem csak a háború alatt, de azután is.

Antall dr. elmesélte lebukását is. A német kémelhárítás az első pillanattól kezdve éberén figyelte. Mikor lefogták, megvádolták a lengyelek szöktetésével, hamis papírok, igazolványok kiadásával, földalatti tevékenységgel, a nyugati sajtó tájékoztatásával. Egy ideig a Fő utcában volt, majd a Sváb hegyen, onnan Bécsbe vitték, majd visszaadták a Számonkérő Széknek. Ott sok olyan csendőr volt, akiket ismert, s azok is ismerték őt mint volt belügyest, ők húzták ki a pácból, míg családja a Somló hegyen rejtőzött el a világ elől.

Megjegyzés. Az utasításnak megfelelően nem erőltettem egyetlen kérdést sem, olyan sorrendben igyekeztem visszaadni szavait, ahogyan ő elmondta. Javaslatom az illetékeseknek: nyújtsanak segítséget ahhoz, hogy ez a nagy anyag valamilyen formában nyilvánosságra kerüljön. Feldolgozhatná egy munkabizottság, melynek tagja lenne Antall József dr., a fia, e sorok írója, egy történész (marxista) a Történettudományi Intézetből vagy a „Cégtől”. Ha lenne Antallnak egy felkérése valamely kiadótól, hihetetlenül érdekes dokumentumok, fényképek, levelek, visszaemlékezések kerülhetnének napvilágra.

Emellett azt hiszem, csendben azt is meg lehetne állapítani, hogy kik és hogyan dolgoztak a II. világháború alatt az angolszászoknak és mi volt a pontos munkamódszerük. A magam részéről – amíg nem kapok további utasítást – csendben maradok az ügyben, mert elég óvatos és okos emberek.”

### **1960. június 17.**

„Minden kedden este a MUOSZ különtermében tartanak baráti vacsorát azok az írók, akik párttagok, vagy nem, de a szocializmus híveinek vallják magukat és segíteni szeretnének a kibontakozásban. Íme néhány név: Molnár Géza (az Élet és Irodalom főszerkesztő-helyettese), Mátyás Ferenc (most kapott József Attila díjat), Vaád Ferenc (a Népszava irodalmi rovatának vezetője), Gerő Gyula (Falusi Vasárnap), továbbá F. Rácz Kálmán és Földeák János.

Felháborodással értesültek arról, hogy a Pen Club nevében Boldizsár Iván mondta el a „Békeszózatot”.



Molnár Géza ezzel kapcsolatban azt a kijelentést tette: „Nem szabad becsületes kommunista írónak lenni, mert az ember akkor csak rúgást kap.” Földeák János erre megjegyezte: „A Párt a megtért báránykáknak örül, de azok lehetőleg ne Boldizsárok legyenek.”

Földeákek már szóvá tették, hogy az Írószövetség jelenlegi összetétele nem fedi a magyar valóságot, azon sürgősen változtatni kell. Megítélése szerint a baj onnan származik, hogy Darvas József (nyomdafestéket nem tűrő kifejezéseket használt vele kapcsolatban, tehetség és jellem egyaránt képviselve volt) rosszul tájékoztatja Kállai elvtársat, Mesterházy pedig Marosánt. Ebből adódik aztán az, hogy a felső vezetés nem látja tisztán, mi van lent, nem ismeri a problémákat, a hangulatot.

Sokat beszéltek még arról, hogy a Boldizsárokon kívül vissza kellene szorítani a nyüzsgésből az Ungvári Tamásokat, a Fáy Árpádokat, a Hegedűs Gézákat is. Tamási Áronról az általános vélemény az, hogy kiszikkadt és nem találja a helyét, ennek a magyarázata a sok kicsapongás.”

„F. Rácz Kálmán elmondta, hogy az Írószövetség tagjainak sorába felvették Kodolányi Jánost, anélkül, hogy az kérte volna felvételét. Mikor erről értesítették, kifejtette:

„Nem az Írószövetségi tagságtól függ az, hogy valaki magyar író, vagy nem!”

Molnár Gézának az az álláspontja, hogy mindenkit, akit a képességei és múltja írónak bizonyít, fel kéne venni az Írószövetségbe, ha nem követett el a fennálló társadalmi rendszer ellen bűnt. Nem lenne szabad az írókat pofa szerint osztályozni.

A népiesek az idősebb korosztályhoz tartoznak, már bebizonyították, hogy írók, tehát a szövetségben lenne a helyük. Kihalásra vannak ítélve és az eszme, mely a vezérfonaluk volt, már úgymint a múlté. Tehát nem lenne szabad fél mártírokat csinálni belőlük.”

1960 augusztusában „Meszlényi” ügynök egy terjedelmes jelentésben, majd annak több kiegészítésében felsorolja azokat az újságírókat, akik 1945 előtt majd az 1945 után is a németeknek, illetve az angoloknak dolgoztak, azokkal együttműködtek. A konkrét nevek után az első jelentés végén megjegyzi:

„Szeretném leszögezni, hogy ez kiegészítésre szorul. Ha meglepő nevekkal is találkozunk, mindenre van alap, hogy papírra mertem vetni. Nem minden esetben a tényeken alapul a felvetés, hanem olyan dolgokon, amikből kombinálni lehet. Például: F. miért élt Angliában és miért csak azután lett angломániás, s 1945 után miért lett hithű kommunista, 1956-ban hogyan ingott meg és mi vele a helyzet ma. Szükség esetén a neveket egyenként kell átbeszélni. Ha menetközben újabb nevek jutnak eszembe, kiegészítésként csatolni fogom.”

Az állambiztonsági tiszt **megjegyzése:**

„Az ügynök utasításra készítette jelentését, amely felületes, hiányos volta ellenére is értékes tájékoztatást ad a németekkel és az angolokkal kapcsolatban álló újságíró személyekkel.

**Utasítás:**

A jelenlegi jelentésben felsorolt személyek kapcsolatainak jellegéről, tartalmáról, valamint jelenlegi magatartásukról készítsen jelentést.”

Kovács János r. szds.

BM. II/5-e alosztály

Az előbbi tárgykör kiegészítő jelentéseiből érdekes a K. P. volt Gestapó ügynökről készített. Az 1945 előtt a Pesti Kurirnál dolgozó újságírót, aki munkaszolgálatos is volt,

„A felszabadulás után lefoglák, s mint egykori zsidó újságírót felelősségre vonták a németekkel való kollaborálás miatt. A Népbíróság a Gestapó ügynököt 5 évre elítélte. Közel 15 hónapot ült és teljesen rehabilitálták. Jelenleg Sztálinvárosban dolgozik, az ottani lapnak amolyan olvasó

Aláír: „Szexelényi” 34/1  
 Felír: Kovács János szd.  
 1960 július 16-án  
 Tárgy: A németekkel és az angol-  
 lokkal együttműködő  
 újságírókról  
 Megjegyzés: Az ügynök misztéri-  
 us története jelentését, amely  
 feltételez, hiányos volta ellenére  
 is értékes tájékoztatást ad  
 a németekkel és az angolok-  
 kal kapcsolatban álló tölt-  
 segekben újságírók személye-  
 ről.  
 Utasítás: A jelenlegi jelentés-  
 ben felrögzített személyek kap-  
 csolatainak jellegéről, tartal-  
 máról, ~~hiányos~~ valamint  
 jelenlegi megítéléséről  
 részletes jelentést.  
 Tájékoztató: 1960. VII. 29. 15. sz. ígny  
 Kovács

Az állambiztonsági tiszt megjegyzése a németekkel és az angolokkal kapcsolatban álló újságírókról

szerkesztő félje. Emellett az egyik építőipari vállalat lapját is csinálja. Havi keresete súrolja a 4 ezer forintot. Budapestről jár le dolgozni, tíz éve van lent Sztálinvárosban.”

Az állambiztonsági tiszt **értéke-  
lése:**

„Az ügynök jelentése értékes, megbízható, de nem ellenőrzött. Feltétlen operatív figyelmet érdemel K. P. volt Gestapó ügynök személye és maga az a tény, hogy a tudatos ellenséges elemek vállalati és vidéki lapok szerkesztőségeiben húzódnak meg. Ez és a korábbi jelzések irányvonalat adnak az újságírói vonal elhárítási munkájának.

**Utasítás:**

Továbbra is kísérje figyelemmel K.P. személyét. Állapítsa meg kapcsolatait és azok jellegét.”

Kovács János r. szds.

Egy másik jelentése P. K.-ról szól kiegészítésként.

„A felszabadulás előtt zsidószármazása ellenére a Katolikus Sajtó Vállalatok lapjainál tevékenykedett. Hosszabb ideig volt az Új Nemzedék sportrovatának vezetője, ennek előtte pedig a Nemzeti Sportnál is dolgozott. Majd átkerült a Kis Újsághoz...1942-ben, vagy 43-ban szüksége volt a zsidó törvény miatt igazolásra. Tőlem szerezte meg a Nemzeti Sport egyik számában megjelent ifj. Horthy Miklós interjút, melyet az, (ti Horthy) mint a Magyar Úszó Szövetség elnöke adott neki. Ennek a cikknek köszönhetette, hogy nem történt semmi zűrje...”

Az 1945 után órával, ékszerrel és mikrobarázdás hanglemezzel is üzletelő újságíró régi kapcsolat fűzte L. L.-hez, aki

„...zsidó származása miatt nem tudott a felszabadulás előtt rendesen elhelyezkedni, mint újságíró, így P. K. samesze volt, aki kivitte magával Berlinbe is az olimpiára.”



„A felszabadulás után kapcsolatuk még szorosabb lett, L. pártvonalra ment P. utasítására...P. beszélte rá L.-t, hogy a Szabad Néphez menjen, ott ágyazza be magát.”

Ő pedig

„... L.-nek köszönheti, hogy elnök lett, a sportújságírók azon csoportja nyomta oda, amelynek L. és Sz. volt a vezetője...”

„Sokan csodálkoztak azon, hogy tartani tudja magát és akkor is utazhatott, mikor más alig-alig. A magyarázat: testvére Bécsben a „Drei Huszár” étterem tulajdonosa volt és a kommün bukása után elég sok magyar emigráns, így Rákosi Mátyáson is segített.”

### 1960. szeptember 19.

„Hámos György, a Filmvilág főszerkesztője (korábban Münnich elvtárs titkára) panaszkodott:

Filmmet, a „Rangon alul”-t erősen fűrják. Másod osztályúnak minősítették, a rendező nem kapott külön prémiumot...Bacsó, Kovács András és a Máriássy házaspár azt terjeszti, hogy „ezt a rossz filmet” csak úgy tudtam leforgatni, hogy a Dramaturgiai Tanács ülésére elvittem Münnich bácsit és az követelte a megfilmesítést.

Az igazság az, hogy az öreg tudott arról, hogy filmet csinállok, de kérésére sem adtam oda a forgatókönyvet, nem akartam, hogy bármi látszata is legyen kapcsolatunknak... Ott kezdődött a fűrés, hogy a lány szerepére Krencsey Mariannt akarták. De a próbafeleltetés nem sikerült és Súlyó Ildikóra került sor.

A filmgyárban Máriássyék azt hangoztatják, hogy Jucónak (Máriássy Judit) a politikai múltját ki kell használni és ha Csepelről készül egy film, azt megfűzni nem lehet. Így aztán a Máriássy házaspár egymás után gyártja a valótlan, rossz, szinte munkásellenes filmeket, olyat, mint a „Fapados szerelem”.

Az állambiztonsági tiszt **megjegyzése:**

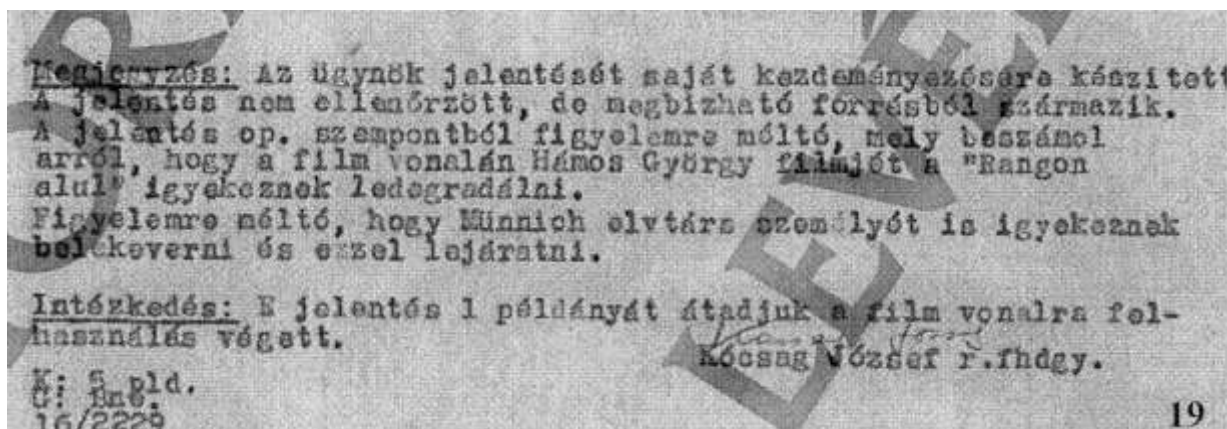
„...a jelentés operatív szempontból figyelemre méltó...Hámos György filmjét igyekeznek ledegradálni...és igyekeznek Münnich elvtárs személyét is belekeverni és lejáratni.

#### Intézkedés:

A jelentés 1 példányát átadjuk a film vonalra felhasználás végett.”

Kócsag József r. fhdgy.

BM. II/5-e aloszt.



„Münnich elvtárs személyét is igyekeznek belekeverni és ezzel lejáratni.”

**1960. október 19.**

Az állambiztonság állandó ellenőrzés alatt tartja a művészeti, irodalmi életet, az ügynök utasításra rendszeresen jelent Ungvári Tamásról. A jelentések az ügynök kritikáján kívül annak mély ellenszenvét is megörökítették. Olyannyira, hogy a következő jelentés végén az ügynök szükségesnek tartja megjegyezni:

*„Elég sokat beszéltem vele. Környezetéből elég sok embert ismerek. Tehát a leírt anyag megítélésem szerint tárgyilagosságnak mondható, annak ellenére, hogy abban a negatívumok uralkodnak. Igen veszélyes ellenfél, mert tarsolyában komoly tudás van, s tudja, merre és meddig szabad elmennie, ugyanakkor a háta mögött is mindig érez valakit, vagy valakitket.”*

A jelentés pedig, amelyben a „negatívumok uralkodnak” többek között megállapítja:

*„Ungvári Tamás célja kettős: színházi és irodalmi téren minél nagyobb nevet és minél több pénzt szerezni. Kikerülni külföldi tanulmányútra, lehetőleg ösztöndíjjal. Legszívesebben Angliába vagy Amerikába menne. Ennek érdekében helyezkedik és mindent úgy csinál, hogy abból neki csak haszna és előnye származzon. Például: sikerült a Nemzeti Színházban és a Vígszínházban lehorgonyoznia. Társszerzője lett Karinthy Ferencnek és társszerzője lett Zilahy Judit is, akinek a férje révén nagyszerű kapcsolatai vannak Benke Valéria elvtársnőhöz ... megkapta a Petőfi Színházban a dramaturgiai állást. Beszéli, hogy kapcsolata van a Céghez is... a nyilvántartásban és útlevelel vonalon... a Magyar Nemzetnél szerződéshez jutott, a Művelődésügyi Minisztérium javasolta és a Komlós házaspár intézte el.*



Benke Valéria

*Taktikája: akitől valamit vár, annak előbb vagy utóbb alányal. Például: Vass István és Illés Endre írók az Európa és a Szépirodalmi Kiadónál koronázatlan császárok. Ungvári mindkettőnek a munkásságát az egekig dicsérte a sajtóban. Csak a nyugati kultúrpolitika érdekli, azt tartja a követendőnek, véletlenül sem nyúl hozzá a szovjet irodalomhoz. Az a védekezése, hogy ő angolos és németes. A belső rombolás híve...mindenki lássa milyen haladó a nyugat, hadd remegjen meg minden, amit „szocialista realizmusnak” tartunk*

*Baráti köre származásánál fogva kimondottan polgári beállítottságú és ehhez hozzájárul angol imádata is. Csak néhány név szűkebb baráti köréből: Vass István író, Kellér Andor író, Karinthy Ferenc író, Somló István színikazgató, Kálmán György színész, Czímer József színházi dramaturg, Boldizsár Iván, Básti Lajos, Berek Kati.”*

Az állambiztonsági tiszt **megjegyzése:**

*„A jelentésre a művészeti csoportnak ellenőrzés céljából van szüksége, melyet kérésükre további felhasználás végett megküldünk.”*

Kócsag József r. fhdgy.

## **A népi írók megint mozgolódnak**

**1961. február.**

*„Csurka István író elmondta, hogy a közelmúltban összehívták a fiatal írókat az Írószövetségbe. Ott szertefoszlott az a reményük, hogy az idén megszületik a Móricz Zsigmond ösztöndíj, amiből meg lehetett volna élni. De bejelentették, hogy ilyen nem lesz. Szabó István felszólalásában szóvá tette, hogy ezt a mézesmadzagot már elhúzták az orruk előtt, nagyon helytelen most visszacsinál-*

ni takarékosagra hivatkozva. Csurka a filmgyár felé orientálódik, Jancsó Miklós rendezővel szeretne valamit összehozni, de az le van törve, mert elutasították egyik tervét...



Fejes Endre

kezdi megint..."

#### 1961. március 9.

„Fejes Endre elmondta, hogy SZOT ösztöndíjas, de Kádár elvtárs az idegeire megy, inkább nincs szüksége az ösztöndíjra, de ne követelődzenek vele szemben. Orvosnak, írónak, mérnöknek nem kell a pártnak lennie, nem kell szemináriumra járnia. Sokkal fontosabb az orvosnál a szakmai képzettség, mint a politikai gazdaságtan. Az íróknál sem a szeminárium látogatása a lényeg, hanem az emberekkel való kapcsolat és az élet ábrázolása.

Sajnos nálunk az irodalomban megint kezdődik egy olyan nézet, hogy a jó írónak jó pártembernek is kell lennie és ez bizony magával hozza a selejtet. Ezt szeretném egyszer Orbán elvtársnak elmagyarázni. Tersánszky Józsi Jenő nem kiabál, hogy így a párt, meg úgy a párt, de ír és a legnagyobb. Ezzel szemben Goda Gábor és Illés Béla a párton át akar előretörni.”

„Haraszi Sándor a sajtóhelyzetről beszélt. Azt mondta, hogy az ő idejében az újságírókkal másképpen bántak, s azok másképp is kerestek. Van egy irányzat, amely arra törekszik, hogy az újságok valóban újságok legyenek, bátran bíráljanak, pellengérezzék ki a hibákat. De ehhez irányítók is kellene, már pedig azokkal a kormányzat elég szűkében van. Akik jók lennének irányítónak, azokat félreteszik és olyan emberekre bízák ... (legyintett)”

„Czibor Jánostól rendszerellenes kijelentést egyáltalán nem hallottam. Irodalompolitikai és kultúrpolitikai területen a megnyilatkozásai építő jellegűek voltak, annak ellenére, hogy több dolgot is bírált. Egy konkrét példa: Bálint Györgyre miért kell úgy felnézni, miért futtatják oly annyira?

Fejes Endre elmondta, hogy egyik novellájáért lekaptak Benke elvtársnő, mert hogy az szürrealista. Vitatkozott vele, de nem tudta meggyőzni. Ám Orbán László elvtársnak tetszett, jó véleménnyel volt róla, erre Benke elvtársnő álláspontja is megváltozott. Tessék ezek után eligazodni...”

„Ary Kálmántól hallottam:

A népi írók úgy látszik nem tudnak a fenekükön nyugodtan ülni. Megint mozgolódnak, s ha a körműkre ütnek, akkor meg sírnak. A Belvárosi Kávéházba járnak össze, s bizony nem csak azt veszik észre, ami jó, hanem elsősorban azt, ami nem, s amit ők másként tennének.

Erdélyi Jóska, Sinka, Barsi, Tompa, de még Tímár Máté, Szűts Laci és hasonló fiatalok is ott vannak köztük.

„Te jársz oda?” – kérdeztem.

„Jár az Istennyila! Én Kádárékkal elégedett vagyok ... nem akarok semmibe se belekeveredni. Tímár Máténak is szinte kinyalják a fenekét és már ő is



Illés Béla

Azért, mert zsidó volt? Hát több zsidó kritikusunk, cionistánk is volt, akik nálánál többet adtak a magyar kultúrának. Bíráló kijelentése hangzott el Halász Gáborral, Papp Károllyal és Karinthyval kapcsolatban is. Ugyanakkor Tömörkény, Móra, Mikszáth, Tolnai Lajos és mások elsekélyesítési kísérlete ellen emelt szót. Nem nyugatimádó.

Czibor szenvedélye a hazárdjáték. Kiemelkedik a lóverseny és a kártya. Lóversenyen Abody Béla, Csurka István, Gyárfás Miklós a társasága. Ott gyakorta elég nagy tételben is játszott. Megítélésem szerint többet veszített, mint nyert. A kártya a lakásán zajlik. Abody Béla, Réz Pál és mások. Csukás István lakásán hajnalba nyúló hazárdjáték csaták szoktak lenni kéthetente, snóbli, gyufaskatulya-játék, valamint tíz forintosok számának kitalálása.

Szenvedélye: a hazárdjáték. Ezek közül is kiemelkedik a lóverseny és a kártya. Lóversenyen Abody Béla, Csurka István, Gyárfás Miklós a társasága. Ott gyakorta elég nagy tételben is játszott. Megítélésem szerint többet veszített, mint nyert.

Kártya: a lakásán zajlik. Néhány résztvevő Abody Béla, Réz Pál, Czibor barátjának Csukás Istvának a lakásán hajnalba nyúló hazárdjáték csaták szoktak lenni. Időköz: kb. két hetenként. Snóbli, gyufaskatulya-játék, valamint a tíz forintosok számának kitalálása is szerepel.

Czibor János kritikus „szenvedélye a hazárdjáték”

Anyagi bevétele többek között regények átdolgozásából származik. Így konkrétan állíthatom, hogy Gerencsér Miklós minden könyvét ő írta, illetve simította át. Részesedése 25-30 százalék volt. Sós Endre Franklinról írt könyvét szintén ő csinálta. Úgy tudom Sós más könyvében is érdekelt volt. A Budapest Filmstúdió számára is dolgozik, névvel vagy anélkül, nem tudom. A munkát elsősorban Nemeskürty Istvántól kapja. (Molnár Károly filmnovellájából ő akart forgatókönyvet írni.)”

„A Fészek Klubban Sturcz Edittel sikerült beszélnem. Így vélekedett Ungvári Tamásról:

„Rágondolni sem szeretek, karriervadász, gonosz, aki a saját célja érdekében mindenkin átgázol. Nem értek és nem is akarok érteni a politikához (célzás 1956-re), de a protektorok nagyon megégetik még a kezüket Tamással.”

„Déry Tiborral váltottam néhány szót a Lapkiadónál. Ismerte az MTI Bizalmast, mely részletesen foglalkozott Hágy Gyula és a magyar írók helyzetével. Elmondta, hogy egyelőre semmi remény sincs arra, hogy önálló művel jelentkezessen. Fordításai futnak, Hemingwayn dolgozik erősen. A helyzetet úgy látja, mint aki borotvaélen jár, s ha egyik oldalra hajlik, az a baj, ha a másikra, az a baj, de az úton, amely előtte áll, döntenie kell: erre vagy arra.”

„Utasításra beszélgettem Molnár Zoltán íróval, a beszélgetés bizalmas és beható volt. Börtönélményei megérték benne, de nem tudja, hogy elérkezett-e már annak az ideje, hogy papírra is vesse azokat. Azzal tisztában van, hogy nem jelenhetnek meg, de meg kéne írni, csak hogy ha ez kiderül, megtudják és elolvassák, akkor újfent elővehetnék, mert az igazat írnia meg 1956-ról, ami ma nagyon sok pozícióban lévő embernek kellemetlen lehetne.

Molnár elmondta, hogy amikor a börtönből kijött, azt közölték vele: teljesen szabad ember, azt tehet, amit akar, de egyelőre nem kerülhet laphoz belső munkatársnak.

„Én kaptam tőle a legtöbb lehetőséget. De nem szívesen jövünk össze Déryvel, Hágyal, Vársárhelyivel, Tardossal és más szabadultakkal, mert nem szeretnénk azt a látszatot kelteni, mintha valami új magvát képeznék. De mindegyik nehezebb helyzetben van, mint én.



Déry Tibor

*Elhelyezkedési nehézségeivel kapcsolatban felvettem, hogy mivel ismeri a legfelsőbb vezetőket, beszélhetne bármelyikkel. Így vélekedett:*

*„Nem olyan fából vagyok én már, mint megyei párttitkár koromban. Akkor bölintottam mindenre és kritika nélkül végre is hajtottam. Ma már előbb gondolkodom, megfontolom mi a helyes, s csak utána cselekszem. Volt egy beszélgetésem egy magas rangú funkcionáriussal, az eredmény: mindketten az asztalt csapkodtuk.*

*A politikáról azt mondta, hogy a két nagy, Amerika és a Szovjetunió játszik egymással, a többiek – főleg a keleti tömbön belül – csak statisztálnak. Sajnos azonban nálunk Magyarországon még ennek a statisztika szerepnek az eljátszásával is baj van. Nem ismerjük a határt. Miért kellett újra rámenni a papokra? Ez sem kifelé, sem befelé nem használ. Rám nem lehet azt mondani, hogy a klérus híve vagyok, de ami túlzás, az túlzás. A gazdasági helyzetünk pedig olyan, hogy a csőd szélén állunk, de gyökere-*

*sen nem vagyunk hajlandók változtatni rajta.”*

#### **1961. július 14.**

*„Czibor János öngyilkos lett. Pénteken még beszéltem vele, a Szépirodalminál megjelenő könyvem-et ő szerkeszti. Szombaton még a lóversenyen látták. Szerdán délután találták meg, amikor a lakását feltörték, italos üvegeket és altatós fiolákat találtak mellette.*

*Hetek óta nagyon zilált volt. Elvált a feleségétől, anyagi zűrjei voltak, többször kapott pénzt kölcsön, nem adta le időben a cikkeit. A lakását kisebbre kellett cserélni, de nem volt megelégedve vele, másra vágyott. De még ilyen körülmények között is igyekezett keresőképtelen, beteg anyját ellátni. Lóverseny, kártya... munkáját elég hanyagul látta el, hónapokkal ezelőtt a Budapest Filmstúdió megbízta: írjon forgatókönyvet Molnár Károly novellájából. A pénzt felvette, az anyagot nem szállította le. Végül a stúdió beperelte és a bíróság kötelezte a pénz visszafizetésére.*

*Halálának igen nagy a visszhangja, talán nagyobb, mint Sarkadi halálának.”*

#### **1962. január 19.**

*„Vitányi Ivánnal és Körösi Józseffel találkoztam. Vitányi a „Muzsika” szerkesztőségében dolgozik, Körösi a „Valóság” szerkesztője. (Vitányi részt vett az ellenállási mozgalomban, a felszabadulás után többfelé dolgozott, a minisztériumban is, a Bródy Sándor utcában lakik, anyagi helyzete rossz.)*

*Vitányi és Körösi fogadott Németh László Nobel díjáról: Vitányi szerint Németh öt éven belül megkapja a Nobel díjat. Mire azt jegyeztem meg, hogy akkor a pártírók, az Antal Gáborok és Illés Bélák széttepdik. Erre Vitányi így reagált:*

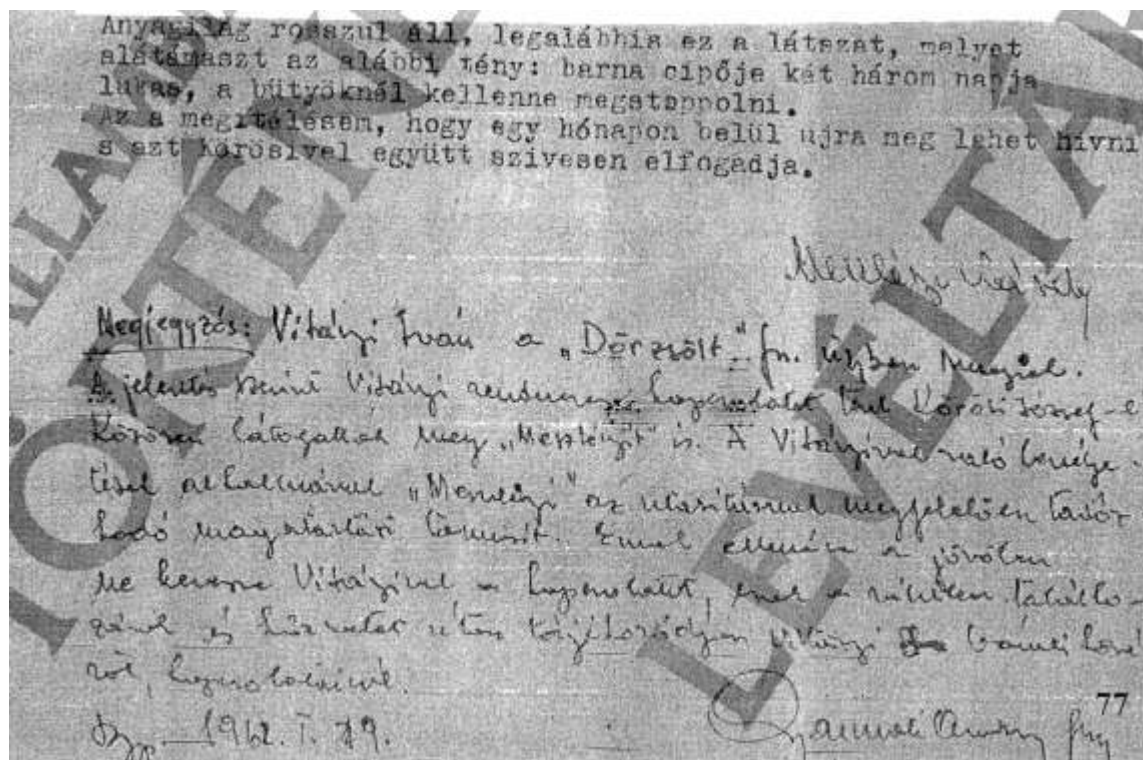
*„Illés Béla fogatlan oroszlán. Nem olyan gonosz, mint gondolják, de tehetségtelenebb, mint amilyennek tartják. Az Antalok pedig máris cibálják Némethet, ráncigálják. De szerencsére egy-két vezető ismeri Németh tudását és tekintélyükkel ki is állnak mellette. Szomorú azonban, hogy a Szovjetunióban*



Vitányi Iván



ma is nagyobbra értékeli, mint mi.”



Vitényi „barna cipője két-három napja lyukas, a bütyöknél kellene megstoppolni.”

„Megjegyzés. Vitényi anyagilag rosszul áll. Legalább is ez a látszat, melyet alátámaszt az alábbi tény: barna cipője két-három napja lyukas, a bütyöknél kellene megstoppolni.”

Vette: Gyarmati András r. fhdgy.

„Meszlényi Károly” fn. ügynök utolsó dosszióját 1962. november 28-án zárta le az augusztus 15-én megalakult BM. III. Főcsoportfőnökség III. csoportfőnökségén (Belső reakció és szabotázs elhárítás) Gyarmati András r. fhdgy.

## Az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 1950-1953

### I/2. Belső Reakció Elleni Harc Osztálya

Az osztály eredendő feladata a belső reakciós erők illegális tevékenységének felderítése és felszámolása volt. Első vezetője Horváth Sándor áv. alezredes, őt 1951-től Szöllösi György áv. alezredes követte egészen 1953. januári őrizetbe vételéig, majd Nagy József áv. őrnagyot bízták meg az osztály irányításával.

**I/2-a** alosztály. Feladata "a földalatti trockista mozgalom", a "nyugatosok", a politikai pártokba férközt "reakciós elemek", valamint a megszüntetett pártok aktívan tevékenykedő maradványainak felderítése és ártalmatlanná tétele. Az alosztályt a megalakuláskor Szamosi Tibor áv. százados vezette, akit Jámbor Árpád áv. százados és Szalma József áv. százados követett.

**I/2-b** alosztály. Feladata a "klerikális reakció" elleni harc: a katolikus, protestáns, szabadkőműves, cionista szervezetek, szekták központi szerveinél az államellenes tevékenység felderítése, megszüntetése és ezen szervezetek bomlasztása. Vezetője Rajnai Sándor áv. százados volt.

**I/2-c** alosztály. Feladata a "múlt emberei" ellenséges tevékenységének felderítése és megbüntetése. (Egykori földesurak, magas rangú állami tisztviselők, a csendőrség volt tagjai, a rendőrség volt tisztjei és mások.) Első vezetője Váradi Ernő áv. százados volt.

**I/2-d** alosztály. Feladata a társadalmi és tömegszervezetek, a városban és falun élő, üzemi "nem átfogott" lakosság különböző szervezeteiben lévő reakciós elemek felderítése és ártalmatlanná tétele, továbbá a kulákreakció és a kulákszabotázs elleni küzdelem. Vezetője Irinyi József áv. százados volt.

**I/2-e** alosztály. Feladata az állami apparátus hivatalaiban, az értelmiség között, valamint a kultúra, a tudomány, a művészet terén tevékenykedő reakciós elemek felderítése és ártalmatlanná tétele.

**I/2-f** alosztály. Feladata a Nagy-Budapest területén végzendő hálózati operatív munka.

## Hogyan lett Gál Ferenc államvédelmi alhadnagyból rendőr vezérőrnagy?

A sorozat eddigi részeiben az ügynökkel kapcsolatot tartó állambiztonsági tisztek közül Gál Ferenc neve jelent meg leggyakrabban. Ki emlékszik még rá? Érdekes és tanulságos felidézni életútját és pályáját a hivatásos állományban, a pártapparátusban, mert kevesen futottak be nagyobb karriert, mint ő.



*Gál Ferenc*

Gál Ferenc (1927 – 2008) az állambiztonság munkás-paraszt káderei közül az egyik legsikeresebb volt azon osztálytagoltságon belül, melyet úgy neveztek: mezőgazdasági cselédek, napszámosok, földmunkások, agrárproletárok. Nem igazán elmélyült felsőfokú végzettséggel, de az állami és politikai képzés formális követelményeinek eleget téve, 34 év alatt (1952 -1986) államvédelmi alhadnagyból rendőr vezérőrnagy lett, miközben négy évet (1974-1978) a belügyi pártirányításnál töltött az MSZMP Központi Bizottsága Közigazgatási és Adminisztratív osztályának alosztályvezetőjeként. 1988. december 31-én helyezték nyugállományba a belügyminiszter szaktanácsadójaként.

### Végzettsége:

4 elemi	1938
MINSZ titkárképző iskola (1 hónapos)	1949
Népművelési Iskola, Szentendre (3 hónapos)	1950
Móricz Zsigmond Népművelési Iskola (1 éves)	1950
ELTE Bölcsészettudományi Kar, magyar szak	1964
MSZMP KB Politikai Főiskola	1969

### Rendfokozatok:

áv. alhadnagy	1952-1954
áv. hadnagy	1954-1957
r. főhadnagy	1957-1961
r. százados	1961-1965
r. őrnagy	1965-1970
r. alezredes	1970-1974
r. ezredes	1974-1986
r. vezérőrnagy	1986

**Foglalkozások, beosztások:**

	1939-1949	földműves
Apagy községi előljáróság	1949-1950	tisztviselő
Népművelési Minisztérium mozigépész- és üzemvezető-képző iskola	1950-1951	előadó
Móricz Zsigmond Népművelési Iskola	1951-1952	hallgató
ÁVH I/2 Osztály	1952-1953	operatív beosztott
BM IV. Osztály	1953-1954	operatív beosztott
BM IV/4 alosztály	1954-1956	csoportvezető
BM ORFK II/III Osztály	1956-1957	főoperatív beosztott
BM II/5-e alosztály	1957-1959	csoportvezető
BM II/5-e alosztály	1959-1962	alosztályvezető-helyettes
BM III/III-1. Osztály	1962-1963	alosztályvezető-helyettes
BM III/III-5-a alosztály	1963-1966	mb. alosztályvezető-helyettes
BM III/III-4. Osztály	1966-1967	alosztályvezető, egyben osztály- vezető-helyettes
MSZMP KB Politikai Főiskola	1967-1969	hallgató
BM III/III-4. Osztály	1969-1974	osztályvezető
BM III/III-4. Osztály	1974. 01-1974. 10	osztályvezető, egyben csoportfő- nök-helyettes
MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztály (KAO)	1974-1978	alosztályvezető
Belügyminisztérium	1988. 07-1988. 12	miniszteri szaktanácsadó
Nyugállományba helyezve	1988. 12. 31	

1927. június 17-én született a Szabolcs megyei Apagy községben. Anyja Kovács Julianna, apja Gál Pál mezőgazdasági cselédek voltak, akik egyik uradalomból a másikba vándoroltak Levelek és Nyirjákó között. Négy osztályt végzett az elemi iskolában, ahonnan kimaradt, amikor anyja 1938-ban tüdővészben megbetegedett, legidősebb gyerekként segíteni kellett anyjának és gondját viselni öt testvérének. 1939-ben kondás lett. 1940-ben meghalt az édesanyja, apja még abban az évben megnősült. 1941-ben 9 hold földet kaptak kishaszonbérletre abból a felszámolt zsidó földbirtokból, amelynek uradalmában cselédek voltak, az ONCSA házépítési akcióban pedig egy szoba-konyhás családi házhoz jutottak hitellel, részlet-fizetéssel.

*"Igazi változást a felszabadulás hozott az életünkben" – írta önéletrajzában – "... édesapám meglehetősen németellenes volt, ami nem volt hatástalan rám."*

A család 14 holdat kapott a földosztás során. Akkor már 11-en voltak testvérek egy apától, egy gyerek meghalt, a földet pedig úgy osztották, hogy gyerekeként egy holdat, szülőként két holdat kaptak, így ők 10+4 holdat. A juttatott földön kezdett dolgozni.

*"Az első segítséget a felszabadító Vörös Hadsereg-től kaptuk, egy lovat és egy szekeret. Tekintve azonban, hogy a család nagy volt, eljártam még napszámba, vagy a vasútra, a nyári időben szakmáymunkára cséplőgéphez, stb."*

1946-ban kezdett ismerkedni a politikai pártok ifjúsági szervezeteivel.

*"1946-ban kezdtem járni a MADISZ-ba. (Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség, – I.Cs.) Az itteni tevékenység persze abból állt, hogy fociztunk, bált rendeztünk, táncoltunk, ami akkor nagy újság volt nekünk, s természetesen egyben divat is. Az ifjúsági szervezetben komolyabb tevékenységet 1947 végétől kezdtem kifejtetni. 1948-ban részt vettem a március 15.-ét előkészítő Emlékbi-zottság munkájában, majd pedig az EPOSZ (Egységes Parasztifjúság Országos Szövetsége, – I.Cs.) megalakításában. Közben 1948 január első két hetét a kemecsei Dózsa György Népi Kol-légiumban töltöttem. Nem mondták meg, de kivehetőleg a kollégium a Nemzeti Paraszt Párté volt. A hallgatók pártállása vegyes volt, így egy részük az MKP (Magyar Kommunista Párt, – I.Cs.) tagja. A kollégium szelleme nem tetszett, ezért otthagytam, ugyanis sok népi táncot és dalt tanítottak, s egyebet majdnem semmit. Engemet akkor már hasznosabb dolgok érdekeltek."*

1948 nyarán be akart lépni az MKP-ba, ám a helyi pártszervezet húzta-halasztotta az ügyet, mígnem közbejött a tagzárlat. Évvégén megválasztották a helyi EPOSZ szervezet titkárának. Sokat dolgozott, ak-tívan részt vett a helyi és járási szervek munkájában. 1949 tavaszán Budapesten a MINSZ (Magyar Ifjú-sági Népi Szövetség, – I.Cs.) titkárképző tanfolyamára járt, az iskoláról hazatérve a helyi pártszervezet támogatásával termelőszövetkezeti csoportot alakított. Ám hamarosan kiemelték és a községi előljárá-sá-ra került önálló adóügyi előadónak.

*"Igen radikális intézkedéseket tettem a kulákok ellen, például 1949 őszén 5 kulákcsaládot likvi-dáltam (sic!) igen látványos körülmények között. Ebből majdnem bajom lett, mert a megyei párt-bizottság igen helytelenítette."*

*Az előljáráson dolgoztam, mint önálló adóügyi előadó. Igen radi-kális intézkedéseket tettem a kulákok ellen, pl. 1949 őszén 5 kulák-családot likvidáltam, igen látványos körülmények között. Ebből majd-nem bajom lett, mert a megyei pártbizottság igen helytelenítette.*

*Gál: „...5 kulákcsaládot likvidáltam igen látványos körülmények között...”*

1949 nyarán választási tanfolyamon volt, majd részt vett a Világifjúsági Találkozó-n. Elég sok cikket írt ebben az időben aktuális kérdésekről a "Magvető" című parasztifjúsági lapban. 1950-ben három hóna-pos népművelési iskolát végzett Szentendrén, majd előadó lett a Népművelési Minisztérium Mozigépész és Üzemvezető Képző Iskoláján. Felvették az MDP-be (Magyar Dolgozók Pártja, – I. Cs.) és meg is nő-sült 1950-ben, felesége a szintén apagyai Vitális Gizella, aki ekkor már a Szemüvegkeretgyár dolgozója, Gizella nevű lányuk 1952-ben született.

1951-ben három hónapig katona, majd egy évig a Móricz Zsigmond Népművelési Iskola hallgatója. Elvégezése után a Népművelési Minisztérium személyzeti-oktatási osztályára helyezték.

*"Itt dolgoztam egy pár hétig, amikor is 1952 október 18-al az ÁVH kulturális elhárító részlegé-hez kerültem, (ha jól emlékszem, az I/2-e alosztályra) alhadnagyi rendfokozattal...1955 júliusától az ellenforradalomig az osztály értékelő csoportját vezettem."*

1953 őszén lett csoportvezető, alhadnagyból soron kívül hadnagy, többször kap miniszteri, miniszterhelyettesi dicséretet. 1954-től a Belső Reakciót Elhárító Osztály helyettes párttitkára, majd párttitkára.

*"Az ellenforradalom alatt 1956 október 23-án 18 órától a BM épületében tartózkodtam. Részt vettem az épület védelmében, illetve a Központi Tájékoztató Alosztálynál dolgoztam. A beérkezett adatokat vettük át és továbbítottuk. 1956 október 30-án, az utasítás után azt válaszoltam, hogy Budapesten maradok illegalitásban. Október 30-án 16 óra körül hagytam el az épületet, s hazamentem a lakásomra, ott tartózkodtam éjjel, majd pedig 31-én."*



Kópácsi Sándor

Október 31-én segítséggel bejut a Budapesti Rendőr-főkapitányságra, ahol Kópácsi Sándor főkapitány preventív őrizetbe veszi, (lakásán már keresték „az ellenforradalmárokat”) formálisan letartóztatják és lekísérik a fogdába. Senki nem hallgatta ki.

*„1956. november 4-én hajnalban tudtuk meg, hogy a Vörös Hadsereg visszajött. Bejött a fogdába Kópácsi, s azt mondta, hogy szabadok vagyunk – már mint mi – azt tegyünk, amit karunk, elhagyhatjuk az épületet. Ő azonban azt javasolja, hogy maradjunk az épületben, s a rendőrök vigyáznak ránk, hogy bántódásunk ne essen. Mi ezt visszautasítottuk, s fegyvereket követeltünk. Fel is fegyverkeztünk. Alig pár rendőr maradt ott, a többi eltűnt. Emeletenként*

*őrséget állítottunk, s felhúzódtunk a VII. emeleti kultúrterembe.*

*November 4-én 21 óra körül tudtuk megfogni a rádióon Szolnokot, akkor tudtuk meg, hogy mi is van, addig lényegileg csak önmagunkat védtük.*

*November 5-én értünk jött egy szovjet tiszt. Felfegyverkezve az ő vezetésével átmentünk a Pártközpontba, kb. 120-an lehettünk. Innen kb. délfelé ugyancsak egy szovjet elvtárs vezetésével átmentünk a Roosevelt téri BM épületbe.*

*November 5-én éjjel utcai harcokban vettem részt. 50-en kimentünk és a Rákóczi úton, majd a Nemzeti Színház körüli barikádokon harcoltunk.*

*November 6-án, 7-én másfelől is jöttek az elvtársak. Megalakult az operatív csoport, Nagy József alezredes elvtárs vezette. Az ő utasítására összeszedtem az osztály ott lévő tagjait – összesen két fő, Pálfi József és Zima Péter -, s megkezdjük telefonon az osztály általunk ismert hálózatának a felszedését. Adatokat gyűjtöttünk és azt (sic!) továbbítottuk a Szovjet Parancsnokságra.*

*Tekintve, hogy az operatív állomány egy részére nem volt szükség, november 9-én a karhatalomba beléptem. Először Rákospalotára, majd pár nap múlva Újpestre kerültünk. Még Rákospalotán november 15 körül megalakítottuk az MSZMP alapszervezetét. A tagság engem választott alapszervi titkárrá. Alapszervi titkár voltam egész odáig, amíg 1957 január 9-én vissza nem kerültem az operatív állományba.*

*Az ellenforradalom utáni munkáért 1957 április 4-én miniszterhelyettesi dicséretet, s ezer forint pénzjutalmat kaptam, a Hruscsov elvtársék ittlétekor végzett munkáért pedig osztályvezetői dicséretet, s 500 forint pénzjutalmat. Fenyítve nem voltam."*

1960-ban meghalt az édesapja, mostohaanyja négy kisebb féltestvérét nevelte Szabolcsban tsz-dolgozóként. Apósa és anyósa végleg hozzájuk költözött, egy háztartásban éltek Budapesten.

1962 decemberében életrajzi kiegészítést ír az 1958 óta történt eseményekről. Egyebek között ez olvasható benne:



„Az 1958-ban félben lévő egyetemi tanulmányaimat az államvizsga kivételével teljesen befejeztem. Az államvizsgának betegségem miatt nem mertem nekivágni. Ezt igyekszem befejezni. 1961 nyarán Leányfalun vettünk egy 360 négyszögöles vikend telket, amire jelenleg egy kis vikendház építése van félben. Lakást kaptam, új címem: Bp. I., Asztalos János utca ...”

BELÜGYMINISZTERIUM  
III/III. Csoportfőnökség

Hedrich  
K. angyal  
SZIGORUAN TITKOS  
KÜLÖNÖSEN FONTOS

16/2

Rd. Hódol egyet. Hódol.

973.11.2/8.

JAVASLAT

144/44	2
1974.1.30.	

Javaslom Gál Ferenc r. alezredes /Apagy, 1927. VI. 17. Kovács Julianna/ elvtársat a BM III/III-4. Osztály vezetőjét beosztásának meghagyása mellett egyben Csoportfőnökhelyettesé is kinevezni.

Gál elvtárs 1952. október 18-a teljesít szolgálatot a Belügyminisztériumban. Hosszu ideig operatív tisztként dolgozott, majd 1954-től 1969-ig valamennyi vezetői beosztásban jól végezte feladatát. 1969 július 1-vel kapta meg osztályvezetői kinevezését. A Belügyminisztériumba kerülése óta végig a belső elhárítás különböző vonalain dolgozott. Közben 1964-ben elvégezte az ELTE Bölcsész Karát és 1969-ben befejezte az MSZMP Politikai Főiskola tanulmányait.

Munkáját nagy szorgalommal, hozzáértéssel, eredményesen végzi. Szolgálati ideje alatt többször részesült különböző szintű elismerésekben. Utóljára 1972. április 4-én Vörös Csillag érdemrend kitüntetés kapott. Magatartása, emberekhez való viszonya kiegyensúlyozott. Vezetői készsége jó. Magánélete rendezett.

Gál elvtársat alkalmasnak tartom arra, hogy mint Csoportfőnökhelyettes irányító munkáját tovább fejlessze, hasznos segítője legyen a területen fokozottan jelentkező feladatok megoldásában.

(6-1) - 2 -  
Besorolása: K-5

Beosztási illetményét javaslom 5580 Ft.-ban megállapítani.

B u d a p e s t, 1973. december 27.

16/9  
Harangozó Szilveszter  
vezérőrnagy  
főcsoportfőnökhelyettes

Gál kinevezési javaslata III/III csoportfőnök-helyettesnek (01-02. oldal)

A Belügyminisztérium személyzeti politikájában a munkás-paraszt káderértékek egyik megtestesítője: pártos osztályelkötelezettséggel vesz részt az osztályharcban, mindenkor elfogadja pártja irányító szerepét, gyűlöli az ellenséget, megalkuvás nélküli, kíméletlen felderítő munkát végez a belső reakció elleni elhárítás területén. A szürke megbízhatóság példaképe, szerény, nincsenek káros szenvedélyei, jó a kollektívához való viszonya, (tehát vigyáz arra, nehogy kilógjon a sorból), családi élete rendezett.

Tizenhét évvel azután, hogy államvédelmi alhadnagyként elkezdte az állambiztonsági szolgálatot, 1969-ben már a III/III-4 osztály (elhárítás kulturális területen) vezetője, akit 1974-ben egyúttal csoportfő-

nők helyettesnek is kineveztek. A kinevezési javaslatot a III/III. csoportfőnöke (egyben főcsoportfőnök-helyettes): Harangozó Szilveszter r. vezérőrnagy 1973. december 27-én terjesztette fel Benkei Andrásához, aki 1963-tól 1980-ig volt belügyminiszter. Egyebek között ezt írta indoklásul:

*„Munkáját nagy szorgalommal, hozzáértéssel, eredményesen végzi. Szolgálati ideje alatt többször részesült különböző szintű elismerésekben. Utoljára 1972. április 4-én Vörös Csillag Érdemrend kitüntetését kapott. Magatartása, emberekhez való viszonya kiegyensúlyozott. Vezetői készsége jó. Magánélete rendezett. Gál elvtársat alkalmasnak tartom arra, hogy mint csoportfőnök helyettes irányító munkáját tovább fejlessze, hasznos segítője legyen a területen fokozottan jelentkező feladatok megoldásában.”*

Nem mindig volt ily kifogástalan véleménynel Harangozó Szilveszter Gál Ferencről.

1958-ban a BM II. (Politikai) Nyomozó Főosztályának II/5 osztályán (a belső reakció elhárítása) Harangozó Szilveszter r. százados alosztályvezetőnek minősítést kell készítenie Gál Ferenc r. főhadnagy csoportvezetőről, aki az irodalmi élet, a tájékoztató és a propaganda szervek elhárítását végző csoport élén áll. Harangozó az erények és pozitív tulajdonságok felsorolása után ezeket írja a Minősítési Lapra:

*„...a csoport vezetését nem tudta maradék nélkül megoldani, melyhez az objektív nehézségek mellett – létszám hiány, fluktuáció, sok és nehéz feladat torlódása – az is hozzájárult, hogy a beosztottak munkájának megszervezése, szisztematikus ellenőrzése, dolgoztatása, a munkafegyelem feltétlen biztosítása nem erős oldala. Az operatív feladatok végrehajtásából túl sokat vállal magára. Nem fordít elég figyelmet éppen az irányítás feladataira, a beosztottak következetes elszámoltatására.*



*Harangozó Szilveszter*

*A már említett fogytékossága mellett hiányossága, hogy nincs elég célratörés és tudatosság az elhárító munkájában, s ennek a beosztottak felé való érvényesítésében. Nem elég rugalmas az operatív eszközök sokoldalú és változatos alkalmazásában. Egy-egy kiemelkedőbb értelmiségi személy ellenséges tevékenységének felderítésében, illetve a tevékenység tudatosságának megállapításában esetenként bátortalan, s nem elég következetes.”*

A bírálat ellenére csoportvezetői beosztásában meghagyták, a döntéssel egyetértett Komornik Vilmos r. őrnagy osztályvezető-helyettes is.

A következő minősítés 1960. március 2-án készült. Gál Ferenc r. főhadnagy ekkor a II/5-e alosztály helyettes vezetője. (Az alosztály működési területe az ideológiai, kulturális és tudományos életre, valamint az igazságügyben dolgozóakra terjedt ki.) A minősítést készítő Sándor György Ferenc r. százados alosztályvezető és Geréb (Glück) Sándor r. százados osztályvezető-helyettes egyértelmű pozitívumként említi a következőket:

*„Gál elvtárs az irodalmi csoportban igen jó munkát végzett...rendszeresen figyelemmel kíséri a hazai irodalom kérdéseit, s ezen keresztül nagy ismeretre tett szert úgy az irodalompolitika elvi kérdéseiben, mint a kategóriákhoz tartozó személyek politikai nézetei és irodalmi irányzat szempontjából való hovatarozásukat illetően... igen jó képességei vannak az ügynökség vezetését illetően, egyrészt mert a szakterületen mindenképpen vitaképes, ezen túl az operatív munka területén is nagy tapasztalatokkal rendelkezik.”*

Ezt követően visszatérnek a korábbi bírálatra okot adó hibákra, s megállapítják:

*„A korábbi liberális magatartását felszámolta és a munka elvégzését határozottan megköveteli.”*

Ennek alapján alkalmasnak tartják alosztályvezetői funkció betöltésére is.

1963 szeptemberétől Gál Ferenc r. százados már a BM. III/III-5-a alosztály megbízott vezetője, a kiemelt tájékoztatási objektumokkal (tv, rádió, újságok) foglalkozott. Novemberben kiegészítő minősítést készít róla Kiss József mb. osztályvezető, amivel egyetért Eperjesi László csoportfőnök is. Gál beosztása nincs veszélyben, de azért ismét becsúszik némi kritika az elismerések közé:

*„Jelenleg is tapasztalható időnként még nála, hogy az operatív részfeladatok végrehajtásából túl sokat vállal magára, a szükségesnél több időt fordít apró rész kérdésekre. A jövőben törekednie kell az alosztály legfontosabb ügyeinek fokozottabb kézben tartására, az elemző munkára.”*

1966. július 1-én újabb minősítés kiegészítés következik Gál Ferenc r. őrnagyról, a III/III-4-a alosztályvezetőjéről (egyben osztályvezető helyetteséről), aki a radikális ellenzék elhárítását irányítja. Eperjesi László r. alezredes, csoportfőnök elégedetten szögezi le:

*„Vezető készsége az elmúlt időszak alatt komoly mértékben fejlődött. Szervező és irányító készségében korábban jelentkező kisebb fogyatékoságokat nagyrészt kijavította... képes és érdemes jelenlegi beosztásának ellátására.”*

Amikor 1967-1969 között elvégzi az MSZMP Politikai Főiskoláját, nem marad el a Főiskola minősítése sem:

*„... a tanított tantárgyak többségét jeles eredménnyel sajátította el. Érdeklődése széleskörű, az új problémák iránt fogékony, elemző és vitakészsége fejlett. A vitákban a lényeget megragadva, sokoldalúan, kulturáltan és igen pártszerűen érvelt. Magatartása szerény, igen jó modorú, fellépése határozott. Az osztály tagjaival jó baráti, elvtársi kapcsolatot alakított ki. Az iskola pártbizottságának tagja volt, megbízatását jól teljesítette.”*



Benkei András

Ezek után nem meglepő, hogy 1969. június 23-án alkalmasnak találják a III/III-4 osztály vezetésére. (Elhárítás a kulturális területen, a radikális ellenzékiek, szektás egykori párttagok, trockisták, álbaldaliak és a nacionalisták ellen.) Harangozó Szilveszter r. ezredes III/III. csoportfőnök-helyettes javaslatával egyetértett Baranyai György r. ezredes, III/III. csoportfőnök, Benkei András belügyminiszter pedig jóváhagyta a kinevezést.

A javaslatból azonban Harangozó nem hagyta ki a következő bekezdést:

*„Vezető készsége az elmúlt években sokat fejlődött. Javulás van szervező és irányító munkájának fogyatékoságai kijavításában. A vezetési és irányítási kérdések további javítása tekintetében azonban nagyobb következetességre és jelenlegi beosztásában maga és környezete felé több határozottságra van szükség.”*

És itt érünk vissza 1973. december 27-hez, amikor Gál Ferenc csoportfőnök helyettesi kinevezésénél Harangozó Szilveszter III/III. csoportfőnöknek már nincs egyetlen kritikus szava sem, kifogás nélkül alkalmasnak tartja az osztályvezetőt helyettesének.

Mindössze 10 hónapig csoportfőnök helyettes (1974. 01- 1974.10), 1974. november 1-től r. ezredes, s tartósan az MSZMP KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályára vezénylik. Eredményesen ellenőrzi a belügyi munkára vonatkozó párthatározatok végrehajtását, megelégedésre koordinálja az állambiztonsági feladatokat a pártközpont és a Belügyminisztérium között, alosztályvezető és egyben osztályvezető helyettes a KAO-n.

1986. október elsejétől r. vezérőrnagy. Nyugállományba vonulásáig (1988. december 31) miniszteri szaktanácsadó. 12 kitüntetést kapott, a már említett Vörös Csillag Érdemrend (1972) mellett a Szocialista Magyarországért Érdemrendet is (1988). A belügyminisztertől 50. születésnapjára aranyórát, az 55.-re aranytört, nyugállományba vonulása alkalmából 6150 Ft. értékű ajándéktárgyat kapott. Jutalomüdülésen volt Koreában (1973), Kubában (1980) és Bulgáriában (1983). 81 esztendősen hunyt el.

## **„Meszlényi Károly” és „Varga Sándor”**

Amikor megkezdtem a tanulmányom alapjául szolgáló források megismerését az ÁBTL-ben, kiindulási pontként fogadtam el – más kutatókhoz hasonlóan – Rainer M. János Széchenyi-díjas történésznek, a Magyar Tudományos Akadémia doktorának, az 1956-os Intézet volt főigazgatójának azon kutatási eredményét, melyben kellő indoklással a "Varga", "Varga Sándor" és "Meszlényi Károly" fedőnevű ügynökök azonosságára utal Dömötör László személyében. (Rainer: "Jelentések hálójában. Antall József és az állambiztonság emberei 1957-1989", Budapest, 1956-os Intézet, 2008.)

Míg ő mindössze egy helyütt tett egy kis kérdőjelet ("") "Meszlényi" neve után, én a kutatómunka előre haladásával egyre többet tettem. Van, aki apró jelekből – anélkül, hogy kétséget kizáró bizonyítéka lenne – "Meszlényi"-ben egy másik, szintén újságíró, bő termésű ügynököt vél felfedezni. Több tisztázatlan nyomon indultam el, több szempontból is vizsgálódom, ám amíg ezt az aprólékos elemző munkát nem fejeztem be, korai lenne bármilyen végkövetkeztetést levonni.. Ha Dömötör ügynöknek "kiemelkedő teljesítményében" osztoznia is kell(ene) "Meszlényivel", akkor is rekorder maradna azzal a jelentés mennyiséggel, amely hét kötetben olvasható az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában: 3.1.2. M-27843 + /1-4. dosszié, illetve 3.1.2. M-33169 + 1. dosszié.

A kutató munka mindenkor az új felfedezések sora: a frissítéseké, a javításoké, az okulásoké, az új ismeretanyag bővüléséé és az abból levont új következtetéseké. Innen a kutatás minden szépsége és az ismeretterjesztés izgalma.

A most következőkben a „Varga”, „Varga Sándor” fedőnevű ügynök nevével jelzett hét dossziéből azokat a jelentéseket vettem előre, amelyekben Dömötör László újságíró az Antall családdal foglalkozott, mindenekelőtt id. dr. Antall József volt miniszterrel és fiával, ifj. Antall József későbbi miniszterelnökkel.

Mivel az ügynöki jelentések az olvasó számára gyakran hiányosak, kuszák, előzmény nélküliek és követhetetlenek, mert nincs birtokában azon tények, körülmények összességének, melyeket a jelentések kezelői (megrendelő, készítő, felhasználó) hivatalból jól ismernek, előljáróban összefoglalom a legfontosabb tudnivalókat a két meghatározó személyiségről.

## **Id. Antall József (1896-1974)**

**Dr. Kisjenői Antall József** jogász, köztisztviselő, politikus (FKgP).

A csallóközi gyökerű Antall család a török háborúk idején telepedett le a Dunántúlon, birtokaik Somogy, Zala és Veszprém megye területén helyezkedtek el.

Id. Antall 1896. március 28-án születet a Veszprém megyei Orosziban. A gimnáziumot Lőcsén kezdte, majd a pesti piaristáknál fejezte be, jogot végzett a budapesti tudományegyetemen.

Az I. világháborúban frontszolgálatot teljesített, 1915-ben orosz fogságba esett. Hazatérve Köztisztviselőként dolgozott a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban, a Pénzügyminisztériumban, majd 1932-től a Belügyminisztériumban, ahol előbb szociális ügyekkel foglalkozott (nevéhez fűződik az első magyar létminimum számítás), az 1930-as évek végétől pedig a menekültügyek megszervezésével, irányításával. Teleki Pál miniszterelnök bízta meg kormánybiztosként (1939-1944) a menekültügyek intézésével. Nemcsak az erdélyi, a lengyel, a francia, a brit, az orosz, az olasz, a zsidó és más menekültek, szökött hadifoglyok, a kibombázott német gyerekek ellátását irányította, hanem támogatta a lengyel Honi Hadseleg katonáit, segítette szökésüket a szövetségesek szárazföldi támaszpontjaira.





*Id. dr. Antall József miniszter*

[1938-tól egyre több erdélyi magyar érkezett hazánkba, Észak-Erdély visszacsatolása után pedig jelentős népmozgás indult meg oda- és vissza. 1941-ben a bukovinai székelyek betelepítését irányította Antall, majd több akciót szervezett a történelmi határon túli szórvány magyarság hazahozására. Az 1938-39-ben Ausztriából és Csehszágából Magyarországra menekültek egy nagyobb hulláma részben politikai menekültekből, részben zsidó származásúakból állt. Az utóbbiak mentése miatt a német külügyminisztérium is tiltakozott. 1939 őszén 3-5 ezer lengyel zsidó keresett menedéket Magyarországon, Antall utasítására nem zsidóként vették őket nyilvántartásba, mindenki keresztény papírokat kapott. Az első érkezőket 1941-ben újabb nagyszámú zsidó menekült követte. Elhelyezésük Budapest környéki településeken történt, a gyerekeknek iskolákat szerveztek. Az európai menekültek (francia, holland, belga, angol, olasz) közül a franciák voltak a legtöbben, mintegy 4-5 ezren.]

A német megszállást követően 1944. március 22-én megalakult Sztójay – kormánynak Antall József azonnal benyújtotta lemondását. A menekültekkel kapcsolatos tevékenységére vonatkozó iratokat megsemmisítette, illetve elrejtette. A letartóztatott lengyel menekült vezetőkkel együtt a Gestapo Antallt is bebörtönözte, kiszabadulására csak a Lakatos-kormány megalakulása után, Horthy közbenjárására került sor 1944 őszén.. A háború utolsó évét a Somló alján vélezte át családjával.

A Független Kisgazdapárt alapító tagja 1931-ben. Az ideiglenes nemzeti kormányban Nagy Ferenc újjáépítési miniszter mint államtitkárt a minisztérium megszervezésével bízta meg. Az 1945. évi nemzetgyűlési, illetve az 1947. évi országgyűlési választásokon a Független Kisgazdapárt régi tagjaként Somogy, Zala és Veszprém megyében választották képviselővé. Az első két koalíciós kormányban Tildy Zoltán majd Nagy Ferenc miniszterelnöksége idején (1945-1946) az újjáépítési miniszteri tárcát töltötte be, illetve ideiglenesen ellátta a pénzügyminiszteri teendőket is (1946. április-június.) 1948-ig az FKgP pártigazgatója, majd a Magyar Vöröskereszt kormány megbízottja.

A kommunista hatalomátvétel után, az 1949-ben megtartott első egy párti választáson a rendszerrel együttműködő kisgazda politikusok között őt is újra országgyűlési képviselővé választották, s az is maradt 1953-ig. Utána miniszteri nyugdíját megszüntették, 1956-ig szerényen és visszavonulva élt szülőfalujában. 1956 november elsején tért vissza Budapestre, a kisgazdapárt intézőbizottsága felkérésére fia ment érte Veszprém megyébe és hozta fel. Lakásán találkoztak a párt újjászervezésén dolgozó kisgazdapárti

politikusok. A szovjet csapatok ismételt bevonulása után Kovács Béla államminiszter, a kisgazdapárt megválasztott elnöke is az Antall családnál lakott, a belvárosi lakás így hetekig a politikai élet egyik helyszíne volt.



*Id. dr. Antall az ötvenes években*

Noha lojalitását hangsúlyozta a Kádár rendszer iránt, több méltánytalanság érte, a lengyelekkel sokáig csak magánkapcsolatokat tarthatott, értékes menekültügyi dokumentumai közül kevés kerülhetett nyilvánosságra.

1974. július 24-én, 88 éves korában hunyt el Budapesten. 1981-ben utcát neveztek el róla Varsóban, 1991-ben pedig posztumusz Jad Vasem kitüntetést kapott. Emléktáblája a Ferenciek tere 9. sz. ház falán található.

### **Ifj. Antall József (1932-1993)**

**Kisjenői Antall József Tihamér** magyar-történelem szakos középiskolai tanár, könyvtáros, levéltáros, muzeológus, politikus, miniszterelnök.

1932. április 8-án született Pestújhelyen. Ősi kismemesi család sarja. Apja id. Antall József (1896-1974) jogász, köztisztviselő, politikus (FKgP); országgyűlési képviselő, kormánybiztos, miniszter. Anyai nagyapja is politikai pályát járt be, a zsidó származású Szűcs István (1867-1953) a Vallás-és Közoktatásügyi Minisztériumban volt köztisztviselő, majd helyettes államtitkár, 1927-1935 között országgyűlési képviselő. Antallnak egy testvére volt, Edith, akinek a lánya: Héjj Edit lett az Antall kormány későbbi külügyminiszterének, Jeszenszky Géának a felesége.



*Antall József*



*A tizenéves ifj. Antall József*

A budapesti Piarista Gimnáziumban érettségizett 1950-ben. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán történelem-magyar nyelv és irodalom szakos tanári oklevelet szerzett (1954), történelemből bölcsészdoktori címet kapott (1968), kiegészítő szakon levéltárosi, könyvtárosi, muzeológusi diplomát, s tanulmányokat folytatott az egyetem Állam-és Jogtudományi Karán is. Egyetemi szakdolgozatát Eötvös József népiskolai politikájáról, bölcsészdoktori disszertációját Eötvös József politikájáról és az 1867-es kiegyezés előkészítéséről írta.

1954-55-ben a Magyar Országos Levéltárban és a Pedagógiai Tudományos Intézetben kezdett dolgozni. (A levéltári kutatómunkát és a különböző kutatóintézetekkel megbízásos munkaviszonyát gimnáziumi tanárként is megtartotta.) 1955-től az Eötvös József Gimnáziumban tanított. Tanárként már 1956 tavaszától részt vett diákjaival a politikai eseményekben, összehívta az első diák-

parlamentet, ott volt október 6-án a Batthyány-örökmécsesnél lezajlott tüntetésen, majd az október 23-i tüntetés valamennyi fontos színhelyén. Alapító tagja a Keresztény Ifjúsági Szövetségnek, vezetése alatt került sor a Független Kisgazdapárt országos székházának elfoglalására, a fegyveres csoport (később nemzetőrség) megszervezésére. Amikor október 31-én lemegy Veszprém megyébe, hogy édesapját november elsején Budapestre hozza, távollétében megválasztották az Eötvös József Gimnázium forradalmi bizottsága elnökévé is. November 4-ig az újjá szerveződő kisgazdapárt és a kormány részére végzett munkát, több alkalommal tartózkodott a parlamentben, több politikai és diplomáciai akció résztvevője volt.

A forradalmat leverése után többször őrizetbe vették, bár továbbra is taníthatott. 1957-ben fegyelmmivel áthelyezték a Toldy Ferenc Gimnáziumba.

1957 és 1963 között nem publikálhatott, politikai magatartása miatt 1959-ben eltiltották a pedagógus pályától, az állambiztonsági szervek figyeltették, ügynököket állítottak rá.

1960-62 között a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár könyvtárosa, 1962-től 1964-ig a II. kerületi Tanács Oktatási Osztályának alkalmazásában csak esti tagozaton és csak felnőtteket taníthatott, így a fővárosi Jurányi utcai Dolgozók Esti Gimnáziumában. 1963-tól jelenhettek meg ismét saját nevének cikkei, tudományos dolgozatai.

1963-ban a Magyar Életrajzi Lexikonba ő írta meg nyolcvan orvos életrajzát, ekkor fordult érdeklődése az orvostörténeti kutatások felé. Előbb tudományos kutató az 1964-ben megnyílt Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyv-és Levéltárban, majd bejárja a tudományos előmenetel minden fokát, 1974-től igazgató (a főigazgató Schultheisz Emil, későbbi egészségügyi miniszter), 1984 és 1990 között főigazgató. Több száz orvostörténeti publikációja jelent meg, kezdeményezője az orvos-és gyógyszer-történelem egyetemi oktatása megindításának, kialakította a muzeális tárgyak, védett értékek országos hálózatát, s széleskörű nemzetközi kapcsolatokat ápolt, melyek révén megismertette és elismertette a magyar orvoslás és az intézeti munka magas színvonalát Európában. Az Orvostörténeti Közlemények szerkesztője, főszerkesztője (1968-1990), a Magyar Orvostörténelmi Társaság főtítkára, majd elnöke, megválasztották a Nemzetközi Orvostörténelmi Társa-



*Ifj. Antall a családi íróasztalnál a hatvanas évek végén*

ság alelnökének is. Számos szakmai díj mellett, 1982-ben a Kádár rezsim a Munka érdemrend arany fokozatával tüntette ki.



*Schultheisz Emilrel Düsseldorfban 1986-ban*

lésén (1989. március 11-12) nem fogadta el az elnökségi tagságot, így az Ellenzéki Kerekasztal ülésein, illetve az 1989. június 13. és szeptember 18. közötti tárgyalásokon párttisztesség nélkül volt az MDF egyik főtárgyalója. (1988-tól állandó meghívottja az elnökségnek és a választmány-nak.) Párttisztességet csak akkor vállalt, amikor a tárgyalások befejezése után sor került az MDF II. országos gyűlésére (1989. október 21.), ahol elnökké választották.

1974-ben kapott először útlevelet nyugati országba. Előbb Svájcba, majd az NSZK-ba hívták meg, több egyetemen tartott előadást. Az 1980-as években újra kibontakozó politikai tevékenységéhez alkalma volt találkozni nemzetközi hírnű tudósokkal, politikusokkal, magas rangú katonákkal, gazdasági és pénzügyi vezetőkkel.

Itthon Csoóri Sándor hívására kapcsolódott be az MDF munkájába. A második lakitelki találkozón, 1988 szeptemberében lett az MDF tagja. Az MDF I. országos gyű-



*Csoóri Sándor hívta az MDF-be*



*A megválasztott miniszterelnök 1990-ben*





*A hatalom átadása: Németh Miklós és Antall József*

Az 1990-es országgyűlési választásokon pártja budapesti listáján jutott a parlamentbe. Április 29-én egyéni elhatározása nyomán az MDF választott testületeinek (elnökség, választmány) tudta nélkül, a parlamenti képviselőcsoportot és a tagságot is kész tények elé állítva megkötötte az MDF-SZDSZ paktumot, amelyet a párt nevében négy képviselőtársával (Kónya Imre, Kónyáné Kutrucz Katalin, Salamon László és Balsai István) együtt írt alá. El nem fogadása esetére lemondását helyezte kilátásba. A pártközi megállapodásban „az ország közjogi kormányozhatósága érdekében” a győztes MDF átengedte a köztársasági elnök posztjának betöltését az ellenzéki SZDSZ-nek, támogatva Göncz Árpád megválasztását. Az MDF Bem téri székházában három napon át folytatott titkos tanácskozások után létrejött paktumot az SZDSZ részéről hárman jegyezték: Kis János, Pető Iván és Tölgyessy Péter. Antall József még aznap, április 29-

én éjjel elküldte Salamon Lászlót (ma alkotmánybíró) Orbán Viktor lakására a paktum egy példányával, hogy a második legnagyobb ellenzéki párt elnöke képpen legyen, s ne az újságokból értesüljön a hatásaiban hosszú évekre előre mutató megállapodásról.

1990. május 2-től az MDF frakciójának vezetője május 23-ig, amikor az országgyűlés 218 igen, 126 nem és 8 tartózkodással miniszterelnökké választotta.

Már 1990 nyarán megállapították az orvosok, hogy súlyos betegségben (a nyirokérrendszer rákja) szenved. Októberben, két nappal a taxisblokádtól megműtötték, de fél év múlva a rák kiújult.

1993. december 12-én hunyt el, temetése 18-án volt. A miniszterelnöki székben Boross Péter követte.



*Antall József és Ilkei Csaba 1990 szilveszterén*

## **Dömötör ügynök Antallék lakásán**

**Dömötör ügynököt** az állambiztonság 1960-ban id. **Antall József** lakására küldi, hogy a nyugdíjas politikus elbeszélései és az általa őrzött dokumentumok alapján írjon cikket a Magyarországra menekült



lengyelekről. A cikk el is készül, de az illetékesek akkor többféle megfontolásból óvatosan úgy döntenek, hogy még nem aktuális a megjelentetése. Lengyel újságírók és történészek viszont beszámoltak a tudomásukra jutott dokumentációról, amelyre felfigyelt a varsói állambiztonság, s megkereste a BM. III. Fő-

csoportfőnökséget, érdeklődve a feldolgozás alapjául szolgáló dokumentumok sorsáról, elérhetőségéről.

A **III/III-4. osztály** 1967-ben látta elérkezettnek az időt arra, hogy **"Varga Sándor"** ügynökkel megszereztesse a féltve őrzött dokumentumokat id. Antall Józseftől.

"Varga" **1967. április 28-i** jelentésében beszámol arról, hogy Antall József volt kisgazdapárti miniszter Ferenciek terén lévő hatszobás lakásában rendszerezve, feldolgozva és katalogizálva teljes egészében megtalálható az egykori lengyel menekültek magyarországi tartózkodásáról és a londoni lengyel emigráns kormány valamint az Anders hadsereg vezetőinek kapcsolatáról szóló dokumentáció.

[Anders hadsereg: a lengyel Fegyveres Erők Keleten állomásozó alakulata a II. világháborúban, amelyet az 1939-es szovjet-lengyel összecsapásokban fogságba esett lengyel katonákból szervezett meg parancsnokuk Wladyslaw Anders. Kezdeti létszámuk 180 ezer fő volt, akiket brit nyomásra 1941 decemberében engedett szabadon Sztálin. Palesztinában brit parancsnokság alatt újjá alakultak,

A MAGYAR NEMZETARSASAG BELUGYMINISZTERIUMA

SZIGORUAN TITKOS!  
KULONNOSEN FONTOS!

SZERV: BM

OSZTÁLY: III/III-4.

**MUNKA DOSSZIÉ**

MINŐSÍTÉS: ügynök

FEDŐNÉV: "VARGA SÁNDOR"

B. DOSSZIÉ SZÁM: H-10-66904.

AZ ÜGY: KÖTETBEN

KÖTET SORSZÁMA: 7.

MEGNYITVA: 1969. VIII. 12.

LEZÁRVA:

ARCHIV SZÁM: 33-169/1

3-2647/41

A Történelmi Hivatal az Elv. 25/E. § alapján az iratokat elvette.

„Varga Sándor” ügynök egyik dossziéja az ÁBTL-ben

többségük képezte a lengyel II. hadtestet, amelyet elsősorban Olaszországban vetettek be, – megj.: I. Cs.]

Id. Antall nagy mennyiségű fényképet, filmtekercset tart egy szekrényben. Ezek dokumentálják például a **Varga Béla** plébános irányította balatonboglári lengyel emigráns tábor életét. Itt őrzik azokat a titkos okmányokat is, amelyeket a Belügyminisztérium főtisztviselőjeként mentett meg, dokumentálva a kormány megbízásából lebonyolított félhivatalos tárgyalásokat Belgrádtól Ankaráig. Antallnak elmélyült személyes kapcsolatai voltak a lengyel emigráns vezetőkkel, a londoni kormány tagjaival, így például Edward Rydz Smigly tábornokkal. Gyakran előfordul gr. Marenzi Károlyné neve is, aki a balatonboglári Jankovich grófnővel azonosítottak.

A menekült lengyelek közül azokat, – köztük politikusokat és zsidókat -, akik katonai szolgálatra vállalkoztak, Antall hivatalos papírokkal látta el, s egy részüket Pártay Tivadar zászlós



Varga Béla balatonboglári plébános

vitte át a Dráván olyan területre, ahol jugoszláv partizánok voltak, így jutottak el az Anders hadsereget befogadó angol és amerikai egységekhez, velük harcolva Afrikában és Olaszországban. Az ügynök további dokumentációk birtokosaként említi Potoczky Kálmán kisgazda politikust, a lengyel származású Voszenszky Kázmért és a balatonboglári öreg plébánost, aki Varga Béla hagyatékából merített. Egy lengyel katonai történész delegáció 1966 végén felkereste id. Antall Józsefet és másolatokat készítettek az összegyűjtött anyagról.

Az ügynök jelentése után Kiss József r. alezredes osztályvezető a következő **megjegyzést** írta:

*"Az ügynök e tárgyban a lengyel állambiztonsági szervek megkeresése alapján jelentett. Néhány évvel ezelőtt Antall József a lengyel emigrációról dokumentumokat adott át közlés végett "Vargának", amely azonban nem jelent meg. A lengyel állambiztonsági szervek feltehetően a jelentésben foglalt két történeten keresztül szereztek tudomást a dokumentációról. A jelentésben szereplő személyek között van a III/III-3 osztály hálózati személye, illetve több olyan személy, aki a nevezett osztály ellenőrzése alatt áll. A nyilvántartóban történő ellenőrzés után megfontolandó az ügynök a III/III-3 osztályra való átadása.*



*Az egykori balatonboglári Lengyel Gimnázium és Líceum tanulói*

*Az ügynök feladatul kapta, hogy keresse meg a korábban rendelkezésére bocsátott dokumentációt és azt nekünk jutassa el."*

**1968. április 16-án** már a III/III-3-a alosztálynak a következőket jelenti „Varga”:

Felhívta id. Antallt, s közölte vele, hogy lehetősége van a korábban megfeneklett interjú megjelentetésére a „**Magyarország**” című hetilapban. Antall nagyon megörült, s egy kicsit aggódott, mert ő lojális a rendszerhez, s nem tudja, kell-e engedélyt kérnie valakitől ehhez. Majd megemlítette, hogy a most Magyarországra érkező lengyel partizán küldöttség vezetője neki régi jó ismerőse, annak idején együttműködtek, sőt a társaság másik két-három tagja is Magyarországon tartózkodott menekültként, rejtegetésükben közreműködött. Felvetette: szeretne a küldöttség vezetőjével találkozni, szeretné, ha ez a mostani látogatás az ő személyét is kiemelné a homályból, jó lenne olyan állami elismerést kapni, ami dokumentálná: ő a fasiszták elől menekülő lengyelek százezreit mentette meg. Semmiféle illegalitást nem akar, illetékes helyen mindenképpen tudjanak az ő ténykedéséről, mert kiemelt nyugdíjat élvez és nem akarja elveszíteni, ugyanakkor nem mond le azon igényéről, hogy értékeljék a lengyelek érdekében kifejtett tevékenységét.

Seres József őrnagy **megjegyzése:**

„Dr. Antall József volt FKP miniszter, figyelő dossziés személy. Nyugdíj felemelése iránti kérelmének elutasítását javasoltuk, ennek ellenére – nyilatkozata szerint – újra nyugdíj emelést kapott.

**Feladat:**

Amennyiben hivatalosan tárgyal a partizán küldöttséggel, említse meg... ha érdeklődnek iránta, ismerik és ők kezdeményezik a vele való személyes találkozást, az elől ne zárkozzon el. Ennél többet azonban nem tehet.”



*Ünnepség a balatonboglári lengyel gimnáziumban 1943-ban, a képen középiütt id. Antall József miniszter, jobbán Szapáry Erzsébet grófnő, a bal szélén Varga Béla plébános*

**1968. május** utolsó hetében „Varga” ügynök utasításra megismerkedik **ifj. Antall Józseffel** is, megkezdí felderítését, kapcsolati tevékenységének feltérképezését. Az orvostörténeti múzeumban találkoztak, ahol ifj. Antall elmondta: nagyon jó információkat kapott róla az édesapjától és régi kiskazdáktól, szívesen venné, ha segítene neki pozíciójának megerősítésében, a múzeum propagandájában, amiért cserében később állandó propagandistának is felvehetné.

Ifj. Antall panaszkodott is „Vargának”: elég sok baja volt az elmúlt években korábbi politikai tevékenysége miatt – utalva a kiskazda pártra és az 56-os eseményekre –, gyakran van rossz érzése, hogy személyével változatlanul nincs minden rendben, bár ennek ellent mondott, hogy nem akadályozták meg vezető pozícióba kerülését a jelenlegi munkahelyén. Visszatérően kérte az ügynököt a sokrétű propagandára, vigyen el hozzá más újságírókat, s a rádiót és a televíziót is. Személyi kapcsolatairól elmondta, hogy sokan megfordulnak lakásukon, így legutóbb például, Pártay, Simonyi, Futó, Mátéffy, Bencsik és Balogh György járt náluk, megjegyezve, hogy elkerülhetetlen a fiatalítás a kiskazda pártban, mert apjának korosztálya kiöregedett.

A jelentéshez Seres József őrnagy a következőket írta:

**„Megjegyzés:**

Ifj. Antal József volt ellenforradalmi FKP szervező és fegyveres nemzetőr, a BRFK-n F-dossziés. Saját és kapcsolati tevékenységének felderítésére közös intézkedési terv készült.

**Feladat:**

A kapott eligazításnak megfelelően mélyítse kapcsolatát ifj. Antall Józseffel. Kérése alapján felhívhatja egy-két újságíró figyelmét a múzeumi kiállításra, de sem a rádió, sem a tv kimenetele érdekében ne járjon közbe.”

Két hét múlva „Varga” ismét felkeresi ifj. Antallt munkahelyén, aki közli, hogy privát témákról ott nem tudnak beszélgetni, ezért meghívja a lakására. Ahol az öreg Antall roppant hálás az ügynöknek egyrészt azért, mert segíti fia munkáját, másrészt a másolatban átnézésre megküldött lengyel vonatkozású cikkért, amelyet „Varga” a „Magyarország” című hetilapban szándékozott megjelentetni, de még nem vitte be a szerkesztőségbe. Antall dr. teljesen egyetértett a leírtakkal, csak a románokra vonatkozó részt kérte kihagyni. Fontosnak tartotta összehozni a cikk szerzőjét a Budapestre érkezett Dembinszky kulturális tanácsossal, aki annak idején a menekült lengyel kolónia fiatal tagja volt, Budapesten végezte az egyetemet és tökéletesen beszél magyarul.

Seres őrnagy sebtében határozottan arra **utasítja** „Vargát”, hogy:

„Haladéktalanul adja át a sajtócikk egy példányát és amíg engedélyt nem kap, azt nem továbbíthatja a sajtónak.”



Nagy Ferenc miniszterelnök az FKgP Gaál Gaszton emlékünnepeén Balatonbogláron 1946-ban

Az ügynök **június 18-i** jelentéséből kiderül, hogy ifj. Antall meghívta a lakásukra megvitatni a tervezett cikket, majd váratlanul megkérdezte: nincs-e kedve egy, két napos kirándulásra a Balaton északi partján a saját vagy a szerkesztőség kocsiján? Az is érdekelte: milyen rendszámú a szerkesztőség kocsija. Mikor megtudta, hogy BA-s, azt válaszolta, az nem a legsikerültebb. *(Nyilván pontosan tudta, hogy az lehet egy belügyi gépkocsi is, – megj.: I.Cs.)* Két nappal később id. Antall a szerkesztőségben hívta „Vargát” és érdeklődött a cikk sorsáról. Azt a választ kapta, hogy nincs különösebb probléma, az illetékesek kezében van, esetleg szerkezeti változás lehetséges. Ezután Antall a fia nevében lemondta a lakásukra megbeszélt személyes találkozót, mondván, hogy nem érnek haza időben a balatoni kirándulásról.

Seres őrnagy **értékelése:**

„A jelentésben szereplő módosítás feltehetően Tar Pál itthon tartózkodó emigráns megváltozott programjával függ össze.

**Feladat:**

Találkozni ifj. és id. Antall Józseffel és tisztázni a terv megváltoztatásának okát, hol jártak a két napon, továbbá érkezett-e a közelmúltban vendég hozzájuk.”

**Június 26-án** az ügynök ismét fenn járt Antallék lakásán, mert az öregúr óvatosan feszeng. Szeretné a cikk megjelenését, de azért szeretné biztosítani magát a másik oldalról is, hiszen ő megannyi kritikája ellenére is végeredményben lojális a rendszerhez, kerüli a konfliktust. Hálás azért, mert már három éve





Dobi István

*anyaga, amelyből baj lehet.”*

kiemelt nyugdíjat kap volt miniszterként, Dobi intézte el, de megköszönte Kádárnak is, akitől azt is megkérdezte levelében: mi a véleménye arról, ha sajtó alá rendezné a lengyel anyagát és megjelentetné a Kossuth Kiadó? A válasz az volt, hogy a kérdés most nem aktuális. Roppant bántja az is, hogy a budapesti lengyel nagykövetség nem tart vele hivatalos kapcsolatot, csak magán megkereséseket kap, a találkozókön mindenki a saját véleményét hangsúlyozza.

Ezért is kérte Dömötört: ügyeljen bizonyos momentumokra, amelyek veszélyessé válhatnak számára. Mivel nem tartja ildomosnak, hogy az illetékesek engedélye nélkül ő nyilatkozzon, a cikket írja meg úgy, mint a szerző állásfoglalását, elgondolását, vagy mint szerkesztőségi cikket, „majd az esetleges folytatása legyen egy nyilatkozat és az egész kérdés ezzel a holtpontról ki fog mozdulni.”

Aggályait azzal is indokolta, hogy

*„vigyázzunk egymásra – a család, négy unoka, stb. – mert olyan dokumentumok vannak birtokában, mely a régi BM titkos*



Rákosi Mátyás

tekezést tervez írni belőle, tudományos fokozatot elérni, bár a témát ki akarja egészíteni Teleki Pállal. (Teleki utolsó titkára, Incze Péter, öngyilkossága előtt átadta neki a miniszterelnök hagyatékának legfontosabb darabjait.) A Népszabadságtól György István megpróbálta megszerezni tőle, de elutasította.

Az állambiztonsági tiszt **intézkedése:**

*„Ügynöki úton a dokumentumok jellegére vonatkozó további adatok feltárása. Egyéb intézkedés Vezető et. utasításától függően.”*

**Seres József r. őrnagy**

Dömötör ügynök ekkor megkérdezte tőle: miután a Gestapo elvitte 1944-ben, hogyan maradhettek meg ezek a dokumentumok nála? A következő magyarázatot adta: amikor aktív miniszter volt, engedélyt kért Rákositól és Péter Gáborék egy raktárból kiadták, illetve szabad válogatást biztosítottak számára. Két hatalmas szekrény van most tele az iratokkal, már rég le kellett volna adnia a levéltárnak. De amíg a lengyel kérdés le nem zárul, szeretné magánál tartani.

Azért is szerettek volna együtt lemenni autóval a Somló aljára, a családi fészekbe – mindenek előtt Olaszországba –, mert ott további dokumentumok vannak, háza lakható, szőlőjének egy részét meghagyták, a javát elvették. A fia végzi az iratok rendezését, aki történész és később kandidátusi értekezést tervez írni belőle, tudományos fokozatot elérni, bár a témát ki akarja egészíteni Teleki Pállal. (Teleki utolsó titkára, Incze Péter, öngyilkossága előtt átadta neki a miniszterelnök hagyatékának legfontosabb darabjait.) A Népszabadságtól György István megpróbálta megszerezni tőle, de elutasította.



Teleki Pál



## „Lengyelek Magyarországon”

1968. július 28-án a „Magyarország” című hetilapban végre megjelenik a „Lengyelek Magyarországon” című cikk Dömötör László aláírásával. Antallék környezetében senki sem tud Dömötör ügynöki szerepéről, a kapott feladat jól konspirált végrehajtásáról, s arról a „társzerzői munkaközösségről”, melynek furcsa módon tagja az ügynök szerzőn kívül annak tartótisztje a BM. III/III-as csoportfőnökségéről, továbbá maga a célszemély id. Antall József és annak fia, valamint a hetilap szerkesztője és a pártközpont illetéke.

A cikk jól felépítetten előbb visszatekint a történelmi eseményekre: a Lengyelország 1939-es német megszállását követő menekülthullámra, a feszült magyar-német politikai viszonyra. Majd méltatja id. **Antall József** szerepét, aki a volt Belügyminisztérium illetékeseként segítette a lengyel polgári és katonai menekülteket, („akik között ott voltak a kommunista párt tagjai is”), s aki a német megszállás után az itteni lengyelek számos bátor vezetőjével együtt került a Gestapo börtönébe, olyanokkal, akiket később kivégeztek. Antall megőrizte azokat a dokumentumokat, amelyeket lengyel kutatók legutóbb tanulmányozhattak, innen a cikk egyik aktualitása. Nem hiányzik a cikkből id. Antall életrajza sem, 1945 utáni fontos szerepe (újjaépítési miniszter, a Vöröskereszt majd a Lengyel – Magyar Kereskedelmi kamara elnöke). Befejezésül pedig elismeréssel állapítja meg:

*„Dr. Antall Józsefet – közmegeledésre végezte munkáját munkatársaival együtt – a felszabadulás után a „Polónia Restituta” elnevezésű egyik legnagyobb lengyel kitüntetéssel jutalmazták. Most emlékiratait rendezi: „Amiről az akták nem beszélnek...” címmel.”*

Kifelé úgy tűnt a tájékozatlanok számára: teljes elégtételt kapott a nyilvánosság előtt Antall dr., aki a magyar ellenállási mozgalom kiemelkedő harcosa volt, ezért is a felszabadulás után magas tisztségeket töltött be, 1968-ban pedig szabadon publikálhatja gondosan elrejtett dokumentumait, emlékiratait, „a néphez hű értelmiségiként” építi a munkás-paraszt hatalmat.

Valójában egymásnak feszülő törekvések és elhallgatott tények voltak az **ellentmondásos** politikai akció mögött.

Elhallgatták például a cikkben Antall kiscgazda párttagságát, azt, hogy a kiscgazdák sikerei idején egy koalíciós kormányban volt miniszter, később bizalmas nyomozást folytattak ellene, lehallgatták, ügynököket küldtek lakására, s csak lojalitást színlelő ügyes lavírozásának köszönhetette, hogy nem telepítették ki, nem vették el belvárosi családi luxuslakását, mint a jobb oldalon maradt más kiscgazda vezetők esetében.



Ortutay Gyula a Magyar-Szovjet Baráti Társaság alakuló ülésén 1945-ben

A Kiscgazda Párt áruló baloldala újabb és újabb tekintélyes személyeket, volt politikusokat, ismert és befolyásos értelmiségieket igyekezett a kommunista karámba beterelni. Így tette ezt id. Antall Józseffel is

a Dobi – Ortutay – Z. Nagy – Barcs – Pesta – Balogh György vonal, számtalanszor elhúzza a mézesmazagot előtte nyugdíjemeléssel, fia zaklatása mérséklésének kijárásával, elhelyezkedésének megkönnyítésével, a kitelepítés veszélyének végleges elhárításával, stb.

Ám a BM. állambiztonsági szerveinek is megvolt a maguk **külön érdekeltisége**: ugyanis ahhoz, hogy a lengyel menekültekre vonatkozó legértékesebb dokumentációhoz hozzáférjenek, meg kellett nyerni a betegesen gyanakvó, bizonytalan, szüntelenül egyensúlyozó (kint is vagyok, bent is vagyok, középen taktikázó kisgazda maradtam, de lojális is vagyok a Kádár rendszer iránt) Antall dr. bizalmát, például azzal, hogy a családba beépülő ügynök tollából megjelentetnek egy régóta várt elismerő, méltató cikket róla, amelyet fia is évek óta szorgalmazott, de sikertelenül, mert nem tudott elérni semmilyen publikációt.

A hivatalos pártpolitika népfrontos engedményei megalkuvásnak tűntek néha, s ezért nem is tetszetek a szovjet csekisták osztályharcos módszerein nevelkedett állambiztonsági tiszteknek a Belügyminisztériumban. A „Magyarország” című hetilapban megjelent cikkből is eltérő következtetéseket vontak le, végül azok a kemény vonalasok kerültek többségbe, akik 1968 végén a minisztérium nevében azt javasolták a legfelsőbb politikai vezetésnek, (iszonyú fogalmazással!) hogy:

*„...a párt illetékes szervei által az ilyen jellegű cikkek megjelenése megakadályozást nyerjenek”, a volt polgári politikusok további térnyerését nem szabad támogatni, mert vérszemet kapnak, ahogy például id. Antall a fiával együtt*

*„... akciót indított a horthysta külpolitika és államapparátusának egyes tagjai, valamint az FKP és jobboldali képviselői rehabilitálása érdekében.” (1968. november 29, Jelentés dr. Antall Józsefről, BM III/III 3-a.)*



*„Ki a koalícióból a Kisgazdapárt jobboldali szárnyával!” Tüntetés a Baloldali Blokk megalakulása mellett  
1946. március 7-én*

A széles körben terjesztett cikk hatása azonban nagy, s a visszhang nyomán merész tervek születtek a folytatásról Antallék körében.

Miután **1968. szeptember 4-én** Dömötör László megjelenik Antallék lakásán, s több órás tanácskozásokról kimerítő ügynöki beszámoló jelentést készít a III/III-3-a alosztálynak, Seres József őrnagy is hosszabban értékeli a történeteket:

### „Értékelés:

- rendkívüli sikernek minősítik , hogy a lengyel menekültekkel kapcsolatos cikk megjelenhetett,
- a külföldi és hazai visszhang folytatásra sarkallja őket,
- helyesnek tartják azonban, ha a politikai helyzet miatt legalább egy hónapot kivárnak,
- a meglévő dokumentumokat könyv és dokumentumfilm formájában szeretnék nyilvánosságra hozni,
- id. Antall óvatosan beszél angol és más kapcsolatairól, melyek jelenleg még nem látszanak tisztázottnak,
- a további folytatáshoz mindenképpen igénylik az ügynök segítségét.

### Intézkedés:

Vezető elvtárssal történő megbeszéléstől függően.”

**Dömötör László** hírlapíró, a cikk szerzője („Varga”, „Varga Sándor” fn. ügynök) azonban részletebben, kifejezőbben és több új információval számol be a szokatlanul meleg hangú megbeszélésről:

*„Kitörő örömmel köszöntöttek és hangsúlyozták, hogy olyan frontot törtem át a Magyarországon c. lapban megjelent cikkel, ami nekik évek óta nem sikerült. A folytatás részben tőlem is függ.” – írja .*

[Itt jegyzem meg, hogy nem ez az első önleplező, személyét azonosító mondata az ügynöknek, aki- nek nincs sem szervezési nyilatkozata, sem 6-os állambiztonsági nyilvántartó kartonja az ÁBTL-ben, csak a már említett munka dossziéi ismertek. Jelen M-33169 számú dossziéjában még két perdöntő önleplezése található: a 111-112. oldalon új munkahelyre kerüléséről ír, „személyes ügyeim összefüggései” felvezetéssel, majd a mostani beszámolót tartalmazó jelentésen belül, a 228. oldalon elmondja Antalléknak, hogy ő írt visszakereshetően egy másik cikket is a miskolci antifasiszta, háborúellenes nagygyűlés 25. évfordulója alkalmából. Az önleplezések és a tartalom elemzések összefüggései néha meggyőzően pótolják a hiányzó hivatalos dokumentumokat.]

Ifj. Antall József rendkívül politikusnak és helyesnek tartotta a cikket, javasolta, hogy hívják meg egy baráti találkozóra a nyugati követségek sajtóattaséit és a lengyeleket is, mert nemzetközi visszhangja van a cikknek, a legnagyobb angol, amerikai és francia lapok foglalkoztak vele. Id. Antall megmutatta a brit vezérkari főnök helyettes hozzá írt levelét, melyben megköszönte, hogy angol katonákat mentett meg a II. világháború idején. Előkerültek a beérkezett levelek, így például volt csendőrtisztól, fősolgabírótól, egy alispántól, akik a lengyeleknek nyújtott segítségért most azt várják, hogy a cikk nyomán őket is rehabilitálják. Igaz, a barcsi fősolgabíró most a tsz. kanászaként lényegesen többet keres, mintha ma is az államigazgatásban dolgozna. „De minden esetre úgy megbolygattuk ezt az érintett és érdekelt réteget, hogy az csodálatos. És ez mind az én érdemem, mondta id. Antall József.” – írja az ügynök jelentésében az állambiztonságnak. Antallék javasolták azt is: lépjen Dömötör kapcsolatba valamelyik politikai kiadóval, publikálja könyvben a nagy dokumentációjú témát. De egy hónapot mindenképpen várni kellene, lássuk mi történik a csehszlovákiai események után Lengyelországban.

Id. Antallnak a siker nyugtázásakor megeredt a nyelve. Az angolokkal való kapcsolatáról **Rákosi** azt tartotta, hogy angol kém volt. Ellene vallott **Kéthly, Marosán és Szakasits** is. Azt nem tagadta, hogy egy sor angol tengerészgyalogost, pilótát rejtegetett, állami segélyben részesített. Ezért már kapott magas angol kitüntetést, azt is közölték vele: az angol királynőtől is elismerés várható, amint erre a nemzetközi helyzet alkalmas lesz. Bizalmasan közölte „Varga” ügynökkel: a Nemzetközi Vöröskereszt azon megbízottai, akik nála jártak, mind az angol titkosszolgálat magas beosztású tisztjei voltak. Csakhogy ezt nem lehet most nyilvánosságra hozni. De azt se, hogy több mint 4 ezer szovjet hadifoglyot mentett meg és élelmezett (külön szovjet referense volt a Belügyminisztériumban, akit a megszállás után a Gestapo rögz-



tön elvitt), de ha most azt is megírnák, hogy mind a négy ezer szovjet hadifoglyot épségben átadta a felszabadító csapatoknak, akkor a szabad világ és a lengyelek őt leköpnék. Várni kell a hatalmas anyag publikálásával kedvezőbb időkre.

Id. Antall beszámolt arról is, hogy a cikk megjelenése után felhívta őt a Népszabadság, a Népszava, a Hadtörténeti Intézet, Ránki György Kossuth díjas történész és mások, de ő kijelentette: kizárólag csak a cikket publikáló Dömötör Lászlónak bocsátja rendelkezésére az anyagot, „*Ne felejtsem el, hogy hallatlan nagy szolgálatot tettem ezzel a lengyel népnek.*”

De még nem volt vége a bizalmas információknak és javaslatoknak.

Id. Antall, mint hívő katolikus javasolta Pius pápa szerepének tisztázását is. Angelo Rotta pápai nuncius vele együtt járt a menekült táborokat és a pápa hozzájárulásával igen határozottan fellépett a németekkel szemben. „... *meg tudnánk cáfolni azt a nyugati sajtóban máig uralkodó nézetet, hogy az akkori Pius pápa kezdeményező lépéseket tett a fasiszta Németország és Olaszország irányában. Mindez nem igaz, konkrét adatokkal, levelekkel tudjuk cáfolni.*”

A kényes jugoszláv viszonytal kapcsolatban pedig azt közölte: Milos Csorovics, a Tanjung szerkesztője többször kereste már és a legmagasabb jugoszláv szervek köszönetét, elismerését tolmácsolta a szerb, horvát, montenegrói menekültek, hadifoglyok, partizánok megsegítéséért.



A fiatal Mindszenty József édesanyjával:  
Pehm Jánosné, született Kovács Borbálával

Külön kitért **Mindszenty** hercegprímásra. Többször felkereste még mint Veszprém megyei püspököt, mert azon a vidéken jelentős lengyel menekült táborok helyezkedtek el. Mindszenty – id. Antall szerint – keményen szembeszállt a nyilasokkal. Elment például Zalaegerszegre a megye gyűlésre, ahol azt mondta a nyilas főispánnak, hogy maga nem való erre a helyre, mert képes volt megtiltani, hogy a lengyel katonák, akik kijárhattak a városba, vásárolhassanak a Belügymnisztériumtól kapott zsebpénzükből. Sajnos elkövette azt a hibát – mondta id. Antall -, hogy 1946-ban az Új Emberben

írt egy elismerő cikket Mindszentyről „*Az acélember*” címmel, amit annak idején Rákosi és Révai is a szemére hányt. (Tette ezt annak ellenére, hogy 22 évvel később meglepetésre azt nyilatkozta: nem szerette Mindszentyt, de elismerte politikai bölcsességét, éleslátását és a nácizmussal való szembenállását.)

Október elsején azzal hívta fel Dömötört id. Antall, hogy

„... *még mindig van egy aggálya: az illetékesek látták-e ezt a cikket? Mondom, nyugodj meg, Pálfyék (Pálfy József, a Magyarország főszerkesztője, – megj.: I.Cs.) elküldték a legmagasabb helyekre és ez a legilletékesebbeknek a beleegyezésével jelent meg. Néhány törlés kizárólag technikai okokból történt, mert az anyag nem fért be egy oldalra.*”

Antall igen megnyugodott, majd közölte: mivel a Népszabadságban egy nagyon felszínes és igaztalan cikk jelent meg Teleki Pálról, lehetne folytatni a témát, fontos dokumentációt készített elő. Dicsérte Novobáczky Sándort, akiről csak most tudta meg Dömötörtől, hogy ő gondozta a cikket belpolitikai rovatve-



Pálfy József,  
a „Magyarország” főszerkesztője  
1963 és 1989 között

zetőként. Antall igen jó benyomásokat szerzett róla az 56-os események kapcsán és üdvözlétét küldte neki.

### Antall átveszi az irányítást, utasít

**1968. október 22-én** Antallék lakásán fordulat történik Dömötör és a két Antall viszonyában: ifj. Antall József a hivatásos történész szerepében mutatkozik meg, bejelenti, hogy ellenőrizte Dömötör javaslatainak realitásait, aztán átveszi az irányítást és utasításokkal felérő tanácsokat ad az ügynöknek, aki ezt így jelenti november 5-én:

*„...ifj. Antall József... teljesen átvette a beszélgetés irányítását, ...az öreg teljesen háttérbe szorult, néhányszor le is tromfolta és helyreigazította (t.i. a fia). Igen kimérten, határozottan, mintegy utasítás formájában tanácskozott velem .”*

Ifj. Antall a Magyarországon megjelent nagy visszhangú cikk folytatásaként egy cikksorozatot javasol négy témakörben:

- 1., Franciák Magyarországon.
- 2., Olaszok Magyarországon.
- 3., Az egyházi és legitimista vonal.
- 4., Személyes szerepe a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban.

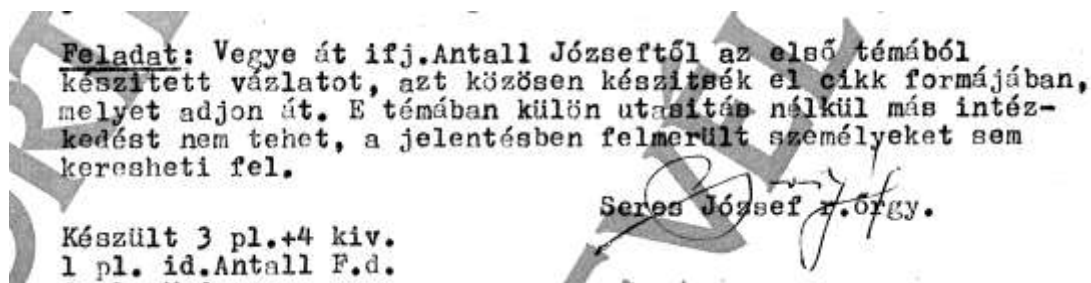
Ifj. Antall mindegyik témakörhöz megnevezi azokat a szaktekintélyeket, tájékoztató pontokat, amelyeket Dömötör Lászlónak fel kell keresnie ahhoz, hogy kellőképp elmélyüljön az összefüggésekben. A megnevezettek között vannak Antall barátai, ismerősei, diplomaták, hazai és nemzetközi szaktekintélyek, a volt államigazgatás tisztségviselői, katonatisztek, csendőrök, fősolgabírók, ismert értelmiségiek, köztük egy jó szívvel ajánlott hírhedt állambiztonsági besúgó is.

*„Megbeszélésünk konklúziója az volt, – jelentette az ügynök -, hogy a Franciák Magyarországon c. cikkhez ifj. Antall összeállít egy vázlatot, azt én bővítem ki, beszéljek az érdekelt emberekkel, felvetette, hogy ha vidéki utazásról van szó, akkor ő is szívesen eljönne velem, technikai segítséget is tudna adni, de mindenképpen igyekezzem keresztülhajtani, hogy ezt a négy lépcsős témát meg tudjuk valósítani.”*

„Varga” ügynök a következő **utasítást** kapja a III/III-3-a alosztályon:

**„Feladata:** vegye át ifj. Antall Józseftől az első témából készített vázlatot, azt közösen készítsék el cikk formájában, melyet adjon át. E témában külön utasítás nélkül más intézkedést nem tehet, a jelentésben felmerült személyeket sem keresheti fel.”

Seres József r. őrgy.



*Az ügynök feladata ifj. Antallal kapcsolatban, „...külön utasítás nélkül más intézkedést nem tehet.”*

**1968. november 22-én** jelenti „Varga” ügynök:

*„Hétfőn este felhívott Ifj. Antal. Az iránt érdeklődött, hogy van-e valami olyan dokumentáció, vagy igazolványom, ami igazolja a kisgazda párti tagságomat. Mondtam, hogy az apja szekrényében ott van a párt története, amit én írtam. Nem olyanra gondol ő, mondta, hanem valami levél, alkalmaztatási igazolvány...mondtam, majd utánanézek és értesítem.”*



Ifj. Antal szervezte a saját propagandáját is: megkereste a Magyarország rovatvezetőjét, Novobáczky Sándort, szorgalmazva egy, a Semmelweis ünnepi hétről, illetve a múzeumról írandó cikket, Novobáczky azt a választ adta, hogy majd Dömötör elkészíti.

Id. Antall közölte, hogy már egy új cikket dolgozik: „Szövetségesek Magyarországon” címmel, ebben az angol, amerikai és szovjet katonák mentésének történetét dokumentálja.

Az ügynök arról is beszámol tartótisztjének: kereste telefonon és találkozni akar vele a francia nagykövetség tanácsosa, a budapesti kulturális intézet igazgatója egy Földes nevű férfi, aki Antalléktól hallotta, hogy a francia kérdésről ír cikket és az ahhoz szükséges foto anyagot kívánja rendelkezésemre bocsátani.

Az állambiztonsági tiszt **megjegyzése:**

„**Feladata:**

Ifj. Antall Józsefnek mutassa meg az igazoló dokumentumot és tudja meg: miért szükséges az. Ha a Földes nevű személy jelentkezik, találkozzon vele személyesen és tudja meg szándékát.”

Seres József r. őrgy.

A következő hónapok azzal telnek, hogy ifj. Antall József szinte tanítványaként okítja és terelgeti kijelölt céljai felé az ügynököt, aki ezt így foglalja össze találóan **1968. december 2-i** jelentésében a III/III-3-a-nak:

„...ifj. Antall József igen szisztematikusan foglalkozik velem, konkrétan a francia cikk megjelentetésével és távolabbi perspektívákat is felvetett. Szinte természetesnek veszi, hogy én az ő utasításait és javaslatait elfogadom, s igyekszem azokat megvalósítani.” Azt mondta: „Politikai és történelempolitikai szempontból bízom rá magam, akkor semmi probléma nem lesz!”

Antall hangsúlyozza neki: politikailag azért is fontos a francia cikk megjelentetése, mert Franciaországgal nem voltunk hadiállapotban, a háború alatt is barátok maradtunk. Aggódott amiatt, hogy vajon elérhető-e az a siker, mint a lengyel cikknél, ha a francia kézirat elkerül majd Kállai Gyulához vagy valamelyik pártvezetőhöz. Szóvá tette az ügynöknek: még nem keresett fel mindenkit, akit javasolt neki a téma kapcsán.

Dömötör feljegyzi ifj. Antallnak az apja érdekében tett kérését is:

„Megismételte apjának azt a kívánságát, hogy kicsit publikáljam tevékenységét és főleg (!) a lojalitását a mai rendszerhez...”

### **1969. január 10.**

Ifj. Antall József „Tanár Úr” hivatali szobájába kéreti Dömötör Lászlót és megkezdik a francia témakörrel szóló kéziratoss cikk megbeszélését, átdolgozását. Mondatról mondatra haladtak, a tárgyi tévedések kijavítása és az azokhoz fűzött indoklások, magyarázatok kb. két órán át tartottak.

Az igazi viták azonban az ideológiai, politikai kérdéseknél adódtak, a közelmúlt nagy történelmi eseményeinek és szereplőinek értékelésekor. Ennek során Antall kritikusan megjegyezte az ügynöknek:

„**Téged is megfertőzött ez a marxista teória, ami marhaság és blabla, ki kell hagyni!**”

Mondta ezt a későbbi miniszterelnök például azért, mert Dömötör – aki egyébként a Kisgazda Pártban kezdett politizálni és megírta annak történetét – tervezett cikkében Varga Bélát bírálta, mert az emigráns politikusok közül azokban a hónapokban a Nemzeti Bizottmány elnökeként a legszélsőségebb hangot ültette meg külföldön a Kádár rezsimmel szemben. Antall úgy vélte: Vargát most nem szabad bántani, ne foglalkozzanak vele. A következő vitás részt így adta elő az ügynök tartótisztjének:

*„Újabb vita támadt annál a résznél, ahol azt írtam, hogy mindez a náci Németország utolsó csatlósaként szereplő országban történt, amely ország a végső pusztulásig kitartott, s ahol üldözték a kommunistákat, a hazafiakat és mindenféle ellenzéki megmozdulást.”*

Antall ezt rögtön kihúzta, mondván, hogy **„azok a kommunisták, akiket üldözték, azok megérdemelték** és ne keverjük ezt itt bele, különben is, az ellenzék nem üldözték a német megszállásig, a kommunistákat kivéve.”

Majd a következőket jelentette az ügynök:

Antall szerint most „...a legfontosabb: kihasználni az itthoni politikai nyugalmat, liberalizálódást és közelebb hozni Magyarországot a Nyugathoz. Bebizonyítani, hogy volt egy másik Magyarország, amely mindig szemben állt a fasizmussal és kockáztatva lehetőségeit, harcolt a németekkel szemben, ahol csak tudott. Sajnos, ezt a párizsi béketárgyalásokon Gyöngyösiék annak idején elfelejtették, nem tudták kihasználni és ezt a világ előtt egyszer s mindenkorra tisztázni kell. Ez egy olyan híd lesz, amely a mi országunkat összeköti a szabad világgal és ebben nekünk igen nagy érdemünk lesz, ha ez így sikerül.”

Antall beszélt a Kiszeg Párt gondjairól is, vezetői már mind 60 éven felüliek, a 40-50 év közötti korosztály szerint meglehetősen gyenge felkészültségű, létszámban is kevés, hiszen nagyrészüket külföldre távozott, jórészüket pedig kommunista párttag lett és teljesen beállt a rendszer szolgálatába... akik külföldre távoztak, azoknak nagyrészt megbocsátottak, hiszen már haza is jöhettek.

Őt sajnos 56 után igen súlyos zaklatásoknak tették ki, elsősorban a kiszegpárti múltja miatt, nem valószínű, hogy feddhetetlenségi bizonyítványt kaphatna, de nem törték meg ezek a megpróbáltatások. Apjának a teljes rehabilitációját mindenképpen tető alá kell hozni, – 75 éves az öreg –, s erre ígéretet is kapott Kádár megbízásából Kállai Gyulától és Ortutay Gyulától. Ugyanakkor felhívta Dömötör figyelmét arra, hogy

*„... az öreg sok mindent másképp lát és bizonytalan is, mert a korával járó szenilitás már gyakran befolyásolja... továbbra is beszélgessek vele, de **a konkrét lépéseket, tennivalókat vele beszéljem meg.**”*

El kellett ezt már így mondani végre, és ezért választotta a hivatalt, mert az öreg sok mindent másképp lát és bizonytalan is, mert már a korával járó szenilitás is gyakran befolyásolja. Természetesen őt sem mellőzzük és továbbra is beszélgessek vele, de mindig a konkrét lépéseket, tennivalókat ővele beszéljem meg.

*Ifj. Antall kéri az ügynököt: a konkrét tennivalókat ne az öreggel, hanem vele beszélje meg*

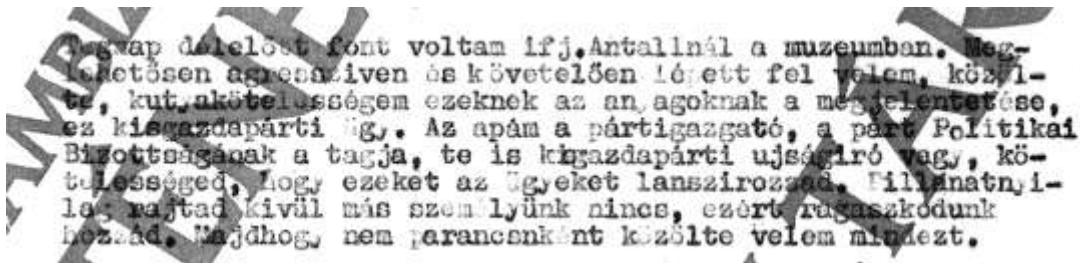
*„...majd átadott egy szakanyagot az Orvostörténeti Múzeumról és a Semmelweis hetekről, próbáljam ezt is valahol megjelentetni...nekem bevallja: ez elsősorban az ő személyes tevékenységének hangsúlyozása lenne. Nagyon ügyes formát kellene kitalálni, készítem el az anyagot, ő majd kibővíti a külföldiektől szerzett információkkal.”*

### **1969. április 10.**

A francia cikk Antallék sürgetése ellenére még mindig nem jelent meg, áll a Magyarországnál, amely anyagtörődésre való hivatkozással változatlanul türelmet kér. Ifj. Antal addig is a lengyelekről korábban megjelent nagy sikerű anyag bővített formában való közlését szorgalmazza a külföldre menő magyar lapok valamelyikénél. (Budapester Rundschau, Daily News, Neue Zeitung)

**Ifj. Antall** türelmetlen és barátságtalanul **parancsolgat** Dömötörnek, a pártfüggőségre és fegyelemre való hivatkozással igyekszik presszionálni az ügynököt, aki így számol be erről:

„Tegnap délelőtt fent voltam ifj. Antallnál a múzeumban. Meglehetősen **agresszívan és követelően** lépett fel velem szemben, közölte, hogy kutyakötelességem ezeknek az anyagoknak a megjelentetése, ez kigazdapárti ügy. Az apám a pártigazgató, a párt Politikai Bizottságának tagja, te is kigazdapárti újságíró vagy, kötelességed, hogy ezeket az ügyeket felkarold. Pillanatnyilag rajtad kívül más személyünk nincs, ezért ragaszkodunk hozzád. Majdhogy nem **parancsként** közölte velem mindezt.”



*Antall agresszíven és követelően lépett fel, parancsként közölte a feladatokat az ügynökkel*

Ifj. Antall elmondta: gondolkodik azon, hogy apjával irat egy udvarias levelet **Pálfynak**, a Magyarország főszerkesztőjének, – aki ugyancsak kigazdapárti újságíró volt Debrecenben – mi az oka annak, hogy nem jelent meg a francia cikk.

Id. Antall arról tájékoztatta, hogy készen van a szovjet hadifoglyok mentéséről szóló anyag is, szöveg és fényképek egyaránt, a megjelentetéshez akár aktualitást is adhatna az a levél, amelyet egy volt hadifogoly szovjet ezredestől kapott minap a felszabadulás évfordulója alkalmából.

Az ügynök egyébként refrénszerűen jelenti Antall ismétlődő kérését:

„Utána kért, hogy a *Semmelweis* anyagot jelentessem meg a Magyarországon, teljesen annak a szempontnak a figyelembevételével, amit ő adott, tehát a lényeg: **személyének kiemelése**, munkájának kidomborítása, ha akarom nyilatkozat formájában, de mindenesetre az ő neve domináljon.”

Az ügynök tartótisztje, Seres József r. őrnagy a következő **feladatokat** adja Dömötörnek („Varga Sándor” fn. ügynök):

- „Utasítsa vissza terrorizálást. Hivatkozzon arra, hogy a törvényes lehetőségek határán belül mindent megtesz, de sem az állását, sem családjá jövőjét nem hajlandó kockáztatni. Ugyanakkor véleménye szerint nem időszerű a nyilvános szereplés mindenáron való erőltetése.
- A sürgetés ellenére sem kapott a szerkesztőségtől végleges választ a francia cikk megjelentetésére. Várjon türelemmel.
- Amennyiben ismételten felvetik, hogy írnak a főszerkesztőnek, ne emeljen kifogást, de hangsúlyozottan hozza tudomásukra, hogy véleménye szerint ez rontaná a helyzetet.
- A lengyel cikk újabb változatban történő megjelentetésére ígéretet nem tehet. Közölje, megnézi a lehetőségeket és a tájékozódás után visszatér a témára.
- A *Semmelweis* anyagból összeállított végleges cikket a szerkesztőséghez való továbbítás előtt mutassa be.”

### **1969. április 24.**

„Varga” ügynök jelenti:

„**Pártay Tivadarral** beszélgettem az elmúlt hét csütörtökén. Felelevenítette a Dr. Antall József féle cikk ügyét, de azt mondta, hogy ebben az ügyben ő nem illetékes, majd Mátéffy Géza fog keresni. Felhívta a figyelmemet arra, hogy id. Antall József nagy tekintélye a pártnak és az utóbbi

*időben én kissé negligálok a vele való együttműködést, majd hogy nem már linknek tűnök fel ebben az ügyben, mert folyton mellébeszélék és a lényegyet kerülöm.*

***Óvott az ifj. Antalltól való barátságtól, mert ő szélsőséges, ki tudja milyen szervekkel áll kapcsolatban, hangsúlyozta Pártay, hogy csak az öregre támaszkodjam.***

Seres őrnagy **feladatul** adja az ügynöknek:

„Pártay Tivadar igénye szerint beszéljen dr. Mátéffy Gézával.”

---

\*\*\*\*\*

A két Antall – a volt miniszter és a leendő miniszterelnök – életét megkeserítették az állambiztonsági hálózati személyek. Elsősorban az ifjú Antall volt a célpont, a III/III sokáig figyeltette, lehallgatta, zaklatta, ellenzéki tevékenységét megtorolta, állásából elbocsátatta. Ügynökei közül többekre gyanakodott, másokra álmában sem gondolt, csak miniszterelnökként szembesült a valósággal, amikor elé tették a róla vezetett dossziékat. Mégsem miattuk, s nem is a retorzióért akart öngyilkos lenni. Akkor hát miért? Kiderül a sorozat következő részében, akárcsak az, kik voltak környezetében azok a beszervezett besúgók, – kigazda politikusok, tanártársai, tanítványai -, akiknek sikerült kijátszani amúgy éber és gyanakvó természetét.



# Ügynök jelentések és ami azokon túl történt (IV.)

## *Antallék besúgói, fenyegetőzés öngyilkossággal, levelek*

### Kádár Jánoshoz és Grósz Károlyhoz

Sorozatom III. részét két kérdéssel fejeztem be, miután hangsúlyoztam:

A két Antall – a volt miniszter és a leendő miniszterelnök – életét megkeserítették az állambiztonsági hálózati személyek. Elsősorban az ifjú Antall volt a célpont, a III/III sokáig figyeltette, lehallgatta, zaklatta, ellenzéki tevékenységét megtorolta, állásából elbocsáttatta. Ügynökei közül többekre gyanakodott, másokra álmában sem gondolt, csak miniszterelnökként szembesült a valósággal, amikor elé tették a róla vezetett dossziékat.

Mégsem miattuk, s nem is a retorzióért akart öngyilkos lenni. Akkor hát miért? S kik voltak környezetében azok a be-szervezett besúgók, – kisczarda politikusok, tanártársai, tanítványai –, akiknek sikerült kijátszani amúgy éber és gyanakvó természetét?

Kezdjük az utóbbiakkal.



*Antall József*

### Antall József besúgói

"Káta György", "Kovács Jenő" : **Kiss György**

"Budai", "Buday" : **Pártay Tivadar**

"Egri Gyula" : **Mikus Gyula**

"Kerekes János": **Huszár Ferenc**

"Kiss István": **Rácz Gábor**

"Vadász": **Szolnoki István**

"Faragó", "Roger": **Frank György**

"Pásztor István": **Páll Tibor**

"Róka", "Rába": **Balogh György**

"Fábián József": **Farkas László**

"Keleti": **Kelemen Sándor**

"Erdélyi": **Szentiványi József**

"Varga Sándor", "Meszlényi"(?): **Dömötör László**

"Somlói": **Simonyi Sándor**

"Erdősi", "22/24": **Kálmán Szilviusz György**

"Zólyom Tivadar": **Zilahy Tibor**

"Sándor Imre": **Szanyi István**

"Erős János": **Fischer János**

„Földes”, „Földes Lajos”: **Fillér István**

**Nem azonosítható:**

„Polgár Pál”

„Bodrogi Kálmán”

### Besúgók, akikre a miniszterelnök nem gondolt

"Káta György", "Kovács Jenő": **Kiss György**

(1931. december 7, Budapest, Kerekes Margit)

Általános, középiskolai és főiskolai tanár, pszichológus. Ifj. Antall József gimnáziumi osztálytársa, majd tanártársa, bizalmas barátja. Csaknem 30 éven át jelentett Antallról. 1960-ban szervezte be a budapesti politikai rendőrségen Papp Imre r. százados terhelő adatok alapján. Szinte kizárólag "Árvai" célszemély (Ifj. Antall József fedőneve) felderítésére, megfigyelésére foglalkoztatták.







szerzett, Antall Józseffel és Tarr Pállal részt vett az Országos Levéltár lefoglalásában: a kapuban őrt állt. Tagja volt a Kisgazdapárt Semmelweis utcai épülete őrségének is.

1962. február 26-án szervezte be hazafias alapon, "Kiss István" fedőnéven a BRFK Politikai Nyomozó Osztályának a belső reakciót elhárító V/b alosztályáról Kis József r. főhadnagy. 1962 és 1974 között foglalkoztatta még a BRFK Politikai Nyomozó Osztályának III/b csoportja, Cecó Imre r. őrnagy, továbbá a III/a csoportja, Kiss Géza r. hadnagy és a BRFK III/III-B alosztálya, Szebeni Sándor r. őrnagy.

Rácz Gábor jelentési területe: volt tanára Antall József és annak környezete, kapcsolata, a kultúra, az ifjúság és a Magyar Televízió. Teljes mértékben élvezte Antall bizalmát, így rendszeresen megfordul lakásán, feltérképezi és lerajzolja munkahelyét, a behatolás lehetséges módját hivatalába, de lerajzolja Antall egy másik közeli tanítványának: Szabellédy Gézának (fotóriporter, később az MTI vezérigazgatóhelyettese) a lakását is. Jelentéseiből árnyalt, másutt nem olvasható emberi vonások is kiderülnek Antallról, nem mindig az előnyére. (ÁBTL 3.1.2. M-

ÁLLAMBIZTONSÁGI LEVÉLTÁR

Minősítés törölve!

aláírás

201316

1962. febr. 26.

A beosztást végző őr, rend. osztály Kis József r. f. h. n. BRFK V/b.

Címzett: Rácz Gábor

A beosztás alapja: hűbéri

A foglalkoztatás vonala: ifjúság, telekommunikáció

Fedőnév: "Kiss István"

1962. évi II. r. h. 27. nap.

Napló száma: 400.873

Dokumentum: 4-29316

Ellátási szám: 41.14020

Ellátási szám: 41.14020

A dosszié átadásának megjelölése

Név	Szerv. - osztály. Op. Hatt. nap
1962	BRFK V/b. 1962 JUN 9
II.27.	Kis József r. f. h. n.
1974.1.1.	19/III FEB 11.2
974.1.1.	19/III FEB 11.2
07	201316

4072 2.2.2 Hűbéri - hűbéri - hűbéri - hűbéri - hűbéri

Rácz Gábor állambiztonsági nyilvántartó kártyája

35302 + 1)

A Magyar Televízió munkatársairól, köztük közelebbi munkahelye: a Natura szerkesztőségében dolgozókról és a produkciókban részt vevőkről számos jelentése olvasható 1974-ig, amikor azért szakad meg együttműködése a politikai rendőrséggel, mert belép az MSZMP-be és ezzel maga mögött hagyja az állambiztonsági hálózati személyként eltöltött 12 évet.

1997-től vezető állás tölt be: az Országos Magyar Vadászkamara Fővárosi és Pest megyei területi szervének elnöke, a közeli múlttól tiszteletbeli elnöke.

## Ifj. Antall József főbe akarta lőni magát

1960 szeptember közepén Ortutay Gyula hosszas személyes beszélgetésben azt kérte id. Antall Józseftől, hogy írjon egy cikket a Magyar Nemzetbe az ENSZ Közgyűlése által ismét napirendre tűzött „magyar kérdéssel”, amelyet 1957 óta erőltetnek a nyugati nagyhatalmak, mindenkor elítélve a Szovjetuniót és a Kádár rezsimet. Ortutay nyíltan és határozottan azt várta Antalltól – akit Kovács Béla halála után egyesek a Kisgazdapárt legtekintélyesebb politikusának tartottak -, hogy foglaljon állást a



„szocialista rendszer” mellett, védje meg a baráti Szovjetuniót és bírálja az amerikaiak folyamatos „mesterkedéseit.” Ortutay elhúzta a politikai mézesmadzagot a volt miniszter előtt – akinek szüntelen óvatos lavírozására, a mindkét oldalnak megfelelni akaró kényszeredett magatartására már többször utaltam -, s nyomatékosan hangsúlyozta: állásfoglalásával biztosíthatná családjá nyugalalmát, saját miniszteri nyugdíját és fiát sem tenné ki további zaklatásnak.

Folytassuk innen az eseményekről legrészletesebben beszámoló „Egri” jelentésével. Az ügynök 1960. szeptember 22-én jelenti „Árvai” ügyében („Árvai” volt a célszemély ifj. Antall József fedőneve) a BRFK Politikai Nyomozó Osztálya V/b. csoportjának egyebek között a következőket. (ÁBTL. 3.1.5. O-11386/2)

*„Ortutay szerint Antall cikkét sokan tekintenék példának, mert Kovács Béla halála után sokan mennek utána a régi ismert tartózkodó kisgazdák közül. Ortutay kérte Antallt, hogy írja be a cikkbe azt is, hogy antifasiszta ellenálló volt és 1947-ben itthon maradt, mert a népdemokráciától várja hazájának jobb sorsát.*

*Az öreg Antall hazatérve elmesélte fiának a beszélgetést és tanácsát kérte. Ifjabb Antall először kijelentette, hogy semmi esetre sem szabad megírni a cikket. Hazaárulónak, kommunista bérencnek nevezte Ortutayt és kijelentette, hogy ilyen férgekkel nem szabad kompromisszumot kötni és bemocskolni politikai biztonságukat, a makulátlan Antall nevet.*



Ortutay Gyula



Id. Antall József

*Idősebb Antall kijött a sodrából és fiát eszelősnek, fanatikusnak nevezte, aki már többször bajba sodorta a családot. Kijelentette, hogy neki majd akkor is gondoskodnia kell két öreg anyjáról, unokáiról és beteg feleségéről, ha fiát lecsukják meggondolatlansága miatt. Kijelentette azt is, hogy a családnak szüksége van a nyugdíjára is.*

*Ifj Antall erre azt válaszolta apjának, hogy csináljon amit akar, de ha kompromittálja a családot, ő főbe lövi magát.*

*Én itt gyorsan megkérdeztem Antallt, hogy „Mi az Isten csudájával lövöd magad főbe?” Antall megnyugtatóan, hogy többek között ezért rejti most már évek óta pisztolyát, s inkább meghal, de nem hagyja, hogy a kommunisták röhögjenek rajta.*

*Kijelentette még, hogy tudja, egy másik, ennél hasznosabb dologra még használni fogja a pisztolyt.*

*A papa kétségbe volt esve. Ő is fenyegetőzött azzal, hogy megmérgezi magát, de végül is meggyeztek abban, hogy ifjabb Antall megírja a cikket.*

[A tragikusnak ígérkező veszekedés akkor fordult megegyezésbe, amikor ifj Antall nővére: Edith, az Héjj Lászlóné, meggyőzte öccsét a cikk megírásának elkerülhetetlenségéről. Antall innen már tudta a célt: oly langyosan kell fogalmazni, hogy az kevés legyen a hatalomnak, s ezért közlésre alkalmatlannak találják majd a cikket. Megj.: I.Cs.]

*Antall saját elmondása szerint olyan cikket írt, amely teljesen langyos volt, nem foglalt sehol sem kifejezetten állást, de aki a cikket olvassa és látja alatta az Antall nevet, szerinte megérti, hogy az komor, keserű, mert a magyar élet pusztulását és kiűzöttségét fejezi ki. A cikk élesen támadta*

Amerikát, amiért kihasználja és becsapja a fiatal és tehetetlen európai államokat... tehát lényegében jobbról támadta az USA-t.

Öreg Antall hazatérve elmesélte, fiának a beszélgetést és tanácsát kérte. Ifjabb Antall először kijelentette, hogy semmiestre sem szabad megírni a cikket. Hazatérőnek, kommunista bérencnek nevezte Ortutayt és kijelentette, hogy ilyen férgekkel nem szabad kompromisszumot kötni és bemooskolni politikai biztonságukat, a makulátlan Antall nevet.

Idősebb Antall kijött sódrából fiát eszelősnek, fanatikusnak nevezte, aki már többször bajba sodorta a családot. Kijelentette fiának, hogy neki majd akkor is gondoskodnia kell két öreg anyjáról, anyóáiról, és beteg feleségéről ha Antallt lessukják megmondhatatlansága miatt. Kijelentette azt is, hogy a családnak szüksége van nyugdíjra is.

Antall / ifj / erre azt válaszolta apjának, hogy csináljon, amit akar, de ha kompromittálja a családot, ő főbe lövi magát.

Én itt gyorsan megkérdeztem Antallt, hogy "mi az isten csudájával lövöd magad főbe". Antall megnyugtatóan, hogy többek között azért rejti most már évek óta pisztolyát, és inkább meghal, de nem hagyja, hogy a kommunisták ruhögjenek rajta.

Kijelentette még, hogy tudja, hogy egy ilyen, egy más, ennél hasznosabb dologra még használni fogja a pisztolyt.

Továbbiakban a papa kétségbe volt esve. Ő is fenyegetőzött azzal, hogy megmérgezi magát, de végülis megegyeztek abban, hogy ifjabb Antall megírja a cikket.

*Mindkét Antall öngyilkossággal fenyegetőzött*

A cikk első változatát elolvasta Antallék lakásán Ortutay küldötte, aki sok dolgot kifogásolt, határozottabb színvallásra hívott fel, kijelentve: Kovács Béla emléke is kötelezi erre Antallékat. Az átírt, javított cikk néhány mondatban megemlékezett arról, hogy 1945 után szép fejlődésen ment át az ország, a parasztságnak vannak problémái, de id. Antall, akárcsak még életében Kovács Béla ennek jobbra fordulásában bíz. Antall baráti köréből néhányan ott sürgölődtek tanácsaikkal az átírásnál, vitatkoztak a befejezése előtt, majd beküldték a cikket a szerkesztőségbe.

[A cikk 9 gépelt oldalból állt, amelyet ifj. Antall átadott az ügynöknek, aki más helyütt így emlékszik tartalmára:

„A cikk címe: „Így látom...” Az elején Antall kifejti, hogy ő nem kommunista, s ennek igazolására leírja eddigi polgári politikai pályafutását, majd áttér az 1945 utáni nemzetközi helyzet taglalására. Lényege az Egyesült Államok külpolitikájának bírálata. Külügyminisztériuma csak bujtogatta Kelet-Európa népeit a kommunizmus ellen, s utána nem tett semmit, sőt még az atombomba hegemoniáját is kiengedte a kezéből. Nem barátja a Kelet-Európai népeknek, ahogyan ezt burkolt formában Walter Lippmann, az ismert amerikai publicista is megírta Az Egyesült Államok külpolitikája című, 1946-ban megjelent művében. (Antall ezt a könyvet is kedvenc olvasmányai közé szokta sorolni.) A nemzetközi helyzet ilyenén értékelése közben eljut Európa problémáihoz is és itt De Gaulle erős Európája mellett tör lándzsát, kifejtve, hogy ő majd megoldja a problémákat... Ezután a New-York Times-i hangulatot sugárzó kritika után néhány szóban megemlékezik Antall arról, hogy 1945 óta szép fejlődésen ment át az ország. A parasztságnak vannak problémái, de ő akárcsak még életében Kovács Béla ennek jobbra fordulásában bíz. Kitér a végén arra, hogy milyen örültség az USA ré-



*széről Hruscsov és Kádár mozgáskorlátozása és hogy gyakorlati szempontból semmi jelentősége a magyar ügy felvételének az ENSZ-be.]*

Az ügynök így folytatta:

*Antall szerint lehet, hogy meg sem jelenik, mert nem találják elég hatásosnak, s félnek, hogy a vártnál ellentétesebb hatást érnek el vele.*

A számítás bevált: a szerkesztőség hiányolta a kellő aktivitást, a kiállást a rendszer mellett, s ezért nem közölte a cikket. Néhányan a bábáskodó barátok közül hibáztatták Antallt a merevsége miatt, megakadályozva ezzel apja békülékeny támogatását a rendszer iránt.

*Ifjabb Antal titokban örült annak, hogy a cikk nem jelenik meg, mert szerinte ez azt mutatja, hogy nem sikerül összeroppantani a gerincüket. Esetleg félnünk kell attól, mondta, hogy ezután jobban ránk szállnak és megosztják apám nyugdíját.*

*Megjegyeztem, hogy talán jó lett volna neki is kimenni Franciaországba, s most nyugodtan élhetne ott, mint Tar, nem volna gondja, pénzt gyűjtene.*

*Kifejtette, hogy Tar nem egyszerűen pénzt szerezni ment Franciaországba, ennél ő jobb hazafi. Szerinte eddig is felhasználta pénzét és kapcsolatait utazásokra és munkára. Elmondta, hogy Tar azt üzenete nekik a mennyasszonyával, vigyázzanak magukra, ne kövessenek el meggon-  
dolatlanságot. Soha nem fog róluk megfeledkezni.*

*Visszatérve a cikke, Antal kijelentette: ez a gazember Hruscsov mindent megpróbál, hogy felforgassa a helyzetet. Nem is nagyon okosan csinálja. Csak az a kiábrándító, hogy Amerika még nála is ostobább és mindig beugrik minden útszéli verekezésbe. Kijelentette: Ortutay Gyula kérte, reagáljanak személyesen Hruscsov álláspontjára és foglaljanak állást. Antal megnyugtató, hogy ilyen árulásra, a szovjet magasztalására sem ő, sem az apja nem lesz hajlandó.”*



Tar Pál

A jelentést vette:

Kállai Lili r. százados

#### **Értékelés:**

...idős Antal felszólításra a Magyar Nemzetnek írandó cikkével kapcsolatban jellemző az a késhegyre menő vita apa és fia között, amelyben öngyilkossággal fenyegetőznek. „Egri” helyesen használta ki az adott helyzetet, amikor visszakérdezte Antallt, hogy mivel lövi magát fejbe. Antal itt megerősítette, hogy van eldugva fegyvere, amit bármikor elővehet.

#### **Intézkedés:**

Vezetőkkel történő megbeszélés után tervet készítek az Antallnál lévő pisztoly felderítésére.

#### **Feladat:**

...terelje a beszélgetést... a cikke, megértőnek tűnjön fel Antal előtt, adjon neki igazat, hogy így felháborodott, mert biztos nem jó szemmel néznék kint Tar Paliék, ha id. Antal József aláírásával jelenne meg a nyilatkozat. Ezt a feladatot azért adtam, hogy ifj. Antal kifakadjon és felháborodásában visszatérjen az öngyilkosság tervére, s „Egri” forszírozhatná a pisztoly hollétét, pontosabb helyi ismeretét.

Az alosztályvezető h. megjegyzése:

Azt már megbeszéltük 1959-ben és az év elején is, hogy a pisztoly dolgot „Egri” nem feszegetheti, mert ez lebukáshoz vezet. „Káta”-hoz sokkal bizalmasabb „Árvai”, mégsem mondja el a dolgot. Bökje ki „Árvai” magától, vagy ha természetes körülmény adódik kombinációra, azt kell felhasználni akkor. Így a tervet nem kell elkészíteni.

Papp Imre r. százados

„Egri” helyesen használta ki az adott helyzetet, amikor visszakérdezte Antallt, hogy mivel lövi magát fejbe. Antall itt megerősítette, hogy van eldugva fegyvere, amit bármikor elővehet. Antall szitkozódása a cikk miatt, hogy kényszeríteni akarják színvallásra, és Ortutay becsapása bizonyítja, hogy fél attól, hogy a kinti kisgazdák, Tarr Pálnak rossz véleménye lenne róluk, hiszen az is volt a feladatuk adva Tarrnak, hogy a kinti emigránsokat győzze meg az ő helytállásukról.

#### Intézkedés:

Vezetőkkel megbeszélés után tervet készítek az Antallnál lévő pisztoly felderítésére. Figyelemmel kísérem a Magyar Nemzet o. újságot, hogy közlése-e Antall cikkét.

#### Feladat:

Találkozásuk alkalmával terelje a beszélgetést az apja által közlendő cikke. Megértőnek tűnjön fel Antall előtt, és adjon neki igazat, hogy így felháborodott, mert biztos nem jó szemmel néznék kint a Tarr Paliék ha id. Antall József aláírásával jelenne meg nyilatkozat. Ezt a feladatot azért adtam, hogy ifj. Antall kifakadjon és felháborodásában visszatérne az öngyilkosságra tervére és „Egri” forszírozhatná a pisztoly hollétét, pontosabb helyi ismeretét.

A fiatalok kérdésében addig feladatot nem adtam, míg a csoportvezetővel nem beszéltem meg.

Kallai Lili r. szds.

Alosztályvezető h. megjegyzése: Azt már megbeszéltük 1959-ben is, az év elején is, hogy a pisztoly dolgot „Egri” nem feszegetheti, mert ez a lebukáshoz vezet. „Káta”-hoz sokkal bizalmasabb „Árvai”, mégsem mondja el a dolgot. Bökje ki „Árvai” magától ezt a dolgot, vagy ha természetes körülmény adódik kombinációra, azt kell felhasználni akkor. Így a tervet nem kell elkészíteni.  
Papp Imre r. szds. sk.

*Antall megerősítette, hogy van eldugva fegyvere, amit bármikor elővehet*



## **A BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökségének vezetői 1962 – 1990**

### **III. Főcsoportfőnökök**

Pallagi Ferenc (1989-1990)

Harangozó Szilveszter (1985-1989)

Földesi Jenő (1982-1985)

Karasz Lajos (1974-1982)

Rácz Pál miniszterhelyettes (1970-1973/1974)

Rácz Sándor (1966-1970)

Galambos József (1958) 1962-1966

### **III. Főcsoportfőnök-helyettesek**

Pallagi Ferenc (1985-1989) (függetlenített I. helyettese)

Harangozó Szilveszter (1977-1985) (I. helyettes)

Karasz Lajos (1971-1974) (I. helyettes)

Németi József (1971-1974) (I. helyettes)

### **BM ÁB.minh. Titkárságvezetők**

Sillai Árpád (1987-1990)

Vagyóczky Béla (1983-1987)

### **III/I csoportfőnökök**

Dercze István (1989. XI/XII.)

Bogye János (1977-1989)

Rajnai Sándor (1967-1976)

Komornik Vilmos (1962-1967)

### **III/II csoportfőnökök**

Benkő Ferenc (1988-1990)

Dr. Rédei Miklós (1977-1988)

Havasi László (1974-1977)

Karasz Lajos (1962-1974)

### **III/III csoportfőnökök**

Dr. Horváth József (1985-1990)

Harangozó Szilveszter (1970-1985)

Baranyai György (1967-1970)

Dr. Eperjesi László (1962-1967?)

Rácz Sándor (1962)

### **III/IV csoportfőnökök**

Dr. Strényi Ferenc (1983-1990)

Dr. Matuska Béla (1975-1983)

Kucsera László (1962-1975)

### **III/V csoportfőnökök**

Ágoston Tibor (1985 -1990?)

Pallagi Ferenc (1978-1985)

Peták Pál (1973-1978)

Markó Imre (1966-1973)

### **III/1 (vizsgálati) osztályvezetők**

Dr. Wéber Gyula (1975-1989)

Dr. Deák József (1964-1975?)

Köteles István (1962-1964)

## **Antall három levele 1968-ban**

Antall 1968 februárjára megunja, hogy az állambiztonság állandó megfigyelés alatt tartja, mindenho-  
va követi, lehallgatja, cenzúrázza. Jelentéktelen napi tennivalóira is feltűnő és rosszul konspiráló hivatá-  
sosok csapata kíváncsi, gyalog, tömegközlekedési eszközökön, "céges" járműveken. Az V. Károlyi Mi-  
hály utca 4-8 szám alatti lakását házon belül is figyelik, "fedett figyelőhelyet" létesítenek. Ez utóbbit el-  
árulja Antallnak a zsidó származású házfelügyelő: Rédei Pál, aki nagy tisztelője édesapjának ellenállási,  
zsidómentő érdemei miatt.



Antall József "ellenfigyelést" szervez ismerőseivel és lebuktatja a BM. III/6 osztályának, a Figyelő-és Környezetanulmányozó Osztály "Tóni" célszemély (ez a fedőnév Antall Józsefet takarta, másik két fedőneve: „Árvai” és „Muzeológus” volt) felderítésével kapcsolatos koordinálatlan és kellő elővigyázatosság nélküli akciót. (A hibákat szakmai konkrétsággal megvizsgálta és elismerte a BM III/6 osztály vezetője: Földesi Jenő r. alezredes, abban a levélben amit Dr. Tihanyi Sándor r. ezredesnek, a BRFK Politikai Osztálya vezetőjének írt 1968. március 27-én. Ebben a hibákat elkövető rendőrtisztek neve is szerepel, így például Szabó Ferenc r. százados és Glózik János r. hadnagyé.)

Más forrásból tudjuk, hogy Ifj. Antallnak elege lett a személye iránti bizalmatlanság más megnyilvánulásai miatt is. A beszerzés gyanújába keveredett kiscgazda politikusok jelennek meg a lakásán, keresik vele és apjával a kapcsolatot, információkat igyekeznek megszerezni azóta, hogy Kovács Béla náluk lakott, Kádárral tárgyalt a Parlamentben, s oda járt minden élő és mozgó kiscgazda vezető, aki csak számított abban az időben.

Elhatározását motiválja az is, amiről régi barátjával: Boross Péterrel beszélgettek már jóval korábban a kőbányai Harmat Étteremben, amikor az az üzlet új vezetője lett.

[Boross, a Fővárosi Tanács Forradalmi Bizottságának titkárát 1957 tavaszán eltávolították a Városházáról, júniusban már a Kistarcsai Internálótábor „B” épületének II. emeletén raboskodott, ahonnan felesége összeköttetései révén szabadult – ahogyan ezt „Egri” jelentéséből is tudjuk – és a Képzőművészeti Alap képügynökeként dolgozhatott mielőtt Kőbányán étterem vezetői állást kapott.]

*"... a nemzeti erők ... szét vannak forgácsolva, rengeteg embert megfizettek, lepénzeltek, igen sokan meg vannak félemlítve, mások teljesen közömbössé váltak ... Antall példaként hozta fel Fillér László régi jobboldali politikust, ...akit igyekeztek lerázni, mert nemrég szabadult 10 éves börtönbüntetéséből, nincs lakása, albérleti szobában lakik, állása sincs, mégis ebédeket, vacsorákat ad és összegyűjti volt politikus társait. Antallék szerint valószínű, hogy Fillér be van építve. Szó volt még Futó Dezső nevű ismert jobboldali politikusról, aki csodálatosképpen a Belvárosi Kávéház igazgatója lett."* (Helyesen: üzletvezető helyettese, – I. Cs.)

Kállai Lili r. százados **intézkedése:**

"Agócs elvt. figyelmét felhívom, hogy Antallék gyanakszanak Fillérre és Futóra, hogy a rendőrség beépített emberei és nem állnak velük szóba. Fillér az utóbbi időben kereste idős Antallt, aki ridegen elutasította, hogy nem kíván vele szóba állni."

["Varga" ügynök 1969-ben jelenti a III/III-3-a alosztálynak:

*"Pártay Tivadar szerint Futó Dezső is megőrült, mindenhova szaladgál, információkat gyűjt. A felesége az inspirátor, akiről változatlanul az a véleménye, hogy valamilyen formában kapcsolata van a BM-mel."*

**Vette: Seres József őrnagy.]**

Antall aggódva meséli Borossnak azt is a Harmat Étteremben, hogy régi közös ismerősük Veres Béla volt kiscgazda funkcionárius, a Bristol előző portása és forradalmi bizottságának elnöke gyanús és veszélyes helyzetbe került. Gyanús azért, mert állás nélkül van, nyomorog és Antall szerint a közeli múltban levelet írt, amelyben igyekezett másokra hárítani a felelősséget a Bristol ügyeiért. Veszélyes azért, mert mindent tud azokról a tárgyalásokról, melyeket 1957 tavaszán folytattak a Bristolban. De leginkább azért veszélyes, mert – ahogyan ezt „Egri” jelenti Kállai Lili századosnak – „*Antall szerint most olyan helyzetben van, hogy ha ígérnek neki valami állást, esetleg igen fontos dolgokat köp el.*”

Ezért voltak gyanúsak azok a „régí harcostársak”, aki váratlanul meglepően jó állást kaptak.

Antall József 1968. február 10-én három azonos szövegű, három és fél oldalon gépelt levelet ad postára, a címzettek: **Kádár János**, „országgyűlési képviselő”, **Fock Jenő** miniszterelnök és **Benkei András** belügyminiszter.

Minister elnökség feladat. 187  
1968 FEB-12  
Az anyag egy másolatát fel-  
adta dr. Gyrocsay Andor  
1968. 04. 19.  
E. V. L. A.

Benkei András  
Belügyminisztérium  
Budapest

iszter Ur!

Engedje meg, hogy nagy elfoglaltsága közepette sze-  
s kéréssemmel terheljem és közvetlen intézkedését kérjem.  
a-onban elválaszthatatlan attól a politikától, amelyet  
miniszterként képvisel és amely arra késztet, hogy közvet-  
adjam elő ügyemet és kérjem a segítségét.

Az utóbbi időben, közvetlenül 1968. február 7-én, 8-  
és ma lo-on /levelem írása közben is/ állandó  
figyelés alatt tartottam a k. Állításomat  
diktálja. Tanérként is kialakult jó arcumóriumat  
n pontosan felismertem és felismerem a gépkocsikon és  
büszkőn, villamoson / engem kísérő, tartózkodási he-  
ácsorgó férfi és női alkalmazottakat. Ezen az sem vá-  
alapot és sapkát váltanak közben, illetve a nélkül

ségem csak abban lehet, hogy akarták-e vagy nem mi-  
nerését. Szinte lehetetlen volt nem felismernem ál-  
ket és figyelő szolgálatukat.  
itt folytatott az ügy előadását, néhány személyi  
főnök. Apám, dr. Antall József ny. miniszter, volt  
pviselő. A második világháború alatt a külföldi  
nyelvek, franciák stb. / szemben tanúsított maga-  
lasi érdemeit és Magyarország ujjáépítésében ját-  
földi és magyar kitüntetések, a különleges eljá-

vté, hogy  
megtalál-  
szolgálatom.  
on kívénom  
hátrányosabb  
és most hábori-  
ism is hozzájár-  
ások körülményeir  
lekedetet nem le-  
lni és eredményes  
őtelességet, ami  
agnak, itthon pedig  
léstűgy épületéhez.  
k majd köszönetet a  
szönetem nyilvánítás

tel köszönti

Antall József/  
Budapest, V., Karolyi E.u.

Antall eredeti levele Benkei belügyminiszternek 1968-ban

Nem mulasztja el személyi adatait és édesapja ismert érdemeit közölni, s hangsúlyozza: állandó meg-  
figyelés alatt tartják. Állításait nem az üldöztetési mánia, hanem az alapos és körültekintő viszont-  
megfigyelés diktálja.

Tudja, hogy egy állam működéséhez, az államhatalom tevékenységéhez hozzátartozik az ellenőrzés.  
Éppen ezért nem a sérelmét terjeszti elő, nem magyarázatot kér, csak a bizalmatlanság megszüntetését,  
mert csak úgy lehet nyugodtan élni és eredményesen dolgozni. Nem látja annak értelmét, hogy nyilván-  
ló napi munkája ellenőrzésére ilyen apparátust foglalkoztassanak.

Levele végén a leendő miniszterelnök meglepő lojalitással nyugtázza megváltozott élet-és munkakörülményeit, az ország és a magyar nép szolgálatát, amiért kéri indokolatlan zaklatásának megszüntetését: tegyék lehetővé, hogy nyugodtan végezhesse munkáját, amivel **megtalálta helyét** és amivel ezt az országot és a magyar népet szolgálja. Itthon maradt 1956-ban, itthon kíván élni és itthon kívánja felnevelni a gyermekeit. Azt kéri, hogy ne legyen hátrányosabb helyzetben, mint azok, akik elhagyták az országot és most háboríthatatlanul térhetnek vissza látogatóba. Semmiféle államellenes cselekedetet nem szándékozik elkövetni, egyszerűen **nyugodtan szeretne élni és eredményesen dolgozni**. A maga kis területén megteszi a kötelességét, amivel külföldön elismerést szerez Magyarországnak, itthon pedig tesz egy téglat a magyar művelődésügy épületéhez

Befejezésül az illetékes vezetők remélt intézkedéséért előre is köszönetét nyilváníttja levelében, melynek teljes szövege így hangzik:

**B e n k e i   A n d r á s** belügyminiszter

*Belügyminisztérium*

*Budapest*

**Miniszter Úr!**

*Engedje meg, hogy nagy elfoglaltsága közepette személyes kérésemmel terheljem és közvetlen intézkedését kérjem. Ügyem azonban elválaszthatatlan attól a politikától, amelyet belügyminiszterként képvisel és amely arra készlet, hogy közvetlenül adjam elő ügyemet és kérjem a segítségét.*

*Az utóbbi időben, közvetlenül 1968. február 7-én, 8-án, 9-én és ma 10-én (levelem írása közben is) **á l l a n d ó   m e g f i g y e l é s   a l a t t   t a r t a n a k**. Állításomat nem az üldözési mánia, hanem az alapos és körültekintő viszont megfigyelés diktálja. Tanárként is kialakult jó arc-memóriám következtében pontosan felismertem és felismerem a gépkocsikon és gyalog (autóbuszon, villamoson) engem kísérő, tartózkodási helyeim előtt ácsorgó férfi és női alkalmazottakat. Ezen az sem változtat, ha kalapot és sapkát váltanak közben, illetve a nélkül jelennek meg.*

*Kétségem csak abban lehet, hogy akarták-e vagy nem működésük felismerését. Szinte lehetetlen volt nem felismernem állandó kíséretüket és figyelő szolgálatukat.*

*Mielőtt folytatom az ügy előadását, néhány személyi adatot közölnöm kell. Apám, dr. Antall József ny. miniszter, volt országgyűlési képviselő. A második világháború alatt a külföldi menekültekkel (lengyelek, franciák stb.) szemben tanúsított magatartását, ellenállási érdemeit és Magyarország újjáépítésében játszott szerepét külföldi és magyar kitüntetések, a különleges eljárással megállapított nyugdíj önmagában igazolja. Magamról annyit, hogy most vagyok 36 éves, a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végeztem tanulmányaimat, tizenkét évi nappali és kiegészítő egyetemi hallgatóságom alatt négy diplomát szereztem. Ennek és hivatástudattal vállalt munkámnak köszönhetem, hogy a sokféle ismeretet igénylő Semmelweis Orvostörténeti Múzeum (és Könyvtár) helyettes vezetőjeként, tudományos beosztásban dolgozhatom.*

*Úgy gondolom, hogy a tizenkét évvel ezelőtt lezajlott események (akkor 24 éves voltam), az azt követő intézkedések – az elmúlt években végzett munkám és tevékenységem tekintetbevételével – nem teszik indokolttá a velem szemben foganatosított kísérő-figyelő eljárást. 1957-ben voltam ugyan biztonsági őrizetben, többször került sor kihallgatásomra, – ellenem azonban sohasem indítottak bünvádi eljárást és nem hoztak internálási végzést sem. Ugyanúgy nem hoztak velem kapcsolatban olyan intézkedést tanárként, aminek munkakönyvemben jogfolytonosságot stb. érintő kihatása lett volna. Három évi könyvtárosság után, 1962-ben pedig visszahelyeztek tanári*

pályára, ahol 1964-ig fő állásban, azóta – tudományos beosztásom következtében – óradíjasként továbbra is működöm (esti gimnáziumban).

Nyugodtan írom meg levelemet, mert tevékenységemet, az életformámat könnyű ellenőrizni. Semmiféle olyan lépést nem tettem, semmi olyat nem követtem el, ami államellenes tevékenység gyanúját ébreszthette volna velem szemben. Semmiféle illegális tevékenységet nem végzek, olyan személyekkel kapcsolatot nem tartok fenn, akik miatt ilyen gyanúba keveredhetnék. Személyes irigyeim, rosszakaróim természetesen lehetnek, ezek ellen védekezni nem lehet. Ugyanígy a pusztán ismeretség alapján sem állapíthatjuk meg azt, hogy kivel állunk szemben, kinek a személye mit takar. De ez nem kapcsolat. Az igazság az, hogy munkám, irodalmi tevékenységem és családi körülményeim következtében, társadalmi érintkezésem is igen lecsökkent.

1956 óta nem voltam külföldön, évente néhány magán levelet váltok egy banktisztviselőként dolgozó volt osztálytársammal (Brüsszel), egyik unokatestvéremmel (Dánia) és egy Eötvös József munkásságát kutató amerikai magyar történésszel, akinek hivatalos akadémiai megbízással voltam segítségére itteni kutatásai során. Egyébként könyveket kérek és köszönök meg külföldről, illetve azokat kapok. Egyetlen budapesti külképviselettel sem vagyok érintkezésben, egyedül a Lengyel Kultúra vezetőit ismerem családunk lengyel kapcsolatai révén. Minden egyéb külföldi levelezésem intézeti jellegű ügyintézés, illetve a Lengyel Kultúra vezetőivel is a kelet-európai országok orvostörténeti együttműködése kialakítása tárgyában, annak keretében voltam hivatalos érintkezésben. Ez nyilvánvalóan nem kifogásolható.

Intézeti munkám, tudományos tevékenységem, múzeumi és könyvtári működésem – esztendőök óta – elismerést váltott ki és megbecsülést eredményezett. Jóval többet dolgozom mint a kötelező munkaidő és a követelmény. Évek óta a munkámnak élek, egy felállítás és szervezés állapotában lévő intézmény gondjaival foglalkozom. Reggeltől késő estig végzem a napi munkámat. E mellett 1964 óta közel 30 tanulmányom és dolgozatom jelent meg nyomtatásban, hetente kétszer (korábban háromszor) pedig az esti (dolgozók) gimnáziumában tanítok (17-21 óra között). Napi tevékenységem, 7 és 4 éves kislányom eltartása és felnevelése biztosítja az energiám lekötését.

Tudom, hogy egy állam működéséhez, az államhatalom tevékenységéhez hozzátartozik az ellenőrzés. Éppen ezért nem sérelmemet terjesztem elő, nem magyarázatot kérek, csak a bizalmatlanság megszüntetését kérem, mert csak úgy lehet nyugodtan élni és eredményesen dolgozni. Nem látom annak értelmét, hogy nyilvánvaló napi munkám ellenőrzésére ilyen apparátust foglalkoztassanak, gépkocsikat, férfiakat és nőket kelljen igénybe venni. Most is megfigyelhették, hogy elvittem reggel a fiamat iskolába, (a következő nap a „patyolatba” vittem egy bőröndöt), innen naponta bekísértek a Múzeumba, onnan egy másik részlegbe, a Könyvtárba és vissza. Két napon még az esti gimnáziumba is. Reggeltől este 8-9 óráig üldögéltek a gépkocsikban, ácsorogtak a tartózkodási helyeim előtt vagy az utca másik oldalán stb. Ma pedig elkísértek a Széchenyi Könyvtárba, a Nemzeti Múzeum épületébe, ahonnan a Szépművészeti Múzeumba szándékoztam menni a földalattival, de az idő előre haladása miatt megváltoztattam a programomat és a Könyvtárunkba, majd a Múzeumba mentem. Innen tértem délben haza. Mindezt nagy apparátussal kísérték végig.

Befejezésül összegzem kérésemet. Tegyük lehetővé, hogy nyugodtan, zaklatás nélkül végezhessem munkámat, amivel megtaláltam a helyemet és amivel az országot és a magyar népet szolgálom. Itthon maradtam 1956-ban, itthon kívánok élni és itthon kívánom felnevelni a gyermekeimet. Azt kérem, hogy ne legyek hátrányosabb helyzetben, mint azok, akik elhagyták az országot és most háborítatlanul térhetnek vissza látogatóba. Talán levelem is hozzájárul annak megmutatásához, hogy teljesen tisztában vagyok körülményeimmel és helyzetemmel, semmiféle államellenes cselekedetet nem lehet szándékom elkövetni. Nyugodtan szeretnék élni és eredményesen dolgozni. A



*magam kis területén megteszem a kötelességemet, amivel külföldön elismerést szerzek Magyarországnak, itthon pedig magam is teszek egy téglát a magyar művelődésügy épületéhez.*

*Miután személyesen nem mondhatok majd köszönetet a remélt intézkedésért, fogadja ezúton is köszönetem nyilvánítását.*

*Tisztelettel köszönti*

*Budapest, 1968. február 10.*

*/Antall József/*

*Budapest, V., Károlyi M. u. 4/8.*

Antall levelét egyik címzett sem olvasta el. Titkárságaik kezelték az ügyet. **Kádár János** nevében **dr. Sík Ottó**, az MSZMP KB Irodájának vezetője írásban kereste meg **Rácz Sándort**, a BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség vezetőjét, az állambiztonságért felelős belügyminiszter-helyettest. A **Fock titkárság** közvetlenül **Benkei András** belügyminiszterhez fordult, aki azonban nem olvasta a levelet, csak tájékoztatta róla titkársága, amely szintén Rácz Sándorhoz továbbította azt.

[**Rácz Sándor** (1925) 1958-1962 között a BM II/7 (mezőgazdasági elhárítás) osztályvezetője őrnagyi rangban. 1961-től a Politikai Nyomozó Főosztály helyettes vezetője. 1962-től 1966-ig az MSZMP KB Adminisztratív Osztályának vezetője. 1966 és 1970 között BM III. főcsoportfőnök, s egyúttal az állambiztonságért felelős belügyminiszter-helyettes, majd a miniszter első helyettese, 1973-tól államtitkár. 1976-tól a Központi Bizottság Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának vezetője. 1975-től a Központi Bizottság tagja. 1983-tól a honvédelmi miniszter helyettese, altábornagy, személyügyi csoportfőnök 1986-ig, amikor nyugállományba helyezték.]

Rácz tovább szignálta az ügyet kivizsgálásra a III/III csoportfőnökén keresztül a III/III-3 (a társadalomra veszélyesnek tekintett „F”(Figyelő) dossziés személyek, volt politikai foglyok, röpcédulázók, fal-firkálók, stb. tevékenységének ellenőrzésével foglalkozó osztály) osztályvezetőjéhez Agócs István alezre-deshez, Antall ügyeinek jó ismerőjéhez, aki a BRFK illetékeseivel tisztázta a megfigyelés, a „zaklatás”, a dekonspiráció már említett körülményeit.

Agócs javasolta a főcsoportfőnöknek, hogy az operatív ellenőrzésből a jövőben hagyják ki a „külső figyelmet”, s válaszolják Antallnak azt: panaszát megvizsgálták,

*„...életét és munkáját az állampolgári jogok és kötelességek szem előtt tartásával nyugodtan folytassa tovább.”* (Javaslatával egyetértett a III/III. csoportfőnöke is.)

Rácz az MSZMP KB Irodájának 1968. február 28-án küldött tájékoztatójában ezt a választ terjesztette elő, hozzátéve azt, hogy:

*„Intézkedtem, hogy a jövőben Antall Józsefnek hasonló jellegű panaszra ne legyen alapja.”*

A párt azonban másképp látta. Ezért február 29-én Rácz Sándor újabb javaslatot kénytelen tenni a KB Iroda vezetőjének, dr. Sík Ottónak:

*„...egyetértésed esetén mi válaszolnánk íjf. Antall Józsefnek. Ezzel kapcsolatban várom értesíté-sedet, s ezzel az ügyet lezártnak tekintenénk.”*

*Elvtársi üdvözléssel: Rácz Sándor.*

Kézzel ráírva:

Sík elvtárs egyetért a javaslattal. Kéri közölni azt is, hogy a válasz a Kádár elvtárshoz inté-zett beadványra is vonatkozik. 1968. III. 13. Sepsei György alez.

Semmi megnyugtató, semmi biztatás, semmi megalkuvás. Semmi üzenet valami változásról egy lo-jalitást ígérő magyar értelmiséginek. A hivatalos választ a BM Titkárságnak kellett megadnia. Ez a levél így szólt:

*Antall József részére,*

*Budapest,*

*V. Károlyi Mihály u.4/8. sz.*

*Az MSZMP Központi Bizottságához, a Minisztertanács elnökéhez, valamint a Belügyminisztériumba írt beadványaiban foglaltakkal kapcsolatban értesítem, hogy panaszát, mint alaptalant, lezárttnak tekintjük.*

*Budapest, 1968. március 14-én.*

*Kiss Lajos r. alez*

### **Az Antall – Grósz levélváltás**

1992-ben, amikor már független országgyűlési képviselő voltam, a T. Ház nagy formátumú hivatalos borítékjában vastag levelet találtam zuglói lakásom postaládájában. A feladó *"Országgyűlési képviselő"*, de név nélkül, felette az országgyűlés ismert emblémája. Postai bélyegző nem volt rajta, tehát valaki bedobta. Nem a képviselőnek szólt, hanem *"Tisztelt Főszerkesztő Úr!"* megszólítással kezdődött. (Akkor már több mint harminc éve voltam újságíró, huszonhárom éve dolgoztam a Magyar Televíziónál.) De hamar kiderült: témája parlamenti, érinti a nemzetbiztonságot és Antall József politikai leleplezésének szánták. Az aláírók: *"Európa felé baktató demokraták"* (Ez akkoriban a T. Házon belüli szóhasználatban azokat az ellenzékieket illette, akik nem voltak feltétlen hívei a demokratikus jogállamnak, a társadalmi átalakulásnak, a gyors európai felzárkózásnak, s többnyire a múlt embereit, leginkább a szocialista jogutód párt tagjait jelentette.)

Így kezdődött:

*"Tájékoztatásul és esetleges felhasználás céljából megküldjük ANTALL József miniszterelnök hűségnyilatkozatának anyagát, melyet GRÓSZ Károlynak, a volt MSZMP főtítkárnak adresszálta."*

Azzal a közléssel folytatódott, hogy Antall 1987-ben feljelentette Gadó Ágnes történészt az MSZMP vezetőinél, mert antimarxista nézeteket hirdetett egy nemzetközi konferencián.

Majd jött a lényeg, a morális vád: hogyan fér össze az ügynök kérdéskör és a miniszterelnök *"suba alatti dörgölőzése, hűségnyilatkozata"* azzal, ha valakit a III/II. csoportfőnökség (kémelhárítás) *"francia-vonalon foglalkoztatott, kettős ügynökként."*

Ilyen leveleket abban az időben az átkeresztelt, átmentett hatalmú BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség némely hivatásos tagja és közreműködésükkel az első szabadon választott parlamentbe bejuttatott több mint 25 volt ügynök valamelyike küldözgetett a volt MSZMP irattári anyagai felhasználásával. Ebben az alávaló szerepben különösen aktivizálta magát a Kisgazda Párt egyik ügynöke: B., hogy elterelje a figyelmet magáról.

A levél teljes szövegét itt olvashatják.

*Tisztelt Főszerkesztő Úr!*

*Tájékoztatásul és esetleges felhasználás céljából megküldjük ANTALL József miniszterelnök hűségnyilatkozatának anyagát, melyet GRÓSZ Károlynak, a volt MSZMP főtítkárnak adresszálta.*

*Hasonló jellegű lépésnek minősíthető az MSZMP illetékes vezetőinek 1987-ben eljuttatott levele is. Ebben a levélben ANTALL József elmarasztalóan jelenti GEDÓ Ágnes történésztől, – akivel*

*Lengyelországban voltak együtt egy konferencián – hogy nevezett a marxizmustól, a szocializmus eszméjétől idegen, illetve attól eltérő nézeteket fejtett ki /a dokumentum az irattárban/.*

*Ilyen tartalmú nézeteket tükröző és őrző dokumentumok ismeretében akaratlanul felmerül a kérdés, vajon az úgynevezett III/III-as ügyosztály kétes értékű ügynöki problémája, vagy a Miniszterelnök Úrnak a volt rendszerhez való suba alatti dörgölőzése, hűségnyilatkozata képez-e napjainkban morálisan nagyobb problémát. Az pedig már akadémikus kérdés, hogy miként kell megítélni azt a személyt, akit a III/II. Csoportfőnökség /tehát nem a III/III. Csoportfőnökség/ francia vonalon foglalkoztatott kettős ügynökként.*

*Ezek után csak a kérdések kérdése jöhet, mit szabad még Mohamednek, vagy csak NEKI szabad? A demokrácia csak kiváltságosoknak terem babért? Csak egyesek forgathatják a köpönyeget következmények nélkül?*

*Fentieket tájékoztatásul CSURKA "testvérnek" külön is megküldtük, hogy a bolsevista trükkök tárházát újabb "zöldszínű" jelzőkkel is időben kiegészíthesse.*

*Budapest, 1992.*

*Tisztelettel:*

### ***Európa felé baktató demokraták***

1988. december 1-én Antall József, aki ekkor még nem az MDF elnöke (csak 1989. október 21-től), hanem a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyv- és Levéltár főigazgatója 12 oldalas levelet ír **Grósz Károlynak**, az MSZMP főtitkárának.

Ezzel a levéllel **Antall** nyit, megelőzve az ellenzék más vezetőit, s felvázolja a **vértelen, békés átmenet lehetőségét**. Szerinte a megtisztult MSZMP alkotó és politikai ereje a hazai reformpolitika egyik alapkövetelménye, amely biztosan szilárd szövetségeseket fog szerezni, s a nemzet érdekében létrejöhet olyan erő-egyensúly, amelyben elképzelhetővé válik a történelmi kompromisszum, a politikai közmegegyezés; visszaszerezhetjük hitelességünket a világ előtt politikailag, gazdaságilag, erkölcsileg. Ezt a le-  
vél legfontosabb részében így fogalmazza meg:

*„Feltétlenül szükség van az MSZMP belső tisztázódására, tagjainak alkotó és politikai erejére, mert e nélkül nincs sikeres megújulás, ez a **hazai reformpolitika** egyik alapkövetelménye.*

*De az is szükséges, hogy feladják a mindent jobban tudás illúzióját, ne tekintsék az egyes ember „fejlődésének” csúcsát a kommunista politikai ideológia maradéktalan vállalásával azonosítva. Erre nincs okuk, ez sohasem vezet reális politikai szemlélethez, de még emberi magatartáshoz sem. Nem helyes egymás lejáratására törekedni. Arra van szükség, hogy mindazok, akiknek első a nemzet és a magyar nép sorsa, azok mindent kövessenek el egy olyan **erő-egyensúly** létrehozására, ami mellett az elkövetkező esztendő minden esélyével számolva javulhat pozíciónk a világban. Olyan belső és külső képünk legyen, ami hitelképpé tesz bennünket politikailag, gazdaságilag és erkölcsileg. Egy hátsó gondolatok nélküli, fondorlatosság mellőzésével vallott és gyakorolt politika biztosan szilárd **szövetségeseket** fog szerezni az Önök pártjának és elképzelhetővé válik a nemzeti racionalizmus alapján a **történelmi kompromisszum, a politikai közmegegyezés.**”*

Levele apropójaként Antall Grósz Károly november 29-én elhangzott és a Népszabadságban december 1-én megjelent, a fehérterrorral fenyegetőző beszédét említi, s annak is három meghatározó részéhez fűz megjegyzést: a többpárt rendszerhez, a Független Kisgazdapárt 1956/57. évi működéséhez és a hatá-  
lomban megtestesülő nemzeti együttműködés problémaköréhez.

A leendő miniszterelnök mindvégig udvarias, tárgyilagos, kritikájában is mértéktartó, a kényes pon-  
tokon diplomatikus. Elméleti és történelmi felkészültsége a tudós polgári politikusok iskolázottságát és

[illegible]

Bemutatkozik, szól családi környezetéről, apja érdemeiről, neveltetése szellemiségéről, a közlőről megismert jeles magyar politikusokról, külön is kiemelve Kovács Bélát, aki a forradalom napjaiban náluk lakott. A magyar belpolitikai helyzet analízise a Kiszgazdapárt történetéhez kapcsolódva a legkifejezőbb, különösen a párt 1956/57. évi együttműködési kísérletének tanulságairól szólva.

139



**Grósz Károly főtitkár úrnak,**

MSZMP Központi Bizottsága

Budapest

Budapest, 1988. december 1

**Tisztelt Főtitkár Úr!**

Engedje meg, hogy a november 29-én elhangzott és a Népszabadság mai számában közölt beszédének egy adott részéhez, a többpárt-rendszerhez, illetve a Független Kisgazdapárt 1956/57. évi működéséhez, az együttműködés érintett problémaköréhez néhány megjegyzést fűzzek. Erre kötelez az elhunytak emléke, illetve mindaz, amit e kérdésről tudok, valamint a felelősségteljes magatartás és politikai felfogás, ami nem mindig teszi lehetővé a kényelmesebb hallgatás és passzivitás metodikáját.

A "beskatulyázás" a politikában sem egyszerű, de a könnyebbség kedvéért is elfogadom azt a besorolást, amit említett beszédében megfogalmazott. A besorolás az "elkötelezett kommunisták és a szélsőséges reakciók között" elég tág teret nyújt és még inkább megtisztelő az a megbecsülés, ahogy azokról szól, akik "elkötelezett hazafiasságból" cselekszenek és minden lépésüket a magyarság, a nemzet szolgálata határozza meg.

Ennek előrebocsátása után legyen szabad bemutatkoznom, aminek ismerete indokoltta teheti levelem tartalmának figyelembe vételét és talán némi hitelt is ad szavaimnak. Közel egykorúak vagyunk Főtitkár Úrral, egyre közeledve a hatvanadik esztendőhöz. Nyilvánvalóan sok tekintetben más élményekkel és tapasztalatokkal jártuk meg eddigi életutunkat, de mindketten ebben az országban éltük át a nagy történelmi sorsfordulókat, a legjelentősebb háborús élményeinket már eszmélő fővel rendezhettük el magunkban.

Meghatározó volt számomra is a családi környezet. Apám id. dr. Antall József (1896-1974) a második világháború alatt menekültügyi kormány-megbízott volt, 1944-ben Gestapo-fogoly, a Kisgazdapárt régi tagja (1931-), országos pártigazgatója, parlamenti képviselője, az ideiglenes nemzeti kormány államtitkára, a Tildy- és Nagy Ferenc kormány újjáépítési minisztere, a Magyar Vöröskereszt elnöke, stb. Magas lengyel, francia, brit stb. kitüntetések tulajdonosa, akiről Varsóban utcát neveztek el. (Életrajza a Magyar Életrajzi Lexikon III. kötetében is szerepel.)

Olyan szellemben nevelődtem, aminek a nemzeti elkötelezettség, a demokrácia, a humanizmus és a szociális kérdések iránti fogékonyság természetes elemét alkotta. A köz szolgálata és a politika is hozzátartozott a mindennapokhoz. Politikusokat, közéleti embereket gyermek- és ifjúkorom óta közelről láthattam és ismerhettem, kit jobban, kit kevésbé. Nem sorolom fel őket, csak hirtelen jut eszembe a magyarok közül Szinyei-Merse, Radocsay, Bajcsy-Zsilinszky, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Farkas Ferenc, Bibó István, Varga Béla, Tildy Zoltán, Kovács Imre, Mindszenty József, Böhm Vilmos, Barankovics István, B. Szabó István, Varga István, Rácz Jenő stb.

Természetesen ez nem érdem, hanem adottság, ami a körülményekből fakadt. De alkalmas arra, hogy ne klisékben gondolkozzék az ember. Megrázó élményeim közé tartozott a háború alatt a lengyel és erdélyi menekültek mellett szökött francia, brit, szovjet hadifoglyok megismerése, olasz badogliónista katonák társasága éppen úgy, mint Hitler-ellenes német tisztek és katonák ismerete. 1944-ben rajta volt a nevem apám elfogató parancsán (Gestapo) mint a szökése esetén helyette elviendő túsze. Átéltam a nyilas uralmat mint Hitler-ellenes (németellenesnek mondott

akkor) család tagja, majd a szovjet csapatok bevonulását nem kevés megrázó élménnyel. De közelről láthattam Vorosilov marsallt mint a SZEB elnökét.

Talán természetes, hogy mindig érzékenyebb voltam az igazság iránt az átlagnál, – ezért sok nehézségem is volt. 1956. november 1-én mint fiatal gimnáziumi tanárt a forradalmi bizottság elnökévé választottak távollétemben, mialatt a parlamentben jártam apámmal és más politikusokkal. A Kisgazdapárt újjászervezése folyt, ami természetesen sok mindent jelentett. Számtalan kihallgatás – szovjet és magyar részről -, valamint őrizetbe vétel után a tanári pályáról elbocsátottak, majd 1962-ben rehabilitáltak. Teljes erővel fogtam munkához, mint történész nemcsak szakirodalmi munkásságomhoz, hanem közgyűjteményi szervező munkához is. Számos kül- és belföldi tudományos kitiűntetés, tiszteleti tagság, stb. mellett – a tudományos munkatársi beosztástól a főigazgatóságig – hivatali működésemet a Munka Érdemrend arany fokozatával (1982) ismerték el.

Úgy vélem, hogy a politika felső szférája alatt, az infrastruktúra síkján akkor is hasznos munkát végezhetünk az ország érdekében, ha számos kérdésben alapvetően eltér a felfogásunk. Így a politikai konszolidációt (a retorziós periódus végét) jelző esztendők után, a kölcsönösségen alapuló különös magyar kompromisszum, hallgatolagos egyezség éveiben minden erőmet az építésre, a tettekre fordítottam. Nem vagyok alkalmas alkatilag a tartós retorikai oppozícióra, az alkotás, a teremtés a természetes életigényem bármilyen szűk területen is. Ezt a magyar nép jobb külföldi megítélésére fordítottam, sikeres nemzetközi kongresszusok szervezésével vagy jó kiadványok elkészítésével.

Sajnos a válság felé menetelést, majd rohanást egyre jobban lehetett látni, beleértve – Keresztury Dezső szavaival – "az Önök pártjában" végbe ment változásokat, meghasonlást. Értelmetlennek tűnt egy eszmével megtámasztott pártban az a pragmatizmus, eluralkodó praktícizmus, amiben a következő nemzedék oly mértékben helyezkedett a várakozás álláspontjára, óvakodva minden rossz lépéstől, ami a váltásnál hátrányára lehetne. A döntések elodázása, a kérdésekre adott világos válaszok elmulasztása alsóbb szinten is éreztette hatását, a "pangás" eluralkodását. Ez nem egyszerűen a gazdasági kérdésekhez tartozott és tartozik. Ezért kérem Főtitkár Urat, hogy nézze el, ha a személyes bemutatkozás után, az érintett beszédrészekhez fűzött megjegyzések előtt erről is őszintén beszélek.

Az elmúlt évtizedek gazdasági és politikai eredményeit, pozitívumait senki sem tagadhatja, főleg nem, ha a környező országokkal veti egybe és objektíven vizsgálja a világpolitikai és szövetségi politikai kötöttségeket. Ezt a történelem fogja értékelni. De nem tanulság nélküli emberileg és politikailag a most bekövetkezett válság elemzése. Az évekig tartó patriarchális népszerűség, a kedélyes "jánosbácsizás" – a Kádár-éra természetrajzának jellemzői – után mily hamar tűnt el mindez és hogyan szállt el a romló anyagi viszonyok és szellemi-politikai meghasonlás közepette. Úgy gondolom, hogy valós erkölcsi és eszmei alapok nélkül nem lehet szilárd politikát folytatni, mert kiöli az emberekből a tartást, a kisszerű és viszonylagos "jólét" altató hatása csak a legközelebbi nehézségekig tart.

Talán furcsának fogja találni, hogy ezt én írom le. De a munkásmozgalmi hagyományok hiánya, a szociáldemokrata nevelésű munkásvezetők eltűnése tette lehetővé az utóbbi évtizedekben a káros tendenciákat. Az első generációs munkásaink – ezek vannak többségben – a gazdálkodástól megvált parasztok, kispolgárok, akik munkás-szolidaritás és öntudat helyett a többlet munkával, a "rádolgozással" egyenlítették ki a kereset csökkenést. Munkás reflexek helyett ezek paraszti reflexek. Ezt a Kádár-érában jól ki lehetett használni, látszólagos nyugalmat teremtett és még mindig hat. Ez lényeges különbség a lengyel társadalommal szemben, ahol még a valódi parasztok mellett folytonossággal nevelt munkások, munkáscsaládok fiai alkotják a nagy többséget. De

nálunk hova vezetett: a relatív "jólét" eltűnésével egyszerre oda a népszerűség, az emberek szinté "leírták" az előző vezetést.

Most térek rá Főtitkár Úr tegnapi beszédére. Nem érzem szerencsésnek a megfogalmazását, hangvételét, ahogy maró gúnnyal szólt a Kisgazdapárt, a Paraszt Párt "bejelentkezéséről". Nem azért, mert a működését most bejelentett Kisgazdapárt nevében kívánnék szólni, – erre nincs felhatalmazásom, mert fenntartásaim lévén bizonyos vonatkozásokban elhatároltam magam. (Ez nem tartozik ide, külön kérdés, ami később talán tisztázódhat.) Engem nem egy ötletszerű lépés indít erre, hanem a tények ismerete és átélése. Ezt természetesen Főtitkár Úrnak nem kötelessége ismernie, hiszen egy politikus információkra épít, ami lehet hiányos.

Felteszi a kérdést a beszédben: "hol volt és mit csinált eddig? Mit csinált mondjuk, 1956-ban? Hiszen megvan az okmány, amikor Kádár János a Magyar Szocialista Munkáspárt megbízásából felkérte a Kisgazdapárt, a Nemzeti Parasztpárt akkori vezetőit, hogy kapcsolódjanak be az 1956 ejtette sebek gyógyításába, és vállaljanak részt a konszolidációban. És megtagadták az együttműködést. Mi történt, hogy 32 év után meggondolták magukat?" Itt még utal Főtitkár Úr a magyar népnek történő elszámolási kötelezettségre is. Megérttem – és nem is keverem össze – a politikai beszéd műfaji sajátosságait, a pártgyűlésnek szánt szónoklat ismérveit a történelmi elemzés követelményeivel. De ami nem igaz történelmileg, az hosszabb távon nem szokott hasznos lenni politikailag sem.

Életutam néhány állomására utalva, közvetlen közletről látva ezeket az eseményeket, állíthatom, nem interpretálhatók így az események, nem felel meg a történelmi tényeknek. Csak röviden érintem a most felmerült kérdést a Kisgazdapárt "jogi helyzetéről". Az 1949. évi választások előtt – az ellenzéki pártok megszűnése után – valamennyi párt "felvételt nyert" a Népfrontba, ezek közül a lényeges a Kisgazdapárt és a Paraszt Párt volt. Csak "országos központjuk" maradt (pro forma) meg, leszűkült formális vezetéssel. A Kisgazdapárt névtáblája így függött a japán nagykövetség mai épületének bejáratán egészen 1960. január 1-ig (így szerepelt a telefonkönyvben is). Nem oszlott fel és nem oszlatták fel "jogilag".

Természetesen egy olyan politikai rendszerben, amely az egypárt-rendszert deklarálja és más pártok érdemben nem működnek, ott ez elsősorban politikai kérdés és nem jogi megítélés tárgya. Helyesen szólva, ha a politikai akarat úgy dönt, akkor akceptálja a jogi, formai tény. Ez történt 1956. október 29-én, amikor a Kisgazdapárt újjászervezésének a kimondása megtörtént a MDP és a Nagy Imre kormány kezdeményezésére. A pártok szervezésével a válság levezetését, megfelelő mederbe terelését kívánták elérni, de már ekkor bevonták a kormányba Tildy Zoltánt és Kovács Bélát. A döntés tehát értelmezés kérdése, de az igazságügyi miniszter nyilatkozata nem valószínű információ alapján alapult a feloszlatast illetően.

Főtitkár Úr a beszédben az 1956. nov. 4-et követő eseményekre, az együttműködési ajánlat visszautasítására utal. Ezért nem térek ki az okt. 30 és nov. 4 közötti eseményekre, amikor magam is jártam a parlamentben több alkalommal. Kovács Béla nov. 5-én vagy 6-án költözött hozzánk, apám régi barátja volt. Nálunk volt utoljára 1947-ben és visszatérése után az első útjainak egyike is hozzánk vezetett. Tőlünk ment – Kádár János meghívására – két alkalommal tárgyalásra, apám kísérte el Kovács Béla külön kérésére, Dobi Istvánnál várta meg. Ugyanekkor – ahogy több hazai és külföldi visszaemlékezés utal rá – nálunk "működött" a Kisgazdapárt vezetősége (éppen Kovács Béla miatt is), de ide jött tárgyalásra Bibó István, Farkas Ferenc, Fischer József és még sokan mások a többi pártból is.

Számos megbeszélésen vehettem részt magam is. Írásbeli megbízásokat végeztem Kovács Béla kérésére, illetve többször fordultam meg üzeneteikkel Kovács Béla és Tildy Zoltán, valamint más politikusok között, beleértve Farkas Ferencet, Bibó Istvánt, stb. Ide jött Varga István és Rácz Jenő is, akik – Kovács Béla külön megbízása alapján – láttak el tárgyalási feladatokat, többek kö-

zött gazdaságpolitikai kérdésekben is (Kossa, Friss I.). Továbbá olyan gazdaságpolitikai tervező munkában vettek részt – később Bognár József is bekapcsolódott –, amelyek a gazdasági reformpolitikai alapvetések részét képezték később. A kisgazdapárti és más pártokkal folytatott megbeszéléseiről Kovács Bélától és apámtól közvetlenül hallhattam azt is, ahol nem voltam jelen személyesen. Külön sokat volt alkalmam beszélni Farkas Ferencsel és Bibó Istvánnal.

Állíthatom, hogy Kovács Béla, Tildy Zoltán és a többi párt képviselői is hajlandók lettek volna az együttműködésre. Természetesen voltak feltételeik és garanciákat igényeltek. Állásfoglalásaikról tervezetek és feljegyzések tanúskodnak. Rendkívüli önmérséklet mellett el akarták kerülni, hogy csak a válság levezetésére, a konszolidáció érdekében legyenek felhasználhatók a szálámpolitikát átélő, ravasz taktika által tönkre tett pártjaik. Az is természetes, hogy amnesztiát igényeltek a letartóztatottaknak, azoknak, akiket a tárgyalások során vettek őrizetbe. Elfogadták a demokratikus szocializmus elvét, az elmúlt időszak demokratikus és szocialista vívmányait, stb. Olyan politikai modellt kívántak az együttműködéshez, ami erkölcsileg elfogadható volt és nem állt ellentétben az egész eszmevilágukkal. Egy alkuhoz, egy kompromisszumhoz mérték igényeiket, a nehezítő körülmények közepette menve el a végsőig a visszavonulás előtt,

Kovács Béla novemberi tárgyalásai után Kádár János a Pécsre (Patacs) történő hazautazást ajánlotta, amit egyértelműen az együttműködés lehetőségének elhalasztásaként értékelték. Végig kérdéses volt a pártok megközelítően egyenrangú bevonásának lehetősége a koalícióba, az egyénként történő belépést szorgalmazta a MSZMP a kiválasztott személyekkel. Ez később is – megfelelő huzavona mellett – így folytatódott 1957 elejéig, beleértve a gyakorlati tárgyalásokat és nyilatkozatokat. (Függetlenül attól, hogy Kádár János november 15-i nyilatkozata a többpárt-rendszerrel szolgált). Itt szoros együttműködés alakult ki a két agrárpárt között.

Úgy gondolom, hogy most nem is a tartalmi kérdések a lényegesek, még csak nem is a tényleges és a taktikai megfontolások a MSZMP részéről. Inkább az, hogy milyen kül- és belpolitikai helyzetben kellett Kádár Jánosnak ez időszakban tárgyalnia és kormányoznia. Milyen politikai mozgásszabadságot élvezett. Ezzel is tisztában voltak Kovács Béláék, nem egyszer hangoztatták. Éppen ezért az a legegyszerűbb szövegezés, ami olvasható Főtitkár Úr beszédében aligha áll közel a valós értékeléshez.

A román és csehszlovák párt- és kormányzati körök egyértelműen szemben álltak a korai reform-elképzelésekkel, a nyitás és kompromisszum lehetőségével. A szovjet vezetésben ekkor éles harcok folytak a konzervatívok (Molotov, stb.), valamint a Hruscsov-Mikojan vonal között, ami 1957 későtavaszán a leszámolásához vezetett. Ezzel összefüggésben hasonló jelenségek voltak Magyarországon is, Kádár János ellen "balos" szervezkedésre (Dögei, stb.) került sor. Zsukov marsall mentette meg Hruscsovot, majd később Zsukov eltávolítására került sor (pánszlávizmus és bonapartizmus vádjával). Olyan megjegyzéseket hallottunk a kihallgatások során Kádár Jánosról, olyan becsmérő megállapításokat, amely messze meghaladta a másik oldal véleményét.

Nyilvánvaló tehát, hogy a szovjet vezetés belső küzdelmei, a szomszédos népi demokráciák pártvezetése, valamint a belső bázis nem sok mozgásteret engedett a reformok irányába. Azokra támaszkodhatott Kádár János, akik hajlandók voltak az akkor érvényesülő szovjet politikával összhangban álló párt- és kormánypolitika támogatására, ahol az elvi dokumentumok mellett neosztálinista (vagy sztálinista) ambíciók érvényesültek. Vonatkozik ez a sztálinista-rákossista funkcionáriusokra, karhatalmi szolgálatot vállaló egyes személyekre egyaránt. De nem szóltunk még ekkor a kínai politika irányvonaláról, Csu En Laj 1957. év eleji európai útjáról, majd a kiéleződő szovjet-jugoszláv viszonyról, ezek hazai hatásáról.

Igen nehéz körülmények között politizált Kádár János, amiben az önálló hangvételt és megbecsülést jelentette Hruscsov bukásakor tett nyilatkozata. Ilyen körülmények között nem egyszerűsíthető le még egy politikai szónoklatban sem a kérdés e formában: nem akartak együttműködni, illet-

ve hol voltak az elmúlt évtizedekben? Igen sokan kerültek börtönbe, internálótáborba e pártok tagjai közül is. Az előbbi álláspont változások (Nagy Imre és körének külföldi deportálása, a letartóztatások és kivégzések, stb.), a történetileg ugyan megmagyarázható módosulások aligha tették lehetővé az együttműködést eszmei-erkölcsi szemszögből. Főleg akkor, ha ez csak az MSZMP vezető szerepének alárendeltségében merült fel, de abban is inkább párteretek nélkül. Ezen az sem változtat, hogy Kádár János és köre nyilvánvalóan antisztálinista reformpolitikára is gondolt, sőt az ítéletek terén is meglehetősen sok ellentmondás volt a hónapok változásai alatt. Talán nem pontosan így képzelték, ahogy történt.

Akkor is súlyos kérdésekként merültek fel azok a dilemmák, amelyek – sokkal kedvezőbb körülmények között, a gorbacsovi reformpolitika mellett – ma is érvényesülnek. Az áthidalhatatlannak tűnő távolság a többpárt-rendszer ügyében a pártokkal végrehajtott választás kérdésében a legnagyobb. Arra nincs történelmi példa, hogy a létező szocializmus országában a hatalmat birtokló kommunista pártok egyike vállalta volna a hatalom esetleges átadásával járó választási és politikai vereség lehetőségét, tehát a többpárt-rendszer lényegét alkotó választási szisztémát. Éppen ezért van igazság azok felfogásában, ami szerint tisztességesebb az egypárt-rendszert kimondó politikai rend, mint a pártokat pro forma működtető, hamis többpárt-rendszer, ami 1949-ben következett be nálunk és ma is érvényesül több népi demokráciában (Lengyelország, Csehszlovákia, Bulgária, NDK). Az előre megállapított arányokon nyugvó népfrontos szisztéma mint állandó forma aligha kaphatja meg az erkölcsi legitimáció pecsétjét. Ez maradt a nagy kérdés! Minden útkeresés itt ért zsákutcába.

Nem tagadom, hogy a többpárt-rendszeren alapuló parlamentáris demokrácia híve vagyok, a diktatúrával szemben egyedül ebben látom a garanciát (az ismert formula szerint: még jobbat nem találtak ki). De furcsa ennek azonnal „polgári restauráció”-ként való értékelése. Megítélésem szerint egy szocialistának hinnie kell abban, hogy a nép fenn akarja tartani a szocialista vívmányokat és nem hagyná annak felszámolását. Ha ebben nem hisznek, akkor nincs más út mint a közjó felülről elhatározott szolgálata, ez pedig a legjobb szándékkal sem minősíthető másnak mint a felvilágosult abszolutizmus modern változatának. Azt hiszem, hogy igen nagy tehertétele a létező szocializmus modelljének a múlt, hiszen olyan forradalmi, demokratikus és szocialista hagyományokból táplálkozik az eszmerendszere, amely a többség akaratából kormányzó erőket feltételez és szemben áll a diktatórikus metodikával. Ugyanakkor a hatalomra kerülésük után – a hagyományok és az ideológia megtartása mellett – egy elkötelezett és tudatos kisebbség vállalja magára a kormányzás felelősségét, ami ellentmondásokra vezet. Ez igen nagy hátrány a liberális politikai demokráciát elítélő más rendszerekkel szemben, amelyek tudatosan vállalják a fejedelem, az „elit”, stb. uralmát a „közjó” érdekében, a demokrácia nyílt lebecsülésével. Ez igen nagy ellentmondás, amit nem könnyű áthidalni, a legjobb szándék feltételezése mellett sem.

Természetesen ehhez járult az adott ország és térség kül- és katonapolitikai pozíciója és mozgáster. A kialakult politikai és társadalmi modellek részét képezik a szövetségi rendszernek, mintegy alapkövetelményt a homogenitás érdekében. Tulajdonképpen a tényleges nemzeti közmegegyezés, a történelmi kompromisszum alapját is itt kell keresni és ennek változó függvényében megragadni. Bár a politikában is természetesen a kifakadások, a „másik oldal” retorikai lebecsülése. De ennek nem indokolt ellentétben állnia a történelmi tényekkel, a politikai etika alapkövetelményeivel. Hol voltak ezek a pártok, miért most gondolták meg magukat? Nem rendelkezem pontos információkkal a felsorolt pártok jelenlegi jelentkezéséről, tájékozottságom csak a Kiszgazdapártként megalakult politikai kezdeményezésre terjed ki. Működésük lehetetlenné vált, vezetőik nagy része elhunyt, megöregedett, a szervezet pedig nem kapott teret. Előtte pedig a letartóztatások a lehetőségét is megszüntették.



Nem „meggondolták magukat”, hanem a létező modell válsága és reformja közepette felszínre kerültek a tisztességtelen versenyben, tisztességtelen eszközökkel leverte politikai formációk által hordozott hagyományok, gondolatok is. Aligha kétséges, hogy az országban végbe ment társadalmi változások, strukturális átalakulások és az európai pártformák nem kedveznek a Kiszápadárt régi keretei újra élesztésének. De megtestesít egy olyan politikai hagyományt, politikai szisztéma-modellt, amit a történelem más formában igazolt a marxi történelmi vízió mellett. Sok politikai tévedés és magatartásbeli hiba mellett nagy értéke, hogy a parlamentáris rendszer lebecsülése, a különböző korporációs elképzelések időszakában is következetesen hű maradt a szociális elkötelezettség mellett a liberális jogállam koncepciójához, amikor pedig ez nem volt könnyű a harmincas években és a háború alatt. Nem hiszem, hogy indokolt ma a „fehér terror” rémképét felrajzolni az embereknek. Igen szomorú lenne, ha ennek táptalaja lenne Magyarországon és főleg ereje. Ugyanígy a „balos” sztálinisták is csak törpe kisebbséget alkothatnak, akiket az önérték tart össze. Megítélésem szerint, ők is csak külső tényezők hatása alatt veszélyeztethetik az MSZMP reformpolitikai törekvéseit, aminek remélhetőleg nem kell esélyt adni. A fantomok elleni harc nem alkotja meg az igazi guvernamentális politika bázisát.

Noha nem a jelenlegi magyar belpolitikai helyzet analízise miatt írtam e levelet, de néhol erre is utaltam az összefüggések miatt. A pluralizmus megfelelő értelmezésével, a jogállamiság, a szociális piacgazdaság programjával, az eszméi alapok tisztázásával, a kül- és belföldnek szóló retorika összhangjával, a magyar nép által vállalt és elfogadott demokratikus és szocialista vívmányok megtartásával juthatunk előbbre. Igen sok tisztességes szándékú ember van az országban, aki nem rémképekben és ábrándokban gondolkodik, hanem a helyzet valós értékelésével keresi a kiutat. A különböző független politikai csoportokról, az ellenzékinek vagy alternatívnak jelzett körökről is könnyű negatív képet festeni. De amit Benedetto Croce mondott („minden kapitalizmusnak olyan kommunizmusa van, amilyent megérdemel”) az fordítva is igaz. Az „ellenzék” mindig tükörképe a hatalomnak, ugyanazoknak a kedvezőtlen körülményeknek, az egyensúly hiányában fogant betegségeknek a szülötte és hordozója, ami összefügg a hatalom struktúrájával.

Úgy gondolom, hogy nem a politikai életben történt megélénkülés és ennek akár a vadhajtasai jelentik a fő problémát. Ez nem jelenthet igazán veszélyt egy hatalmilag szervezett, minden eszközzel rendelkező államra és kormányzatra. Az ország általános fáradtsága, hitetlensége (mindenben), depressziója a legnagyobb baj. Depressziós országgal és néppel nem lehet nagyot alkotni, de még csak kilábalni sem a bajból. Mozgásra, közbátorságra, hitre és hitelre van szükség, a hatalom és általában a politika hitelére. A „húzd meg – ereszd meg” energia pazarló testnevelési gyakorlata nem vezet sehova, ezen az alapon nem jöhet létre közmegegyezés. A korábbi vélt közmegegyezés tulajdonképpen egy aktív nemzedék csalódottságán alapuló konszenzus volt, ami azonban nem tarthatott örökké és nem lehetett vég nélkül hasznos.

Feltétlenül szükség van az MSZMP belső tisztázódására, tagjainak alkotó és politikai erejére, mert e nélkül nincs sikeres megújulás, ez a hazai reformpolitika egyik alapkövetelménye. De az is szükséges, hogy feladják a mindent jobban tudás illúzióját, ne tekintsék az egyes ember „fejlődésének” csúcsát a kommunista politikai ideológia maradéktalan vállalásával azonosítva. Erre nincs okuk, ez sohasem vezet reális politikai szemlélethez, de még emberi magatartáshoz sem. Nem helyes egymás lejáratására törekedni. Arra van szükség, hogy mindazok, akiknek első a nemzet és a magyar nép sorsa, azok mindent kövessenek el egy olyan erő-egyensúly létrehozására, ami mellett az elkövetkező esztendő minden esélyével számolva javulhat pozíciónk a világban. Olyan belső és külső képünk legyen, ami hitelképesse tesz bennünket politikailag, gazdaságilag és erkölcsileg. Egy hátsó gondolatok nélküli, fondorlatosság mellőzésével vallott és gyakorolt politika biztosan szilárd szövetségeseket fog szerezni az Önök pártjának és elképzelhetővé válik a nemzeti racionalizmus alapján a történelmi kompromisszum, a politikai közmegegyezés.

Főtitkár Úr! Hosszú és őszinte levelem a végéhez közeledik. Ezért – az általános politikai gondolkodásból fakadó közlések után – visszatérek beszédének a Kisgazdapárttal foglalkozó részéhez, az arra adott reflexióim összegezésére:

– a Kisgazdapárt az 1956/57. évi együttműködési kísérlet időszakában saját eszmei határain belül, sőt önmagunk határait átlépve a gyakorlati politikai kompromisszumban vállalta a Parasztpárttal (Petőfi -)együtt a koalíció lehetőségeit;

– a kormányzás felelősségének vállalása természetesen feltétekkel, garanciákkal volt elképzelhető, de azt nem kapták meg, igazán még érdemi ajánlatokra sem került sor, legalábbis nem a pártok kereteinek garantálásával (nov. 15-én ugyan a többpárt-rendszer mellett szólt Kádár János) biztosítékok nélkül, a hatalom megosztásának mellőzésével ez csak taktikai lépésnek tűnhetett a konszolidáció érdekében, amit erkölcsi haláluk nélkül nem vállaltak;

– ennek olyan sematikus interpretálása, ahogy elhangzott, igazságtalan, hiszen a Kisgazdapártot és a többi pártot messze meghaladó kül- és katonapolitikai kérdésekről, szorító belpolitikai, hatalmi tényezőkről volt szó az akadályok sorában, amelyek akkor érvényesültek a szovjet vezetésben, a többi szocialista ország pártvezetésében, illetve a kínai, jugoszláv, stb. kérdés, ami a hazai támogatással együtt igen nagy mértékben korlátozta Kádár János törekvéseit is;

– a reformpolitikai elképzelések, amelyek erre az időre mentek vissza, azoknak előkészítésében részt vettek más pártok szakértői is, csak jóval később és újabb kudarccal jelentkezhetett, nem kis késést okozva az országnak, az igazsághoz csak átfogó elemzés vezethet, amihez még sok mindenkinek a megnyilatkozására lenne szükség;

– furcsa azért is e szemlélet, mert hogyan lenne indokolható a politikai megtorlások, letartóztatások, ítéletek és internálások sora a kisgazdapárti és más pártbeli politikusoknál csak azért, mert megtagadták az együttműködést, ha egyébként komolyan gondoltak rájuk;

– korrektebb lenne azt mondani, hogy az MSZMP és a kormány nem volt abban a helyzetben, ami lehetővé tette volna az együttműködés vállalását garanciákkal, a retorikában meghirdetett feltételek mellett és erre nem is volt akkor felkészülve a lezajlott események után, így ez kimaradt a magyar politika történetéből.

Úgy gondolom, hogy a történelmi „fehér foltok” eltiűntetésekor az igaz képet kell felrajzolni, nem pedig azok számát újabbakkal szaporítani, illetve téves adatokat adni azok elfedésére. Ha ezt a valóságnak megfelelően mutatjuk be, akkor nem merül fel a kérdés, hogy hol voltak eddig a pártok?! Ezt még egy szónoki fordulat kedvéért sem indokolt megtenni, ha az előzményeket egészében vizsgáljuk. Anélkül, hogy az egykor 57 százalékos többséget kapott országos pártot különleges érdemekkel kívánnám felruházni, az 1946-os programvázlatának (A mi utunk) egy passzusát mégis idézném, mert korszerűnek tűnik a mai retorika idején is: „A közügyek intézéséből minden erőszakot, hatalmaskodást és megtévesztést ki kell zárni és a nemzet nagy ügyeit közmegegyezéssel kell intézni.”

Elnézését kérem a hosszúra nyúlt levélért, de talán nem volt felesleges megírnom. Fogadja jókívánságaimat nehéz feladatához,

köszönti

**Dr. Antall József**

1112 Budapest, XI. Meredek u.4.

(Hiv.cim: 1013 Bp. I. Apród u.1-3.)

A levélre Grósz Károlytól nem jött válasz, ezért Antall József 1988. december 27-én levélben érdeklődik ennek okáról, s egyúttal boldog új esztendőt kíván a főtitkárnak a „nem éppen könnyűnek ígérkező esztendőben”

**Grósz Károly** főtitkár úrnak,

MSZMP Központi Bizottsága

**Budapest**

Budapest, 1988. december 27.

**Tisztelt Főtitkár Úr!**

Engedje meg, hogy az alábbiakat – ismert és természetesnek tartott elfoglaltsága ellenére – megkérdézzem,

1988. december 1-én hosszú, az elmúlt évtizedeket érintő történeti és politikai tartalmú levelet küldtem Főtitkár Úrnak, amiben beszédének egyik sarkalatos részével foglalkoztam. Megértem, ha nem kíván rá érdemben válaszolni, de legyen szabad annyit kérdezni: kézhez kapta-e? Igen megtisztelne, ha erről értesítést kapnék.

E nem éppen könnyűnek ígérkező esztendőben is boldog új esztendőt kívánva,

köszöni

**(Dr. Antall József)**

1112 Budapest, Meredek u. 4.

1013 Budapest, Apród u. 1-3.

1989. január 27-én az MSZMP Központi Bizottságának Pártpolitikai Osztálya közli vele, hogy a hivatkozott december 1-i levelét nem kapták meg, nyilvántartásukban nem szerepel.

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT

KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

Pártpolitikai Osztály

Budapest, 1989. január 27.

Ikt.sz.: LI/58462/01/89/Dné

**dr. Antall József részére**

**Budapest**

Meredek u. 4.

1112

**Kedves Antall Elvtárs!**

*1988. december 27-én kelt levelét, amelyben kifogásolja, hogy december 1-én írott politikai észrevételeket tartalmazó gondolatait válasz nélkül hagytuk, megkaptuk.*

*Sajnáljuk, de hiába keressük korábbi írását, nyilvántartásunkban nem szerepel.*

*Jókívánságait köszönjük.*

*Elvtársi üdvözléssel:*

**Lajtos István**

Ezért Antall József 1989. március 4-én ismét elküldi Grósz Károlynak eredeti levelét, s így zárja kísértő sorait: „Nem könnyű feladatköréhez és tisztségéhez sok szerencsét és jó egészséget kívánva köszönti Dr. Antall József.” Lakáscím, munkahelyi cím, telefonszám.

**GRÓSZ KÁROLY** főtitkár úrnak,

MSZMP Központi Bizottsága

Budapest

Budapest, 1989. március 4.

**Tisztelt Főtitkár Úr!**

*Engedje meg, hogy ismét elküldjem 1988. december 1-én kelt és a MSZMP KB központi postabontójában leadott levelem másolatát. Miután nem kaptam reá választ, újabb levelet írtam 1988. dec. 27-én, amire az ugyancsak másolatban mellékelte, 1989. január 27-én kelt levelet kaptam. Érthetetlennek tűnik, hogy a levelemnek nincs nyoma a nyilvántartásban, csak reméltem: esetleg mégis közvetlenül Főtitkár Úrhoz került.*

*Sajnos a közvetlen reagálás értékét levelem már elvesztette (a sportcsarnoki beszéddel összefüggésben), de talán tartalma és szándékom kifejezésre juttatása, megfogalmazása nem vált teljesen érdektelenné. Az események és egyéb megnyilvánulások erre mutatnak. Igen örülnék, ha választ kapnék reá, de legalább a kézhez vételét igazolná Főtitkár Úr.*

*Nem könnyű feladatköréhez és tisztségéhez sok szerencsét és jó egészséget kívánva,*

*köszönti*

**(Dr. Antall József)**

*1013 Bp. Apród u. 1-3. (munkahely)*

*1112 Bp. Meredek u.4. (lakás)*

*Tel.: 753-533*

1989. március 20-án egy Tóth István nevű apparátusbeli beosztott válaszolt végre Antall levelére – Grósz Károly helyett –, s mit sem törődve az előzményekkel, visszakérdezett: mit csinált a Kiszgazdapárt az elmúlt évtizedekben, hol volt a vezetősége, miért nem vállalta a politikai harcot a társadalom demokratikusabbá tételéért, saját céljainak valóra váltásáért?

89. március 20.

Ikt.sz.: TI/58462/01/89/SMné

**Dr. Antall József**

részére

**1112. Budapest**

Meredek u.4.

**Tisztelt Antall Úr!**

Grósz Károly elvtárshoz írt levelét megkaptuk, engedje meg, hogy ezúttal is elnézést kérjünk első anyagának elvesztése miatt.

Köszönjük, hogy értékes gondolatait eljuttatta hozzánk. Az Ön által leírt elemzésekkel nem kívánunk vitatkozni, azokban sok igazságtartalom van. Egyetlen dologra azonban szeretnénk reflektálni, a teljesség igénye nélkül.

A néppel szembeni elszámolási kötelezettség kérdése nem megkerülhető. Tagadhatatlan tény, hogy a Független Kiszgazdapárt tevékenységét a hatalom sok eszközzel gátolta, de ez nem indok arra, hogy ez a párt teljesen beszüntesse tevékenységét és feladja a politikai harcot. Egyetlen ellenzéki vagy annak nevezett párt Európában ezt nem engedheti meg magának. És amikor 1988-ban egyszer csak újra megjelenik ez a párt az újrászerveződés jegyében, akkor teljesen jogosan tehetők fel a kérdések:

– Mit csinált az elmúlt évtizedekben ez a párt, hol volt a vezetőség?

– Miért nem vállalta a politikai harcot az elmúlt évtizedekben a társadalom demokratikusabbá tételéért, saját céljainak valóra váltásáért?

/Erre a hatalmi elnyomás nem válasz, mert a magyar történelem is sok mártírt tud felmutatni – és nemcsak kommunistákat – akik egy eszméért, egy pártért az életüket is feláldozták./

Ezen kérdésekre – de még több is felsorolható lenne – pedig választ kell adni ahhoz, hogy a párt újra elfogadtathassa magát, mint politikai tényező.

Grósz elvtárs erre utalt beszédében, ezt a politikai felelősséget igyekezett érzékelteni.



*Az MSZMP nem kívánja, hogy bármely párt neki számoljon el eddigi hallgatásáról, de a társadalom ilyen irányú érdeklődése nem lesz megkerülhető senki számára – legyen az párt vagy annak vezetői.*

*Segítő szándékú levelét ezúton is köszönjük.*

*Üdvözlettel:*

**Tóth István**

### **Antall József és az MDF a kezdetekben**

Antall ekkor már túl van több kudarcon is. Az újjá alakuló **Kisgazdapárttól** – megfáradt öregektől és gyanús ifjaktól – 1988 novemberében nem azt kapta a Pilvax kávéházban, amit múltja és apja érdemei alapján várt, csak főtitkár-helyettesi titulust ígértek neki, később a **Bajcsy-Zsilinszky Társaság** (Vigh Károly) a két alelnöki poszt egyikét ajánlotta fel, a Barankovits féle Demokrata Néppárt utódaként jelentkező **kereszténydemokraták** (Keresztes Sándor) pedig a főtitkári tisztséget kínálták Antallnak. Egyiket sem fogadta el. Tovább állt. Az MDF-fel azonban ellentmondásosan kezdődött és alakult a viszonya.

Az indulásnál, 1987 szeptember 27-én nem volt ott **Lakitelken**, Lezsák sátrában.



*Antall nem volt ott a lakitelki sátorban 1987. szeptember 27-én*

Hiányzott az MDF 1988 januári vitafórumáról is a **Jurta Színházban**.

Keresi a helyét, de nehezen találja. A sokszínű és zavaros ellenzéki oldalon sok minden taszítja, így a naiv illúzionisták, az üres hőbörgők, a harmadik utasok, a népfrontos beszivárgók, az alakuló pártokba beépített ügynökök, a kommunistákkal együttműködött történelmi pártok egyes áruló vezetőinek feltűnése, a mindennap nyilatkozó pecsenyesütögetők, a baloldaltól megtérő, zászlólengető népiesek, a kétes

szándékú volt MSZMP tagok, helyezkedő, hatalomra éhes karrieristák, internacionalista liberálisok és vallási fanatikusok, s a devalvált deklarációk dömpingje, stb.

1989 tavaszán – nem egészen pótcselekvésként – megalakítja az **Emberi Jogok Magyar Ligája Párizsi Szervezetének Budapesti tagozatát** az Orvostörténeti Múzeumban Szabad Györggyel, Vásárhelyi Miklóssal, Göncz Árpáddal és más szabadelvűekkel. Antall ez alkalommal állítólag kijelentette: az aktívabb politizálás időszaka következik, ami veszélyekkel is jár a hatalom részéről, ezért be kell biztosítani magunkat, ha lecsapnak ránk, franciaországi barátaink biztosan tiltakozni fognak, kiállnak majd értünk. (Elsőként valószínűleg jó barátjára: Tar Pálra gondolhatott...)

Nincs jelen Antall 1989. március 5-én az MSZMP KB székházában az informatív **MSZMP-MDF konzultációs találkozón**, amelyen az MDF-t Bíró Zoltán és Csurka István képviselte, az MSZMP tárgyalót pedig Fejti György KB-titkár vezette.



*MSZMP-MDF konzultáció 1989. március 5-én, Fejti György, Bíró Zoltán és Csurka István*

A második lakitelki találkozón már ott van 1988. szeptember 3-án.

Novembertől állandó meghívottja a szerveződő MDF ideiglenes elnöksége tanácskozásainak. November 14-én előadott kezdeményezése a mozgalom párttá alakulásáról azonban időelöttinek bizonyult, a többség elutasította. Antall mégis erőlteti ezt a változtatást, s közvetlenül az MDF 1989. március 11-12-i I. Országos Gyűlése előtt írásbeli előterjesztés nyújt be az elnökségnek a pártszerű működés haladéktalan kialakításáról, s a párt hazai és külföldi szövetségeseivel kiépítendő kapcsolatokról. Az elnökség azonban nem fogadja el a tervezetet, sem az eredetit, sem annak kompromisszumos, rövidített változatát.

Ami az **MDF 1989. március 11-12-i I. Országos Gyűlésén** történt Antall Józseffel, azt túl tapintatosan fogalmaztam meg legutóbb, ezen sorozat III. részében. (Átvéve Antall saját szavait az 1992-ben megjelent parlamenti almanachból: „Az MDF I. Országos Gyűlésén nem fogadta el az elnökségi tagságot, így az Ellenzéki Kerekasztal ülésein, illetve az 1989. június 13. és szeptember 18. közötti tárgyalásokon párttisztvisztség nélkül volt az MDF egyik főtárgyalója.”)

Holott valójában más történt. Mikor az Országos Gyűlés első napján, március 11-én Antall látta, hogy a helyszínen, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Aulájának első sorában ott ül a budapesti amerikai nagykövet: **Mark Palmer**, – akárcsak Szűrös Mátyás, a Magyar Országgyűlés elnöke – elsőként ugrott a színpadra, Csengey Dénest megelőzve, aki Petőfis hevülettel készült a hangadó nyitó szerepre. (Később az elnökség egyes tagjai úgy emlékeztek, hogy noha elutasították Antall említett tervezetét, az utolsó percekben hozzájárultak ahhoz, hogy szólhasson arról a küldötteknek, akár elsőként is a felszólalók közül.)

Antallt a küldöttek többsége még nem ismerte, különösen a vidékiek nem, akik gyakran találkoztak köreikben Lezsákkal, Csúrkával, Fekete Gyulával, Csengeyvel, Für Lajossal, míg a belvárosi történelem

tanár inkább csak a Kisgazdapárt soraiban, apja idős ismerősei között mozgott otthonosan Budapesten, többségük a múltat jelentette.

Antall váratlanul hosszas, unalmas elméleti fejtegetésbe kezdett, történelmi okfejtése tanáros szóhasználattal, hűvös eleganciával, körmondatokban előadva akkor és ott az adott körülmények között nem illeszkedett a többségében radikális nép-nemzeti küldöttek forró hangulatú várakozásához. Meglehetősen gyér tapsot kapott.



*Antall József az MDF I. Országos Gyűlésén 1989. március 11-12-én*

De az igazi feketeleves csak a végén következett, a választásnál. Az elnökség 15 helyére 20 személyt jelöltek, köztük Antall Józsefet. De **ő kapta a legkevesebb szavazatot**, 217-et, s nem került be az elnökségbe. A választmányba eleve nem jelölték. (Elnézést, de elővettem a jegyzőkönyveket, s azt látom, hogy a kiegészítő elnökségi jelölés során még én, a televíziósok MDF szervezetének elnöke is több szavazatot kaptam, mint Antall József, noha nem vágytam az elnökségbe, engem választmányi tagnak választottak tisztes arányban.)

Antall hiúsága azonban megint nem engedi a valóság tényként való elkönyvelését. Megszépítő emlékezettel arról beszélt egyik életrajzírójának, hogy „...javaslatainak elutasítása után, még a szavazás előtt visszalépett az elnökségbe való jelöléstől, de ennek ellenére kapott körülbelül 300 szavazatot.” Hát nem kapott. Csak 217-et. S azért számolták össze szavazatait, mert nem lépett vissza. De legyünk konkrétak és pontosak.

Az MDF I. Országos Gyűlése (1989. március 11-12) által megválasztott első Elnökség 15 és az Országos Választmány 65 tagja. (A nevek után a kapott szavazatok száma, az illető foglalkozása és lakhelye.)

### **Elnökség:**

Bíró Zoltán, 519, irodalomtörténész, Budapest  
Bogárdi Zoltán, 426, mezőgazda, Budapest  
Csengey Dénes, 637, író, szociológus, Keszthely  
Csoóri Sándor, 613, író, Budapest  
Csurka István, 486, író, Budapest  
Fekete Gyula, 426, író, Budapest

Furmann Imre, 510, jogász, Miskolc  
Für Lajos, 633, történész, Budapest  
Ifj. Keresztes Sándor, 400, mérnök, Győr  
Kozma Huba, 432, tanár, Kiskunmajsa  
Kulin Ferenc, 472, irodalomtörténész, Budakalás

Lezsák Sándor, 631, tanár, Lakitelek  
Sólyom László, 420, jogász, Budapest

Szabad György, 394, történész, Budapest  
Szabó Tamás, 451, közgazdász, Veszprém



*Ilkei Csaba felszólalása az MDF I. Országos Gyűlésén*

### **Választmány:**

Bácsi József, 282, esztergályos, Budapest  
Balázsi Tibor, 269, egyt. tanársegéd, Miskolc  
Beke Kata, 492, tanár, író, Budapest  
Bégány Attila, 265, kollégiumi ig.h. Budapest  
Bilecz Endre, 309, tanár, Balassagyarmat  
Bíró Ferenc, 286, orvos, Pécsvárad  
Czakó Imre, 321, főisk.tanár, Dunaújváros  
Czotterné Ivády Zsuzsa, 215, tanár, Nagykanizsa  
Csapó Tamás, 269, főisk. tanár, Szombathely  
Csontos József, 519, ref. lelkész, Dabas  
Debreczeni József, 257, tanár, Kecskemét,  
Dénes János, 327, vegyipari munkás, Budapest

Domokos Mátyás, 334, író, szerkesztő, Budapest  
Ifj. Entz Géza, 254, művészettörténész, Budapest  
Fehér Csaba, 272, főorvos, Balatonfüred  
Ifj. Fekete Gyula, 414, közgazdász, Budapest  
Ferencz Csaba, 243, villamosmérnök, Budapest  
Filó Katalin, 309, tanár, Budapest  
Foltányi Árpád, 284, egyetemi hallgató, Győr  
Gazsó L. Ferenc, 355, újságíró, Budapest  
Glatz Árpád, 302, kosárlabda edző  
Greza István, 271, orvos, Hódmezővásárhely  
Gyurácz Ferenc, 246, szerkesztő, Szombathely

Hajdu Sándor, 240, MÁV-alkalmazott, Vác  
 Horváth Sándor, 477, színművész, Budapest  
 Horváth Lajos, 246, gépészmérnök, Dombóvár  
 Ilia Mihály, 400, irodalomtörténész, Szeged  
 Ilkei Csaba, 324, MTV-szerkesztő, Budapest  
 Jeszenszky Géza, 293, egyt. oktató, történész, Budapest  
 Joó Rudolf, 523, kutató, Budapest  
 Kádár György, 241, fizikus, Budapest  
 Kelemen András, 295, pszichiáter, Székesfehérvár  
 Kerényi Imre, 385, rendező, Budapest  
 Kiss Gy. Csaba, 535, tud. kutató, Budapest  
 Kálmán Attila, 253, tanár, Tata  
 Kindler József, 261, egyt. tanár, Dunakeszi  
 Kodolányi Gyula, 458, író, egyt. docens, Budapest  
 Komáromi János, 310, kistermelő, Nagydorog  
 Kövy Zsolt, 380, ref. gyűjt. vezető, Veszprém  
 Kulin Sándor, 254, orvos, Nagykőrös  
 Magas László, 323, egyt. adjunktus, Sopron  
 Markó Iván, 308, vállalkozó, Gyula  
 Merza Péter, 290, villanyszerelő, Dunaújváros

Nagy István, 243, körzeti orvos, Nyírkáta  
 Nagy Gáspár, 352, költő, Budakeszi  
 Nagy László, 207, újságíró, Genf  
 Nahimi Péter, 485, egyt. hallgató, Budapest  
 Odorics Ferenc, 269, tanár, Gödöllő  
 Olajos Csaba, 309, kisiparos, Budapest  
 Pálmány Béla, 257, történész, Budapest  
 Pokorny Endre, 210, gyógyszerész, Mátraháza  
 Raffay Ernő, 370, történész, Szeged  
 Rozsnyói Zoltán, 372, agronómus, Lakitelek  
 Schamschula György, 252, közgazdász, Budapest  
 Szabó Zoltán, 279, kőműves, Mány  
 Szavicskó László, 250, géplakatos, Miskolc  
 Szécsi Margit, 322, költő, Budapest  
 Szigethy Gábor, 382, irodalomtörténész, Budapest  
 Szokolay Zoltán, 249, tanár, Békéscsaba  
 Szűcs István, 286, olajmérnök, Szászhalmobatta  
 Tóth István, 152, népművelő, Szolnok  
 Turi Gábor, 213, újságíró, Debrecen  
 Víg Károly, 249, történész, Törökbálint  
 Zelei Miklós, 259, újságíró, Budapest

Túltengő humán értelmiség, aránytalanul sok történész, irodalmár, népművelő, író, költő, műfordító, újságíró, tanár, jogász, szociológus. Kevés felkészült mérnök és közgazdász, az állami- és államigazgatási területen jártas tervező, szervező, és pénzügyi szakember, a végrehajtó hatalom egyes területeit jól ismerő nemzeti elkötelezettségű értelmiségi.

[Egy 1971. október 13-i ügynöki jelentésből – „Keleti” jelentette a III/III -3-b alosztályon Seres József r. őrnagynak – ismerjük Antall véleményét arról, hogy:

*„...fontosnak tartja, hogy jól képzett szakemberekkel működjön együtt. Megjegyezte, hogy különböző szakmai alkalmakkor a Tervhivatalban, vagy a Hazafias Népfrontban igen kiváló szakembereket ismert meg, akiknél jobbakat mi sem tudnánk kiállítani, ha holnap erre lenne szükség. A jelenlegi politikai és társadalmi konszolidáltságot a körülményekhez képest kielégítőnek tartja. Megjegyezte azonban, hogy még mindig feleslegesen sokat foglalkoznak az emberek múltbeli dolgaival, ahelyett, hogy a jelenlegi tevékenységük és hozzáállásuk alapján ítélnék meg az embereket... ő maga is arra törekszik, hogy mint szakember jó munkát végezzen és ne adjon alkalmat arra, hogy kikezdjék.”*

1975. június 26-án a BRFK III/III-D alosztályának egy bizalmas jelentése megállapítja, hogy Antall József



„...úgy érzi, hogy egyre inkább a szakemberek kapnak szót. Több miniszter, például Schultheisz, Keserűné valamint a miniszter-helyettesek már elsősorban szakemberek, s nem politikusok. Ennek van jövője.”]

Elnökség		Választmány	
Fóthi Ákos	Andrásfalvy Bertalan 379	okl. biológus	Tatabánya
Gali Ákos	Antall József 217	orvos	Esztergom
Dr. L. Ferenc 355	Dr. Bene Éva 299	festőművész	Győr
Dr. György András	✓Bíró Zoltán 519	esztorgályos	Budapest
Dr. Arpad 32	✓Bogárdi Zoltán 426	egy. tanársegéd	Miskolc
Dr. István dr. 214	✓Csengey Dénes 637	tanár, író	Budapest
Dr. Varga György	✓Csoóri Sándor 613	kollégiumi ig.h.	Budapest
Dr. Gyurácz Ferenc 146	✓Csűrke István 486	tanár	Budapest
Dr. Gábor	Elek István 354	orvos	Balassagyarmat
Hajdu Sándor 240	✓Fekete Gyula 426	főisk. tanár	Pécs
Hajdu József	✓Furman Imre 510	tanár	Dunaujváros
Hálczi József	✓Ifj. Keresztes Sándor 400	főisk. tanár	Nagykanizsa
Hamvas László	✓Kozma Huba 432	ref. lelkész	Szombathely
Herczeg Tamás	✓Kulin Ferenc 472	tanár	Dabas
Heves István	✓Lezsák Sándor 631	vegyipari munkás	Kecskemét
Dr. Hoppál Endre	✓Sólyom László 420	író, szerkesztő	Budapest
✓Horváth Sándor 477	✓Szabad György 394	ny. szervező	Budapest
Horváth Béla	✓Szabó Tamás 451	orvos	Budapest
Dr. Horváth József	Turi Gábor 226	művészettörténész	Debrecen
✓Horváth Lajos 146		orvos	Budapest
✓Illia Mihály 400		főorvos	Gyál
✓Illés István		közgazdász	Balatonfüred
✓Ilkai Csaba 324		tanár	Budapest
Jakó Ferenc		jogász	Budapest
✓Jeszenszky Géza		történész	Budapest
✓Jóó Rudolf 533		közgazdász	Veszprém
✓Kádár György 21		újságíró	Debrecen
✓Dr. Kelemen An			
✓Kerényi Imre			
✓Kiss Gy. Csaba			
✓Király B. 17	Ádám Róbert János		
✓Dr. Király G	Dr. Antalics Mihály		
✓Kálmán Attila	Babos Ágnes		
✓Dr. Kindler	✓Bácsi József 142		
✓Kodolányi	✓Balázs Tibor 166		
✓Komáromi	✓Beke Kata 492		
Komenczi	✓Bégány Attila 265		
Dr. Kondo	✓Bilecz Endre 303		
Dr. Koszóc	✓Bíró Ferenc dr. 286		
✓Kövy Zs	✓Czakó Imre 321		
Kre sz	✓Czotterné Ivády Zsuzsa 245		
Krebsz	✓Csapó Tamás 263		
✓Dr. Ku	✓Csontos József 519		
Lackó	✓Debreczeni József 257		
Ladán	✓Dénes János 317		
Léva	✓Domokos Mátyás 314		
✓Dr. M	Drippeiné Szűcs Katalin		
✓Mari	Dr. Erdő Gyula		
Mar	✓Ifj. Entz Géza 254		
Ma	Dr. Fandl János		
Me	✓Fehér Csaba dr. 272		
Dr	✓Ifj. Fekete Gyula 414		
✓W	✓Ferencz Csaba 243		
	✓Filó Katalin 309		
	Dr. Fodor András		
	✓Foltányi Árpád 214		

Jelölőlisták és szavazatok 1989. március 12-én

## MSZMP-tagok és állambiztonsági ügynökök

Ha az Elnökség és a Választmány összetételét nézzük, az előbbinél is fájdalmasabb, hogy mindkét testületbe volt MSZMP-tagokat és funkcionáló állambiztonsági hálózati személyeket választottak meg a küldöttek.

A BM III. Állambiztonsági Főcsoportfőnöksége nagy erővel tartotta kézben az országos gyűlés előkészítését, szervezését és lebonyolítását. Így fordulhatott elő például, hogy noha **Tóth István** küldött Szolnok megyéből csak 154 szavazatot kapott, mégis tagja lett az Országos Választmánynak, mert a III/III-nak érdeke fűződött ahhoz, hogy a „Faragó János” fedőnevű volt Szolnok megyei titkos megbízottja jelen legyen a választmányban. Tóth Istvánt (1944. március 20, Veszprém, Nagy Vilma) 1977-ben szervezte be a politikai rendőrség, 1989 és 1994 között az MDF szolnoki városi szervezetének és megyei választmányának is elnöke volt. Az 1994-es országgyűlési választásokon az MDF Jász-Nagykun-Szolnok megyei listavezetőjeként jutott a parlamentbe, ahol két bizottságnak is tagja lett, sőt, az MDF őt küldte az országgyűlés egyik jegyzői posztjára is. Senkit sem érdekelt az ügynök múltja, senki sem nézett utána, ugyanakkor hanyag, lusta, felelőtlen és alulinformált MDF funkcionáriusok, frakció tisztségviselők és kérelmelhetetlen képviselők csapkodtak szép pénzért az asztalt a parlamenti ügynökviták hajnalig tartó szócsépléseiben, hogy a javasoltnál szigorúbb szankciókat követelnek mindenféle ügynökkel szemben. (Pedig Boross Péter elég hamar, 1990-ben lett a titkosszolgálatokat felügyelő államtitkár, majd tárca nélküli miniszter, később belügyminiszter, végül miniszterelnök. Apparátusa bármit megtudhatott, ha akart.)

Az Országos Választmány ülésein az első sorban rendre három állambiztonsági ügynök ült egymás mellett. Az MDF vezetői mindvégig annyira tájékozatlanok és felkészületlenek voltak, hogy több Tóth István jellegű ügynököt is vidáman érvényesülni hagytak, s azok váltották ki haragjukat, akik a rendszerváltás ezen szégyenfoltját szóvá tették.

1989. március 11-én amikor a küldöttek megérkeztek a Közgazdaságtudományi Egyetem aulájába, azt láthatták, hogy a papír ívekkel körbefont oszlopokon körbe-körbe, felnagyítva olvashatók voltak az Elnökségbe és a Választmányba javasoltak nevei. Néhány nevet azonban már látványosan kihúztak pirossal, másokat zölddel kipipáltak. Mielőtt reggel a rendezők megérkeztek volna, a politikai rendőrség emberei már ragasztottak, jelöltek, elvégezték feladatukat pirossal és zölddel, a rendezők pedig az „éber” tagságra gyanakodtak, a közvetlen demokrácia spontán megnyilvánulására.

1988 őszétől a politikai rendőrség fokozta **bomlasztó** aktivitását a megalakult MDF szervezetekben, új tagokat épített be a zavarkeltés, lejáratás, kompromittálás, elszigetelés és kiszorítás feladataival, felesleges és megosztó viták szításával. Az MDF televíziós szervezetébe például egy hónap alatt három ügynök érkezett. (Akikről akkor persze én sem tudtam, hogy az állambiztonság által beszervezett televíziós dolgozók.) Egymás után bomlott fel több alapszervezet, szakadt ketté, alkalmazva az ismert és bevált módszereket: kezdj esztelenül bírálgatni, vádaskodni, gyűjts aláírásokat, határolódj el, tiltakozz bármi ellen, lépj ki, nyilatkozz az ellenérdekű fél sajtójának, szólítsd fel lemondásra tegnapi barátaidat, követelj etikai és más vizsgálatot, büntető szankciókat, s végül alakíts új alapszervezetet, csoportot, platformot, frakciót, pártot. (Akkor még nem ismerték, s ezért nem alkalmazhatták Saul Alinsky módszereit a hatalom utcáról történő megdöntéséről, sem Gladio nemzetközi különítményeseinek ezen belüli szerepét.)

Az MDF akkori központjának számító VI. kerületi, **Ó utcai barakk épület** a rosszul értelmezett „demokratikus nyitottság” jegyében átjáró házzá vált, ismeretlenek tűntek fel ellenőrizetlenül, füleltek, hallgatóztak, informálódtak, sőt fel is szólaltak. Egyszer például egy szűkebb körű választmányi ülésen megjelent egy középiskolásnak tűnő fiatalember, sokáig némán jegyzetelt, majd kéretlenül hozzászólt és bírálgatott mindent, mindenkit. De senki sem ismerte. Megkérdeztem: honnan jött? Nyeglén azt válaszolta: ő politikusnak készül, Csoóri Sándor küldte Érdről, s csak neki tartozik elszámolással, a nyitott „demokratikus viták” híve és nem a „tekintélytiszteleté”.

Az MDF I. Országos Gyűlését követően, kudarcai nyomán Antall a maga intellektuális érzékenységevel megsértődött, s egy darabig egyik választott testület üléseire sem járt. **Szabad György** és **Sólyom László** szorgalmazta meghívását a „kibővített elnökség és választmány” üléseire, részvételét a Nemzeti Kerekasztal tárgyalásokon, s ez így volt egészen az **1989. október 20-22-i II. Országos Gyűlésig**, amikor kellő előkészítés után elnökké választották az ügyvezető elnök Bíró Zoltán helyett. (Bíró nem támogatta az Ellenzéki Kerekasztal megalakítását.)

De még jóval előtte, **1989. június 24-én** az Ó-utcai barakk épületben egy választmányi ülésen, – ahol a választmányi tagok kétharmada volt jelen – végérvényesen eldőlt a „párt vagy mozgalom” vita, s az

MDF hivatalosan is **párttá alakult**. (A választmány ezen vízválasztó eseményén egyedül e sorok írója fényképezett, mint a választmány újságíró tagja. Most teszem közzé az első képeket a nagy nyilvánosság számára.)



*Antall az MDF II. Országos Gyűlésén lett elnök, 1989. október 20-22*



*Bíró Zoltán és Lezsák Sándor vezette a „párt vagy mozgalom” vitát a választmány 1989. június 24-i ülésén*

A Bíró Zoltán és Lezsák Sándor által levezényelt vitában a túlnyomó többséget meggyőzték azok, akik minden áron a parlamentbe készültek, a Nyugat-Európai pluralista demokráciák pártkeretek közötti működésével példálóztak, s csak a párt formációt tudták elképzelni az MDF jövőbeni szerepéhez, abban látták az erőt, a szervezettséget, az állami és államigazgatási szervek irányításához szükséges hierarchia

és tagoltság garanciáját, a politikai riválisokkal való versengés fegyelmezett bázisát. Ezért fogadták el inkább egy erős nemzeti középpárt jövőképét – benne a nemzeti demokrata, a keresztény szociális és a szabadelvű irányzatok képviselőivel -, mint a laza kötődésű szellemi **mozgalom** továbbvitelét a közvetlen demokrácia gyakorlásának spontán és sokszínű megnyilvánulásaival, melyekbe annyi esetlegesség és kezdeti hiba is vegyült már, amennyit a professzionális politizálás várhatóan nem bírt el. Azt viszont mindenki reményteljesen ecsetelte, hogy a tömegek mozgalma bizonyára mindenkor ott áll majd a párt harcai mögött. ( Hát, bizony ez sem sikerült...)



*A választmány jelen lévő tagjai 1989. június 24-én*

A döntés történeti hűségéhez hozzátartozik, hogy **négyen nem szavazták meg** a párttá alakulást és kitarlottak a szellemi és morális arculatú nemzeti mozgalom mellett. Ezek közé tartozott e sorok írója is. Túl közel volt még a népet eláruló rosszemlékű pártok hatalomgyakorlása, az egyeduralkodó kommunista párt idegen érdekeket kiszolgáló negyvenöt éves diktatúrája. Úgy láttam, hogy az önszerveződő nemzetnek hagyni kellett volna még egy kis időt, hogy élve a szabadság hozta lehetőségekkel, kiforrja magát a változásokban és szabad döntésével megtalálja a legjobb közösségi együttműködés formáit az idegen érdekektől mentes országépítő munkához. Más, kisebbségben marad társaim azt hangsúlyozták, hogy a magyar nemzet visszatérését önmagához egy **Alkotmányozó Nemzetgyűléssel** kellett volna kezdeni, s nem a pártérdekek szerinti szétforgácsoltsággal, az öncélú megosztottság frakciókhoz igazított szentesítésével. Utólag mindenki úgy mérheti igazát, ahogy az élet igazolta, vagy nem.



Az MDF választmánya négy ellenszavazattal elfogadta a pártá alakulást.  
(A kép bal szélén, a második sorban: Sólyom László.)

tt az

Antall József irányította MDF-ről, így például a leendő köztársasági elnök jelöléséről és megválasztásának módjáról, a népszavazási kezdeményezésre adott megkésett és rossz válasszal, a sikertelen bojkott felhívással, az elnökség és a választmány indokolatlan személyi átalakításával, stb.

### A Levendel – Schultheisz szalon kiválasztottja

Antall októberi elnökké választása után megszorodtak a belső viták az elnökségben és a választmányban is, polarizálódtak a tegnapi és az új erők. A **Levendel – Schultheisz** városmajori szabadelvű szalonból **Csóri Sándor** útján az MDF-be küldött Antall Józsefnek bizonyítania kellett, hogy alkalmasabb vezető egy új nemzeti párt élén, mint a volt kommunista **Bíró Zoltán**, aki hivatali szürkeségével elkötelezte magát a reformer **Pozsgay Imre** mellett, – egyesek szerint – az ő hátországaként képzelte el és kezdte építeni az MDF-et egy leendő szövetség tervével. (Schultheisz Emil egészségügyi miniszter – 1974-1984 – támogatása nélkül Antall nem kaphatta volna meg „az átkosban”, 1982-ben a Munkaérendrend Arany Fokozata állami kitüntetését.)

Emlékeztetek arra, az intellektuális ellenzéki **Antall József** sem írt mást Grósz Károlynak 1988-ban:

*" Feltétlenül szükség van az MSZMP belső tisztázódására, tagjainak alkotó és politikai erejére, mert e nélkül nincs sikeres megújulás, ez a hazai **reformpolitika** egyik alapkövetelménye.*

*... mindazok, akiknek első a nemzet és a magyar nép sorsa, azok mindent kövessenek el egy olyan **erő-egyensúly** létrehozására, ami mellett az elkövetkező esztendő minden esélyével számolva javulhat pozíciónk a világban. Olyan belső és külső képünk legyen, ami hitelképpé tesz bennünket politikailag, gazdaságilag és erkölcsileg. Egy hátsó gondolatok nélküli, fondorlatosság mellőzésével vallott és gyakorolt politika biztosan szilárd **szövetségeket** fog szerezni az Önök pártjának és elképzelhetővé válik a nemzeti racionalizmus alapján a **történelmi kompromisszum, a politikai közmegegyezés.**"*





Schultheisz Emil (szemüveggel), tőle jobbra Aczél György,  
a bal szélén: Apró Antal

*kormányzásra tekintettel – döntsenek abban, melyek azok a dossziék, amelyek megsemmisítése szükségessé válhat, továbbá, hogy mely személyek adatait lehetne törölni az operatív nyilvántartásból.”*

Vagyóczki Béla ezredes, a BM Adatfeldolgozó és Tájékoztatási Csoportfőnökség vezetője ekkor még a várható **MDF-MSZP koalíciós kormányzásra** gondolt.

1989 decemberében az állambiztonság vezetői már jól látják az új pártok meghatározó politikusait, vannak hazai és nemzetközi információik arról: kik lehetnek az ország leendő vezetői a legfontosabb közjogi posztokon. Ennek tulajdonítják egyesek annak a rejtélyes folyamatnak a megindulását, melynek nyomán fontos dossziékból kritikus oldalakat emelnek ki **selejtezés** címén és megsemmisítik azokat. Semmi sem indokolja ezt a múlt valós megismerése elleni, a történettudomány és a levéltárak alapvető érdekeit negligáló drasztikus lépést, hacsak nem a tények meghamisításának politikai szándéka.

**Teljes felkészületlenség, tájékozatlanság** 1990 tavaszán. Naiv, amatőr, dilettáns, de nagyhangú, túltengő önbizalommal és rátartisággal ítélkező, küldetéstudatos plakáttal nyilatkozó „rendszerváltók”.

A bemondásra történt nyilatkozatokat nem ellenőrzi senki, a pártok vezetői nem tudnak, de nem is nagyon akarnak tudni semmi biztosat képviselőik állambiztonsági múltjáról, nem szervezik meg hiteles önvédelmüket, a tények dokumentálható feltárása érdekében apparátusaik később sem folytatnak levéltári kutatásokat; néhány, a holdudvarukban mozgó történészre időnként kurzus jelleggel támaszkodnak, változó aktuálpolitikai érdekeik szerint.

1990 májusától már működik a polgári titkosszolgálatokat felügyelő államtitkár, majd tárca nélküli miniszter, de – mint láttuk –, még a következő ciklusban is könnyedén beszívárog egy-egy hálózati ember, sőt szigorúan titkos állományú tiszt is a parlamentbe.

**Semmilyen törvény, jogszabály nem állt útjában** a titkosszolgálatok korábbi vagy a Nemzetbiztonsági Hivatal és az Információs Hivatal 1990. február 14-i megalakulása után is **további szolgálatokat vállaló** volt hálózati embereinek (ügynök, titkos megbízott, titkos munkatárs). A T. Ház átmenetileg sem állított semmilyen szűrőt, a pártok többsége pedig előzetesen a képviselőjelöltek úri becsületszárára hagyatkozott, esetlegesen **moralizáló** vagy etikai közhelyeket tartalma-

1989. július 3-án "A várható koalíciós kormányzásra tekintettel" a BM Adatfeldolgozó és Tájékoztatási Csoportfőnökség javaslatot tett a belügyi államtitkárnak (Földesi Jenő) az állambiztonsági operatív nyilvántartás adatainak felülvizsgálatára.

Az indoklás szerint az állambiztonsági szervek bizalmas nyomozást illetve "F" figyelő dossziét vezetnek **olyan személyekről is, akik a szervező pártok jeles képviselői.**

„Javaslom Államtitkár Elvtársnak, hogy a III. Főcsoportfőnökség illetékes szervei – a várható koalíciós



Boross Péter

zó nyilatkozat kitöltésével is beírta arról, hogy a leendő képviselő nem volt úgymond "ávós, karhatalmista vagy besúgó."

Az aláírásoknak nem volt súlyuk, az érintettek nem alaptalanul bizakodtak múltjuk **ellenőrizhetetlenségében**, s abban, hogy nem lesz semmi bántódásuk.

Amikor 1990 január 18-án **Horváth István** belügyminiszter parancsára jogutód nélkül megszűnt a **III/III**, s szerveződik az új kémelhárítás, a február 14-én megalakuló **Nemzetbiztonsági Hivatal**, 1990 február 2 és 12, majd április 4 és május 15 között a BM Roosevelt téri székházának pincéjéből, az egykori banktrezorból a kémelhárítás magához veszi nemcsak saját hálózatának anyagát, hanem a **III/III**-



*Horváth István belügyminiszter*

asokéiból azokét, akik szemrebbenés nélkül vállalták, hogy együttműködnek az új politikai rendszerrel és **tovább szolgálnak** kémelhárítóként. Az NBH válogat a pincében és elvisz kb. **17-18 ezer** kartont az operatív nyilvántartóból, amellyel a mai napig nem tud elszámolni. **Nagy Lajos ezredes**, az NBH első főigazgatója nem véletlenül szölte el magát 2005-ben: a legfontosabb emberek anyagait **eltüntették!** (Amivel nem tudnak elszámolni: 12 493 un 6-os karton, tehát hálózati nyilvántartó karton; 2166 un. 6/c hálózati kutató karton, 1154 „F” (figyelő) karton, és 1405 adatlap.)

1990 tavaszán a rendszerváltó politika átmenti és megtűri a volt állambiztonsági vezetés és hivatásos állomány 90 százalékát. Csak a legfelső vezetés távozik. De az is nagy megbecsüléssel. Az Antall-kormány több hónapig irodát tart fent **Ha-**

**rangozó Szilveszter** r. altábornagynak, volt állambiztonsági főcsoportfőnöknek, Aczél György bizalmas, közvetlen referálójának és **Rédei Miklós** r. vezérőrnagynak, volt III/II-es csoportfőnöknek (kémelhárítás), hogy javaslatokat dolgozzanak ki a BM III. Főcsoportfőnökség felszámolására. Ők pedig kidolgozták a **békés átmentés** módszertanát és menetrendjét. Jól tudták, hogy a titkosszolgálatoknak minden rendszerben az információs monopólium és a mindenütt jelen lévő ügynökhálózat ad igazi hatalmat.

1990. május 2-án délelőtt 10 órakor a BM III. Állambiztonsági Főcsoportfőnöksége III/III-as csoportfőnökségének – a belső reakciót és szabotázszt elhárító politikai rendőrség – volt vezetői elégedetten tekintettek végig az első szabadon választott magyar Országgyűlés képviselőinek padsorain. Igyekezetük nem volt hiábavaló: a 386 megválasztott országgyűlési képviselő között ott volt az a hirtelenjében összeszámolt, legkevesebb **25 állambiztonsági hálózati személy**, akiket oda küldtek vagy akik küldés nélkül is jól érezték a hallgatólagos támogatást, nemkülönben azok, akiknek már volt valamilyen kapcsolatuk a titkosszolgálatokkal, mégis morális gátlás nélkül, veszélyérzetüket némiképp elaltatva tűntek fel a másik oldalon valamely rendszerváltó párt színeiben.

A politikai rendőrség volt vezetői persze tudták, hogy a 25-ös létszám valószínűleg **nem teljes**, mert kevés információjuk volt a katonai hírszerzés és elhárítás hálózatához tartozókról, a legkevesebb pedig a III/I-es hírszerző csoportfőnökség operatív és hálózati nyilvántartásáról.

Az 1990 utáni politikai elit felkészületlenségét, tájékozatlanságát csak fokozta a törvényhozás tehetetlensége, a belterjes szócséplés, az időrabló viták sokasága. A hegyek vajúdtak, és egeret szültek, nyitott kapukat hagyó **átvilágítási törvényt**, következmények nélkül.

Ebből adódik, hogy akik **papírt lobogtatnak**: őket átvilágították, s nem találtak semmit, azok is keveset bizonyítanak! Csupán annyit, hogy nem voltak nyilasok, karhatalmisták vagy **III/III**-asok. De ettől még lehetek: **III/I**-es hírszerzők, **III/II**-es kémelhárítók, **katonai hírszerzők** és **katonai elhárítók**, **szigorúan titkos tisztek**, **T**(titkos találkozási)-**lakás gazdák**, **társadalmi kapcsolatok**, **fogda-ügynökök**. Sőt, lehet, hogy **III/III**-asok voltak, de az átvilágító bírának akkor és ott a négy irattári bizonyítékból (6-os

karton, beszerzési nyilatkozat, jelentés, pénzügyi bizonylat) nem állt rendelkezésére **legalább kettő**, csak egy, s a beszerző, a kapcsolattartó és a vonalvezető állambiztonsági tiszttel való vallomása sem volt meg vagy nem volt terhelő, (mert többségük hazudott a bíróság előtt az ügynök érdekében), ebben az esetben a bírák kénytelenek voltak érintetlenséget igazoló papírt kiállítani!

A politikai pártok pedig egyre inkább fertőzöttségük fokától függően riadtak vissza az állambiztonsági múlt teljes körű alkotmányos feltárásától. Felelősek azért, hogy máig megmaradt a tisztázatlanság, a bizalmatlanság légköre, a zsarolás, az időzített lejáratás és az aktuálpolitikai haszonszerzés lehetősége.

A vétkesek részéről hiányzik az őszinte beismerés, a nyilvános bocsánatkérés, a morális elégtételadás. Helyette folyamatos hazudozást hallunk, a történetek bagatellizálását, a lelkiismeret elhallgattatását, a társadalmi felelősségvállalás elhárítását az erkölcsi relativizmus jegyében.

## Ügynök jelentések és ami azokon túl történt (V.)

*Kádár és a népi írók, a Kisgazdapárt belső vitái és besúgói,*

**a III/III Dömötört is figyeltette**

**Antall József** számára azzal kezdődik 1990, hogy ellenzékievezéreként meghívást kap az Egyesült Államokba. Megismerkedik Bush elnökkel, Baker külügyminiszterrel, megbeszéléseket folytat a kongresszus és a szenátus képviselőivel, ellátogat a Világbankba és találkozik a Zsidó Világkongresszus vezetőivel. Amikor ellátogat a Külügyi Bizottság ülésére, a hallgatóság soraiban foglal helyet, de a bizottság elnöke: Biden szenátor külön is üdvözlí és Magyarország valószínű miniszterelnökeként mutatja be.

Hazatérve Budapestre, február 7-i keltezés-



*Antall József*



*Tom Lantos*

sel levelet kap **Tom Lantostól** (demokrata párti politikus, az amerikai képviselőház tagja, 1928-2008), akivel csak látogatása végén találkozott egy rövid beszélgetés erejéig. Lantos a személyes hangvételi levélben hangsúlyozza a látogatás sikerességét, azt, hogy Bush elnök támogatja a magyarországi reformokat, tisztultak a Demokrata Fórum körüli tévhittek, ezért is együttműködést kezdeményez az egyetemes emberi- és szabadságjogok területén és hangsúlyozza kölcsönös felelősségüket a hazai zsidóság helyzetének javításáért. Az utóbbit azzal is indokolja, hogy:

*„ Pusztán a demokrácia ... a kisebbségnek, így a zsidó kisebbségnek sem elég. Szüksége*

*van a többség aktív támogatására, megértésére, megelőző figyelmességére. Nem csak Romániára, de Magyarországra is éppúgy érvényes, hogy a többség sohasem lehet túl figyelmes a kisebbséggel szemben.”*

A levél teljes és pontos szövege így hangzik:

**Dr. Antall József**

*Magyar Demokrata Fórum*

*Hungary*

*1990. február 7-én.*

**Kedves Jóska!**

*Azt reméltem, hogy sokkal több időt tudunk együtt tölteni, de a természet, mint tudod, egy hóvihar formájában közbeszólt. Így is nagy örömeinkre szolgált, hogy legalább látogatásod végén leülhettünk egy rövid beszélgetésre.*

*Látogatásotok hasznos és sikeres volt, jó lett volna már korábban létrehozni. Magas rangú amerikai politikusokkal folytatott megbeszéléseitek mind a kormányzat, mind a kongresszus köreiben sok jót tettek, eloszlattak a Demokrata Fórum körüli tévhitekből, torzításokból, és időnkénti szándékos félremagyarázásokból. Készségeitek bármely nehéz kérdés megvitatására bizalmat kellett. Külön örülök, hogy Elnökiünkkel is volt alkalmatok találkozni, nem kell hangsúlyoznom, hogy ő mennyire támogatja a magyarországi reformokat.*

*Levelemmel szeretnék röviden visszatérni javaslatainkra, hogy minél előbb tovább léphessünk. Mint említettem, alapítója és egyik társelnöke vagyok az emberi jogok támogatására alakult képviselőcsoportnak (Congressional Human Rights Causus). Szeretném ha a választások után megtalálnátok azt a minél átfogóbb magyar szervezetet (pl. hasonló célú parlamenti bizottság), mely a legmegfelelőbb társszervezete lenne a mi csoportunknak és amellyel rendszeres együttműködést tudnánk kialakítani. Egy ilyen állandó kapcsolat nagyon sokat segítené abban, hogy Magyarország várható új, felvilágosult, progresszív politikája kellőképpen ismertté váljon Amerikában.*

*Nagyon egyetértek veled abban, hogy közös felelősségünk, hogy a magyar zsidóság helyzetének oly súlyos, komor történelmi terhére egy új kibontakozás, kölcsönös megismerés és közös építés alapjait rakjuk le. Egy, az amerikai zsidóság és Izrael bevonásával létrehozott program ifjúsági csoportok tanulmányútjaira a magjánál kezdené a még meglévő sötétséget eloszlatni. Ez annál hasznosabb lenne, mert az előítéletek, bizalmatlanság, kölcsönös gyanakvás első gyökere a tudatlanság, egymás nem ismerése. Abban sincs közöttünk nézeteltérés, hogy a magyar zsidóság tragédiáját és az ellenünk elkövetett bűnöket nem kisebbíti annak a mérhetetlen szenvedésnek a felismerése, amit a háború, a szovjet megszállás és a sztálinizmus hozott az egész magyar népre.*

*Jóska, nem tudom eléggé hangsúlyozni, milyen megnyugtató számomra a Magyar Demokrata Fórum világos programja és az a szerep, melyet személyesen betöltesz ebben a fontos szervezetben. Voltak és lesznek zavaró megnyilatkozások Magyarországon, melyeket aztán az amerikai sajtó gyakran egyoldalú tájékoztatás alapján esetleg fel is fújhat. Bár mindent el kell követnünk, hogy az esetleges torzulásokat korrigáljuk, ez nem fog mindig sikerülni. Biztosíthatlak azonban, hogy akik itt Washingtonban valóban nyomon követik a magyarországi átalakulást, azok ismeretei és véleménye messze túlnőnek a napisajtó felületes értékelésén.*

*Magyarország ma egy demokratikus állam és társadalom alapjait rakja le. Teljesen egyetértek azonban a Demokrata Fórummal abban, hogy a demokrácia technikája nem elég, hogy 40 év rombolása után egy lelki újjáépítésre is elengedhetetlenül szükség van, a magyar nép erkölcsi tartásának, történelmi tudatának, alkotókedvének, egészséges önérzetének helyreállítására.*

*Pusztán a demokrácia azonban a kisebbségnek, így a zsidó kisebbségnek sem elég. Szüksége van a többség aktív támogatására, megértésére, megelőző figyelmességére. Nem csak Romániára, de Magyarországra is éppúgy érvényes, hogy a többség sohasem lehet túl figyelmes a kisebbséggel szemben.*

*Többség és kisebbség íme így találkozik, megvalósítva a demokrácia technikáját, de túl is lépve azon őszinte, virágzó, nemzeti együttműködés megvalósítása érdekében. Mindketten tudjuk, és a magyar zsidóság túlnyomó többsége is tudja, hogy boldogulása, új felvirágzása csak egy olyan magyar nemzet kebelében képzelhető el, mely nem csak demokratikus, de öntudatos is, amely egy félelemtől mentes, független, alkotó társadalomban él.*



TOM LANTOS  
CALIFORNIA

WASHINGTON OFFICE  
1528 LONGWORTH BUILDING  
WASHINGTON, DC 20515  
(202) 225-3531

DISTRICT OFFICE  
400 EL CAMINO REAL  
SUITE 820  
SAN MATEO, CA 94402  
(415) 342-0300



Congress of the United States  
House of Representatives  
Washington, DC 20515

FOREIGN AFFAIRS  
COMMITTEE  
SUBCOMMITTEE ON EUROPE AND THE MIDDLE EAST  
SUBCOMMITTEE ON HUMAN RIGHTS AND INTERNATIONAL ORGANIZATIONS  
SUBCOMMITTEE ON ASIAN AND PACIFIC AFFAIRS  
GOVERNMENT OPERATIONS  
COMMITTEE  
CHAIRMAN, SUBCOMMITTEE ON EMPLOYMENT AND HOUSING  
SUBCOMMITTEE ON GOVERNMENT ACTIVITIES AND TRANSPORTATION  
SELECT COMMITTEE  
ON AGING  
SUBCOMMITTEE ON HOUSING AND CONSUMER INTERESTS  
SUBCOMMITTEE ON HUMAN SERVICES  
CHAIRMAN, PERMANENT UNITED STATES CONGRESSIONAL DELEGATION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT  
CO-CHAIRMAN, CONGRESSIONAL HUMAN RIGHTS CAUCUS

1990. február 7-én.

Dr. Antall József  
Magyar Demokrata Fórum  
Budapest VI.  
Ó utca 8-10  
Hungary

Kedves Jóska!

Azt reméltem, hogy sokkal több időt tudunk együtt tölteni, de a természet, mint tudod, egy hóvihár formájában közbeszólt. Így is nagy örömeinkre szolgált, hogy legalább látogatásod végén leülhettünk egy rövid beszélgetésre.

Látogatásotok hasznos és sikeres volt, jó lett volna már korábban létrehozni. Magasrangú amerikai politikusokkal folytatott megbeszéléseitek mind a kormányzat mind a kongresszus körében sok jót tettek, eloszlattak a Demokrata Fórum körüli tévhitkekből, torzításokból, és időnkénti szándékos félremagyarázásokból. Készségeitek bármely nehéz kérdés megvitatására bizalmat keltett. Külön örülök, hogy Elnökünkkel is volt alkalmatok találkozni, nem kell hangsúlyoznom hogy ő mennyire támogatja a magyarországi reformokat.

Levelenimmel szeretnék röviden visszatérni javaslatainkra hogy minél előbb tovább léphessünk. Mint említettem alapítója és egyik társelnöke vagyok az emberi jogok támogatására alakult képviselőcsoportnak (Congressional Human Rights Caucus). Szeretném ha a választások után megtalálnátok azt a minél átfogóbb magyar szervezetet (pl. hasonló célú parlamenti bizottság) mely a legmegfelelőbb társszervezete lenne a mi csoportunknak és amellyel rendszeres együttműködést tudnánk kialakítani. Egy ilyen állandó kapcsolat nagyon sokat segítené abban, hogy Magyarország várható új, felvilágosult, progresszív politikája kellőképpen ismertté váljon Amerikában.

Nagyon egyetérték veled abban, hogy közös felelősségünk hogy a magyar zsidóság helyzetének oly súlyos, komor történelmi tethére egy új kibontakozás, kölcsönös megismerés és közös építés alapjait rakjuk le. Egy, az amerikai zsidóság és Izrael bevonásával létrehozott program ifjúsági csoportok tanulmányútjaira a magjánál kezdene a még meglévő sötétséget eloszlatni. Ez annál hasznosabb lenne mint az előítéletek, bizalmatlanság, kölcsönös gyanakvás első gyökere a tudatlanság, egymás nem ismerése. Abban sücs közlünk nézeteltérés, hogy a magyar zsidóság tragédiáját és az ellenünk elkövetett bűnöket nem kisebbíti annak a mérhetetlen szenvedésnek a felismerése amit a háború, a szovjet megszállás és a Sztálinizmus hozott az egész magyar népre

Tom Lantos levele Antall Józsefhez (1. old.)

*Ma minden magyar, legyen zsidó vagy nem zsidó, feladata az, hogy egy ilyen magyar társadalom létrehozásán munkálkodjék. Kettőnk képszerűsége egy ilyen magyar társadalom iránti elkötelezettségünk pecsétje.*

*Kérlek, ha bármiben segíteni tudok, azonnal értesíts. Anette nevében is szeretettel üdvözöllek:*

**Tamás**

Jóska, nem tudom eléggé hangsúlyozni milyen megnyugtató számomra a Magyar Demokrata Fórum világos programja és az a szerep melyet személyesen betöltesz ebben a fontos szervezetben. Voltak és lesznek zavaró megnyilatkozások Magyarországon, melyeket aztán az amerikai sajtó, gyakran egyoldalú tájékoztatás alapján, esetleg fel is fújhat. Bár mindent el kell követnünk, hogy az esetleges torzításokat korrigáljuk, ez nem fog mindig sikerülni. Biztosíthatlak azonban, hogy akik itt Washingtonban valóban nyomon követik a magyarországi átalakulást, azok ismeretei és véleménye messze túlnőnek a napisajtó felületes értékelésén.

Magyarország ma egy demokratikus állam és társadalom alapjait rakja le. Teljesen egyetértek azonban a Demokrata Fórummal abban, hogy a demokrácia technikája nem elég, hogy 40 év rombolása után egy lelki újjáépítésre is elengedhetetlenül szükség van, a magyar nép erkölcsi tartásának, történelmi tudatának, alkotókedvének, egészséges önértékelésének helyreállítására.

Pusztán a demokrácia azonban a kisebbségnek, így a zsidó kisebbségnek sem elég. Szüksége van a többség aktív támogatására, megértésére, megelőző figyelmességére. Nem csak Romániára de Magyarországra is éppúgy érvényes, hogy a többség sohasem lehet túl figyelmes a kisebbséggel szemben.

Többség és kisebbség így találkozik, megvalósítva a demokrácia technikáját, de túl is lépve azon őszinte, virágzó, nemzeti együttműködés megvalósítása érdekében. Mindketten tudjuk, és a magyar zsidóság túlnyomó többsége is tudja, hogy boldogulása, új felvirágzása csak egy olyan magyar nemzet kebelében képzelhető el, mely nem csak demokratikus de öntudatos is, amely egy félelemtől mentes, független, alkotó társadalomban él.

Ma minden magyar, legyen zsidó vagy nem zsidó, feladata az, hogy egy ilyen magyar társadalom létrehozásán munkálkodjék. Kettőnk kézszorítása egy ilyen magyar társadalom iránti elkötelezettségünk pecsétje.

Kérlek, ha bámmiben segíteni tudok, azonnal értesíts. Annette nevében is szeretettel üdvözöllek,



Az MDF Választási Bizottságának megjegyzése:

A levél ismertetésekor / vagy egyes részleteinek kiemelésekor / célszerű hangsúlyozni, hogy TOM LANTOS az USA Képviselőházának egyetlen olyan tagja, aki túlélte a zsidóság II. világháborús borzalmait, a Holocauszt.

*Tom Lantos levele Antall Józsefhez (2.old.)*

#### **Az MDF Választási Bizottságának megjegyzése:**

A levél ismertetésekor (vagy egyes részleteinek kiemelésekor) célszerű hangsúlyozni, hogy TOM LANTOS az USA Képviselőházának egyetlen olyan tagja, aki túlélte a zsidóság II. világháborús borzalmait, a Holocauszt.

## A rendszerváltás kulcskérdése eldőlt Londonban

Az igazi rendszerváltás kulcskérdése már 1990 februárjában eldőlt Londonban. 1995 nyaráig (Rabár Ferenc volt pénzügyminiszter visszaemlékezéseinek megjelenéséig) csak fél tucat ember tudott róla hitelesen. Antall nem verte nagydobra, mert az minden további erőfeszítését értelmetlenné tette volna a közvélemény előtt.

Antall József, az MDF elnöke, a későbbi miniszterelnök megbízottai már 1990 februárjában megkötötték az alkut Londonban Magyarország legnagyobb hitelezőivel: a Rothschild és Warburg bankházakkal a Kádár-rendszer által hátrahagyott államadósság pontos ütemezésű és maradéktalan visszafizetésére. Az adósság elengedése, átütemezése szóba sem kerülhetett.

Antall 1990 februárjában szólt bizalmasan **Rabár Ferenc** pénzügyminiszternek, hogy lesz egy fontos tárgyalás Londonban, melyet **Soros György** szervez a magyar adóssághiány lehetséges kezeléséről. **Tardos Márton**, az SZDSZ későbbi frakcióvezetője koordinálta az utazási ügyeket, tőle kapta Rabár az előkészítő anyagot. A Londonba kiutazott csapat: Tardos Márton, **Surányi György**, **Csillag István** és az MNB korábbi alelnöke, **Szalkai István**. Rabár Ferenchez kint csatlakoztak Antall külföldi szakértői: **Tar Pál** és **O'sváth György**. (Hármójuk közül egyik sem volt az MDF-tagja, csak Antall barátai, ismerősei.)

Mi volt a gyakorlat célja? Az, hogy a legnagyobb bankárok előre biztosítsák magukat az MDF választási győzelme esete, időben meggyűrjék a leendő Antall-kormány gazdaságpolitikájának vezéregyéniségeit, s írásba foglalják azokat a diktátumokat, melyektől aztán eltérni nem lehet.

Természetesen nemcsak az adósság kezeléséről, hanem az oly fontos privatizációs stratégiáról is folytak a tárgyalások. Rabár visszaemlékezéséből világosan kitűnik, hogy **a bankárokat a magyar nemzeti vagyon megkaparintása érdekelte**. Ezért volt a megbeszélés fő témaköre az államadósság állami tulajdonnal, nemzeti vagyontárgyakkal való megváltása, majd mikor ez gyakorlatilag kivihetetlennek bizonyult – aláírásra nem volt felhatalmazása a delegációnak –, a bankárok hunyorítottak egyet: „*Sebaj, fiúk, majd megszerezziuk más úton, de az adósságot pontosan fizessétek!*”, s ezzel az intéssel útjára bocsátották az Antall-csapatot.

Antall beletörődött a megváltoztathatatlanak tartott döntésbe, nem voltak közgazdasági ismeretei, hallgatott az üzenetre. Ezután szó sem lehetett adósság elengedésről, annak enyhítéséről, reprivatizációról, a nemzeti erőforrások népi tulajdonba helyezéséről, ellenkezőleg, megkezdődött a nemzeti termelőtőke és vagyon olcsó kiárúsítása, a multi- és transznacionális vállalatok piacvásárlása. S a szegény Magyarország fizetett, mint a katonatiszt, míg csak be nem zárult mögötte az adósok börtönének kapuja.

[**Kovács Árpád**, az Állami Számvevőszék volt elnöke 2008-ban egy szakmai rendezvényen elmondta: az Antall-kormány idején azt sem lehetett tudni, hány darab állami tulajdonú vállalat van pontosan, melyik cégnek mi van a tulajdonában, miközben mindenki azt hitte, hogy a magánosítás alapfeltétele a szociális piacgazdaság megteremtésének, mert hogy korábban minden az államé volt. Az volt a meghatározó nézet, ha a magántulajdon eléri a 40 százalékot, akkor az már olyan meghatározó tömeg, hogy a gazdaság a piaci logika szerint kezd működni. Ideális képet tételeztek fel a tőkés világról, azt, hogy a piaci folyamatok egybeesnek nemzeti érdekeinkkel, s egyáltalán nem számoltak azzal, hogy a magánosítás folyamata alapvetően a globális érdekek mentén fog haladni, így például a vevők egy része nem tőkét akar behozni, hanem a tulajdon megszerzése révén tőkét akar kivinni az országból a saját érdekei alapján.]



Surányi György

## A Politikai Rendőrség (BM. II. Politikai Nyomozó Főosztály) vezetői 1956 – 1962 között

### ORFK (1956-1957)

### BM. II. (1957-1962)

#### Főosztályvezetők:

Németi József ezredes 1961. március – 1962. augusztus

Galambos József ezredes 1958. február – 1961. március

Horváth Gyula ezredes 1957. február – 1958. február

Mátyás László ezredes 1956. november – 1957. február

#### Főosztályvezető-helyettesek:

Tömpe András vezérőrnagy 1961. március – 1962. február

Rácz Sándor alezredes 1961. március – 1962. augusztus

Németi József alezredes 1959. augusztus – 1961. március

Rajnai Sándor ezredes 1957. május – 1962. július

Jámbor Árpád alezredes 1957. január – április

Galambos József ezredes 1957. január – 1958. február



*Tömpe András, Rajnai (Reich) Sándor, Hollós Ervin, Rácz Sándor, Komornik Vilmos*

## A BM. II. Politikai Nyomozó Főosztály Szervezeti egységei (1956 – 1962)

II/1. osztály: Katonai elhárítás

II/2. osztály: Kémelhárítás

II/3. osztály: Hírszerzés

II/4. osztály: Közlekedési elhárítás

II/5. osztály: Belső reakció elhárítása

II/6. osztály: Ipari elhárítás

II/7. osztály: Mezőgazdasági elhárítás

II/8. osztály: Vizsgálati feladatok

II/9. osztály: Környezet tanulmányozás és figye-  
lés

II/10. osztály: Operatív technika alkalmazása

II/11. osztály: Operatív nyilvántartás

II/12. osztály: Rejtjel központ

II/13. osztály: Levéllenőrzés

II/16. osztály: Rádió elhárítás

BM KEOKH és Útlevel Osztály



*Geréb (Glück) Sándor, Földes György, Kucsera László, Havasi László, Selmeci György*

## A BM. II. Politikai Nyomozó Főosztály osztályvezetői (1956 – 1962)

### **Katonai elhárítás:**

Nagy József alezredes 1961. október – 1962. augusztus

Selmeci György ezredes 1956. november – 1961. szeptember

### **Kémelhárítás:**

Hazai Jenő ezredes 1957. április – 1962. július

Turcsán József alezredes (?) – 1957. április

### **Hírszerzés:**

Komornik Vilmos alezredes 1962. július – augusztus

Tömpe András vezérőrnagy 1959. május – 1961. március

Vértés János őrnagy 1961. március – 1962. július

Mórá István alezredes 1956. november – 1959. május

### **Közlekedési elhárítás:**

Perényi Gyula alezredes 1957. április – 1962. május

### **Belső reakció elhárítás:**

Geréb Sándor százados 1962. július – augusztus

Radványi Kálmán őrnagy 1957. január – április

Hollós Ervin alezredes 1957. április – 1962. július

Földes György százados 1956. november – december





*Vértess János, Szalma József, Köteles István, Dobróka János, Markó Imre*

### **Ipari elhárítás:**

Kucsera László ezredes 1957. május – 1962. május

Szöke Béla őrnagy 1956. november – 1957. április

### **Mezőgazdasági elhárítás:**

Havasi László alezredes 1961. március – 1962. május

Dáni János alezredes 1957. május – 1958. június

Rácz Sándor őrnagy 1958. október – 1961. március

### **Vizsgálati feladatok:**

Köteles István őrnagy 1962. február– augusztus

Korom Mihály alezredes 1958. december – 1960. augusztus

Mérő Károly alezredes 1960. augusztus – 1962. február

Szalma József alezredes 1956. november – 1958. december

### **Környezet tanulmányozás és figyelés:**

Jámbor József alezredes 1961. október – 1962. augusztus

Dobróka János alezredes 1957. január – 1961. január

Beszédes Károly alezredes 1961. január – október

### **Operatív technika alkalmazása:**

Markó Imre alezredes 1957. május – 1962. augusztus

Némethi Tibor százados 1956. november – 1957. február

Novák Sándor őrnagy 1957. március – május

### **Operatív nyilvántartás:**

Ács Ferenc ezredes 1957. március – 1962. május

### **Országos Rejtjel Központ:**

Kunos László alezredes 1957. május – 1962. augusztus

### **Levélellenőrzés:**

Varga Antalné százados 1962. március – augusztus

Hidegkúti Károly őrnagy 1957. május– 1959. november

Takács Imre alezredes 1959. november – 1962. március

### **Rádió elhárítás:**

B. Kiss István őrnagy 1959. március – 1962. augusztus

### **Külföldiek ellenőrzése (KEOKH) és Útlevel Osztály:**

Szívós Péter alezredes 1962. július – augusztus

Tatai József alezredes 1956. december – 1962. június



*Ács Ferenc, Korom Mihály, B. Kiss István, Varga Antalné, Perényi (Putz) Gyula*

## **Titkos történelem a jelentések erdejében**

Ugorjunk vissza időben a forradalom utáni évekbe, az ügynök jelentések történelmi morzsáihoz, melyek noha az olvasó számára gyakran hiányosak, kuszák, előzmény nélküliek és követhetetlenek, mégis fontos részlemek, nélkülük nem áll össze az egész, a tények és körülmények azon összessége, amely értékelhető következtetésekhez vezethet.

Most kizárólag **Dömötör László** dossziéinak jelentéseit olvashatják, azokat, amelyeket "**Varga**" és "**Varga Sándor**" fedőnéven írt hét vaskos kötetben. (ÁBTL 3.1.2. M-27843 + /1-4. dosszié, és 3.1.2. M-33169 + 1. dosszié.) Nem keverhetők össze "Meszlényi", "Meszlényi Károly" korábban megismert jelentéseivel, annak ellenére sem, hogy egy-két "Meszlényi" jelentést lefűztek ezekbe a dossziékba is az állambiztonsági tisztek, mint például az M-278343 jelzetű 200-201. oldalára, vagy az M-27843/1. 51-52. oldalára. Erősítve ezzel azt a feltételezést, hogy a "Varga", "Varga Sándor" és a "Meszlényi", "Meszlényi

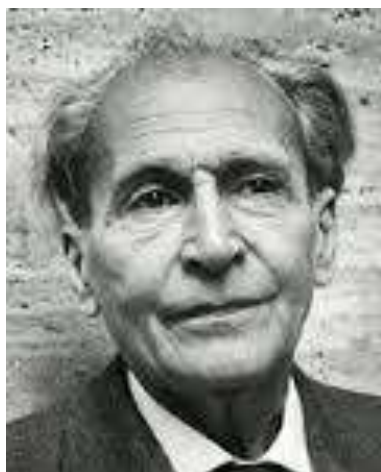
Károly" fedőnevek mögött egy valós személy azonosítható: Dömötör László, volt hírlapíró. Ezt állította Rainer M. János Széchenyi-díjas történész, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, az 1956-os Intézet volt főigazgatója is a "Jelentések hálójában" című, 2008-ban megjelent munkájában, megállapítását többben átvették. Ő mindössze egy helyütt tett egy kis kérdőjelet "Meszlényi" neve után, én – mint sorozatom III. részében már megírtam (lásd a 102. oldalon) – kutatásaim előre haladtával egyre többet tettem. Ma már úgy érzem, valószínűleg két hálózati személyről van szó, a másik is egy bő termésű újságíró, aki hasonló időben, hasonló körben mozgott. Nem nevezhetem meg mindaddig, amíg minden szükséges bizonyíték nem áll rendelkezésemre.

Eddig azokat a jelentéseket vettem előre a "Varga", "Varga Sándor" fedőnevű ügynök nevével jelzett hét dossziéból, amelyekben Dömötör László az Antall családdal foglalkozott, mindenekelőtt id. dr. Antall József volt miniszterrel és fiával, ifj. Antall József későbbi miniszterelnökkel.

Most az 1956-os forradalmat követő 15 esztendő más történelmi szereplői következnek, a jelentésekben megfogalmazott tetteikkel és nyilatkozataikkal.

**1956. november 28.**

**Tárgy: Déry Tibor író**



Déry Tibor

*"Déry Tibor író elmondta, hogy az elnyomás és a terror óriási, ilyen még soha sem volt. A túlerő ellen viszont alig lehet tenni valamit, de sokszor már az is célszerűtlen. Az irányítás nem a magyar kormány kezében van, végső soron mindent az oroszok csinálnak.*

*Az írókkal ő is egyetért abban, hogy a forradalmi követelésekből egy lépést sem szabad engedni, de más módszerekkel kell azokért küzdeni. Dolgozni kell és munka közben tárgyalni. Az írók alávetik magukat a munkásság irányításának, de csak akkor, ha azok dolgoznak. Az írók munkájának megindítása a következő körülményektől függ: induljon meg a sokféle árnyalatú és sokszínű sajtó, – ez az alapfeltétel. A 45-ös pártok alakuljanak újjá, a munkájukról és a tevékenységükről később döntsünk.*

J e l e n t é s .  
Budapest, 1956. november 28.  
 "Varga" jelenti:  
 Déry Tibor író elmondta, hogy véleménye szerint az elnyomás és a terror óriási, ilyen még soha nem volt. A túlerő ellen viszont alig lehet tenni valamit, de az is sokszor már célszerűtlen. Mint mondotta – az irányítás nem a magyar kormány kezében van, mert végső soron mindent az oroszok csinálnak. Az írókkal ő is egyetért abban, hogy a forradalmi követelésekből egy lépést sem szabad engedni, de más módszerekkel kell azokért küzdeni. Dolgozni kell és munka közben kell tárgyalni. Az írók alávetik magukat a munkásság irányításának, de csak akkor, ha azok dolgoznak. Déry véleménye szerint az írók munkájának megindítása a következő körülményektől függ: induljon meg a sokféle árnyalatú, színű sajtó – ez alapfeltétel. A 45-ös pártok alakuljanak újjá, munkájukról és tevékenységükről később döntsünk.

*Déry: „Az elnyomás és a terror óriási...”*

*Mi az oroszok kérdésébe nem szólhatunk bele. Mindenesetre nem hasznos nekik sem , ha itt rohangásznak az utcákon. A Kádár féle szép reformokat még meg is kell valósítani. Nagy Imre elrablása a keleti politika ismert módszere. Ezt tisztázni kell. Vagy meg kell őt keresni, vagy el kell fogadni a lengyelek tervezett meghívását és menjenek Nagy Imréék oda.*

*Megjegyezte még Déry, hogy az írók szempontjából is döntő lesz Kodály Zoltán állásfoglalása, mit akar ő, azonosítja-e magát a történetekkel."*

**Vette:** Czvetkovics László, r. szds., alosztályvezető.

---

**1957. február 25.**

**Tárgy:** Veres Péter író

*"Varga Sándor" ügynök jelenti, hogy Veres Péter író bizalmas körben elmondta:*

*„Nagy a baj a magyar szellemi életben. Nem az, hogy mi van Háy Gyulával és Zelk Zoltánnal, mert ez nem fáj egy magyar parasztnak vagy munkásnak. A baj az, hogy nem lehet ki-mozdulni a kátyúból. Kádár igen rosszul politizál, nem tud, vagy nem mer bízni a magyar népi írókban. És ő még csak hagyján, de a környezte: a mai haszonlesők rosszabbak a régi-eknél. Nem méltók arra, hogy a munkáspárt tagjai legyenek.*



*Veres Péter honvédelmi miniszter 1948. április 4-én magyar és szovjet főtisztek társaságában*

*Ezekkel magyar író nem tárgyal és szóba sem állhat velük. Hol vannak a Kádárhoz hasonló munkás típusok? Zsidó jampecek és hirdetési ügynökök ülnek a kormány mellett, tanácsokat adnak, illetve elzárnak minden jó szót Kádártól.*



*Mi lehet a kiút? Új lap az íróknak, – nem az Írószövetségnek. Tér a rádióban és merészebb kezdeményezés a könyvkiadás terén. A népiesek lapja is elenyészett, már hetek óta csak ígérgetik. Miért nincs igazi néplap?*

*Aki bűnös, azt vegyék elő, legyen bár író is. De ne legyen mesterséges elhallgattatás. Kevés és zárt a mai terület a hálára. Zártak a lelkek és fojtottak a szívek, szívesebben tágulnak, ha síkság van előttük, mint egy zárt, szűk ösvény...*

**Jelentés.**  
Budapest, 1957. február 25.

"Varga Sándor" Ugyanők jelenti, hogy Veres Péter bizalmas körben elmondotta:

Nagy a baj a magyar szellemi életben, nem az, hogy mi van Háy Gyulával és Zelkkel – ez nem fáj egy magyar parasztnak és munkásnak sem. A baj, hogy nem lehet kimozdulni a kátyúból. Kádár igen rosszul politizál, nem tud, vagy nem mer bízni a népi magyar írókban. Ő még csak hasyján, de a körvezete; a mai haszonlesők rosszabbak a régiénél. Nem méltók arra, hogy munkáspárt tagjai legyenek. Ezekkel magyar író nem tárgyal és szóba sem állhat. Hol vannak a Kádárhoz hasonló munkástípusok? Zeidő jakpecsek, hirdetősi ügyvédek ülnek a kormány mellett és tanácsot adnak, illetve elzárnak minden jó szót Kádártól. Mi lehet a kiút? Új lap az íróknak – nem Írószövetségnek – tér a rádióban és merészebb kezdeményezés a könyvkiadás terén. A népiesek lapja elenyészett, már hetek óta ígérgetik. Miért nincs igazi néplap?

*Veres: „Nagy a baj a magyar szellemi életben...”*

*A mai sajtó és irodalom irányítása fél, bizonytalan. Legyen bátor, merjen lépni, adjon papírt, lapot az íróknak és nem bánja meg. A népiesek egysége igen szép, sok bennük a fenntartás, de sokáig való hallgatással nem akarnak a nép előtt elmenekülni."*

**Vette:** Gál Ferenc ny. hdgy.

**Értékelés:** a jelentés azt mutatja, hogy Veresnek vannak fenntartásai, sőt egyes kérdéseket ellenségesen ítél meg. Ugyanakkor vannak olyan nézetei is, amelyeket ki lehet használni.

**Intézkedés:** a jelentést megküldjük a tájékoztatónak.

**Utasítás:** más irányú.

**1957. március 6.**

**Tárgy:** Veres Péter író

Az ügynök Veres Péter íróval beszélt március 2-án, aki a következőket mondta:

*"Tárgyalni kell a kormánnyal, meg kell találni a kivezető utat. Nem lehet úgy széttagolni az írókat, hogy egy részük lefogva, a többség önkéntes, vagy kényszerített hallgatás alatt, s csak a kis hányad ír valóban a nyilvánosság előtt."*

*Kell a sajtó és az irodalom teljes szabadsága! De – rendben van – nem támadva a rendszert, annak vezetőit és intézkedéseit. Bár az "intézkedés" szó igen labilis kifejezés, nem találni meg benne a határt, itt már egy önítéletet kell alkalmazni, már pedig ki gyenge, ki rátermett. Engedni kell a virágokat, hogy nyíljanak, a gyommal is hasznosak együtt. S ez a belső önirányítás hasson oda, hogy a gyomokat elnyomhassa a sok díszlő virág. Lehet kibontakozás, lehet a mai időkben is. Csak nagyobb bizalomra és nagyobb bátorságra van szükség a kormány részéről az írók felé."*

**Vette:** Gál Ferenc ny. hadnagy



**Megjegyzés:** A jelentés azt mutatja, hogy Veres Péter bizalmas körben is a kibontakozást sürgeti, habár "a gaz is nyíljon" elmélete nem elfogadható, s nem esik egybe a párt politikájával.

**Utasítás:** A lehetőségekhez mérten igyekezzen Veres Péterrel elbeszélgetni, s a különböző kérdésekről kivenni (sic!) a véleményét. (Az ügynöknek Veresnél mélyebb felderítési lehetősége nincs.)

---

**1957. április 20.**

**Tárgy:** Háy Gyula író

"Varga Sándor" fn. ügynök jelenti:

*"Háy Gyula 1955 telétől a jobboldali írócsoport élén állt. Az általános támadásra ő adta meg az időpontot és a tónust az Irodalmi Újságban és a Művelt Népből. (Lsd. korábbi jelentés) Október 23 előtt csak a cikkei álltak az előtérben, ő maga személyesen nem igen jelent meg a társaságban, ott főleg Zelk képviselte, például a Hungáriában. Egyedül Nagy Imréhez járt személyesen, gyakran sétáltak együtt.*

*Október 24-én a Parlamentben teljesen átvette Nagy Imre irányítását. Készítette a beszédeit, azokat átnézte, fogadta a külföldi újságírókat és irányította az Írószövetséget. Az ő sugalmazására folyt a külföldi újságírók tragikus hangú november 3-i konferenciája.*

*November 4-én hajnalban az ő javaslata volt Nagy Imre segélykérése a nyugati hatalmakhoz. Felesége fordította le franciára, sőt, ő is olvasta be a rádióba. Háy írta és fordította feleségével együtt a világ íróihoz való segítségkérést. Nem helyeselte, hogy Tildy parlamenteket küldött a szovjet parancsnokokhoz, s védeni akarta a parlamentet. (Bővebbet tud erről a jelen volt Hámori Zoltán és Körmendi László rádióriporter.) Felesége gyakran volt együtt Márton Endre és Erdős Lajos külföldi újságírókkal."*



Háy Gyula

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy.

**Megjegyzés:** Az anyagot megküldjük a Vizsgálati Főosztálynak.

---

**1957. május 10.**

**Tárgy:** Kovács Béla, FKgP

"Varga Sándor" jelenti:

*"Kovács Béla a tsz. mozgalom kérdéseivel már 1956-ban, hazatérése után (t.i. a Szovjetunióból, ahol elhurcolása után politikai fogolyként tartották, – megj. I.Cs.) bőven foglalkozott. Már akkor szó volt arról, hogy bekapcsolódik a nagyüzemi mezőgazdaság életébe. Amikor beválasztották a Nagy Imre féle kormányba földművelésügyi miniszternek – tudtán kívül, távollétében –, már első*

pécsi nyilatkozatában hitet tett a tsz. mozgalom egészséges, önkéntes fejlődése mellett. Körülbelül abban a szellemben, amint azt tette két hónappal ezelőtt a "Jövendő" c. tsz-mozgalmi lapban.

Amint Pestre ért, már órák múlva szemére vetette ezt a tsz. barát kijelentését a B. Szabó vezette parasztpárti jobbszárny. Kovács Béla bejelentette Nagy Imrének, hogy csak azzal a feltétellel veszi át a tárca vezetését, ha szabadkezet kap, megállítja az erőszakos tsz. fejlesztési politikát, de nem enged a meglévő jó szervezetekhez hozzányúlni, sőt, azokat meg akarja védeni. E kéréséhez nem kapott biztosítékot. Így a tárca vezetését nem is vette át.

Nagytól és a honvédségtől, Király Bélától két ízben kért segítséget, hogy megakadályozza a vidéki tsz. birtokok és felszerelések széthordását. Választ sem kapott. Láta a kormány teljes gyengeségét, ezért a szaktárca kérdésével nem is foglalkozott, s a Kisgazdapárt legfőbb vezetői ülésén, november 3-án este bejelentette a kormányból való kilépését. (Lsd. a Kis Újság november 4-i számát.)



Kovács Béla

November első három napjában Kovács Béla tevékenysége zömmel a Kisgazdapártra terelődött. Itt meg akarta állítani a rendkívül vegyes, zavaros összetételű, csak a hasznot leső tömeg beözlését. Ő adta ki a jelszót: "Tanuljunk 1945 hibáiból!" Ebben a vezetőségből csak Csorba János támogatta.

Kovács Béla kiutasította a pártból a volt MDP-ben lévő, de akkor már helyezkedő igazgatókat, főosztályvezetőket, akik gyárat, üzemeket, intézményeket ajánlottak fel a pártnak, azért, hogy mentsék pozícióikat. Folyton hangoztatta a koalíciós partnerekkel való tanácskozás és együttműködés szükségességét. Ez elől azonban Nagy és Losonczy folyvást kitértek, nem volt rá idejük. Kovács nem nyilatkozott az amerikai újságíróknak szovjet fogsága körülményeiről, sőt, kétszer is kijelentette, hogy örültség összetűzni a szovjet csapatokkal.

A többi párttal való együttműködésről egyedül Kádárral és a parasztpártiakkal tudott szót váltani. Zsarnai volt kigazda országos rendőr főkapitányt nem tartotta elég erősnek a rendcsinálásra. Az erős rendőrség szükségességét hangoztatta. Utasítást adott a Kis Újságnak, hogy tartózkodjon minden útszéli hangtól, szélsőséges kijelentéstől. Súlyosan kifogásolta ifj. Lázár Miklós cikkét a Köztársaság téri rémtörténetekről. Helyeselte, hogy akik tönkretették a Kisgazdapártot, akár jobbról, akár balról, ne vehessenek részt a munkában. Utasítására – talán a cikket is ő írta – egyedül a Kis Újság vetette fel a szélső jobb veszélyét. Igyekezett Nagy Imre kormányától és egész irányzatától megszabadulni, megtisztítani a Kisgazdapártot és egy lengyel mintájú kormányzásban részt venni. (Ma is közel ez az álláspontja.)

Vele szemben kialakult a pártban egy nagyhangú többségi irányzat, élén Kővágó és B. Szabó állt.

B. Szabó azzal, hogy a pártot vissza akarta vinni a békési programhoz, élére állt azoknak, akik a földek visszaadását irányították, segítették a téeszkek kirablását. Olyan javaslatot tett, hogy a nagy kulák birtokokat is vissza kell adni. Ezt meg is tárgyalták Nagy Imrével. Teljesen kiszolgált a kormányt és az volt a célja, hogy földművelésügyi miniszter legyen és ott valósítsa meg a pártban nagy helyeslésre talált terveit. Támogatta a kártérítések követelését minden kulák számára, elsősorban önmagának, s az úri birtokosoknak is. Ő már erre komoly összeget is felvett előlegként. Az volt a nézete, hogy a mai szervezeteti formára nincs szükség, legfeljebb később a

dán példát lehet tanulmányozni, de azt sem nagyon ajánlotta. Súlyos vizsgálatot követelt a volt parasztpárti képviselők ellen, akik megszavazták a tagosításokat, a tsz. fejlesztést, stb. E politikájával B. Szabó igen népszerű lett, küldöttségek csak őt keresték, tárgyaltak mindenkivel, a párt vezetését is megpróbálta kézbe venni, a 9 tagú intéző bizottságban többsége volt.

Kővágó még szélsőségesebb politikai síkra helyezkedett. A nyugati orientációt vetette fel és elsőként tárgyalt nyugati diplomatákkal, maga ment el az újságírókhoz és természetesen Mindszentyhez. Teljesen az 1945-ös választás szintjére akarta visszavinni az eseményeket. A pozíciók elosztásánál is ezt kellett volna szerinté alapul venni. Kiszagda többséget a kormányban, a város- és gazdaságpolitikában. Meg is kezdte a tervezet kidolgozását Potoczky Kálmánnal.

A városházán az volt a terve, hogy a kommunisták távozzanak minden vezető pozícióból, s majd az 1945-ös arány szerint jöjjenek olyanok az MSZMP-ből is, akiket Nagyék oda delegálnak. Mint polgármester pénzt utaltatott az egyházaknak, visszajuttatott házakat, iskolákat és más vagyontárgyakat. Egyedül ő volt amellet a párt vezetőségében, hogy Nagy Ferenc hazajöjjön, sőt tervezte a jobboldaliságuk miatt kizárt kiszagda képviselők visszavételét, továbbá a Pfeiffer csoport hazahívását. Ő kereste az érintkezést Varga Bélával és Eckhardtal is.

Tildy Zoltán igen népszerű volt a Kiszagdapártban korábbi magatartása miatt, így ő pártpolitikával nem is foglalkozott. Helytelenítette viszont a csőcselék beözönlését. Erélyes rendcsinálást követelt a pártban és az utcán egyaránt. Tevékenysége abban merült ki, hogy óráról órára támogatta Nagy Imrét azon az alapon, hogy az egy jó magyar ember, nem baj az, hogy kommunista, mindenkinek össze kell fogni. Olyan küldöttekkel tárgyalt, akiknek Nagy Imre már nem volt elég jó, sőt, később már vele se nagyon álltak szóba.

Tildy vetette fel, hogy talán segít a helyzeten a lengyel minta, a többpártrendszer, de ő mindvégig csak az 1947-es koalíciós pártokra gondolt. Ezért utasította el Vásári Józsefet, amikor az a Sulyok féle párt megindítását jelentette be. Tildy ellenezte Mindszenty rádióbeszédét és november 4-én megakadályozta a parlament épületének védelmét. Jó magyar embernek tartotta Nagy Imrét, hitte, hogy a kormány mindenben őszinte és jót akar. Malétert, aki egykor testőrparancsnoka volt, kérte az utcai atrocitások megakadályozására, de ez nem járt eredménnyel. Nagyék egy előretolt bástyának használták, főleg a nyugati újságírók előtt dicsekedtek vele, mint aki ártatlanul volt meghurcolva, stb.

A Petőfi Párt igen egységes volt, mert a népiesek abszolút többséget alkottak. Ők mindenben követték Németh Lászlót és Féja Gézát.

Bibó István a jobbszárnyon helyezkedett el. Tárgyalt Mindszentyvel és állandóan a nyugati diplomatákhoz, újságírókhoz futkosott. Mindig ő nyilatkozott a párt nevében. Tervei között szerepelt a volt parasztpárti Dózsa Gárda felállítása, a novemberi napokban parasztok felhozatala vidékről és felfegyverzésük a rendcsinálásért, a gyárakban a parasztigazgatók kinevezése, a szövetkezeti mozgalomnak a régi, Kerék Mihály féle vonalra való átállítása. Továbbá erős zsidótlánítás, főleg a szellemi életben. Új, szabad választás, önálló parasztpárt, ami együtt a parasztszövetséggel helyettesítene minden más érdekképviseletet. Híve volt a nyugati beavatkozásnak, s minden áron be akart kerülni abba a delegációba, amely az ENSZ-be készült. A külügyi tárcát is a parasztpártnak követelte. November 3-án hajnalban, a támadás idején segélykiáltást szövegezett, ezt maga gépelte és személyesen vitte el néhány nyugati követségre. Törtető magatartása miatt a népiesek nem szerették.

B. Farkas is a Petőfi Párt jobbszárnyához tartozott. A teljes nyugati beavatkozás és orientáció híveként tervezve Kovács Imre és csoportja hazahívását. Ő főleg gazdaságpolitikai tevékenységet akart kifejteni, mint volt bankigazgató. Régi nagy magánosokkal kereste a nexust abban a hitben, hogy sor kerülhet a bankok egy résznek a visszaadására. Éppen ezért nem helyezte, hogy

Németh László felvetette az alapvetően fontos szocialista vívmányokhoz való ragaszkodást. Igyekezett Kovács Bélát rávenni arra, hogy ne tárgyaljon Kádárral és a közeledést, a kezdeményezést – bárhonnan is történjen az – minden esetben óvatosan kezeljék, tárgyalják meg együtt. Vagyis: csak együtt tegyenek lépéseket."

**Vette:** Czetkovics szds. II/3-e alosztály

---

**1957. május 13.**

**Tárgy:** Nagy Sándor író

"Varga Sándor jelenti:



Nagy Sándor Sztálin díjas író

"Nagy Sándor írói felfogása az elmúlt év őszéhez viszonyítva nem sokat változott. Helyesli az írók hallgatását, nem tesz lépéseket azért, hogy az írók megszólaljanak, pedig ez itt, a Hétfői Hírek kulturális rovata élén is feladata lenne. Az első számban megjelent novellája is úgy állította be az ellenforradalmat, mintha az üzemben belül minden munkás égette volna a vörös zászlókat, s egy kivételével mindnyájan helyeselték a vörös csillagok leverését. E politikailag hibás írást többször átírták vele, de ez a hibás kicsengés a megjelent végső formában is fennállt.

Nem hajlandó hozzányúlni a kényes írói kérdésekhez. A most következő parlamenti szerepéről annyit

mondott, hogy ott legalább jól kialszom magamat. Választói előtt még február végén is úgy nyilatkozott egy képviselő csoport ülésén Szegeden, hogy forradalomnak indultak az októberi események, csak az első három nap után alakultak át ellenforradalomná. Még ekkor is igen pozitívan nyilatkozott Nagy Imréről, hangoztatva, hogy személy szerint nem ő volt a hibás, hanem a környezete. Annyira az októberi események pozitív értékelését adta, mint a képviselő csoport elnöke, hogy az egész ülés ellene foglalt állást, anélkül, hogy ezt bárki a legcsekélyebb mértékben befolyásolta volna. Több paraszt képviselő szólalt fel olyan értelemben – szemben Nagy Sándorral – hogy náluk egy napig sem volt forradalom, ott a faluban vagy a tsz-ben már az első megmozdulások ellenforradalmi jellegűek voltak.

Szóba került, hogy lemondatják, mint Kónyát, de ezt egyelőre elvetették. Viszont mandátuma mindenképpen igen labilis, mert a pártba nem vették fel, s őt az MDP delegálta. Nem tetszett neki, hogy foglalkozni kívánunk Aczél Tamás ügyével abból az alkalomból, hogy haza szeretne jönni, s részt venni az ellenforradalom leleplezésében."

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy.

---

**1957. július 15.**

**Tárgy:** Nagy Sándor író

*"Varga Sándor" jelenti:*

*"Nagy szerint a Benjámin-Kónya-Kuczka\_Sipos csoport szellemi vezetői teljesen apolitikusan viselkednek. Semmit nem akarnak engedni és majdnem ugyanúgy viselkednek, mint novemberben és decemberben az írószövetségi anketon. Ilyen apolitikus magatartással nem lehet eredményt elérni. Ő megteszi a közvetítő lépéseket. Ezt a társaságot meg kell nyerni és legalább olyan nívóra hozni, mint a népieseké.*



*Kádár János Dinnyés Lajossal beszélget az országgyűlés szünetében, 1957. június 3-án*

*Nagy Sándor információi szerint főleg vidéken több olyan pártfunkcionáriust őrizetbe vettek, akik részt vettek a tervezett baloldali puccs szellemi előkészítésében. Véleménye szerint ez kizárólag azon bukkott meg, hogy az állambiztonsági szervek igen egységesen léptek fel. Neki és író barátainak az a véleménye, hogy e szerveket csak most sikerült megtisztítani az oda nem való elemektől, úgyhogy most vannak csak ott rendes munkás-paraszt származású emberek.*

*A fiatal írók úgy látják, addig nem lesz megoldás az íróknál, amíg nem adnak egy új lapot, amely megfelelő módon tud küzdeni az Élet és Irodalom ellen. Igen rossz megoldásnak tartják, hogy ehelyett most hetilapot*

*csinálnak belőle, ami még jobban elmérgesíti a helyzetet."*

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy.

**Értékelés:** Nagy Sándor a népiesekhez és a nemzeti kommunistákhoz kívánja lekötni magát. Ezért forszírozza ezek bekapcsolódását.

**Utasítás:** Építse szorosabbra kapcsolatát Naggyal, s továbbra is rendszeresen számoljon be tevékenységéről.

**1957. július 26.**

**Tárgy:** Nagy Sándor író

*"Varga" ügynök jelenti:*

*"Nagy Sándor író bizalmasan elmondta: a pártértekezlet nem hozott megnyugvást az irodalmi életben, sőt, egyáltalán nem tisztázta a vitás kérdéseket. Ezt bizonyítja, hogy Révait keményen támadták. Az egyik legerősebb támadó Aczél György volt, akinek ezért presztízse és segíteni akarása szimpatikusabb lesz az írók körében. A Révai féle politika nyilván el fog teljesen szigetelődni, hiszen erősen támadta azt maga Kádár János és Gáspár Sándor is. Révai helyét, mintegy utódként a szellemi élet irányításában most Nemes Dezső igyekszik elfoglalni.*



*A Benjámin-Kuczka-Sipos féle írócsoportnak... kár volt nem elfogadni a korábban felajánlott segítőkezet ... akkor még lényegesen előnyösebb feltételek mellett kezdhették volna meg a munkát, most már igen sok engedményt kell tenniük.*

*A Táncsics Köről az irodalom irányításának hegemoniáját elvenni, vagy azt befolyásolni igen nehéz. Jelen pillanatban ők az erősek, megtámadnak és szétszórnak mindenkit, aki nem csatlakozik hozzájuk. Így verték szét a Magvető Kiadót is. Egy nagy bázis van, melyet csak csipkedni mernek, ez a népiesek csoportja. A Kör működését alátámasztja, hogy a pártértekezleten balról erős támadás mutatkozott a párt jelenlegi vezetősége és a kormány ellen. Ők azt hiszik, hogy ez az ő malmukra hajtja a vizet. Pedig igen tévednek. Ezt az irányzatot az elkövetkező időkben a gyakorlati élet fogja visszaverni. Minden esetre az egészben az a legkellemetlenebb, hogy ezt elhallgatni nem lehet, nyilvánosságra kell hozni."*

**Vette:** Gál Ferenc ny. fhdgy.

**Megjegyzés:** az anyagot a további munkához felhasználjuk.

---

## **A BM II/5. Belsőreakció-elhárító Osztályának (Politikai rendőrség) vezetői 1956-1962 között**

### **ORFK II/3. Osztály (1956-1962)**

### **BM. II/5. Osztály (1957-1962)**

#### **Osztályvezetők:**

Geréb Sándor százados (mb.) 1962. július – augusztus

Hollós Ervin alezredes 1957. április -1962. július

Radványi Kálmán őrnagy 1957. január – április

Földes György százados 1956 november – december

#### **Osztályvezető-helyettesek:**

Kovács István alezredes 1961. november – 1962. augusztus

Harangozó Szilveszter őrgy. 1959. november – 1962. augusztus

Geréb Sándor százados 1959. február – 1962. július

Komornik Vilmos őrnagy 1957. június – 1961. november

Radványi Kálmán őrnagy 1957. április – május

Földes György százados 1957. január – 1958. március

Csere Lajos százados 1956. november – 1960. január

## **A BM II/5 Belsőreakció-elhárító Osztálya (Politikai rendőrség) 1956-1962 között**

**II/5-a** alosztály. Feladata: elhárítás a jobboldali pártok és szervezetek volt tagjai ellen. "Jobboldali" szociáldemokraták, Független Kisgazdapárt, Nemzeti Parasztpárt, fasiszta és más jobboldali pártok és szervezetek és ezek emigrációs tevékenysége.

**Vezetője:** Agócs István.

**II/5-b** alosztály. Feladata: a volt horthysta erőszakos szervezetek egykori beosztottainak operatív, nyomozati és hálózati feldolgozása, (Katonatisztek, rendőrdetektívek, csendőrök, ezek besúgó hálózatai; a fegyveres szervezkedések részvevőinek felderítése.), harc a huliganizmus ellen.

**Vezetői:** Czvetkovics László, Váradi Ernő, Mester András, Bodrogi László.

**II/5-c** alosztály. Feladata: a "klerikális reakció" elleni harc. Egyházak, felekezetek, szerzetes rendek, szekták megfigyelése, ellenőrzése, elhárítása.

**Vezetője:** Berényi István.

**II/5-d** alosztály. Feladata: a röpcédulázók, névtelen levélírók, falfirkálók felderítése.

**Vezetői:** Kovács István, Juhász László,

**II/5-e** alosztály, kezdetben "**d**" jelű. Feladata: az ideológiai, tudományos, kulturális, művészeti és tájékoztatási terület, valamint az igazságügy elhárítása. (Írók, újságírók, művészek, filozófusok, tudományos kutatók, ügyvédek, ügyészek, bírók, stb.)

**Vezetői:** Harangozó Szilveszter, Sándor György, Csikós Sándor.

1958-tól az alosztályba olvadt az addigi külön egység, a **II/5-g** csoport, amely a "revizionisták", "nemzeti kommunisták" ellenséges tevékenységével foglalkozott.

**II/5-f** alosztály. Feladata: az ifjúság, a középiskolai és egyetemi oktatás (hallgatók és oktatók), a tudományos élet egyes intézményei és a sport területének elhárítása.

**Vezetői:** Zalai Emil, Porteleki László.

**II/5-g** alosztály, kezdetben **II/5-h** csoport. Feladata: az "ellenforradalmárok" körözése, felkutatása.

**Vezetője:** Csikós Sándor, Tölgyesi László, Hermann István.

**II/5-h** alosztály. Feladata: a kormányőrségtől 1959. augusztus 15-től átszervezés következtében átvett operatív védelmi feladatok ellátása.

**Vezetője:** Bagi Mihály.



*Harangozó Szilveszter, Bodrogi László, Berényi István, Sándor György*

**II/5-i** csoport. Feladata: tájékoztató és értékelő munka.

**Vezetője:** Izsák Sándor.

**1957. szeptember 2.**

**Tárgy:** Erdei Ferenc

"Varga" ügynök jelenti:



Erdei Ferenc

*"Erdei Ferenc a népiesek Kádár Jánosnál tett látogatásáról elmondta: sokáig nem hitte komolyan, hogy ilyenre a mai körülmények között sor kerülhet. A saját személyére vonatkozóan főleg a Hazafias Népfront területén sok gesztus történt, de nem számított arra, hogy egy ilyen kezdeményezésbe bevonják. Sokáig úgy gondolta, hogy a mai hivatalos politika őt már nem is sorolja a népies írók közé. Annál nagyobb volt a meglepetése, amikor Szabó Pál kezdeményezésére ő is helyet kapott azok között, akik megjelentek Kádár elvtársnál. A másik meglepetése az volt, hogy Kádár milyen jól ismeri az irodalom problémáit, a népiesek helyzetét és szerepét, sőt, még korábbi irodalmi munkásságukat is.*

*Igen mereven indult a beszélgetés, mindkét fél igen erős gátlásban volt. Kádár János közvetlensége azonban ezt csakhamar feloldotta és noha súlyos problémák kerültek terítékre, a beszélgetés mindvégig igen kedélyes volt. Véleménye szerint tisztázódott a népies tábornak a szocializmus iránt tanúsított mindenkor pozitív állásfoglalása. Kádár János elismerte, hogy a népiesek harcoltak és harcolnak a szocializmusért, de nem mindenki ugyanazon az úton. Szerinte azzal, hogy a népiesek egységét ezzel a meghívással a kormányzat elismerte, nyilvánvaló, hogy e csoportnak szerepe lesz az elkövetkező hónapok irodalmi életében."*

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy.

**Megjegyzés:** a jelentésben a népiesek Kádár elvtársnál tett látogatásáról van szó. Az ügynök Erdeivel közvetlen a távozásuk után beszélt.

**Utasítás:** igyekezzen a megbeszélésen részt vett más írókkal is találkozni.

---

**1957. szeptember 2.**

**Tárgy:** Németh László íróról

"Varga" ügynök jelenti:

*"Németh László emlékeztetett arra, hogy egy ízben már beszélgetett a miniszterelnökkel, amikor elmondta neki, hogy nincs szükség Írószövetségre, legfeljebb a régi irodalmi társaságok javát kellene feltámasztani. Kádár most emlékeztetett erre a régi beszélgetésre és elmondta: valóban nincs szükség olyan Írószövetségre, mint amilyen a régi volt, Írószövetség nélkül is van irodalom, hiszen élnek és dolgoznak az írók, mind a kommunisták, mind a polgáriak, mind a népiesek.*

*Németh elmondta, hogy ő személy szerint azonosítja magát azokkal a gondolatokkal, melyeket annak idején az Új Magyarországnak megírt. Tehát azzal, hogy a szocializmus alapvető elveit, nagy vívmányait mindenkor tiszteletben kell tartani. Szerinte aki az alap dolgokban egyetért, kérheti részét a szocializmus építéséből, még akkor is, ha a részlet kérdésekben más a véleménye.*

*Ő ezt meg is mondta: igen sok területen neki más az elképzelése, mint a kormánynak, más módszereket szeretne és a már megtett intézkedésektől más eredményeket is remél.*



Németh László

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy.

*Kádár János erre azt mondta, hogy ez így helyes, az írókkal vitatkozni kell, ki kell állni a véleményük mellett és nem szabad gyáván köpönyeget cserélni, mint ahogy azt Háy gyula és Déry Tibor tette. Történt a beszélgetés során utalás arra, hogy rövidesen lesz egy jelentős fórum, ahol minden író – de döntően a népiesek – kifejthetik véleményüket.*

*Németh László szerint a kormány részéről igen jelentős közeledés volt felénk és egy döntő gesztus arra vonatkozóan, hogy ez az író csoport, ezek az írók megbecsült tagjai a mai társadalomnak. De nyilvánvalóan az az óhaj, hogy megfelelő helyük legyen a politikai életben is. Szerinte erre eljön az idő, s e beszélgetés előbbre vitte az egész magyar irodalom problémáját."*

## Kiegészítő jelentés

*"Varga Sándor" ügynök jelenti:*

*"A Tájékoztatási Hivatal részéről Siklósi [Norbert] közölte, hogy a népi írók csoportja és Kádár János között lezajlott beszélgetés rendkívül pozitív volt. A beszélgetés, melyen hatan vettek részt, délelőtt 11 órától délután 3 óráig tartott. Történt elvi megállapodás arra vonatkozóan, hogy a nemsokára meginduló új irodalmi és kulturális lapban – mely a Népfront keretén belül jelenik meg – ezeknek az íróknak nem is kizárólagos, hanem döntő szerepük lesz.*

*Siklósi közölte azt is: tekintettel arra, hogy a beszélgetés nem hivatalos, hanem baráti jellegű volt, a későbbiekben ad tájékoztatást, hogy azzal a sajtó milyen formában foglalkozzék."*



*MKP-Parasztpárt futball mérkőzés 1946-ban, a díspáholyban középen Veres Péter és Nagy Imre*





MKP-Parasztpárt futball mérkőzés 1946-ban. Az álló sorban 3. Szirmai István, 7. Kádár János, 13. Apró Antal

**1957. szeptember 7.**

**Tárgy:** Az irodalmi életéről

"Varga Sándor" ügynök jelenti:

"A miniszterelnök és a népi írók között a múlt héten lezajlott megbeszélés visszhangja igen kedvező. Egy, a népi írók körével igen barátságos viszonyban lévő személy véleménye szerint, azok úgy értékelik ezt a megbeszélést, mint a politikai kibontakozás és megértés igen jó jelét. Ez a személy hozzátette, hogy Fájának az a véleménye: súlyos hiba volt decemberben nem támogatni Kádárt, mert hiszen valljuk csak be, ő akkor is ugyanezt az okos és megértő álláspontot követte, mint ma, mi pedig elzárkóztunk. Előbbre tartanánk ma, ha akkor kevesebb a nyakas ember.

Magáról a megbeszélésről nem nyilatkoztak részletesen (legalábbis az említett személy nem ismerte a tárgyat, vagy a megállapodást, azzal a kivétellel, hogy hallott egy önálló népi irodalmi folyóirat tervéről, annak szelleméről.) Be kell látni, – mondta a résztvevők közül valaki, akinek a személye nem volt világos, de talán szintén Faja –, hogy Kádártól mindazt tényleg várhatjuk, amit hiába vártunk a bajuszostól. (A bajuszos: Nagy Imre). S ehhez hozzátette ugyanez a személy: Kádár sokkal nyugodtabb, kevésbé gőzös, sőt nem is ígér különösen sokat, de azt tényleg meg is tartja. Nem akar formális kritikákat vagy önkritikákat, szerinte az író írjon. Ez jó dolog.

Az egész visszhang lényege az elégedettség, a kedv és bizonyos önvád, aminek az az értelme: miért nem tettük meg ezt előbb..."

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy.

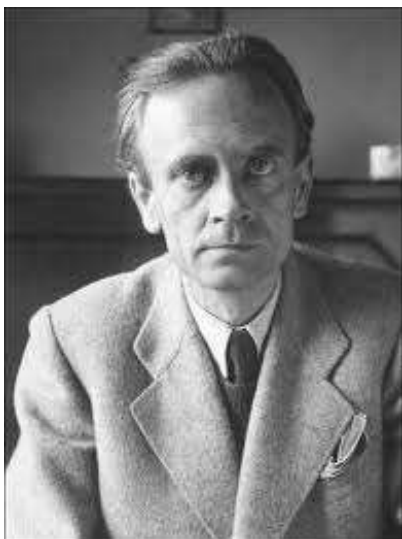
**1958. január 21.**

**Tárgy:** Faja Géza író

"Varga" jelenti:

"Faja Géza elmondta, hogy az egyik oldalon ütik őket, a mások oldalon pedig igen nagy kedvezményben részesítik az írókat. Ő például igen szép lakást kapott, olyat, amire nem is számított. Pedig ezt is a pártközpont engedélyezte, illetve az ő utasításukra adta Pongrácz. (Pongrácz Kálmán, fővárosi tanácselnök, – megj.: I. Cs.) Az az érzése, hogy a népieseket egyenként megbe-





Fényi Géza

*csülik és még olykor segítségül is hívják egy-egy feladathoz, de ha bárhol és bármikor mint közösség lépnek fel, abban a pillanatban ártalmas politikai csoportosulásnak bélyegzik meg őket.*

*Nagyon nem szeretik őket a pártközpontban, ha akár baráti formában is összejönnek, legutóbb például a Tompa féle vacsoránál, ahol ott voltak írók és nem írók, barátok egyaránt, erre nagy görögtűzet vertek és a legfantasztikusabb mesék terjedtek el a városban. Ilyen összeesküvésről, amolyan szövetkezésről, pártellenes akciókról fecse-  
részték össze-vissza. Pedig az igazság csak annyi volt: összejöttek... és ezután is össze fognak jönni. Ennek is, mint minden más baráti együttlétnek egy célja van: erősíteni egységüket, ami ugyan sokszor szorul reparálásra, de alapján véve szilárd. Az írói élet tengerében kell egy ilyen egység, amiről csak a gonoszok állítják, hogy rend-*

*szer- és államellenes. A népiesek – jobban talán, mint máskor – a népet keresik és azt szolgálják."*

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy.

---

**1958. január 28.**

**Tárgy:** Kádár elvtárs parlamenti beszédéről

"Varga" ügynök jelenti:

*"A tegnapi nap folyamán a parlamentben beszélt Szabó Pál íróval. Szabó nagyon fel volt háborodva Kádár elvtárs értékelése miatt. Szabó elmondotta, hogy Veres Péter kijelentette: többé nem teszi be a lábát a parlamentbe! Ilyen körülmények között nincs értelme.*

*Szabó Pál elmondta, hogy ezt nem várták Kádár elvtárstól, mert ők, a népiesek, emberileg a legelső pillanattól Kádár elvtárs mellé álltak. Ha ez megjelenik a Társadalmi Szemlében, úgy más, de így ország-világ előtt nevetségessé váltak, mondván, kellett a népieseknek Kádárt pártolni. Kifogásolta Szabó Pál azt is, hogy Kádár elvtárs Németh Lászlót és Illyés Gyulát említette, mikor mások is voltak ott, és épp ők a legérzékenyebbek.*



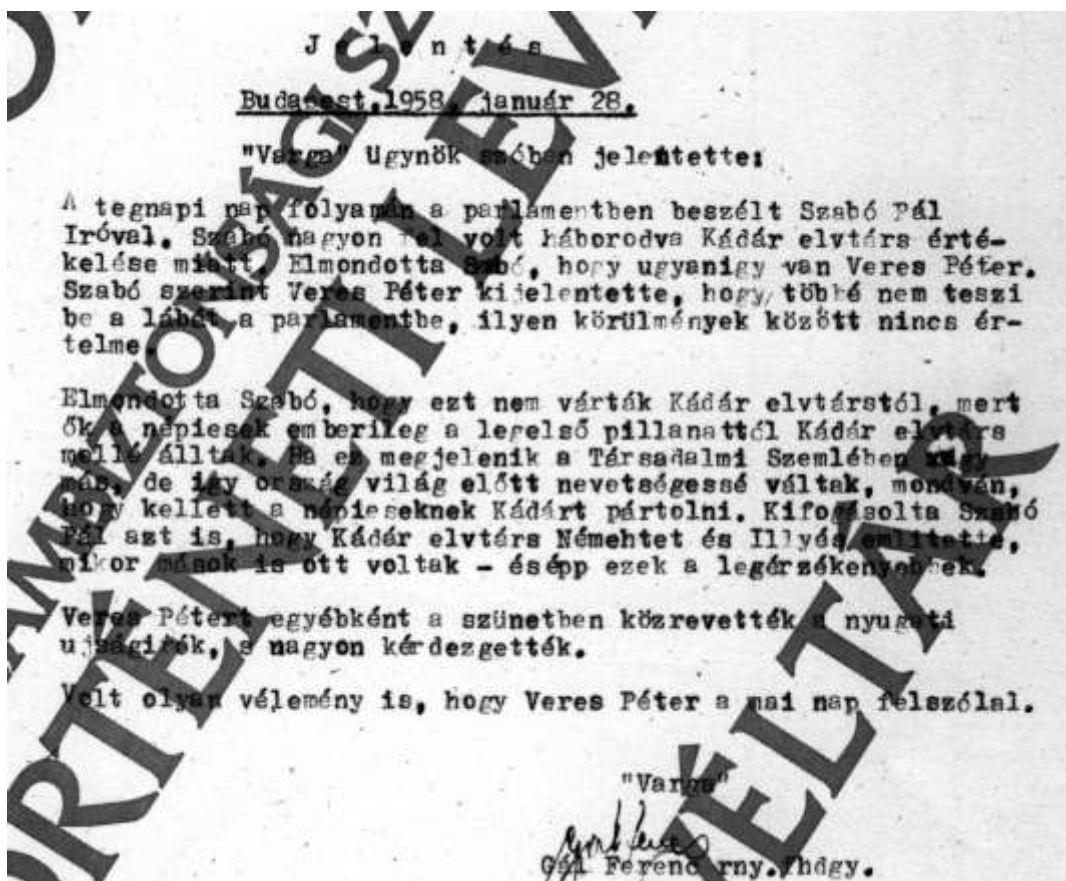
Szabó Pál

*Veres Pétert egyébként a szünetben közrevették a nyugati újságírók, s nagyon kérdezték.*

*Volt olyan vélemény is, hogy Veres Péter a mai napon felszólal."*

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy, II/5-e

---



„Szabó Pál nagyon fel volt háborodva Kádár elvtárs értékelése miatt...”

**1958. január 30.**

**Tárgy:** Szabó Pál véleménye Kádár elvtárs parlamenti beszédéről

"Varga Sándor" ügynök jelenti:

"Szabó Pál a Kádár nyilatkozattal kapcsolatban elmondotta, hogy a népiesek sok vihart kiálltak már, sok mindent kibírtak, úgy ezt is kibírják. A balatonszárszói találkozótól kezdve mindenféle politikai platform foglalkozott már a népiesekkel. Nagyon fáj neki, hogy éppen a kommunista Kádár János mondott róluk ilyen elhamarkodott és kemény véleményt, akkor, amikor ők, a népiesek voltak az elsők még 1956 novemberében és decemberében, akik kiálltak személy szerint Kádár János mellett.

Sok fenntartással fogadták a Kádár kormány politikai célkitűzéseit, de azt a Kádár Jánost, akit a Rákosi rendszer üldözött, azt mindenképpen és minden területen eszménylépüknek tekintették. Kádár János a munkásosztály tipikus képviselője, s ezért különösen fájdalmas, hogy ő hibáztatja a népieseket politikai eltévelyedésükért. Holott Kádár Jánosnak is tudnia kellene, hogy a népiesek legalább annyira egységesek a munkásosztállyal, mint amennyire egységes volt és lesz Kádár János a magyar parasztsággal. A népiesek politikai irányvonala igenis szembeálló és helytálló kell, hogy legyen minden időben. A népiesek nemcsak irodalmi stílusirányzatokért harcolnak, hanem küzdenek azért is, hogy a magyar értelmiség a parasztságból nyerjen művelt, hozzáértő utánpótlást, sokkal különbeket, mint amiket a Rákosi féle politika mesterségesen produkált.

*Miniszterelnökök jönnek, miniszterelnökök mennek, a népiesek mindig irányító tényezői lesznek a magyar irodalomnak és nagy kár, hogy pont a leköszönő miniszterelnök aposztrofálta ilyen ferde és helytelen beállításban a magyar irodalom két legnagyobb alakját, Illyés Gyulát és Németh Lászlót. Ne felejtsük el, hogy ők ketten még mindig a magyar irodalom reprezentánsai lesznek, amikor a magyar politikai élet mai kiválóságai hibákat, baklövéseket fognak elkövetni és nem lesz helyük a politikai porondon."* [...]

**Vette:** Halmai György rny. hdgy. II/5-e alosztály

---

**1958. január 30.**

**Tárgy:** Veres Péter véleménye Kádár et. parlamenti beszédéről

"Varga Sándor" jelenti:

*"Veres Péter azt a nézetét fejezte ki, hogy a kormány hiába ad igazat a Népszabadság kontra Veres Péter vitában a Népszabadságnak, a magyar parasztság mégis Veres Péter mellett áll. Nagyon helytelen, hogy ilyen diktatórikus adminisztratív kijelentésekkel próbálják befolyásolni azt a sok jó szándékot és kezdeményezést, ami a termelőszövetkezetekben a magyar parasztság részéről megnyilvánul. Sokszor Dobi István is csalódott a termelőszövetkezeti mozgalomban, de sohasem az eszmei tartalom miatt, hanem az emberek hitványsága és botlásai miatt.*

*Véleménye szerint nagy kár volt ezt a problémát ilyen nyilvánosság előtt az országgyűlésen felvetni. Sokkal lényegesebb és fontosabb problémákat elhallgatunk, titkolunk, a véka alá ejtünk és a nagy ügyekből igyekezünk kis ügyeket csinálni. Itt most a fordítottja állott fenn, az országgyűlés tagjait és rajtuk keresztül a magyar közvéleményt igyekezett befolyásolni Veres Péter ellen. Veres sok ízben megmondta, hogy igen kemény fenntartásokkal viseltetik a Kádár kormány iránt, de Kádár János személyét tiszteli, becsüli és sem emberileg, sem íróilag nem képes elfelejteni azt a nagy áldozatot, amit a magyar népért hozott.*

*Veres Péter idézte az ellenforradalmi eseményeket és emlékeztetett, hogy hol tartanánk ma már, ha azok győzelemre jutnak. A népieseknek – talán egy vagy két kivételtől eltekintve – hátrányosabb, megalapozottabb lenne a sorsuk a magyar irodalomban, mint ma. Éppen ezért nagy kár volt a két legérzékenyebb író, Németh Lászlót és Illyés Gyulát aposztrofálni és azt bűnökként róni fel, hogy a humanitást rossz időben alkalmazták. Törjünk-e pálcát azok fölött, akik rossz időben voltak kegyetlenek és embertelenek, de ugyanakkor ítéljük el azokat, akik rossz időben voltak humanusak és emberségesek? Ez a nagy kérdés és ő bízik abban, hogy ha a Kádár kormánynak nem volt ereje és lehetősége ezt az igazságot valóra váltani, úgy a nagy külpolitikai horizontú, művelt Münnich kormány valóra váltja."*

**Vette:** Halmai György rny. hdgy.

**Értékelés:** A jelentés igen érdekes. Nyilvánvaló Veres megsértődése és saját jelentőségének enyhén szolva túlzott értékelése. Mindenesetre, ha amit Kádár elvtárs mond, tényleg igaz (arról a nagy áldozatról, amit Kádár elvtárs vállalt) ezt figyelembe kell vennünk.

**Intézkedés:** A jelentést megküldjük a tájékoztatónak.

---

## A Kisgazdapárt baloldali szárnya

Dobi István  
Ortutay Gyula  
Dinnyés Lajos  
Tildy Zoltán  
Pártay Tivadar  
Bognár József  
Z. Nagy Ferenc

Barcs Sándor  
Pesta László  
Mihályfy Ernő  
Oltványi Imre  
Balogh György  
Csorba János  
Szemes József

Szabó Kálmán  
Dancs József  
Szabó Elek  
Cseh-Szombathy László  
Dernői Kocsis László

## Belső viták, irányzatok, körök, társaságok

**1958. február 5.**

**Tárgy:** a népi írók belső vitái (tsz-mozgalom, népfőiskolák, írószövetségi csoportok, társaságok)

"Varga" jelenti:

*"A népiesek közötti ellentét legszembetűnőbb területe a parasztkérdés. Ennek megoldásánál nagyon megoszlanak a vélemények.*

*Szabó Pál híve elvileg és gyakorlatilag is a szövetkezeteknek, abban a formában, ahogy ez nálunk fejlődik. Csak személyi változtatásokat szeretne, olyan formában, hogy művelt, tanult és hozzáértő parasztokat tennének meg mindenütt vezetőkné.*

*Veres Péter álláspontja egyetlen beszélgetés során sem más, mint amit megír és nyilvánosan elmond: az egyéni gazdák jobban élnek és jobban is fognak, mint a tsz-tagok.*

*Féja szerint a modern gazdálkodás megkívánja a szövetkezeti formát. Az itteni út rossz eredményre fog vezetni, mert nem lehet rögtön a szocialista szövetkezeti formát választani. Előbb engedni kellett volna egy kapitalista jellegű tömörülést és abból évek alatt áttérni a szocialista jellegre. Nyugodtan el lehetett volna indulni a dán vagy a finn példán, nem lett volna abból semmiféle politikai baj, sőt, meg lett volna az az előny, hogy a parasztok a jobb jövedelmezőség miatt megszerették volna a szövetkezeti formát, nem pedig megutálták volna, mint ahogy ez nálunk itt-hon történt. Sokat tanulmányozta a Horthy rendszer idején Békésben Óhalompusztán és másutt az ilyen kapitalista jellegű szövetkezeteket, melyeket szabad, kötetlen formában az akkori ellenzéki Kisgazdapárt képviselői csináltak. Bebizonyosodott, hogy ezeken a helyeken, ahol már múltja volt a szövetkezésnek, – legyen az kapitalista múlt is –, a szocialista szövetkezetek sokkal jobban boldogultak, s ezeket a termelőszövetkezeteket az ellenforradalom sem törte szét. Helytelen volt egyszerre fejest ugrani abba a termelőszövetkezeti formába, ami a Szovjetunióban bizonyára bevált, de ellenkezik a magyar parasztság strukturális jellegével és teljes lelkivilágával. Fokozatosan tehát a kapitalista szövetkezeti termelési rendből produktívan át lehetett volna térni a szocialista szövetkezeti módszerekre. Most már a kormányzat igyekszik ezt pótolni, amikor támogatja a földműves szövetkezeti tömörüléseket és a kötetlenebb termelőszövetkezeteket. De ez Féja szerint nem teljesen jó megoldás.*

*Illyés Gyula véleménye közismert, ő Szabó Pállal ellentétben nem az egyetlen útnak tartja az itteni szövetkezeti formát a parasztság életének megjavítására. Illyés hosszú ideje gondolkodik azon, hogy a "Puszták népe" világát megírja ma, s erre a földosztás óta eltelt idő alapot is adott, de az ottani termelőszövetkezetek ziláltsága miatt elképzelését nem valósíthatta meg. Illyés ellentétben áll Fájával abban a kérdésben, hogy a kapitalista szövetkezetekből kellett volna tovább fejlődni a szocialista szövetkezetekbe. Szerinte ez nem megoldás, az lett volna a célravezető, ha a földosztást úgy hajtják végre, hogy a régi szegényparasztokat jómódúvá teszik, de csak egy bizonyos határig. E határon túl viszont ők maguk tértek volna rá a szövetkezeti útra olyan formán, ahogyan azt a körülmények és a szükségszerűség megteremtette volna. Sémákat, idegen formákat a magyar parasztság saját életére nem lehet ráhúzni.*

*A népfőiskolák kérdésében is többféle vélemény alakult ki.*

*Illyés szerint ma felesleges külön parasztfőiskolákat teremteni, módot kell adni, hogy a parasztfiatalok az eddiginél nagyobb számban jussanak be minden iskolatípusba, természetesen az egyetemekre is. A parasztság asszimiláló és átformáló ereje, véleménye szerint így csúcsosodik ki a leghatásosabban. Szerinte a külön parasztfőiskolák szektákba szorítják az onnan kikerülő parasztfiatalokat, ami nem válik a társadalom javára.*

*Féja Géza ismeretes véleménye szerint igen nagy szükség van külön paraszt népfőiskolákra. Szerinte a Népfront igen alkalmas keret erre és nagyon helyesen indította el most ezt a mozgalmat. Viszont ezt úgy kell tovább folytatni, hogy az értelmiség komoly utánpótlást kapjon a parasztságból. Parasztiöntudat nevelésére alkalmasak ezek a népfőiskolák és ez az öntudat igen hasznos erő lehet a társadalmi és politikai élet számára.*

*Igen megoszlanak a vélemények az írószövetségi csoportok és főleg a vidéki írók helyzetére vonatkozólag. Egyöntetű a vélemény, hogy az Írószövetségre nincs szükség, mert az mindig egy mesterkélt és igen erőszakoltan összetákoltt egyesület volt.*

*Féja szerint a jövő az irodalmi társaságoké. Leginkább meg kellene erősíteni és ki kellene fejleszteni az Arany János Társaságot, amely összefogná a népieseket és azokat, s azokat a polgári írókat, akik Arany János humánuma és magyarsága alapján állnak. Módot kellene aztán adni sokféle irodalmi társaság megalakulására, amely esetleg a Szabó Dezső féle irányzattól Babbitson át Szerb Antalig bezárólag átfogná a különféle irodalmi, világnézeti és stílus irányzatokat. Ez lenne a megoldás a vidéki írók helyzetének rendezésére is. Minden vidéki nagyvárosnak régen megvolt a maga irodalmi társasága, például Szegeden a Móra Ferenc, Kecskeméten a Katona József Társaság. Ezeket fel kellene támasztani, éllettel, valódi tartalommal felfrissíteni és akkor egyszeriben megoldódik a vidéki írók sanyarú helyzete is. Féja szerint nem lett volna rossz, ha a helyi népfront bizottságok fogják össze az írókat, de ettől a népfront is félt és a párt is félt, hogy rossz irányba terelődnek a vidéki írók.*

*Kapcsolódna ehhez az irodalmi folyóiratok kérdése. Mindegyik társaságnak meg lenne a maga folyóirata, ahol teret kapnának a fiatalok is és nem kerülnének olyan befolyás alá, amely káros és árt írói fejlődésüknek. Féja célzott itt ismételt arra, hogy a fiatal kommunista írók és költők ma nem kapnak helyet, ugyanakkor viszont a Vigília örömmel fogadja őket.*

*Illyés Gyulának az a véleménye, hogy sok irodalmi társaságra nincs szükség, nem szabad megengedni azt, ami régen volt, amikor burjánzottak az irodalmi társaságok és melegágyaivá lettek a dilettantizmusnak. Két-három nagy irodalmi társaság alakuljon a fővárosban, de az odavaló felvételt olyan írók döntsék el, akiknek már nevük és tekintélyük van."*

**Vette:** Gál Ferenc rny. fhdgy.

---



**1958. április 22.**

**Tárgy:** Nagy Sándor és Veres Péter udvaráról

"Varga Sándor" jelenti:



Aczél György

"Nagy Sándor szerint a kormány a teljes kiéheztetés politikáját követi, amikor nem adja meg annak a folyóiratnak az engedélyét, amelyet neki még Aczél György is megígért. A KISZ K.V. elfogadta a tervezetet, de a párt folyton halogatja az engedély kiadását. Most mindenkit rá akarnak szorítani az Élet és Irodalomra. Rossz politika ez, mert főleg a fiatalok teljesen elkallódnak, nem kapnak lehetőséget. Péter bácsi is a legfontosabb feladatának tartja, hogy megteremtsék az írói utánpótlást, erre egy mód van, az ifjúsági folyóirat, amelyért tovább harcolnak.

Nagy Sándor elmondta, hogy tisztázta azokat a korábbi politikai félreértéseket, amelyek főleg az ő képviselői működése körül voltak. Ma is azt hangoztatja, hogy ő mindig Kádár politikáját követte, csak a szektások próbálták befeketíteni.

Veres Péter állandó látogatói: Erdei Ferenc, Erdei Sándor, Szabó Pál, Kopré József, Szeberényi Lehel, Sipos Gyula, Szűcs László, Sebestyén László, dr. Zsigmond Gyula.

Ritkábban fordulnak meg nála: Illyés Gyula, Sinka István, Erdélyi József."

**Vette:** Halmai György rny. hdgy.

**Értékelés:** Nagy Sándor valamiféle ifjúsági lap megteremtésén fáradozik. (A probléma ismert.) Érdekes, hogy Veres Péter is felajánlotta segítségét a lap munkájához, a népiesek érdeklődését a kérdésben feltétlenül figyelemmel kísérjük.

**Intézkedés:** a Veres Péter "udvaráról" szóló részt felhasználjuk a népiesek tevékenységét felderítő munkánkhoz.

**Utasítás:** Veres Péter "udvarának" felderítésénél a legközelebbi találkozóig térjen ki a kevésbé ismert személyekre is az általa ismert legteljesebb részletezéssel.

**1958. június 19.**

**Tárgy:** Hangulati (Nagy Imre kivégzéséről)

"Meszlényi" (!) jelenti:

"Katona Jenő főszerkesztő, volt kigazda képviselő:

Ezért nem kapcsolódtam be a politikába november 4 után. Volt idő, amikor úgy éreztem, hogy háttérbe szorítottak és többet érdemelnék. Ám a másik énem azt mondta: maradj nyugton. S ím a másik énem lett igazolva.

Nagy Imre és három társa kivégzésével nem érthetek egyet. Egyszerűen azért nem, mert 1956. október 6-án, Rajk László és társai temetésén fogadkoztunk ... és alig két év múlva ismét akasztottunk. Kérdésem: mit csináltál volna? Felelet: Semmi esetre sem végeztem volna ki Nagyot. Lehet, hogy keleti nyomásra halálra ítéltetem volna, – mert ezt követelte a Szovjetunió –, de a kivégzéshez nem járultam volna hozzá. Kegyelmet adtam volna neki és vagy börtönben, vagy házi őrizetben tartom. Soha nem lehet tudni, hogy mikor lesz megint szükség rá.



Nagy Imre a Népbírószági Tanács előtt: „Kegyelmet nem kérek!”

S egyet nem szabad elfelejteni: Nagy megsértette a marxista ideológiát és politikát. De a nép, a tömeg az ő pártján áll. Sajnos mind gyakoriabbak az olyan intézkedések, melyek a SZU-t újfent meggyűlöltetik és azt mondják, nem kell a szovjet barátság. Nagyon sajnálom Losonczy Gézá, aki ember volt, aki csak szenvedett az eszméért... Sajnos Kádárék az ítélet végrehajtása után még azt sem mondhatják, hogy a nép mellettük van...”

"Gyertyán Ervin újságíró (Filmvilág):

Hát mégis igaz. Borzalmas és tragikus. Ehhez fogható nagy szegény még nem fordult elő a magyar történelemben. Ha megvizsgáljuk az eseményeket, tragikusnál tragikusabb komponensekkel találkozunk.

GYERTYÁN ERVIN újságíró /Munkahelye Filmvilág:/  
 „Hát mégis igaz. Borzalmas és tragikus. Ehhez fogható nagyon nagy szegény még a magyar történelemben nem fordult elő. Ha megvizsgáljuk az eseményeket, tragikusabbnál tragikusabb komponensekkel találkozunk.  
 1./ Kádár János végeztette ki Rajk Lászlót. Ő volt az, aki megígérte Rajknak, ha vállalja a vádakat – életben marad. S ő volt, akinek a keze az ítéletben benne volt. Nagy Imrét még november 4-e után partnernek hívta, hiszen partnere volt az ellenforradalom alatt – és ő végeztette ki. Mi lesz Kádárral? Lehet, hogy neki a sztálinisták jobban kelljenek mint a magyarság, mint a tömeg és a párt józan csoportja. Majd a sztálinisták – mert a Nagy úgy az ő győzelmük – gondoskodni fognak arról is, hogy legyen még egy Kádár tárgyalás.  
 Bár ma nem szabad beszélni – mert ha Nagy Imrét ki merték végezni, holnap megkezdhetik azon emberek összefogását, akik nem sztálinisták.”

„Ehhez fogható nagyon nagy szegény még nem fordult elő a magyar történelemben.”

Kádár János végeztette ki Rajk Lászlót. Ő volt az, aki megígérte Rajknak, ha vállalja a vádakat, életben marad. S ő volt, akinek a keze az ítéletben benne volt. Nagy Imrét még november 4-e után partnernek hívta, hiszen partnere volt az ellenforradalom alatt, – és ő végeztette ki. Mi lesz Kádárral? Lehet, hogy neki, a sztálinisták jobban kelljenek mint a magyarság, mint a tömeg és a párt józan csoportja? Majd a sztálinisták – mert a Nagy úgy az ő győzelmük – gondoskodni fognak arról is, hogy legyen még egy Kádár tárgyalás.

Bár ma nem szabad beszélni, mert ha Nagy Imrét ki merték végezni, holnap megkezdhetik azon emberek összefogását, akik nem sztálinisták.”

*"Lukácsi Sándor: Ma reggel a Hungária Kávéházban Szekeres József műfordítónak és Rubin Szilárd írónak tartott szabadelőadást "Kádár legnagyobb gáztettéről". Azt bizonygatta, hogy mennyi az ellentmondás a kommunikében és arra mutatott rá, hogy ez a valódi sztálinista győzelem. Most aztán a fejlődés – ami ha nehezen is, de megindult – visszafelé fog menni. Szó szerint: "Jön a terror, jön a börtön, jön az akasztófa..."*

**Vette:** Halmai György rny. hdgy. II/5-e aloszt.

**Megjegyzés:** "Meszlényi" maga jelentkezett, s kérte, hogy jelentését átadhassa. Tájékoztatónak jelente.

---

**1958. július 2.**

**Tárgy:** Hangulati (Nagy Imre kivégzéséről)

*"Varga Sándor" jelenti:*

*"Veres Péter: Nagyon meglepte az ítélet. Egyet ne feledjünk – mondta – a magyar parasztnak emiatt nem fáj a feje. A nép csak arra a Nagy Imrére emlékszik, aki az utolsó szem gabonát is elvette tőle. Ez pedig több mindennél. A többiek mind úriemberek, nagypolgárok, a nép inkább azon csodálkozik, hogy a párt befogadta őket, nem pedig azon, hogy kitaszította. Sokan közülük már korábbi dolgaikért megérdemelték az ítéletet. Nem kell ebből nagy tüzet csinálni, ez a pártbeliek belső ügye. Befejezett dolog, ami miatt nem áll meg az élet. Néhány kis szépséghiba van az ügyben, de nem jelentős. Jobb lett volna időt és helyet is megjelölni, az fokozta volna a hitelességet és a pontosságot."*

**Vette:** Halmai György rny. hdgy.

**Megjegyzés:** az ügynök a jelentést utasításra készítette.

**Intézkedés:** Tájékoztatónak jelente.

---

**1958. július 8.**

**Tárgy:** a párt állásfoglalása a nép írókról (Szabó Pál és Parragi György)

*„Varga Sándor” jelenti:*



Parragi György

*„Szabó Pál:*

*... ehhez nem így kellett volna hozzáfogni. A szándék igaz, de a lépés elhibázott a módszerek miatt. A megállapítások csalhatatlanok, s ezért újra kísért 1951-52 szelleme. Döntő politikai hibája, hogy az akkori eseményeket és a népiesek akkori harcát nem az akkori idők szemszögéből nézi. Akkor minden leírt szó, minden összejevetel másként esett latba, mint ma. Más volt akkor bátornak lenni és más ma hazafiaságot hangoztatni."*

*„Parragi György Kossuth díjas újságíró:*

*Igen rossz időben hozták ki ezt a nyilatkozatot, mert nemcsak árt a népieseknek, írói tekintélyüknek, de a kívülállók és a külföld is kapcsolatba hozza a Nagy Imre ügyel és valami ellenforradalmárok elleni retorzióként kezeli. Várni kel-*

lett volna, hiszen ez egyáltalán nem volt sürgős, mert ettől a népiesek nem fogják munkáikkal előnteni a könyvpiacot...

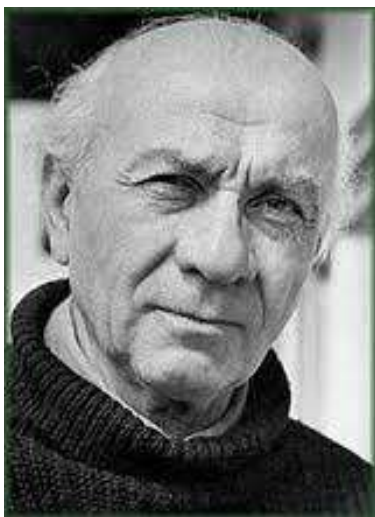
...az akkori tetteik sokkal pozitívabbak voltak, mint ahogy azt az állásfoglalás beállítja. Megfelelnek ma arról, hogy voltak idők, amikor a földalatti kommunisták elveit csak a népiesek szolgálták és csak ők voltak szovjetbarátok ... ezek az emberek még jobban be fognak húzódni és elszigetelik magukat."

**Vette:** Halmai György rny. hdgy.

**Megjegyzés:** A jelentést "Varga Sándor" utasításra készítette. Cél: tájékozódás.

---

## Illyés Gyulát és Németh Lászlót kihagyták



Illyés Gyula

**1959. október 5.**

**Tárgy:** az Írószövetségről.

**Varga Sándor" jelenti:**

"Erdei Sándor szerint nagyon szerencsétlen az Írószövetség vezetősége. Végzetes politikai és taktikai hiba volt Illyés Gyula és Németh László kihagyása.

A legnagyobb élő költőnek ott lenne a helye, még ha fenntartások is vannak az ő részéről. Németh László a szovjet írókkal tárgyal odakint, miközben itthon mellőzik. Ez pedig egyenesen meglepő. Rossz sanszokkal indul ez az új szövetség."

**Vette:** Kócsag József r. fhdgy. II/5-e alosztály

---

**1959. október 14.**

**Tárgy:** az Írószövetségről

**"Varga Sándor" jelenti:**

"Kár, hogy a Népfront, illetve Ortutay nem hallatta a szavát az új Írószövetség megalakításánál. A szellemi élet irányítói eléggé melléfogtak ezzel a rosszul sikerült választással. Ez az Írószövetség nem tükrözi a mai irodalmat, a való életet. Súlyos hibákat követett el a régi szövetség, de ez sem vezethet olyan útra, amelyen együtt dolgozhat minden író. Az nagyon helyes és ragaszkodni is kell hozzá, hogy a tagságot megrostálják, de ezt kellett volna tenni a vezetőséggel is. Nem képviselhet egyetemes nemzeti és kultúrpolitikai érdekeket az az Írószövetség, amelynek vezetéséből a legnagyobb élő írók ki vannak zárva."

**Vette:** Kócsag József r. fhdgy.

---





A IX. Pártkongresszus szünetében Illyés Gyulával és Kodály Zoltánnal beszélget Szirmai István és Aczél György. (1966. dec. 2.)

**1959. november 21.**

**Tárgy:** a Szabó Dezső féle politikai irányzatról

„Varga Sándor” jelenti:



Szabó Dezső

„A Szabó Dezső féle irodalmi irányzat végső eredményében mindig politikai tömegmozgalom volt. A különböző ellenzéki politikai irányzatok, vagy ifjúsági szervezetek igyekeztek meglovagolni a Szabó Dezső féle politikai nézeteket. A magyar faj-mítosz megalapításával és a magyar parasztság vezető szerepe alapján maga adott talajt ezeknek az irányzatoknak...

Neki sajátos magyar politikája volt, amit csak ő képviselhetett a magyar parasztságra támaszkodva. Oda viszont utat nem talált és nem is keresett, így még az akkori ellenzéki Kisgazdapártot is elutasította, mondván, hogy grófokkal, ügyvédekkel és álparasztokkal nem politizál együtt. A Paraszt Szövetséghez és az akkori régi Szabad Szó szerkesztőségéhez már talált kapcsolatot, így került sok esetben közös nevezőre a népiesekkel. Könyvei rend-

kívül népszerűek voltak és az olvasók tábora alakította ki körülötte a jelentős hatású politikai közvéleményt.

A hivatalos Magyarország mindig Szabó Dezső ellen politizált, s ahol csak lehetett, támadta. Ismeretes távirata Hóman Bálint miniszterhez, amely csak ennyi volt: „Éhes hassal nem lehet



*Himnusz énekelni!” Szabó Dezsőt e távirata után elbocsátották tanári állásából és egészen élete végéig meglehetősen rossz anyagi körülmények között élt. A Paraszt Szövetségben Kiss Sándor és Arany Bálint – a későbbi Magyar Község irányítói – karolták fel és ideig-óráig velük volt szövetséges. Összeférhetetlen természete, zárkózottsága és rosszindulatú emberi beállítottsága azonban soha sem adott alapot tartós politikai szövetségre.*

*Sikerült egy időben kapcsolatot teremtenie az illegális kommunisták debreceni csoportjával, Zöld Sándorral és Losonczy Gézával. (Ezért történt az, hogy a felszabadulás utáni időkben talán két vagy három ízben, amikor az MDP értékelte Szabó Dezsőt, azt mindig Losonczy tette, legutóbb 1956 nyarán, erősen revizionista szellemben.) A felszabadulás után Karácsony Sándor hívei vették át a Szabó Dezső kultuszt és annak mindmáig töretlen ápolói.”*

**Vette:** Kócsag József r. fhdgy. II/5-e alosztály.

**Megjegyzés:** Az ügynök jelentését utasításra készítette. A jelentésre a „Szellemidézők” ügy feldolgozása végett van szükség.

**Értékelés:** A jelentés op. szempontból értékes, mivel Szabó Dezső politikai magatartását valamint elvbarátai körét jellemzi. Figyelemre méltó az, hogy Andrassy Kurta János szobrászművész, aki a „Szellemidézők” ügyben mint az egyik fő személy szerepel, részt vett a Szabó Dezső sírjánál tartott illegális emlékünnepeken, korábban Szabó Dezső síremlékének elkészítésével volt megbízva. Kővágó József fővárosi polgármester disszidálásával a szobor elhelyezésére nem került sor. Feltételezésünk szerint a Nyugaton megalakult Szabó Dezső emlékbizottság hatására történt itthon az illegális emlékünnepek. Feltételezhetően Kővágónak valami köze lehet megszervezéséhez, esetleg Andrassy Kurta Jánossal való kapcsolatán keresztül.

**Intézkedés:** A jelentést felhasználjuk a „Szellemidézők” ügyben.

**Gál Ferenc kézírással:** Kócsag e. A csoportban olvassa el minden elvtárs. 59/11/23

**Láttamozta:** Harangozó Szilveszter (ÁBTL. 0-11803/33)

**1961. január 28.**

**Tárgy:** Fóthy Jánosról (Peyerli, "Hullamosók")

**"Varga Sándor" jelenti:**

*"Hosszú hónapok szünetelése után újra megrendezik a budai Margit utcában lévő volt Peyerli féle vendéglőben a Hullamosó elnevezésű összejevetelt. Ennek szellemi vezére és technikai szervezője: Baróti Géza. Tagjai: Ruffy Péter, Balla Ödön, Burghardt Aladár, Ráthonyi János, Kinizsi Andor, Tokaji György újságírók. Továbbá: Harangozó Gyula, Bónyi Adorján, Fóthy János, Varjas Károly ny. újságírók és Hetényi Béla v. rendőrtiszt, jelenleg a francia katonai attasé sofőrje. Kibővült a csoport Kiss Gy. Jánossal a Népszavától és tervbe vették Gyapay és Ráczalmási meghívását is.*

*A tagok közül külföldi kapcsolatokkal rendelkeznek a következők: Ráthonyi János és Burghardt volt fasiszta újságíróknak sok volt kollégája él kint. Mindketten csomagokat kapnak*



Ruffy Péter

és leveleznek. Burghardt nyelvórákat ad, tolmács és bejáratos külföldi követségekre. Tanította a diplomaták hozzátartozóit is.

Bónyinak a régi szerzőtársai László Aladár és Békeffy István élnek külföldön, rendszeresen támogatják, leveleznek és kapcsolatban állnak. Fóthy János még bejár az MTI-hez, bécsi kapcsolatokkal rendelkezik, testvére is ott él. A régi Pesti Hírlapnál a Léderer féle angol vonalhoz tartozott és e minőségében is sokat utazott külföldre, ma is utazik. Csomagokkal is segítik. Fóthy jó kapcsolatban volt a régi PH-nál Lédereren kívül Pisky Schmidttel, egy Kelemen nevű újságíróval, aki az NSZK-ban él, Klamár Gyulával (szomszédok voltak itthon), László Aladárral, Mérei Sándorral, Békeffy Istvánnal és az MTI NSZK-ban, illetve Londonban élő volt diplomáciai szerkesztőjével László Istvánnal (disszidens még 1947-ben.)

Balla Ödönnek rokonai élnek külföldön. Ruffy Péter gyakran utazik, ő személyes jó viszonyban volt Konkoly Kálmánnal. Tokaji György tiltott határátlépés miatt ült is. (Jó barátja Szabó Sándor, Kodolányi veje, aki régebben ugyancsak tagja volt a társaságnak). Hetényi kapcsolatai ma is aktívak beosztásánál fogva. Gyapay és Ráczalmási jugoszláv vonalon rendelkeznek jó nexusokkal. Kiss Gy. bekapcsolódását, illetve meghívását Baróti eszközölte, így ő is új ember a hűlamosók között."

**Vette:** Sarus Sándor r. fhdgy. BM II/5-e aloszt.

---

## **1961. július 17.**

### **Tárgy: a Citadella Társaság**

"Varga Sándor" jelenti:

"A Citadella Társaság július első hétfőjén jött össze. Bővültek: Nóti Ilona, Kisjó és Balogh László (Esti Hírlap) személyével. Fő céljuk a politika mentesség, összejönni olyan újságírókkal, akik nem írnak politikai cikkeket, s akik erre büszkén hivatkoznak is. Külföldön élő barátaikat tájékoztatják minden összejeövetelükről, amelyekről jegyzőkönyvet vesznek fel, s elküldik nekik, akik-től a közös "bor alapon" el is fogadnak küldeményeket. A "vagyont" László Miklós alapító tag kezeli, itt is vannak büntetés pénzek.

Elmondta: Keresztényi Nándor újságíró (alapító tag)"

**Vette:** Kovács János r.szds.

**Utasítás:** A korábbi megállapodás szerint a következő összejeövetelen jelenjen meg. A korábbi távolmaradása miatti "bírságot" rója le az asztaltársaságnak. Mérje fel az összejeövetel politikai jellegét, céljait. Különös tekintettel a nyugati disszidens személyekkel való kapcsolatokat, azok formáját, technikai lebonyolítását derítse fel.

**Intézkedés:** A jelentés egy példányát átadjuk további felhasználásra Gyarmati elvtársnak (1-es csoport)

---

## **1961. augusztus 10.**

### **Tárgy: a Szabó Dezső Kör**

"Varga Sándor" jelenti:

*"A II. világháború első éveiben alakult meg Budapest székhellyel a Szabó Dezső Baráti Kör. Kezdeményezői a sárospataki és a debreceni kollégium diákjai és akkori tanárai voltak. Irányítói: Sárospatakról Palumbo Gyula, az akkori humán internátus igazgatója, aki ma tanár a diósgyőri Kilián gimnáziumban, Szabó Zoltán, akkori MÉP képviselő, későbbi főiskolai tanár, ma református lelkész, Tárczy Árpád, ma a londoni rádió egyik magyar vezetője. Tagja volt több tanár, aki jórészt ma is Sárospatakon vagy környékén tanít. A debreceniek közül irányítók voltak: Vasady-Balogh professzor, aki ma Svájcban és Londonban él, Kovács Ferenc kandidátus, 1956-ig az Élet és Tudomány olvasószerkesztője. Ide tartozott Hamza András református lelkész, aki ma Amerikában él, (aki a Rákóczi téren temette el Szabó Dezsőt), Vattai László Amerikában élő református lelkész, Pap Béla volt karcagi református lelkész. Az egész csoportosulásnak akkor külső összefogója volt a Soli Deo Glória diákszövetség, lényegében a Magyar Közösség. Élén állt akkor Soós Géza, dr. Kádár Géza (ma külföldön vannak) és Kiss Sándor, ma angyalföldi református lelkész.*

*A felszabadulás után a jól szervezett, budapesti székhellyel rendelkező csoport személyi kapcsolatok révén átment kis részben a Kisgazdapártba, de zömmel a Parasztpártban talált otthonra. A Magyar Közösség mindkét pártban rajta tartotta a kezét. A sajtóban a korábbi Magyar Út és Magyar Élet feladatait részben a Független Ifjúság c. lap (Hamza és Szűcs László), részben a Szabad Szó (Erdei Sándor) vette át. A két párton belül az ideológiát Zsigmond Gyula és Kristó Nagy István irányította.*

*A későbbiek során a Kisgazdapárt személyi okok miatt elállt a Szabó Dezső kultusztól, Bognár József kivételével, aki mint fővárosi polgármester javasolta a Gellérthegy szobrot és elvitette Szabó sírját a Rákóczi térről. A feladat ekkor teljes egészében a Parasztpártra hárult. Így kapcsolódtak be Erdei Sándor útján a népi írók is a Szabó Dezső kultuszba. (A csoportnak jó alapot adott Losonczy Géza akkor megjelent emlékeztető cikke is.)*

*Sárospatak és Debrecen továbbra is fontos állomások maradtak, de mellettük ifj. Kodolányi révén Pécs is beállt a sorba. Az egyetem irodalmi tanszékén alakult ki egy igen erős Szabó Dezső csoport.*

*Ma az egész kultusz látható feje Erdei Sándor, a háttérből Zsigmond Gyula, művészi vonalon Andrássy-Kurta János és Török Erzsi, az Írószövetségben Balogh Sándor, a Kortársnál E. Fehér Pál" (Ez utóbbi név erős kétségeket kelt a szerzőben. Megj.: I.Cs.)*

**Vette:** Kovács János r.szds.

**Megjegyzés:** ... a jelentés egy példányát átadjuk Bárdos elvtársnak.

---

**1961. szeptember 14.**

**Tárgy:** Citadella Asztaltársaság

**„Varga Sándor” jelenti:**

*„Kőbányai György (Esti Hírlap) szerint a társaság morálisan teljesen felhígult, László Miklós és Turi András irányítása alá került. Ő helyeselte a társaság létrejöttét, hogy itthoni és külföldi barátaikkal tartsák a kapcsolatot, de nem ilyen nagy nyilvánosság előtt. Fontos, hogy Bárdi és Zirc barátjuk maradjon és támogassa őket, de nem kell ennek ilyen nagy port verni. A politikamentes társaság úgyis működik a lapnál, egyre több híve lesz és az ő fórumuk a Citadella.*

*Az alapítólevél kimondta, hogy más lapok újságíróit is be kell vonni, de ez nem történt meg. Más alapra kell helyezni a működést, ki kell szűrni azokat a heterogén, politizáló alakokat, akik be-*

férköztek közénk, bár meghívottak voltak. Cégérnek jó a nem író és nem politizáló belpolitikai rovatvezető: Lantos László, akit most váltottak le a párttitkárságról, de sok a zsidó.

II/5-e.alosztály

Szigorúan titkos!

Adta: "Varga Sándor"

Vette: dr. Horváth József  
r.szds.  
1961. XI.16.

Tárgy: FIGYELÉS DEKONSPIRÁ-  
CIÓDASA.

**J E L E N T É S**

Budapest, 1961. november 17.  
"Varga Sándor" ügyn.jelenti:

Október 9-én, csütörtökön a Batthyány téri csarnok-  
ban észrevettem, hogy 2 férfi figyeli mozgásomat, a Rozmaring tsz.  
üzlete körül. Az egyiket egy alacsony svájci sapkás férfit - a  
közelemben lakik - úgy ismerem, mint aki a rendőrségen dolgozik.  
A 29-es buszról a Nagybányai utnál szokott leszállni és a  
szomszédoktól tudom, hogy a rendőrségen dolgozik.

X.14-én reggel 9 h-kor a Pasaréti téren egy kék  
Volgából, amikor a térre érkeztem kiszállt 3 férfi. Kettő /egy  
balonkabátos, fekete hajtókanálküli nadrágot viselt, a másik  
szürke kockás kabátot és pirosas szálát és kalapot/ az 5-ös  
buszig utánam jött, a balonkabátos nyomon követett a Nyugatiig.  
11-kor két kollégámmal kijöttem a szerkesztőségből, nyomon  
követtek az Engels térig, majd a "Sirály" vendéglőig. 12.30-  
kor utánam jöttek a szerkesztőségig. Itt 1/2 3-kor kocsiba száll-  
tam, egy barna Volga jött utánam, de a Margit híd pesti hídfő-  
jénél lemaradt.

16-án reggel 8.20-kor a Törökveszi uti 11-es meg-  
állóhoz mentem fel gyalog és kb. 2-3 perc múlva az előző napi  
balonkabátos ember megjelent és követett a Mártírok útjáig. Dél-  
ben - autóval - 2 kollégával bementünk a Grescham borozójába.  
Kis idő múlva megjelent az előző napi kék Volga és másik 3 em-  
ber jött be, feketét és bort fogyasztottak, majd távoztak. A  
kocsi rendszáma változott, azt megfigyeltem. /A vezető ugyanaz  
volt/

"Varga Sándor"

Értékelés: Az ügynök jelentése fedi a valóságot. Valóban  
figyelmet vezettünk be személyére. Ezt már az első napon fel-  
fedte. A jelentés azt bizonyítja, hogy a figyelés gyakorlati  
módszereiben egy sor hibát követnek el.

Intézkedés: - A figyelmet leállítatjuk.  
- A jelentést tudomásul véve véget végett a II/9 osztály-  
nak megküldjük.

K: 3 pld.  
G: Fné.  
16-2250.

dr. Horváth József r.szds.

14-2736/7  
ABTL 3.1.2. M-278713 16.

Dömötört is megfigyeltette a III/III., de ő észrevette

Az írott alapszabályt is módosítani kell... az ajándékok jó része Bárditól és Zircről László Mik-

*lőshoz megy, aki a kincstárnak is ad belőle ... Nóti Ilonát kár volt bevenni, mert a férje nagy párttag.*

*Keresztényi Nándor a Citadella beltagja nem szeret odajárni, de illik, mert ő sem politizál. Mindig arról beszélnek, akik nincsenek ott, főleg külföldiekről. Feltűnő, hogy Gauzer Károly csillagászt miért vették be a társaságba. Alakuló szempont volt a rehabilitált újságírók bevonása is, őket képviselte Gesztelyi Nagy Zoltán, de szeptember elsején elbocsátották. Zavaros politikai társaság."*

**Vette:** Kovács János r. szds.

**Utasítás:** Az asztaltársaság összejöveteleinek célja és jellegének megállapítása érdekében a korábbi meghívásnak tegyen eleget és vegyen részt az összejövetelen, rögzítse az ott elhangzottakat.

---

**1961. november 17.**

**Tárgy:** Figyelés dekonspirálódása

*"Varga Sándor" jelenti:*

*"Október 9-én, csütörtökön a Batthyány téri csarnokban észrevettem, hogy két férfi figyelő mozgásomat a Rozmaring tsz. üzlete körül. Az egyiket, egy alacsony svájci sapkás férfit – a közelemben lakik – úgy ismerem, mint aki a rendőrségen dolgozik. A 29-es buszról a Nagybányai útnál szokott leszállni és a szomszédoktól tudom, hogy a rendőrségen dolgozik.*

*Október 14-én reggel 9 órakor a Pasaréti téren egy kék Volgából – amikor a térre érkeztem – kiszállt három férfi. Kettő (egy balon kabátos, fekete hajtókanétküli nadrágot viselt, a másik szürke kockás kabátot és pirosas sálát, kalapot) az 5-ös buszig utánam jött, a balon kabátos nyomon követett a Nyugatiig. 11 órakor két kollégámmal kijöttem a szerkesztőségből, akkor nyomon követtek az Engels térig, majd a "Sirály" vendéglőig. 12:30-kor utánam jöttek a szerkesztőségig. Itt fél háromkor kocsiba szálltam, egy barna Volga jött utánam, de a Margit híd pesti hídfőjénél lemaradt.*

*Október 16-án reggel 8:20-kor a Törökvésvi úti 11-es megállóhoz mentem fel gyalog és kb. 2-3 perc múlva az előző napi balon kabátos ember jelent meg és követett a Mártírok útjáig. Délben – autóval – két kollégával bementünk a Gresham borozójába. Kis idő múlva megjelent az előző napi kék Volga és másik három ember jött be, feketét és bort fogyasztottak, majd távoztak. A kocsis rendszáma változott, azt megfigyeltem. A vezető ugyanaz volt."*

**Vette:** dr. Horváth József r. szds. II/5-e aloszt.

**Értékelés:** Az ügynök jelentése fedi a valóságot. Valóban figyelést vezettünk be személyére. Ezt már az első napon felfedte. A jelentés azt bizonyítja, hogy a figyelés gyakorlati módszereiben egy sor hibát követnek el.

**Intézkedés:** A figyelést leállítatjuk. A jelentést tudomásul vétel végett megküldjük a II/9 osztálynak.

---



## A Kisgazdapárt ismert besúgói

"Virág", "Virág Benedek" : **Vörös Vince**

"Budai", "Buday" : **Pártay Tivadar**

"18/3", "Pásztor István" : **Páll Tibor**

"Vadász" : **Szolnoki István**

"Fekete Ferenc" : **dr. Zeőke (Szőke) Pál**

"Róka", "Rába" : **dr. Balogh György**

"Varga Sándor" : **Dömötör László**

"Földes", "Földes Lajos" : **Fillér István**

"Kicsi András" : **dr. Kubinyi András**

"Keleti" : **Kelemen Sándor**

"Juhász Lajos" : **Kristó Nagy István**

"Nóra" : **Klamár Lászlóné Wéber Veronika**

"Erdélyi" : **Szentiványi József**

"Somlói" : **Simonyi Sándor**

"22/24", "Erdősi" : **Kálmán Szilviusz György**

"Zólyom Tivadar" : **Zilahy Tibor**

"Budai", "Budai István" : **Bencsik Imre**

"Kovács Péter" : **Mócsán József**

"Barna Viktor", "Nógrádi Antal" : **Baranyai Vince**

**1962. november 6.**

**Tárgy:** Pártay Tivadar

"Varga Sándor" jelenti:

*"Pártay Tivadar szombaton közel egy órás beszélgetésen ismertette nézeteit és a politikai helyzetet a Kis Posta eszpresszóban.*

*A beszélgetés jellege csillapító volt: nyugodtan kell dolgozni és semmit se tenni a Kisgazdapárt ügyében. Az illetékes vezetők tudják, hogy a kisgazdák most hol állnak, s a tömegek között hogyan támogatják a párt politikáját a modern és a szektás irányzattal szemben. Ennek jutalma az lesz, hogy valamilyen formában újra lesz Kisgazdapárt és ő lesz a főtitkár. (Szerinte ez a poszt őt illeti, mert az utolsó szabad nagyválasztmány őt választotta meg.) B. Szabó István is szeretne főtitkár lenni, de már nincsenek tömegek és 56-ban teljesen lerontotta a kisgazdák hitelét.*

*Régi barátai, akik ma vezetők (Pártay itt a következőkre célzott: Z. Nagy Ferenc, Nagy Dániel, Pesta László, Barcs Sándor és mások.) értékelik, hogy mi nem szervezkedünk, nem ágálunk a kommunisták ellen. (Nem úgy, mint a Parasztpárt.) Ezért ne járjunk a pincébe, mert azt mondják: ott a pincében, a föld alatt székel a Kisgazdapárt. Én is mondom meg mindenkinek: maradjon nyugodtan, csak magának árt, ha most mozgolódik.*

*Pártay a szocdemeket Miskolcra nagyon jól ismeri. Valamikor szövetséges volt velük. A fiatalok már nem ismerik őket. Zavart kelteni tudnak és igen gyűlölködők kommunistákkal szemben. A baloldallal szövetkezők élén Justus és Schiffer Pál, mögöttük Kelemen, Révész és Bechter. Jórészüket a zsidók gyűlölete is vezeti. Szerinte ma is igen veszélyesek és kártevők lehetnek."*

**Vette:** Bárdos József r. őrnagy, BM. III/III-1-e aloszt.

**Megjegyzés:** A jelentés értékes és érdekes adatokat tartalmaz. A Pártay féle vonal láthatólag elhatárolja magát a szocdem vonaltól. Ugyanakkor kacsingat is oda, lesi: mit csinálnak, kissé azokhoz igazodik. Számít arra, hogy újra lesz FKGP. A jelentés – minden értéke mellett – alapos ellenőrzésre szorul.

**1962. november 10.**

**Tárgy:** Pártay Tivadar és társasága



Ortutay Gyula

"Varga Sándor" jelenti:

"Pártay Tivadar és Avar Ferenc november 3-án az Egyetem presszóban beszélt velem.

Pártay álláspontja: a kommunistáknak a saját érdekükben szükségük van a kiskgazdákra, a Kiskgazdapártra. Ezért neki az a nézete, hogy minden ellentétet a kiskgazdákon belül félre kell tenni, ő hajlandó együtt dolgozni mindenkivel, Ortutayval, Barccsal. Majd később belülről kell rendet csinálni, egyelőre segíteni kell a kommunistáknak,

mert most ők vannak vagy lehetnek bajban.

Ma délután háromnegyed ötkor a Thököly út 18 előtt találkozunk, onnan a Zászlós utcába megyünk Simonyi pincéjébe. Avar és Pártay hívott meg, ott lesz az egész Kiskgazdapárt, hogy közös platformot alakítsunk ki a politikai kérdésekben."

**Vette:** Bárdos József r. őrnagy, BM. III/III-1-e aloszt.

**Megjegyzés:** Az ügynök részt vett a megbeszélésen. 14 fő volt jelen. A hangadó Pártay volt, alapállásuk: a kormány támogatása a szocdemekkel szemben.

**1962. december 6.**

**Tárgy:** Gödény Ferenc és társai (Futó Dezső)

"Varga Sándor" jelenti:

"Kedden reggel újra elmentem Tóthoz. Amikor Ispán meglátott, azonnal villásreggelit kezdett szervezni az új rejtkehelyre. Lementünk, a következők: Gödény Ferenc, Szegedi Miklós, Ispán Antal, Tóth Ferenc, Imre Béla, Korondi Sándor és több nő, részben az ő munkatársaik.

Közzététel: Reggelizés közben szótka-ültek a régi paraszt-párti ügyek néhány kiskgazda név, így Futó Dezső is. Gödény megjegyezte: nagyon kell vigyázni, mert Futó besúgó, ő buktatta le, szinte készen találta az egész Zsigmond-Püski ügyet. Nekik is volt ott egy volt repülővezetkekből állóasztaltársaságuk, de azóta nem járnak oda, mert Futó ilyen szolgálataiért kapta az igazgatói állást. Engem is óvott attól, hogy Futóval találkozzam. Kár érte - mondta Gödény - mert korábban igen rendszeres debreceni gyerek volt.

Gödény: „Nagyon kell vigyázni, mert Futó besúgó...”

Gödény ült mellettem, szemben velem Szegedi Miklós. Gödény mondta, hogy ne politizáljunk, mert vannak idegenek. Szegedinek és Gödénynek egyaránt feltűnt, hogy miért ilyen harmad osztályú küldöttségek jöttek a kongresszusra. Gödény úgy értelmezte, hogy biztosan azért, mert nem

*nagy a jelentősége. Szegedi ezt nem tudta mivel magyarázni. Gödény szerint itt is – bármennyire nem kellemes ez egyeseknek – a bolgár példára bármikor leszámolhatnak a rákosistákkal.*

*Reggelizés közben szóba kerültek a régi parasztpárti ügyek, s néhány kiskazda név, így Futó Dezső is. Gödény megjegyezte: nagyon kell vigyázni, mert Futó besúgó, ő buktatta le, szinte készen találta az egész Zsigmond-Püski ügyet. Nekik is volt ott egy régi repülőtisztekből álló asztaltársaságuk, de azóta nem járnak oda, mert Futó ilyen szolgálataiért kapta az igazgatói állást. Engem is óvott attól, hogy Futóval találkozzam." [...]*

**Vette:** Gál Ferenc r. szds.

**Intézkedés:** az Iskola utcai vendéglőt ellenőrizzük. Összejövetel esetén 3/e labdával látjuk el "Vargát". [3/e labda rendszabály: hordozható lehallgató berendezések alkalmazása, – megj.: I. Cs.]

---

## **1964. március 2.**

**Tárgy:** Futó Dezsőről

"Varga Sándor" jelenti:

*"Futó Dezső január közepétől kezdve igen élénken vette át a kiskazda csoport irányítását. Engem is több ízben keresett, s beszélgetésünk lényege az volt: megtalálni a módot – a most adódó természetes alkalom: a Népfront kongresszus kapcsán – beilleszkedni az új belpolitikai életbe. Ő közölte velem először, hogy Erdei a Népfront új főtitkára és ezzel a személycserével kedvező terület nyílik a kiskazdák számára is. Bár ő amikor Erdeinél volt, azzal fogadta: 1947-ben egy parlamenti felszólalásodnál megfogadtam, hogy soha az életben nem állok veled szóba. Futó szerint ennek ellenére igen jó kapcsolatban váltak el.*

*Február 25-én este közölte velem telefonon, hogy megnyalom a tíz ujjamat, olyan érdekes információkat fog közölni velem személyi ügyekben.*

*Futó a lakásán úgynevezett politikai fogadásokat tart, ahol azok a volt politikai személyek jelennek meg, akikkel együtt volt a börtönben. Simonyi Sándor szokott erről tájékoztatni, mert tőle viszi a bort. Futó most rendszeresen megjelenik a Hársfa utcai fászpincében Simonyinál, ahova pedig korábban elég ritkán járt. Aktivitása igen széleskörű. Elmondta, hogy a Nagy Imre vonaltól kezdve a szocdemekig mindenkivel érintkezik. Justus és Schiffer nevét említette, továbbá Novobáczkyt és Fazekas Györgyöt. Jár gyakran Újpestre is, egy volt vezető szocikból álló társaságba.*

*Pártayval általában Avar Ferenc hivatali szobájában találkoznak az IBUSZ-nál. Az elkövetkező napokban egy jelentősebb megbeszélésen veszünk részt – így mondotta – a napi politikai feladatok egyeztetésére és információk kicserélésére."*

**Vette:** Kiss József r. őrnagy, BM III/III-5. osztály

---

## **1964. augusztus 7.**

**Tárgy:** Pártay Tivadar és Futó Dezső

"Varga Sándor" jelenti:

"Pártay Tivadar ma egy hete reggel már keresett – hazaérkezése után – felesége útján. Másnap, kedden találkoztunk Simonyinál a fászpincében. Onnan áthívott a Royalba azzal az indoklással, hogy ott idegenek is vannak. (Nem volt ott senki, csak az ő volt megyei főügyész barátja, Kecskeméten szolgált, ott bukott le.)



Futó Dezső 1943-ban  
a szárszói konferencián

A Royalban várt Mátéffy Géza. A beszélgetés lényege: mi hárman vagyunk a Kisgazdapárt mai tekintélyei. Avar Ferenc csak információk beszerzésére alkalmas. Futó Dezsővel az a probléma, hogy sokat szaladgál, a szélsőjobbtól kezdve, a szociáldemokrata baloldallig. Pártay szerint a börtönben került ilyen jó kapcsolatba a szocikkal és nem tud tőlük szabadulni. Ez kár, mert mi a szociáldemokratákkal soha sem tudunk együttműködni. Így a fontos ügyekből, ami a kisgazdákat érinti, Futót ki kell kapcsolni.

Miért beszélgetünk most – tette fel a kérdést Pártay. Új formája támadhat a koalíciónak, a nemzeti együttműködésnek. Már szinte biztos, hogy a kisgazdapárt nélkül, de a mi embereinkkel csinálják meg a kommunisták – részben kényszerítő okok miatt – a nemzeti egység kiszélesítését. A forma is és a tartalom is ismeretlen. Több párt nem lesz, nincs is rá szükség. De nekünk kell megmondani, hogy ki lesz az az 50-100, vagy 500 ember, aki al-

kalmas arra, hogy mint régi partner, átmentse a mai rendszert a kommunistákkal együtt egy nagy konszolidáció időszakára. Erről fogunk majd mi beszélgetni az elkövetkező napokban.

Ma egy hete Futó Dezső (függetlenül Pártaytól) hívott vacsorára a Berlin Étterembe. Az ő álláspontja: a régi koalíció csak vágy, illúzió. A jövő csak a szociáldemokratákban van. Nem jöhet itt szóba sem a kisgazda, sem a parasztpárt. A SZU barátkozása igen nagy és erős a szocdemek felé. Őket kell nekünk is megkeresni! Utalt ismét Száva Istvánnal való beszélgetésére és említette a régi vezetők között Kelemen is.

Futó nézete: a revizionistákat is beveszik, tudott arról, hogy Vásárhelyit is vissza akarták hozni a sajtóba, de nem sikerült. Itt vetette fel, hogy tudja: Maléter második feleségével atyafiságban állok. Kellene neki a címe és a munkahelye, esetleg a telefonja. Másnap csak a Marczibányi tér 2. sz. alatti címét adtam meg. Mert mint mondtam, nem állok velük semmiféle összeköttetésben.

Futó azóta naponta keres, részben – mint mondja – újabb értesülések átadására, részben, újabb és szélesebb együttműködésre."

**Vette:** Tull Roger r. hdgy.

**Megjegyzés:** A jelentés kivonatát átadjuk a III/III-3 osztálynak, 1 példányt M. dossziéba, 1 pl.-t "Olasz" anyagába.

[Pártay Tivadar nem csak Futó Dezsőre gyanakszik, hanem annak feleségére is: dr. Pap Béláné Németh Erzsébetre. Sorozatom IV. részében már idéztem "Varga" 1969. november 14-i jelentését a III/III-3-a alosztálynak (lásd a 132. oldalon):

*"Pártay Tivadar szerint Futó Dezső is megőrült, mindenhova szaladgál, információkat gyűjt. A felesége az inspirátor, akiről változatlanul az a véleménye, hogy valamilyen formában kapcsolata van a BM-mel." (ÁBTL.3.1.2. M-33169/1.)*

Ennél is tovább megy **"Erdélyi"**, aki rendszeresen megfordul Futóék lakásán. 1960. november 21-én azt jelenti Pap Bélánéról a BM. II/5-a alosztályán Agócs István r. őrnagynak, hogy csak azzal a feltétellel alkalmazták a Pilvaxban, ha előtte elválík első férjétől: dr. Pap Béla volt karcagi református lelkésztől (1907-1957), aki koncepciós perben történt elítélése után 1956. május 15-én szabadult négy és fél évi fegyházbüntetéséből Vácról és 1957 augusztusában azért lett öngyilkos, mert – Bajcsy Zsilinszky Endré né tájékoztatása szerint – feleségének már korábban kapcsolata volt Futó Dezsővel. Férjének öccse őt, Papné okolja bátyja haláláért, ezért mindenféle rossz személynek elmondja. "Erdélyi" ügynök – kételkedése mellett – megjegyzi: Papnénak

*"Igen széleskörű ismeretsége van, elsősorban a volt Magyar Út című szélsőjobboldali folyóirat körül csoportosult személyeknél: Fülep Lajos egyetemi tanárnál élt egy évig. Bodor György, Féja Géza, Bajcsy-Zsilinszky né, Püski Sándor, Tamási Áron és mások. Okos, művelt nő. Sok mindenben átment az életben és nagyon sokat tapasztalt. Át van itatva a nacionalista, sovinszta felfogás urától tanult nézeteivel, de én úgy találtam, hogy kenyérkereseti foglalkozása alatt megtanulta becsülni a népdemokrácia vívmányait is. Úgy látom, Futó nem avatja be minden dolgába és nem hozza össze mindenkivel az ismerősei közül."*

Agócs István r. őrnagy alosztályvezető megjegyzése a jelentés végén:

"Papné személyével a II/5-f. alosztály foglalkozik. Intézkedés: A jelentés egy példányát a II/5-f. alosztálynak megküldjük."

A jelentés első oldalának bal felső sarkába írja utasítását Agócs:

"Porteleki Et.! Beszéljük meg a Papné vonalán folyó munkát!"

A mindig jól értesült és kihegyezett fülű "Erdélyi" 1961. április 14-i jelentésében ("Tárgy: dr. Bodor Györgyről") egyebek között ezt írja Bodorról Agócs őrnagynak:

*"Több beszélgetés anyagából azt szűröm le, hogy írásait több példányban gépelteti és különböző helyeken helyezi el. Magyar Tudományos Akadémia könyvtára, Széchenyi Könyvtár, esetleg Püskinél, aki Papné közlése szerint kéziratokat rejteget. Ezt ilyen határozottan ő nem mondta még, de erre lehet következtetni a célzásaiból." (ÁBTL. O-11803/4)]*

Futó Dezső 1990 januárjában kilépett az FKGP-ből. 1994-ben bekövetkezett haláláig tényleges politikai tevékenységet nem folytatott, többekkel megszakított minden kapcsolatot.

**1964. október 23.**

**Tárgy: Pártay Tivadar**

**"Varga Sándor" jelenti:**

*"Pártay Tivadar kérésére pénteken találkoztunk a Simonyi féle pincében. A beszélgetésnél részben jelen volt Simonyi is.*

*Pártay javaslata az volt:*

*foglaljunk állást Kádár mellett, aki az elmúlt évtized legbátrabb és legbecsületesebb magyar politikusa.*



Nézete: ezeket az ügyeket mi ketten beszéljük meg, mert Futó Dezső állandóan a szociáldemokratákkal paktál, Avar pedig csalhatatlanként jelent ki olyan értesüléseket, melyeket részben jugó barátaitól, részben pedig rossz nyugati forrásokból tud.

A Kisgazdapárt álláspontja:

Kádár az első kommunista politikus nálunk, aki igen keményen és úgy, ahogy azt a nép is jónak látja, kiállt korábbi álláspontja mellett. Ez az első alkalom, hogy önálló nemzeti kommunista politikát folytassunk. Erre az útra Kádár megtette az első lépést, amikor hazajött. Ilyen merész és szabad beszédet még nem mondtak el nálunk. De ennek a folytatását várják el az emberek. Nem véletlenül tapsoltak tízezrek Kádár beszédénél. Ennek következménye, hogy Biszku és Szirmai meglátogatták a lapokat és közölték, hogy a Kádár féle politika semmit sem fog változni. Ez döntő tény! Ha ma Kádár visszadobja a neki küldött selyemszalagot azzal, hogy a nép mögötte áll, Moszkva nem tehet semmit. Ezt ma vagy holnap meg is kell tennie. Más út nincs. Ha őt elküldik, nem mehet a Dobi helyébe, neki vége. Folytatni kell a vasárnapi komoly kiállását.



Pártay Tivadar

Elmondta Pártay, hogy a KMP röpcédulákat adott ki azzal, hogy ők az igazi kommunisták. Szerinte Marosán letette álarcát és élükre állt ezeknek. Ezzel ellentétben a munkáskerületekben olyan röpcédulák jelentek meg, amelyek Kádár mellett hívják a dolgozókat. Szövegük: Ne hagyjuk Kádárt!

Pártay szerint célunk és feladatunk, hogy minden erőnkkel támogassuk a kommunistáknak ezt az irányzatát, amit Kádár képvisel. (Elmondta, hogy Dobi megijedt és visszavonult, illetve szabadságát megszakítva elzárkózott mindentől.) Most van a legjobb lehetőség arra, hogy a biztosan álló Kádár kiszélesítse a nemzeti egységet. Vasárnapi beszédét követő lépés, egy bármilyen állásfoglalás olyan tömeget állít mögé, amire még példa nem volt.

Pártay ezt az álláspontját eljuttatta Kádárhoz is. (Tudomásom szerint Simonyi ez ügyben tárgyalta Z. Nagy Ferencce a budai Fény eszpresszóban lévő bisztróban.)

További feladat: támogatni embereinkben a hűséget Kádár iránt. Elítélendő az a sajtópolitika amit látunk. Sem Darvasi-Deutsch, sem Naményi-Neuberger nem alkalmas arra, hogy ilyen feszült helyzetben – éppen október 23-án – komoly tényezőként álljanak Kádár mellett.

Az utolsó pillanatban szólunk – mondotta Pártay -, mert a nemzet egysége Kádár mellett van. Ne feledkezzen meg azokról, akik mellette állnak. Nem szabad még egyszer elkövetni Nagy Imre baklövéseit és ostobaságát. A varsói egyezményre a legnagyobb szükség van. De ne veszítsük el a kiutat. (Már a múlt szombaton a Royalban 27-een jöttek össze, köztük sok fasiszta és Pfeiffer párti volt képviselő. Mi nem ezek vagyunk.)

Szombaton is találkozunk, s hétfőn délután a Simonyi féle pincében. Egyelőre ketten."

**Vette:** Kiss József r. orgy.

**Értékelés:** A jelentés ellenőrzött. A III/III-3 oszt. "Erdélyi" fn. kapcsolata, valamint a 3/e "labda" anyag bizonyítja "Varga" jelentésének valóságát és megbízhatóságát.

b A jelentés kivonatát felhasználásra és "Varga" jelentésének közös meghatározása céljából a III/III-3 osztálynak átadom. "Vargát" a legközelebbi találkozásra 3/e "labda" módszerrel el-látjuk.

207/12  
Jel 129  
Adat: Varga János  
Utta: Károlyi János  
Tár: Rónai Tivadar

Pártay Tivadar kérésére pénteken találkoztunk a Simonyi féle pincében. A beszélgetésnél részben jelen volt Simonyi is. Pártay javaslata volt: foglaljunk állást Kádár mellett, aki az elmúlt évtized legbátrabb és legbecsületesebb magyar politikusa volt. Nézeteltérket az ügyek mi ketten beszéljük meg, ment Futó állandóan a szocikkal paktál, Avar pedig csalhatatlanként jelent ki olyan értesüléseket, melyeket részben a jugo barátaitól, részben pedig rossz nyugati forrásokból tud. Persze ezeket velük ne közöljem.

A Kisga dapárt álláspontja: Kádár az első kommunista politikus nálunk, aki igen keményen és úgy ahogy azut a nép is jónak látja kiállt korábbi álláspontja mellett. Ez az első alkalom, hogy önálló nemzeti kommunizápolitikát folytassunk. Erre az utra Kádár megtette az első lépést, amikor hazajött. Ilyen merész és szá bad beszédet még nem mondtak el nálunk. De ennek folytatását várják az emberek. Nem véletlenül tapsoltak tizezrek Kádár beszédénél. Ennek következménye, hogy Biszku és Szirmai meglátogatták a lapokat és közölték, hogy a Kádár féle politika semmit sem fog változni. Ez döntő tény. Ha ma Kádár visszadobja a neki küldött selyemszallagot, azzal hogy a nép mögöttem áll, Moszkva nem tehet semmit. Ezt ma vagy holnap meg is kell tennie. Más út nincs. Ha őt elküldik nem mehet a Dobi helyére, neki vége. Folytatni kell a vasárnapi komoly kiállását.

Elmondta Pártay, hogy a KMP röpcédulákat adott ki azzal, hogy ők az igazi kommunisták. Szerinte Marosán levetette a larcát és élükre állt ezeknek. Ezzel ellentétben a munkás kerületekben olyan röpcédulák jelentek meg, amelyek Kádár mellett hívják a dolgozókat. Szövegük: Ne hagyjuk Kádárt.

Célunk és feladatunk, hogy minden erőnkkel tárogassuk a kommunistáknak ezt az irányzatát, amit Kádár képvisel. Elmondotta, hogy Dobi megijedt és visszavonult, illetve szabadságát megszakitva elzárkózott mindentől. /Most van legjobb lehetőség arra, hogy a biztosan álló Kádár kizárolja a nemzeti egységet. Vasárnapi beszédét követő lépés, hogy bármilyen állás foglalás olyan tömeget állít mögé, aminek még példa nem volt.



Ezt az álláspontját eljutatta Kádárhoz is. Szom-  
som szerint Simonyi ezekben tárgyalt Z. Nagy tervével a budai  
Fény eszpresszóban lévő bisztróban. /

További feladat: Támogatni emiatt az álláspontot  
Kádár iránt. Elítélendő az a sajtópolitika, amit követünk. Nem Dar-  
vasi Deut. sem Neményi Neuberger, nem alkalmas arra, hogy ilyen  
feszült helyzetben - éppen okt. 23-án - komoly tényezőként áll-  
janak Kádár mellett.

Az utolsó pillanatokban szólunk - mondotta - mert  
a nemzeti egysége Kádár mellett van. Ne felejtesszen meg azokról,  
amik mellett állnak. Nem szabad még egyszer elövetni Nagy Imre  
beklövését és ostobaságait. A varsói egyezményre a legnagyobb  
szükség van. De ne veszítjük el a kiutat. Már a múlt szombaton  
a Royalban 27-en jöttek össze, köztük sok fasiszta és Pfeiffer  
párti volt képviselő. Mi nem ezek vagyunk. /

Szombaton is találkoztunk és hétfőn délután a Si-  
monyi féle cincében, egyelőre ketten.

*Pártay: A Kisgazdapárt támogassa Kádárt és a kommunistákat!*

### „Erdélyi” és „Varga”

"Erdélyi" ügynök ügyes hírszerző, de szeret ítélkezni, felszínes jelenségekből elnagyoltan általánosí-  
tani, önkényes következtetéseket levonni, ledorongoló kritikájával megsemmisíteni egyeseket a jelentéseit  
olvasók előtt.

Sort kerít "Vargára" is. 1959. november 21-én jelentést ír a II/5-e alosztálynak "Ifjúsági mozgal-  
mak és a népiesek a Horthy Magyarországon" címmel. A viszonylag terjedelmes (hét oldalas) áttekin-  
tésben vitriolos mondatokkal illeti ügynök társát.

"Újságosodott a Soli Deo Glória eredetileg mozgalmi brosúrája, a Református Diákmozgalom is. Palumby Gyula, jelenleg miskolci iskolaigazgató lett a szerkesztője, miután Kiss Sándor pap létére nem tudta újságnak megcsinálni.

Itt tűnt fel a Hétfői Hírek jelenlegi rovatvezetője: Dömötör László, fenékgig korrupt újságíró, tipikus nagybácsi csinálta figura, aki később az Est Lapok Déli Pest című lapnál, majd a felszabadulás után a Hírlapnál dolgozott. Jó ellentét pusztán karrierizmusával ahhoz a kis csoporthoz, mely a Soli Deo Glória Kálvin téri központjában tartotta rendszeres összejöveteleit. Ez a nyolc, tíz, tizenöt, de legnagyobb létszámával is húsz fiatalemberből – talán még egy-két lány – álló csoport azért is figyelmet érdemel, mert közülük többen mozgolódni kezdtek 1956 októberében a Petőfi Párt körül, elárulva, hogy máig tartják kapcsolataikat. Tag volt itt a halkbeszédű, de igen szenvedélyes Havas Gábor, aki most banktisztviselő, néha ír folyóiratokba. Tagja volt Borvető Béla, a Rádió Kincses Kalendáriumának szerkesztője. Ha jól emlékszem, Salamon Lászlónak hívtak egy másik tagot és vagy ő, vagy egy negyedik volt az a fiatalember, aki 1956 novemberében állandóan a miniszterelnökséget járta lapengedélyért a Petőfi Párt vagy a Petőfi pártiak számára.

Ez a társaság azzal tűnt ki a népi író rajongó vagy vallásos és egzaltált emberek közül, hogy fitytyet hányva az örökösen folyó evangelizálásra, komoly cselekvéseket, forradalmi terveket készített elő, céltudatosan foglalkozott tagjai társadalomtudományi műveltségével. Nem szerették Soós Gézát, viszont nagyon vonzódtak Veres Péterhez. Ők voltak az ifjú gárdája, de nem adták át magukat teljesen neki. Ők szervezték meg a híres szárszói konferenciát 1943 nyarán."

"Erdélyi" még egy helyen említi jelentésében "Vargát". A történeti folyamatból kiragadva így:

"Divat lett a falukutatás. Még az Atheneum is rászokott, főleg, mióta igazgatója lett Sárközi György. Felelevenítése a felszabadulás után történt, például a Centrál alagsorában próbálták megrendezni a szerda estéket. Veszekedésbe fűlt, mert a résztvevők csak egy része lett parasztpárti, az olvasók nagy többsége kommunista – földreform! – és a középkáderekből bőven jutott a Kisgazdapártba is.

A Független Ifjúság próbálta még egyszer meglovagolni a hangulatot. Itt érkeztek az irodalomba Dömötör László szerkesztése alatt a hajdúsági Nagy Piroska, most a Rádió riportere és Szűts László, aki a Kincses Kalendáriumot szerkesztette Borvető Béla előtt, jelenleg nemzetieskedő verseket ír, főleg az íróasztalfióknak." (ÁBTL 0-11803/33)

**Vette:** Kócsag József r. fhdgy.

## Belügyminiszterek (1944-1990)

Gál Zoltán mb. (1990)	Biszkú Béla (1957 -1961)	Zöld Sándor (1950 – 1951)
Horváth István (1987 – 1990)	Münnich Ferenc (1956 – 1957)	Kádár János (1948 – 1950)
Kamara János (1985 – 1987)	Piros László (1954 – 1956)	Rajk László (1946 – 1948)
Horváth István (1980 – 1985)	Gerő Ernő (1953 – 1954)	Nagy Imre (1945 – 1946)
Benkei András (1963 – 1980)	Györe József (1952 – 1953)	Erdei Ferenc (1944 – 1945)
Pap János (1961 – 1963)	Házi Árpád (1951 – 1952)	



*Horváth István, Kamara János, Benkei András,*



*Pap János, Biszku Béla, Münnich Ferenc*

### **BM III. (Állambiztonsági) Főcsoportfőnökség vezetői (1962-1990)**

Pallagi Ferenc (1989 – 1990)

Harangozó Szilveszter (1985 – 1989)

Földesi Jenő (1982 – 1985)

Karasz Lajos (1974 -1982)

Rácz Pál min.h. (1970 – 1973/1974)

Rácz Sándor (1966 – 1970)

Galambos József (1958/1962 – 1966)

### **BM III/III. Csoportfőnökség vezetői (1962 – 1990)**

Horváth József (1985 – 1990)

Harangozó Szilveszter (1970 – 1985)

Baranyai György (1967 – 1970)

Eperjesi László (1962 – 1967)

Rácz Sándor (1962)





*Pallagi Ferenc, Földesi Jenő, Karasz Lajos, Rác Pál*

### **BM III/III. Csoportfőnök-helyettesek (1962 – 1990)**

Földvári László (1987 - 1990)

Gál Ferenc (1974)

Szabó Károly (1962 – 1963)

Esvégh Miklós (1984 – 1990)

Geréb Sándor (1971 – 1984)

Eperjesi László (1962)

Horváth József (1974 – 1984)

Harangozó Szilveszter (1966 – 1971)



*Horváth József, Eperjesi (Engelberger) László, Esvégh Miklós, Földvári László, Szabó Károly*

### **BM III/III. (Belső reakció és szabotázselhárító) Csoportfőnökség osztályai**

#### **III/III-1.**

Elhárítás az egyházakban, szektákban, volt szerzetes rendek körében

a., római katolikus egyház

b., a római katolikus egyház vezetése és intézményei

c., protestáns és egyéb elhárítás az egyházakban, szektákban, volt szerzetes rendek körében, emigráns szervezetekben (a III/I. Csoportfőnökséggel együtt)

#### **III/III-2.**

Ifjúságvédelmi elhárítás

a., felsőfokú intézmények

b., ifjúságellenes reakciós erők elhárítása az ifjúság körében (ifjúsági szervezetek, klubok, galerik, stb.)

#### **III/III-3.**

Társadalom ellenes erők elhárítása

a., a társadalomra veszélyes "Figyelő" dossziés személyek, volt politikai foglyok ellenőrzése

b., röpcédulázók, falfirkálók, illegális kiadványok terjesztői, stb. tevékenységének felderítése, elhárítása

### **III/III-4.**

Kulturális elhárítás, vonalas elhárítási területek

a., radikális ellenzékiek

b., szektás egykori párttagok, trockisták, álbaldaliak

c., nacionalisták

### **III/III-5.**

Objektumok védelme

a., kiemelt tájékoztatási objektumok (MTI, televízió, rádió, újságok, folyóiratok, stb.)

b., művészeti intézmények (színházak, filmgyár, cirkuszok, stb.)

c., tudományos intézmények, MTA, kutatóintézetek védelme (1984-ig)

### **III/III-6.**

Szamizdat kiadványok felderítése (1975-től)

a., akciók előkészítése

b., akciók végrehajtása

### **III/III-7.**

Jelentések, nyilvántartás, belső elhárítás (1975-től)

### **III/III-A**

Önálló alosztály

A párt és a kormány vezetőinek operatív védelme (1988 után feladatait a 7. osztály vette át.)

### **III/III-B**

Önálló alosztály

Elemzés, értékelés, konzultáció, tájékoztatás (1970 és 1987 között)



*Forgács Lajos, Szelőczei István, Mészáros Béláné, Kiss József, Kovács János*

## **A BM. III/III. Csoportfőnökség osztályvezetői:**

### **III/III-1. Osztály**

Tóth Ferenc (1986 – 1990)

Geréb Sándor (1966 – 1971)

Eperjesi László (1962)

Győri Zoltán (1971 – 1986)

Pék Márton (1962 – 1966)

### **III/III-2. Osztály**

Timár Roger Zoltán (1974 – 1990)

Horváth József (1973 – 1974)  
Csáki Ernő (1966 – 1973)

Geréb Sándor (1962 – 1966)  
Szabó Károly (1962)

### **III/III-3. Osztály**

Kovács János (1987 – 1990)  
Szigetvári Árpád (1971 – 1983)

Hanusz Gyula (1983 – 1987)  
Agócs István (1966 – 1971)  
Csáki Ernő (1962 – 1966)

### **III/III-4. Osztály**

Forgács Lajos (1984 – 1990)  
Esvégh Miklós (1983 – 1984)  
Antal József (1981 – 1983)

Horváth József (1974 – 1981)  
Gál Ferenc (1969 – 1974)  
Kiss József (1966 – 1969)

Harangozó Szilveszter (1965 – 1966)  
Novák Sándor (1962 – 1964)

### **III/III-5. Osztály**

Szelőczei István (1983 – 1990)  
Pálffy Imre (1976 – 1983)

[Ideiglenesen megszűnt]  
Kiss József (1963 – 1964)

Harangozó Szilveszter (1962 – 1964/1965)

### **III/III-6. Osztály**

Jávor Miklós (1987 – 1989)

### **III/III-7. Osztály**

Kékesdi L. Gyula (1989 – 1990)

Mészáros Béláné (1987 – 1989)

### **III/III-A. Alosztály**

Tóth Kálmán (1987 – 1990)  
Solti László (1978 – 1987)

Lunczer Ferenc (1970 – 1978)

Sándor György (1966 – 1969)

### ***III/III-B. Alosztály***

Mészáros Béláné (1969 – 1987)



*Szigetvári Árpád, Hanusz Gyula, Jávor Miklós, Timár Roger Zoltán, Solti László*

**Dr. Ilkei Csaba**

**tudományos kutató**